ZACHARIAE PASQVALIGI CLER. REG.

VARIAE QVAESTIONES MORALES CANONICAE.

ZACHARIAE
PASQVALIGI
VERONENSIS
CLER. REGVLAR. THEATINI

Sacræ Theologiæ Profeſſoris.

VARIARVM
QVAESTIONVM
MORALIVM CANONICARVM
CENTVRIA III.

IN QVIBVS EX PRINCIPIIS THEOLOGICIS

Et ſacris, atque ciuilibus legibus

Plura dubia, quæ ad Praxim vtriuſq. fori pertinent tàm quò ad Regulares, quàm quò ad Sæculares breuitèr, & dilucidè explicantur.

CVM SVIS INDICIBVS.

ROMÆ, Typis Hæredum Franciſci Corbelletti. M.DC.LII.

SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

EMINENTISS.^MO AC REVERENDISS.^MO
PRINCIPI
THEODORO
TRIVLTIO
S.R.E. CARD. AMPLISSIMO

Summa omnium Felicitatum incrementa.

ZACHARIAS PASQVALIGVS CLER. REG.

INCLYTO EMINENTIAE Tuæ nomine inauguratur hoc opus, vt auſpicatiſsimè prodeat, *Eminentiſs. Princeps.* Fauſta hac nuncupatione ad eum honorem aſſurget, ad quem Auctoris ingenio euehi non potuit; eiq. libenter plaudent, quicunq. meritis tuis plaudere conſueuerunt: & veluti aurea nube circumſeptum, qualis artifice Pallade Achillis caput ornauit, ſuum effundet lumen, ſplendorem attollet, & inter ſydera, *Homer. lib.6. Iliad.* cœteros inquam ſcriptores, locum affectabit Auctori. Tibi plurimis deuouetur titulis, ſed eo pręcipuè, quod non vnius, ſed multiplicis, nec inter ſe intexti argumenti negocioſum quoq. admittit Lectorem, eum ſtatim poſt vnam, aut alteram paginam emenſam di-

miſsu-

miſſurum,ſi curis interpelletur grauioribus; & noua rurſus,eaq. varia producta quæſtionum epigraphe pellecturum, ſi tantiſper negocia vacare permittant, Quæ cum te vndiq. confertim vrgeant, mirum eſſet, quomodo lectioni quoq. aliquid otij ſeponeres, niſi licet vnus,plurimis tamen nō impar,eſſes Solis inſtar, qui vnicus totam rerum moderatur vniuerſitatem. Et quidni te Soli contulerim,cum è Triultia Gente, cuius prolixas ſtemmatum ſeries oſtentant atria; cuius longo ſanguine ſuperbit Mediolanenſis ciuitas; res præclarè geſtæ implēt Hiſtoricorum volumina; cuius heroes vix numerus æquat, ſplendidiſſimus prodeas mira virtutum varietate luce veluti candidiſſima circumfuſus, plurimo dignitatum ſplendore irradians?

Philo lib de Charit. Quam benè enituerunt ſemper religio,atque pietas, à quibus cum cœteræ virtutes diuelli non poſſint veluti vmbra à corpore, alta iecerunt fundamenta,quibus totius vitæ tuæ moles inniteretur. Hæ tunc pleno curſu gloriæ metam tenuere,quando te Romana Curia accepit,& ſuſpexit,cuius animos compoſitis,iiſq. candidiſsimis moribus ita demeruiſti, beneuolentiam præripuiſti, vt ad Purpuratorum Patrum faſtigium eueheret vnum omnium impatiens votum. Quod cum poſtea breui elapſa periodo conſcenderis, mirum, quantis plauſibus Vrbani VIII. iudicium exceptum fuerit, quod eum inter cœteros ſelegerit, qui, dum purpura ornaretur, purpuræ pretium faceret. Quanta illa alti animi firmitas, ſi quid aduerſi excelſum pectus aggrederetur: quàm certus tunc iudicij, inconcuſſus, intrepidus? Nulla vis potuiſſet loco di- *Seneca Epiſ.45.* mouere, mentis perturbare ſerenitatem. Et quamuis fortuna nocentiſsima tela intorſiſſet,quibus genus humanum debellatur, grandinis more diſſultaſsent,quæ in-

incuſsá tectis ſine vllo habitatoris incommodo crepitat, ac ſoluitur, radice adeo alta ſtabat fortitudo. Verum tunc auguſtius efflorvere virtutes, quando Hiſpaniarum Monarcha Regum potentiſsimus plura Regnorum ſuorum fidei tuę credidit, moderationi commendauit, quibus vicariam lucem irradians felices afferres, atq. candidos dies, nulla nocte interruptos Quàm iucundè gratulatę ſunt Valentia, Sardinia, Sicilia talem moderatorem? Regis ſui adſpectu priuabantur, nec tamen dolebant, quia à te, veluti altero Sole, fouebantur, cuius lumine, ac calore pax, tranquillitas, iuſtitia, cętereq. ciuilis agri felicitates florerent, adoleſcerent, matureſcerent. Quanta populos complectebaris charitate, quanta affabilitate, quàm facilis omnibus aditus, verba quàm blanda, quanta in omnes beneficentia, ita vt quem Principem ſentirent, patrem quoq. experirentur, nullo tamen maieſtatis iure vulnerato, vt meritò Poetæ occinendum fuerit.

Quàm benè conueniunt, & in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor.

Quas laudes non excepit, quem populorum amorem non extorſit iuſtitia ex omni parte ęqualis, quadratam Alexandrinus diceret, nunquam claudicans, nunquam cęcutiens. Illa inquam iuſtitia, quę alijs potius nata, quàm ſibi communitatem, & ſocietatem adiuuans, excelſitatem tenens, ſuo iudicio omnia ſubiecta habens, opem alijs ferens, officia non abnuens, ita clementia temperabatur, vt recti tenore illęſo ſeueritatem exueret, atq. pietate, & ęquitate conſtaret tota duobus veluti fontibus. Verum non ita mitis, quin aliquando improbos percuteret, vt cum Panormitanus Populus, neſcio quo oeſtro percitus, tumultuari cępit, reſque nouas in ſui quoque perniciem moliri-

Clem. Alexan. lib. 6. Strom.

Ambroſ. lib. 1. Offic. c. 28.

Lactant. lib. 5. c. 15.

Quan-

Quanta tunc ſeueritate effrænis populi audaciam compeſcuiſti, ſeditioſorum ſuperbiam fregiſti, omnia prouidens, omnia curans, huc, illuc curſitans, vita ipſa populari furori expoſita, vt improbitate extincta faciem ſuam Ciuitati omnium ſpecioſiſsimæ, ſed miſerum in modum deformatæ, reſtitueres, atq. Briareus alter Ioui tuo in ea Regnum totum conſeruares, imo ſolidius, quàm antea, ſtabilires. His, alijſq. experimentis non paucis, cum te talem, tantunque exhibueris, quid mirum, ſi Hiſpani Monarchæ nutu tota negociorum moles apud Romanam Sedem humeris tuis incubuerit? nimirum vt Hercules alter in Romana Curia Hiſpanicum Orbem ſubſtineres, quem illa ſapientia moderareris, quæ diu exculta mentem tuam perfecit, atque ad ſummum, optimumq. perduxit. Hęc itaque, quæ tantam nomini tuo maieſtatem conciliant, impulerunt, vt tua lucubrationibus hiſce patrocinia implorarem, auſpicia ſeligerem fauſtiſsima. Ita multiplex, atq. varians materies hoc exhibita volumine, nulla Auctoris luce illuſtris, ſed ſuis tantum atramentis obſcura, roſcida quaſi nubes radios tuos ſuſcipiet tuæq. lucis imaginem concipiet, quam dum reddere nitetur, propria debilitate confuſa in arcum forte cœleſtē efformabitur deditiſsimi animi mei obſequium in hoc qualicunque donario eloquentem, tibique perennis felicitatis incrementa omnia nunciantem, quam tibi defecatiſsimam Cœlum prolixè depluere, precor votis profusiſsimis.

Hom. lib. 1. Iliad.

Senec. lib. 1. natur. Qu. cap. 3.

Cod;

CODICES
ET DOCTORES
QVI IN HOC OPERE CITANTVR.

A

Acacij de Ripoll. Variæ reſolutiones.
Achillis de Graſſis Deciſiones
Adami Tanneri Societ. Ieſu Summa Theologiæ.
Adrianus VI. Pontifex Max. in lib. ſentent. Item Quodlibeta.
Æmilij Ferretti Conſilia.
Ægidij Bellameræ Lectura. Item Conſilia.
Ægidij Boſſij Practica.
Ægidius Coninch Societatis Ieſu De Sacramentis Item de Cenſuris.
Ægidius Thomatus De collectis.
Albericus de Muletis De teſtibus.
Alberici de Roſate Lectura.
Albertus Brunus de meliorationibus, & deteriorationib.
Alexandri Alenſis Ordinis Minorum Summa.
Alexandri de Imola Lectura, & alia opera.
Alexādri Ludouiſij, poſtea Gregorij XV. Pontificis Maximi Deciſiones.
Alexandri de Næuo Lectura.
Alexander Peregrinus Cler. Regular. Theatinus in Conſtitutiones Cler. Reg.
Alexander Peſantins Ordin. Prædicator. in 3. part. D.Th.
Alexandri Piccolominei Philoſophia moralis.
Alexander Picenardus in lib. Inſtit.
Alexandri Tartagni Conſilia.
Alexandri Trentacinquij Variæ Reſo-ſolutiones.
Aluarus Pelagius De Planctu Eccleſiæ.
Aluarez Valaſcus de Iure Emphithet.
Aluari Valaſchi Conſultationes. Item De partitionibus.
Aloyſij Riccij Praxis Aurea fori Eccleſiaſtici. Item Deciſiones. Item Collectanea.
Aloyſij Turriani Societatis Ieſu De cenſuris. Item De iuſt. & iure.
Alphonſi Aluarez Guerreri Speculum Principum.
Alphonſi Azeuedo Conſilia.
Alphonſi de Caſarubio Compendium Priuilegiorum.
Alphonſus de Caſtro de Lege pœnali.
Alphonſus Enecus de Valdes De eleemoſina.
Alphonſus de Hoieda de Mendoza de Incompatibilitate Beneficiorum.
Alphonſus de Leone Cler. Reg. Theatini De offic. Capellani. Item De officio, & poteſtate confeſſarij.
Alphonſi Toſtati Epiſcopi Abulenſis opera.
Alphonſi Vegæ Ordinis Minimorum Summa. Item Speculum confeſſariorum.
Alphonſi Villagut De extēſione legum.
D. Ambroſij Opera.
Anaſtaſij Germoni Opera.
Andreæ Alciati Lectura. Item Reſponſiones. Item De Præſumptionibus.
Andreæ Aretini Lectura. Item Conſilia.
Andreæ Barbatiæ Conſilia. Item De præſtantia Cardinal.

Andreç De Beſſetis Repet.
Andreæ ab Exea Valentini De pactis. Ite m De conſtitutionib.
Andreæ Fachinei Controuerſiæ iuris.
Andreæ Gammari Dialectica Legalis.
Andreas Hiſpanus De reg. Decimis.
Andreas Iſernienſis De Feudis.
Andreæ Molfeſii Cler. Reg. Theatini Summa.
Andreç Tiraquelli Opera.
Angeli de Cambilionibus Aretini Lectura. Item Conſilia. Item in lib. Inſtitut.
Angeli de Clauaſio Summa dicta Summa Angelica.
Angeli de Peruſio Lectura.
Angeli de Vbaldis Conſilia.
Antonii Belloni Conſilia.
Antonius Burgos de Pace Ad leg. Tauri, & alia opera.
Antonii de Butrio Lectura, Item Conſilia.
Antonius Cabrera De metu.
Antonij Capicij Deciſiones.
Antonij Cordubç Additiones ad Priuilegia Mendicantium. Item ſumma. Item Quæſtionarium. Item in Regulam S. Franciſci.
Antonius Corduba de Larra de Alimētis.
Antonius Corneus de Abſolutione forenſi iuram.
Antonij Corſetti Singularia.
Antonij Fernādez de Moure Examen Theologiæ moralis.
Antonij Gabrielis Communes Opiniones.
Antonij Gamæ Luſitani Deciſiones.
Antonij Gomez Opera.
Antonius Henrigius De fideiuſſ.
Antonij Meneſes de Padilla Lectura.
Antonij Monachi Deciſiones Lucenſes Item Deciſiones Bononienſes.
Antonij Naldi Cler. Reg. Theatini Sūma.
Antonius Piagius de Conſuetudine.
Antonius de Quintanaduenas Societatis Ieſu Singularia Theolog. moral.
Antonij Ragucij Vas Eccleſiaſticæ diſciplinæ.
Antonii Sanctaelli Societatis Ieſu Variæ reſolutiones.
Antonius Scappus De iure non ſcripto.
Antonii Theſauri Deciſiones Pedemōtanæ.
D. Antonini Archiepiſcopi Florentini Ordinis Prædicatorum Summa.
Antonini Dianæ Cler. Reg. Theatini Reſolutiones morales.
Ariſmini Tepati Opera.
Aſcanius Tamburinus De iure Abbatum. Item de Iure Abbatiſſarum.
Aſteſani Ordinis Minorum Sūma, dicta Summa Aſtenſis.
D. Auguſtini Opera.
Auguſtini Barboſæ Opera.
Auguſtini Beroii Lectura, & alia Opera.
Azonis Summa.
Aymonii Crauetæ Lectura. Item De Antiquo tempore. Item Conſilia.

B

BAldi Bartolini, aliàs Bald. Nouel. De Dote.
Baldi Vbaldi de Peruſio Lectura. Item Conſilia.
Balthaſſar Gomez de Ameſcua De poteſtate in ſeipſum.
Baptiſta à S. Blaſio. De differentiis iuris ciuilis, & canonici.
Baptiſta de Salis Summa Baptiſniana.
Baptiſtæ Trouamalæ Ordinis Minorum Summa Roſella.
Bartoli de Saxo ferrato Lectura. Item Conſilia.
Bartholomeus Bellencinus De charitatiuo ſubſidio.
Bartholomei Bertazzoli Conſilia. Item de Clauſulis inſtrumentorum.
Bartholomei Chaſſanei Catalogus gloriç mundi. Itē Ad cōſuetudines. Burgundiæ.
Bartholomei Cepollæ Opera.
Bartholomei à Sancto Fauſto Opera.
Bartholomei Fumi Ordinis Prædicato-

ſtorum Summa dicta Summa Armilla.

Bartholomeus Gauautus Cõgregationis Clericor. Regular. S. Pauli in Rubricas. Item Manuale Epiſcoporum.

Bartholomeus Gyprius De caſibus reſeruatis.

Bartholomeus Medina Ordinis Prædicator. Commentaria in 1. 2. D.Th. Item Summa.

Bartholomei Salíceti Lectura.

Bartholomeus Salonius Auguſtinianus De iuſt. & iure.

Bartholomei Socini Lectura. Item Conſilia.

Bartholomei Vecchij Ordinis Capuccinorum Praxis pro recipiendis, & inſtituendis nouitijs.

Bartholomei Vgolini Opera.

Baſilius Pontius Ordinis Eremitarum S.Auguſtini De matrimonio.

Benedicti Ægidij Repet.

Benedicti Capræ Conſilia. Item Repet.

Benedicti de Plumbino Reper.

Bernardus Diaz in Reg. iur.

D. Bonauentura Cardinalis Ordinis Minorum in lib.ſentent.

Bonifacius de Vitalinis in Clement.

Borgnini Caualcani Deciſiones.

Brunori à Sole Compendium reſolut.proposiuris.

C

CÆſaris de Graſsis Deciſiones.

Cæſar Lambertengus De iurepatronatus.

Cæſaris de Vrſillis Additiones ad Afflictum.

Camillus Borellus De præſtantia Regis Hiſpaniarum. Item Conſilia.

Camilli de Curte Diuerſorum iuris Feudalis.

Camillus Gallinius De verbor. ſignificatione.

Carolus de Graſſis de effectibus Cleri. cat.

Caroli Ruini Conſilia.

Carolus Tapia in Authent. Ingreſs. C. De Sacroſanct. Eccleſ. & alia eiuſdem Opera.

Caſtilli de Bobadilla Politica.

Catechiſmus Romanus.

Caſtellini Corte Memorabilia.

Chriſtianus Chrembergius de neceſſaria defenſione.

Cini Piſtorienſis ex Sigisbaldorum familia Lectura. Item Quæſtiones iuris.

Claudius Cantiuncula De Officio iudicis.

Claudij de Seiſſel Lectura.

Cœleſtini Sueſsionenſis Tertij Ordinis S. Franciſci Compendium Theologiæ moralis.

Concilium Tridentinum.

Conrad. Rittherſuſhius Ad leg. XII. Tabul.

Conradi Summenarth De contractibus.

Cornelius Benincaſius De paupertate, & eius priuilegijs.

Coſmas Gumyer in Pragmaticam ſanctionem.

Coſmas Philiarcus De offic. Sacerdot.

D

DEciſiones Romanæ Rotæ Antiquæ.

Item Deciſiones nouæ.

Item Deciſiones nouiſſimæ.

Item Deciſiones Diuerſorum.

Item Deciſiones Recentiores.

Didaci Canteræ Quæſtiones Criminales.

Didaci Couaruuiæ Opera.

Didaci de Narbona Annales iuris.

Didacus Nugnez Ordin. Prædicatorum in 3. par. D. Th.

Didacus Perez in l b. Ordinat.

Didaci Spin Speculum teſtamentorum.

Dyni Muxellani Lectura.

Dionyſius Carthuſianus De reformatione Clauſtrali.

Dionyſij Gothofredi in C. De ſuffragio.

Dominici Bannes Ordinis Prædicatorum Commentaria in D Th.

Dominici à S. Geminiano Lectura. Item Conſilia.

Dominicus Picus in Statutum Vrbis &c.
Dominicus Sotus Ordinis Prædicatorum in 4. Sentent. Item De iuſtitia, & iure.
Dominicus Taſſonus de Anteſato.
Dominici Tuſchi Cardinalis Concluſiones Practicæ.
Donati Antonij de Marinis Quotidianæ Reſolutiones.
Durandus à S. Portiano Ordinis Prædicatorum Epiſcopus Meldens in lib. Sētent.

E

Eliſei Danzæ Pugna Doctorum.
Emericus Roſenthal De feudis.
Emmanuel Coſta de Reſtitut. in integrum.
Emmanuelis Gomez Cardoſi Praxis iudicialis.
Emmanuelis Rodriquez Ordinis Minorū Summa. Item Quæſtiones Regulares.
Emmanuelis Sà Societat. Ieſu Aphoriſmi confeſſariorum.
Eraſmus Cochier de Iuriſdictione Ordinariorum in Exemptos.
Euſebij de Herera Deciſiones morales.

F

Fabij Annæ Conſilia.
Fabij Turreti Conſilia.
Federicus Martinus de iure Cenſuum.
Federici de Senis Conſilia.
Felicianus de Solis De cenſibus.
Felini Sandei Lectura. Item Conſilia.
Ferdinandi Caſtropalai Societatis Ieſu Opus morale.
Ferdinandi Loazez Repetition.
Ferdinandi Rebellij De obligatione iuſtitiæ, & iuris.
Ferdinandi Vaſquez Pinciani Menchachenſis Controuerſiæ Illuſtres. Item Controuerſiæ vſu frequentiores. Item De creatione ſucceſsion.
Flaminij Rubei Conſilia.
Flauij Cherubini Compendium Bullarij.
Floriani de S. Petro Lectura.
Fortunij Garziæ Repet. Item De vltimo fine iuris ciuilis, & Canonici.
Franceſchini Curtij iunioris Conſilia. Itē Lectura.
Franciſci de Albergat. Conſil. inter Conſil. vlt. volunt.
Franciſcus Alcozer de Ludo.
Franciſci Aretini Lectura. Item Conſilia.
Franciſcus Balbus De præſcriptionibus.
Franciſcus Balduin in lib. Inſtitut.
Franciſci Bechij Conſilia.
Franciſci Bordoni tertij Ordinis S. Franciſci De profeſsione Regulari. Item Conſilia Regularia.
Franciſci Burſati Conſilia.
Franciſci de Caldas Pereira Opera.
Franciſci Carpij Vrſaonenſis de Exequutoribus, & commiſſarijs teſtamentarijs.
Franciſcus Caſtracanus De Societate.
Franciſcus Coriolanus Ordinis Capuccinorum De caſibus reſeruatis.
Franciſci Curtij Senioris Lectura. Item Conſilia.
Franciſci Galletti Margarita caſuum cōſcientiæ.
Franciſcus Garzias Ordinis Prædicatorū De contractibus.
Frāciſcus Hotthomanus De verbis iuris. Item Conſilia.
Franciſci Manticæ Cardinalis Deciſiones. Item De coniecturan vlt. volunt. Item De tacitis, & Ambiguis conuentionib.
Franciſci Marci Deciſiones Parlamenti Delphinatis.
Franciſcus Mayronius in lib. ſentent.
Franciſci Merlini Pignatelli Controuerſiæ forenſes.
Franciſci Merollæ Congregationis Oratorij Neapolit. S. Philippi Nerij Theologia moralis.
Franciſcus Molinus De ritu nuptiarum.
Franciſci Monaldi Conſilia.
Franciſci Ortiz Lucij Ordinis Minorum Summa.
Flaminius Pariſius De reſignatione beneficiorum.
Franciſcus Pellizzarius Societatis Ieſu

De

De Monialibus. Item Manuale Regularium.

Franciſcus Pitigianus Aretinus in lib. Sentent.

Franciſci A ponte olim Regentis, mox Cler. Reg. Theatini De poteſtate Proregis. Item Conſilia.

Franciſci Sarmiento Selectæ interpretationes.

Fortunatus Scachus Ordinis Eremitarum De notis, & ſignis Sanctitatis.

Franciſci Souſæ Epiſcopi Canarienſis Tractatus Varij.

Franciſci Suarez Societatis Ieſu Opera.

Franciſcus Syluius in Sum. D.Th.

Franciſci Toleti Cardinalis Summa.

Franciſci Torreblancæ Villalpãdo Practica iuris ſpiritualis.

Franciſci Victoriæ Ordinis Prædicatorum Relectiones. Item Summa Sacramentorum.

Franciſci Viuij Communes Opiniones.

Franciſci Zabarellæ Cardinalis Lectura. Item Conſilia.

Franciſci Zipei Analitica iuris.

Franciſci Zoanetti Repet.

Franciſci Zumel Ordinis B. Mariæ de Mercede in 1. 2. D.Th.

G

Gabriel Biel. in lib. ſent.

Gabriel Paleotus Cardinalis De nothis, & ſpurijs. Item Deciſiones Rotæ Romanæ.

Gabriel Vaſquez Societatis Ieſu in Sum. D. Th.

Garzias Gironda De priuilegijs, ſeu exemptionibus.

Garzias Maſtrillus De magiſtratu. Item Ad indultum Generale.

Gaſpar Baeza de Dote.

Gaſpar Caballinus De euictionibus.

Gaſparis Hermoſillę Additiões ad Part. V. Leg. Hiſpaniæ.

Gaſpar Hurtad. Societ. Ieſu de Sacramentis. Item De Cenſuris. Item De iuſtitia, & iure.

Gaſparis Paſſarelli Ordinis Minimorũ Compendiũ Priuilegiorũ Minimorũ.

Gaſpar Rodericus De annuis redditibus.

Georgij Acacij EnencKelij De priuilegijs Militum. Item De priuilegijs iuris Ciuilis. Item De priuilegijs Parentum.

Georgij de Cabedo Deciſiones Luſitaniæ.

Georgij Euerardi Conſilia.

Georgius Mundius de Diffamationibus Item de Muneribus, Honoribus, & Oneribus.

Georgij Nattę Repet. in Clem. Sæpe. De verbor. ſignificat. Item Conſilia.

Georgius Obrectus De neceſſaria defenſione.

Georgij de Valentia Societatis Ieſu Summa Theologiæ.

Goffredi Tranenſis Summa.

Gregorius Lopez in Leges Hiſpanas.

Gregorius Martinez Ordinis Prædicatorum in 1.2. D.Th.

Gregorij Sayri Benedictini Clauis Regia. Item De cenſuris.

Guidonis à Bayſſo Archidiaconi Bononienſis Lectura.

Guidonis Panciroli Theſaurus Variarũ Lectionum.

Guidonis Papæ Deciſiones Delphin.

Guillielmi Benedicti Repetitio in Cap. Raynutius.

Guillielmi Caſſiadori Romæ Rotæ Auditoris Deciſiones.

Guillielmi de Cuneo Lectura.

Guillielmi Durandi Speculum iuris.

Guilielmus Laudenſis in Clement.

Guillielmus Ocham Anglus in lib. ſent.

Guillielmus Redoanus De reb. Eccleſ. non alien. Item alia opera.

H

Hector Felicius De Societate.

Henrici Boichij Lectura. Item De ſimonia.

Henrici Henriquez Societat. Ieſu. Summa.

Henrici de Seguſio Cardinalis Hoſtienſis Lectura. Item Summa dicta Hoſtienſis.

Henrici Villalobos Ordinis Minorum Summa.
Herculis Marescotti Variæ Resolutiones.
Hieronimi Cagnoli Lectura.
Hieronimi Ceuallos Opiniones communes.
Hieronimi Gabrielis Conſilia.
Hieronimi Garziæ Ordinis S.Hieronimi Summa Moralis.
Hieronimi Ghilini Summa.
Hieronimi Gigantis De crimine læſæ maieſtatis. Item De reſidentia Episcoporum. Item De penſionibus.
Hieronimus Gonzalez ad Reg. Cancellar.
Hieronimi Llamas Ciſtercienſis Methodus curandi animas.
Hieronimi Magoni Deciſiones Florentinæ.
Hieronimi Pauli Practica Cancellariæ.
Hieronimi Rodriquez Ordinis Minorum Compendium Quæſt. Regular.
Hieronimus Sorbo Ordinis Capucinorum Adnotationes ad Priuilegia mēdicantium.
Hieronimi Tornieli Repetit.
Hieronimi Zanchi Repet.
Hippoliti Bonacoſſæ Commune opiniones criminales.
Hippoliti Riminaldi Conſilia.
Hyppoliti de Marſilijs Lectura. Item Conſilia. Item Singularia.
Homobonus de Bonis Cler. Reg. Bernab. De caſibus reſeruatis. Item Reſponſa Moralia. Item Examen Eccleſiaſticum. Item De ſtatib. humanæ vitæ.
Horatius Gambarupta De caſibus reſeruatis.
Horatius Mandoſius De priuilegijs ad inſtar.
Horatij Perſij Conſilia.

I

Iacobi Almaini Tractatus morales.
Iacobi de Arena Lectura.
Iacobus Bonius De priuilegijs Iuris conſultorum.
Iacobus Bornitius De Ærario.
Iacobi Cancerij Variæ reſolutiones.
Iacobi Caualeri Cardinalis Deciſiones Rotæ Romanæ.
Iacobi Cuiacij Opera.
Iacobi de S.Georgio Tractatus Feudalis.
Iacobi Gordoni Societatis Ieſu Theologia moralis.
Iacobi Graffij Deciſiones Aureæ.
Iacobi Granadi Societatis Ieſu in Sum. D.Th.
Iacobi Mandelli de Alba Conſilia.
Iacobi Menochij Conſilia, & alia Opera.
Iacobi de Nigellis Lectura.
Iacobi Nigri Lectura.
Iacobi Putei Cardinalis Deciſiones.
Iacobus Sbrozzius de Officio Vicarij.
Iaſonis Mayni Lectura. Item Conſilia.
Ignatius Laſarte De Decima vendit.
Ignatij Lopez de Salzedo Additiones ad Pract. Bernardi Diaz.
Ioachimi Myſingerij Obſeruationes. Itē in lib. Inſtit.
Iodochi Damhouderij practica Criminalis.
Innocentij IV Pontificis Maximi Lectura.
Io. de Annania Lectura.
Io. Annibal. Repet.
Io. de Arnono Singularia.
Io. de Azeuedo Ad leg. Hiſpanas.
Io. Azorij è Societate Ieſu Inſtitutiones.
Ioannis Bertachini Repertorium. Item De Epiſcopis.
Io. Bolognetti Lectura.
Ioannes Brunellus De Sponſalibus.
Io. Cagnatij Ordinis Prædicatorum vulgo Tabiena Summa.
Io. Calderini Conſilia.
Io. Capeauilla De caſibus reſeruatis.
Io. Caramuel LobKouuitz Ordinis Ciſtercienſis in Reg. S.Benedicti.
Io. de Cartagena Diſp. de Simonia.
Io. de Caſtillo Soti Maioris Controuerſiæ.
Io. Cephali Conſilia.
Ioannes Coraſius De beneficijs.
Io. Croti Repet. in l. Gallus. Item Conſilia.

Io.

Io. à Cruce Ordinis Prædicatorum Directorium Conſcientiæ.
D.Io. Damaſceni Opera.
Io. Diſaſtillo Societatis Ieſu De iuſt. & iure.
Io. Driedonis Opera.
Io. Duns Scotus Ordinis Minorum in lib. Sentent.
Io. Fabri Lectura. Item in lib. Inſtit.
Io. Garzias De expenſis, & meliorationibus.
Io. Gutierez Opera.
Io. Harpprechtus in lib. Inſtit.
Io. de Imola Lectura, & alia opera.
Io. de Lignano Lectura.
Io. Lupi Repetit.
Io. Machadus De perfecto Confeſſario.
Io. Malderus Epiſcopus Antuerpienſis in 1. 2D. Th. & 2.2.
Io. Maior in lib. Sentent.
Io. Maſſobrii Praxis habendi concurſum.
Io. Martinon Societatis Ieſu De ſacramentis.
Io. Matienzo ad Leg. Hiſpan. recopil.
Io. Medina De pœnit. reſt. &c.
Io. Mohedani Deciſiones.
Io. Monachi Lectura in 6. Decret.
Io. Narbona De appellatione à Vicario ad Epiſcopum.
Io. Neuizani Conſilia. Item ſylua Nuptialis.
Ioannes Oinotimus in Inſtitutiones.
Ioannis Papponij Conſilia.
Io. Parladorus de reb. Quotidianis.
Io. de Platea Lectura.
Io. Præpoſitus Societatis Ieſu in 3. par. D.Th.
Ioannes Roias Epitome ſucceſsionum.
Io. Salas Societatis Ieſu De legibus. Item De contractibus.
Io. Sanchez diſp. Selectæ de Sacramentis.
Io. Sicardi Lectura.
Io. de Sylua de Beneficijs.
Io. Stapileus De litteris gratiæ.
Io. Turrecrem. Ordin. Prædicat. Lectura. Item Summa.
Io. Valerij Differentiæ vtriuſque fori.
Io. Viguerij Ordinis Prædicatorum Inſtitutiones Theologiæ.
Io. Vuigers Dieſtenſis in Sum. D.Th.
Io. Andreæ Lectura.
Io. Angelus Boſſius Ordinis Clericor. Regular. Bernab. De iubileo. Item De matrimonio. Item tractatus Morales.
Io. Antonij à S.Georgio Cardinalis Alexandrini, vulgò Præpoſiti Lectura.
Io. Ægidius Trullench in Decalogum.
Io. Baptiſtæ Aſinij Praxis.
Io. Baptiſta Baiardus in Clarum.
Io. Baptiſta Bouius. De ſtatut. vrb præſcript.
Io. Baptiſta Caccialupus De S. Seuerino De penſionibus. Item Lectura.
Io. Baptiſtæ Coccini Romanæ Rotæ Auditoris Decani Deciſiones.
Io. Baptiſtæ Confetti Compendium Priuilegiorum mendicantium, & non mendicantium.
Io. Baptiſta Coſta De ſcientia, & ignorãtia &c.
Io. Baptiſta Fragoſus Societatis Ieſu De regimine Chriſtianæ reipublicæ.
Io. Baptiſtæ Laderchii Conſilia.
Io. Baptiſtæ Lezanæ Summa Quæſtionum Regularium.
Io. Baptiſtæ Lupi Lectura.
Io. Baptiſtæ Ploti Conſilia. Item Lectura.
Io. Baptiſta de Sanſeuerino Lectura. Itẽ De ludo.
Io. Baptiſtæ de Thoro Compendium Deciſionum. Item Summa priuileg.
Io. Baptiſtæ Valenzuolæ Conſilia.
Io. Baptiſtæ Villalobos Communes opiniones.
Io. Bernardi Diaz Practica criminalis.
Io. Dilectus Durandus de Arte teſtandi.
Io. Franciſcus Capiblancus De iure, & auctorit. Baronum.
Io. Franciſci Leonis Theſaurus fori Eccleſiaſtici.
Io. Franciſcus Pauinus De poteſtate Capituli Sede vacante.
Io. Franciſci Purpurati Lectura. Item Conſilia.
Io. Franciſci Ripæ Lectura. Item Reſpõſiones.

Io. Hie-

Io. Hieronimi Albani Conſilia.
Io. Hieronimi Campanilis Diuerſorium iuris.
Io. Mariæ Belletti Epiſcopi Hieracenſis. Diſquiſitio Clericalis.
Io. Mariæ Nouarij Opera.
Io. Mariæ Riminaldi Lectura. Item Cõſilia.
Io. Pauli Lancellotti Inſtitutiones iuris Canonici.
Io. Petri Bimij Conſilia.
Io. Petrus Fontanella De pactis nuptial. lib.
Io. Petrus Moneta Cler. Regul. S. Pauli De commutat. vltimar. volunt. Item de Conſeruatorib. Item De diſtribut. Item De Decimis.
Io. Petri Surdij Deciſiones. Item Conſilia. Item De alimentis.
Io. Stephani Durandi Rationale Diuinorum Officiorum.
Io. Vincentij Hondedei Conſilia.
Ioſeph Angles Ordinis Minorum Flores Quæſt. Theologicarum.
Ioſeph Ludouici Deciſiones Peruſinæ. Item Deciſiones Lucenſes.
Ioſeph de S Maria Tribunal Religioſorũ.
Ioſeph Maſcardus De probationibus.
Ioſeph Ramonij Conſilia.
Ioſeph Seſſe De inhibitionibus. Item Deciſiones.
Iſidorus Moſconus De maieſtate militantis Eccleſiæ.
Iulius Cæſar Madius De ſacris Ordinibus.
Iulij Clari Practica Criminalis.
Iulij Lauorij Lucubrationes variæ.

L

LAncellotti Conradi Templum omnium Iudicum.
Lancellotti Gulſaulæ Repetit.
Lanfranchus de Oriano De teſtibus. Item de arbitris.
Lappi de Caſtiglionchio Allegationes.
Laurentij Calcanei Conſilia.
Laurentij Peirini Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula Opera.
Laurentij Portel Ordinis Minorum Dubia Regularia.
Laurentius de Rodulphis De vſuris.
Laurentij Syluani Conſilia.
Laureti de Franchis Controuerſiæ inter Epiſcopos, & Regulares.
Lelius Zechius De rep. Eccleſiaſ. & alia eiuſdem opera.
Leonardi Duardi Cler. Reg. Theatini De cenſibus. Item in Bullam Coenæ. Item De Societ.
Leonardus Leſsius De iuſt. & iure.
Leonis I. Papæ Epiſtolæ.
Lucas Caſtellinus Ordinis Prædicatorũ De certitudine gloriæ Sanctorum.
Lucas Floronus De caſibus reſeruatis.
Lucæ de Penna Lectura.
Ludouici Beiæ Ordinis Eremitarum Reſponſiones Caſuum conſcientiæ.
Ludouici Bolognetti Conſilia.
Ludouici Caſanatæ Conſilia.
Ludouici Carbonis Summa.
Ludouici Carrerij Practica criminalis.
Ludouici Caſpenſis Ordinis Capucinorum Curſus theologicus.
Ludouicus Cencius De cenſibus.
Ludouicus Gilhauſen de Iniur. & fameſ. libel.
Ludouici Gomez Rotæ Romanæ Auditoris Deciſiones Item in Reg. Cancellar.
Ludouici Gozadini Conſilia.
Ludouici Lopez Ordin. Prædicatorum Inſtructorium conſcientiæ.
Ludouici Maratij Societatis Ieſu Summa theologiæ.
Ludouicus Mexia in Pragmaticam de taxa panis.
Ludouici Mirandæ Ordinis Minorum Manuale Prælatorum.
Ludouicus Molina I. C. De primogenitura.
Ludouicus Molina Societatis Ieſu. De iuſt. & iure.
Ludouicus Monteſinus in 1. 2. D. Th.
Ludouici Peguera *Deciſiones* criminales.
Ludouici Romani Lectura. Item Conſilia.
Ludouici Schraderi Tractatus feudal.

Mar-

M

Marcelli Greſcẽtij Cardinalis Deciſiones Rotæ Romanæ.
Marcelli Megalli Cler. Regular. Theatini Inſtitutiones.
Marci Antonij Cuchi Inſtitutiones iuris Canonici.
Marci Antonij Genuenſis Praxis Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ.
Marci Antonij Nattæ Conſilia.
Marcus Antonius Peregrinus De iure Fiſci. Item Conſilia. Item De fidei commiſsis.
Marcus Antonius Bauerius. De mora.
Marci Ioannis Polanchi Directorium Confeſſariorum.
Mariani Socini Conſilia. Item Lectura.
Marius Alterius De cenſuris.
Marij Giurbæ Deciſiones. Item Ad conſuetudines Meſſanenſ. Item Conſilia.
Marij Antonini *Maceratenſis* Variæ reſolutiones.
Martini Alphonſi Viualdi Candelabrũ aureum.
Martini ab Azpilcueta Nauarri Opera.
Martini Becani Societatis Ieſu Theologia.
Martini Benechenſorfij Additiones ad Seraphin. De priuileg. iuram.
Martini Bonacinæ Opera.
Martinus Breſſerus Boxtellanus Societatis Ieſu De conſcientia.
Martini Ledeſmę Ordinis Prædicatorũ 1. pars 4. & 2. pars 4.
Martinus Perez Societatis Ieſu De matrimonio.
Matthei de Afflictis Deciſiones. Item Ad Conſtitutiones Regni Neapolitani. Item De Feudis.
Matthei Bruni Conſilia.
Matthei Burati Deciſiones Rotæ.
Matthei Matheſilani Singularia.
Matthei Vueſembecii Conſilia. Item Parat.
Mauritij de Alzedo Praxis Epiſcopalis.
Melchior Lotterius De re beneficiaria.
Melchioris Phœbi Deciſiones Luſitanæ.
Melchioris Zambrani Deciſiones Caſuum conſcientiæ.
Michaelis Craſsi Pomerani De ſucceſſione. Item Commun. opiniones.
Michael de Palatio in lib. Sent. Item De contractibus.
Michaelis Zanardi Ordinis Prædicatorum Directorium theologicum.

N

Neapolionis Comitoli Romanæ Rotæ Auditoris Deciſiones.
Nellus de S Geminiano De Bannitis. Item de teſtibus.
Nicolai de Auſmo Summa Piſanella.
Nicolai Baldelli Societatis Ieſu Theologia moralis.
Nicolai Belloni Conſilia.
Nicolaus Betſius De pactis illuſtr. Famil.
Nicolai Boerij Deciſiones.
Nicolai Euerardi Topica iuris.
Nicolai Euerardi Iunioris Conſilia.
Nicolaus Garzias de Beneficijs.
Nicolai de Milis Repertorium.
Nicolaus Noalis De tranſmiſſione.
Nicolai de Tudeſchis Catanenſis Vulgò Abbatis Panormitani Archiepiſcopi, & Cardinalis Lectura. Item Cõſilia.
Nicolai Vigelij Methodus ad Conſtit. Caroli. V. & alia eiuſdem opera.

O

Octauiani Cacherani Deciſiones Pedemontanæ.
Octauiani Gloritij Reſponſiones.
Octauianus Spatharius De modo corrigendi Regulares.
Octauiani Veſtrij Practica.
Oldradi Ponte Laudenſis Conſilia.
Oliuerij Beltramini Adnotationes ad Deciſiones Ludouiſij.
Oliuierius Mazzuchellus De caſibus reſeruatis.

P

Alacij Rubei Repet.
Paris de Puteo De ſindicatu.
Pauli Caſtrenſis Lectura.Item Conſilia.
Pauli Comitoli è Societate Ieſu Reſponſiones morales.
Pauli Durani Epiſcopi Vrgellenſis Deciſiones Rotæ. Item De modis,& conditionibus impoſſibilibus.
Paulus Fuſchus de Viſitatione.
Pauli Laiman Societatis Ieſu Theologia moralis.
Paulus Leonius de Subſtitut.
Paulus Montanus.De tutelis.
Pauli à Monte Pico Repet.
Pauli Piaſecij Praxis Epiſcopalis.
Paulus Romanus De penſionibus.
Paulus Squillas De priuilegijs Clericorum. Item De obligationibus Clericor.
Pauli Emilij Veralli Epiſcopi Caputaquenſis Deciſiones.
Perez de Lara De anniuerſar. & Capellanijs.
Petræſanctæ Singularia.
Petri Ancharani Lectura.Item Conſilia.
Petrus Aragonius Ordinis Eremit.S.Auguſt. de Iuſt. & iure.
Petri Barboſæ Lectura.
Petrus de Bayſio De electione.
Petri Bellugæ Speculum Principum.
Petri de Beninten. Deciſiones.
Petri Caballi Conſilia Criminalia.
Petri Cenedo Quæſtiones practicæ Canonicæ. Item Singularia.
Petri Corneio Carmelitani Theologia.
Petrus Duenas in Reg.Iuris.
Petri Follerij Practica Criminalis.
Petri Geraldi Singularia.
Petri à S. Ioſeph Idea Theologiæ moralis.
Petrus Ledeſma Ordinis Prædicatorum De matrimonio.Item Summa.
Petrus Lorca Ordinis Ciſtercienſis in Sum. D. Th.
Petrus de Ochagauia Canon. Salmaticenſ. De Sacramentis.
Petrus de Ognate Societatis Ieſu De contractibus.
Petri à Plaza Epitome delictorum.
Petrus Paludanus Ordinis Prædicatorũ Patriarchæ Hieroſolimitani in 4. ſentent.
Petrus Rauenna De conſuetudine.
Petri Rebuffi Praxis.& alia opera.
Petrus Sans Morquechus De diuiſione bonorum.
Petrus Sanrerna De ſponſionibus.
Petri Soto Ordinis Prædicatorum Lectiones De inſtitutione ſacerdotum.
Petrus Vbaldis de Duobus Fratribus.Itẽ De canonica portione.
Petri Andreæ Gammari De offic.Legati. Item Dialectica Legalis.
Petri Antonij de Petra De poteſtate Principis.
Petri Auguſtini Morlæ Emporium iuris.
Petri Gregorij Syntagma iuris. Item de Republica.
Petri Io. Ancharani Regienſis Quæſtiones iuris Familiares.
Petri Pauli Pariſij Cardinalis Conſilia.
Petri Philippi Cornei Conſilia.
Petri Vincentij de Marzilla Ordinis S. Benedicti Adnotationes in Concilium Trident.
Phanutius de Phanutijs De lucro dotis.
Philiberti Marchini Cler. Reg. Bernab Bellum diuinum.Item De ſacramẽto Ordinis.
Philippi Decij Conſilia. Item Lectura.
Philippus Faber Ordinis Minorum in lib. Sentent.
Philippi Franchi Lectura.
Philippi Gammachei Summa Theologiæ.
Philippi Probi Additiones ad Monachũ in 6. Decret.
Philippi Rubei Aphoriſmi Epiſcoporũ.
Polidorus Ripa De nocturno tempore.
Proſper Carauita In pragmaticas Regni.
Proſperi Farinaci Opera.

Q

Vintilianus Mandoſius in Reg. Cancellar. Item Additiones ad Conſil. Romani, & alia eiuſdem Opera.

Ra.

R

Raphaelis Auerſæ olim Generalis Cler. Regularium Minorum opera Theologica.
Raphaelis Fulgoſi Lectura. Item Conſilia.
Raphaelis Raimundini Comenſis, vulgò Cumani Lectura. Item Conſilia,
Raphael à Turre Ordinis Prædicatorũ Summa in 2.2.D.Th.
Raynerius de Forliuio Repetit.
Richardus de Mediauilla in lib. ſentent.
Robles de Sazedo De repræſentatione.
Rocchus de Curte de conſuetudine. Itẽ De iurepatronat.
Roderici Suarez Allegationes.
Rolandi à Valle Conſilia.

S

Sammuelis Lublini Ordinis Prædicatorum Summa.
Sebaſtianus Doctor Marta De Clauſulis. Item De iuriſdictione. Item Deciſiones.
Sebaſtiani Medices Opera.
Sebaſtiani Sapiæ Additiones ad Panormit,
Sebaſtianus Vantius de Nullitatibus.
Seraphini Oliuarij Cardinalis Deciſiones.
Seraphinus de Seraphinis De priuileg. iuramenti.
Sfortiæ Oddi Conſilia.
Sigiſmundus à Bononia Ordinis Capuccinorum De electione.
Sigiſmundi Loffredi Conſilia.
Sigiſmundus Seaccia de Appellationibus. Item De commercijs. Item De ſent. & re iud.
Signoroli de Homodeis Conſilia.
Simeon Maiolus De irregularitate.
Simon de Prætis De interpret. vltimar. volunt.
Stephani Auferij Ad Capellam Tholoſan. & alia opera.
Stephanus Auila Societatis Ieſu De cenſuris.
Stephani Bauny Societatis Ieſu Theologia moralis.
Stephani Coſtæ Repet.
Stephanus Facundez Societatis Ieſu in præcepta Eccleſiæ. Item in Præcepta Decalogi. Item de Contractibus.
Stephani Gratiani Diſceptationes Forenſes.
Stephani Quarantæ Summa Bullarij.
Syluestri Pieratis Ordinis Prædicatorũ, Summa.

T

Tel. Fernandez Ad leg. Tauri-
Theodoſij Rubei Singularia Rotæ.
Thomas à Ieſu Ordinis Carmelit. Diſcalceat. De paupertate religioſa.
D.Th. Aquinatis Ordinis Prædicatorũ Opera.
Thomæ de Vio Caietani Ordinis Prædicatorum Cardinalis Commentaria in D.Th. & alia opera.
Thomæ Grammatici Deciſiones, S.Cõſilij Regni Neapolitani.
Thomas Maulius De vltimis voluntatibus.
Thomas Mercadus Ordinis Prædicatorum De contractibus.
Thomas Mieres de Maioratu.
Thomas Sanchez Societatis Ieſu de Matrimonio. Item in Decalogum. Item Conſilia moralia.
Thomæ Valaſci Conſultationes.
Thomæ Zerolæ Praxis Epiſcopalis.
Tiberij Deciani Tractatus criminales. Item Conſilia.
Tobias Nonius in lib. Inſtitut.
Tyndarus de Decimis.

V

Valentinus Vuoltzlus Ad leg. Cornel. De ſicar.
Valerij Reginaldi Societatis Ieſu Praxis fori pœnitentialis.
Vincentij Candidi Ordinis Prædicatorũ S. Apoſt. Pal. Mag. Diſquiſit. morales.

Vincentij Filiucij Societatis Ieſu Opus morale.
Vincentii de Franchis Deciſiones.
Vincentius Fuſarius De ſubſtitutionibus. Item Conſilia.
Vincentij Grilonzoni Conſilia.
Vincentius Mancinus de iuramento.
Virginius Boccatius Ad Conſtitutiones Marchiæ, & alia opera.
Vldarici Zaſii Lectura. Item De Feudis. Item Singularia.

FINIS.

APPROBATIONES

Librum, cui titulus, *Quæſtionum Canonicarum Moralium Centuria tertia, & quarta*, à R. P. D. Zacharia Paſqualigo noſtræ Congregationis Theologo cõtextum accuratè perlegi, nec in eo quicquam vel ſanæ Doctrinæ, vel bonis moribus aduerſum offendi. Imo ſumma ingenij ſolertia, ac Doctorum tum iuris Pontificij, tum Cæſarij, tum ſacræ Theologiæ fundamentis optimis ſtabilitum; quare typis tutò mandari poſſe, ac publici iuris fieri, cenſeo. ſic ſubſcripſi Romæ in noſtris Ædib. S. Andreæ de Valle 4. Non. Iunij 1651.

D. Auguſtinus de Bellis Cler. Reg. S. Th. Profeſ. & S. Congreg. Indicis Conſultor.

EX commiſſione A. R. P. D. Vincentij Caraccioli noſtræ Congregat. Præpoſiti Generalis perlegi librum, cui Titulus *Zachariæ Paſqualigi Quæſtionum Moralium Canonicarum Centuria tertia, & quarta*, & nihil in eo reperi à fide, vel pietatę diſſonum. Imo Auctoris ingenium admiratus ſum, quod tàm ſolidè, & dilucidè grauiſsimas Quæſtiones pertractet. Quare vt typis mandetur, pro vniuerſali omnium commodo, & vtilitate neceſſarium cenſeo. Romæ die 3. Iunij 1651.

D. Ioſeph Regna Cler. Reg. S. T. P.

D. Vincentius Caracciolus Præpoſitus Generalis Congregationis Clericor. Reg.

HOc opus inſcriptum *Centuria Tertia, & Quarta Quæſtionum Moralium Canonicarum* à P. D. Zacharia Paſqualigo S. Theologiæ Profeſſore, ac noſtræ Congregationis Conſultore compoſitum, & iuxta præfixam aſſertionem Patrum, quibus id commiſimus, approbatum, vt typis mandetur quò ad nos ſpectat facultatem concedimus. In quorum fidem præſentes litteras manu noſtra ſubſcriptas, ac ſolito ſigillo noſtro munitas damus. Romæ die 14. Iunij 1651.

D. Vincentius Caracciolus Præpoſitus Generalis Congregat. Clericor. Regul.

Locus † Sigilli.

D. Nicolaus de Lino Secret.

PRæſens Opus Sapientiſsimi P. D. Zachariæ Paſqualigi Cler, Regular. Veronenſis Sacræ Theol. Profeſſoris emeriti, cui Titulus *Centuria tertia, & quarta variarum Quæſtionum Moralium Canonicarum.* ex ſpeciali commiſsione Reuerendiſsimi P. Magiſtri S. Apoſtolici Palatij F. Vincẽtij Candidi diligenter legi, & examinaui, & vidi feliciter elaboratum fuiſſe, atque ex ſecretioribus Theologorum, & Canoniſtarum arcanis erucum, nihilque rebus fidei, bonis moribus, ſacris Concilijs, Pontificum Decretis, aut Orthodoxis Patrum ſententijs diſſentaneum inueni. Vnde dignum iudicaui; vt in communem fidelium vtilitatem typis detur. Romæ apud S. Clementem, cuius hodie anniuerſaria celebramus ſolemnia; die nempe 23. Nouembris 1651.

Fr. Io. Baptiſta Hacquetus Ordinis Prædicat. S. Theolog. Mag. & Regens, atque Eminentiſs. Principis Cardinalis Vrſini Theologus &c.

Imprimatur, ſi videbitur P. Sacri Palatij Apoſt. Magiſt.

A. Riualdus Viceſg.

Imprimatur. Fr. Vincentius Fanus Magiſt. & Socius Reuerendiſs. P. F. Vincentij Candidi S. A. P. Mag, Ordin. Prædicat.

INDEX QVAESTIONVM TERTIAE CENTVRIAE.

QVO titulo lucrũ ex pecuniȷs ſupra montem Pietatis depoſitis iuſtificari poſsit. Quæſt. 201.

An obligatio ad mutuandum pro aliquo tempore iuſtificet lucrum, quando deponitur pecunia ſupra Montem pietatis. Quæſt. 202.

An ex alio titulo iuſtificari poſſit lucrum ex pecunia, quæ deponitur apud Montem pietatis. Quæſt. 203.

An ratione alti Dominiȷ, quod habet Princeps, iuſtificari poſsit lucrũ, quod percipiunt deponentes pecuniam apud Montem pietatis. Quæſt. 204.

An ratione cenſus perſonalis ſaluari poſsit lucrum ex pecunia depoſita apud Montem pietatis. Quæſt. 205.

An etiam ratione cenſus realis iuſtificari poſsit lucrum, quod percipiunt deponentes pecuniam apud Montem pietatis. Quæſt. 206.

An ratione lucri ceſſantis poſsit euadere iuſtum intereſſe, quod ſoluunt Mõtes pietatis. Quæſt. 207.

An, & quomodo ceſſet vſura in Montibus pietatis. Quæſt. 208.

An alienatio legati relicti Eccleſiæ ſub duratione conditionis poteſtatiuæ requirat ſolemnitatem &c. Quæſt. 209.

An Epiſcopus poſsit exigere iuramentum à ſuperioribus regularibus ſuper ætate, & qualitate approbandorum pro confeſsionibus audiendis. Quæſt. 210.

An ſi Eccleſia conſecrata polluatur, poſsit rebenedici ſede vacante à Vicario Capitulari Quæſt. 211.

An pecunia aliena ſoluta ab eo, qui ludo amittit, poſsit à domino vendicari. Quæſt. 212.

An victus in ludo prohibito teneatur, ſoluere. Quæſt. 213.

An fundus decimalis mutari poſſit de paſcuo in culturam, aut e contra. Qu. 214.

An debeantur decimæ, ſi fundus decimatorius de cultura mutetur in paſcua. Quæſt. 215.

An conſuetudo poſsit induci per actus nullos. Quæſt. 216.

An Canonici comprehendantur ſub edictis, & conſtitutionibus Epiſcopi, ſi ſpecialiter non exprimantur. Quæſt. 217.

An peccet religioſus, qui ludens cum alio eiuſdem conuentus exponit ludo notabilem quantitatem pecuniæ. Quæſ. 218.

Ad quid teneatur, qui furatus eſt Eccleſiæ alicui reliquiam alicuius San-

Eti, nec poteſt eam reſtituere. Quæſt. 219.
An priuilegium, ne quis reimprimat &c. librum aliquem, ſe extendat ad librum eiuſdem tituli, & qui quò ad ſubſtantiam eadem contineat variato ordine. Quæſt. 220.
An Nouitij ſubſint reſeruationi caſuum Epiſcopalium. Quæſt. 221.
An ſtatuta Epiſcopalia, ſeu ſynodalia obligent Regulares, ſi ſint confirmata à ſummo Pontifice. Quæſt. 222.
An prohibitio Epiſcopi, ne Confeſſarius abſoluat ſocium criminis afficiat Regulares. Quæſt. 223.
An ſuperior Regularis poſſit ſubdito confitenti præcipere, vt ſibi extra confeſſionem aliquid de confeſſione manifeſtet, vt poſſit vti ad externam gubernationem. Quæſt. 224.
An Monachi ſatisfaciant præcepto horarum canonicarum, ſi priuatim recitent iuxta ritum Breuiarij Romani. Quæſt. 225.
An Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate ex defectu lenitatis. Qu. 226.
An reus iurans ſe veritatem dicturũ, debeat vti æquiuocatione, ſi non vult fateri delictum, de quo adeſt ſemiplena probatio. Quæſt. 227
An legatum diſtribuendum pauperibus poſſit diſtribui religioſis mendicantibus. Quæſt. 228.
An, ſi teſtator reliquit ſpeciale legatum alicui monaſterio, poſſit Monaſteriũ participare in legato eiuſdem teſtatoris, quod eſt pauperibus diſtribuendum. Quæſt. 229.
An legatum relictum pro pauperibus poſſit vni tantum tribui. Quæſt. 230
An legatum relictum pro pauperibus poſſit diſtribui inter nobiles, qui in ſuo ſtatu pauperes ſunt. Quæſt. 231.
An ſpurius poſſit participare de legato relicto à patre pro pauperibus. Qu. 232.
An exequutor poſſit filio ſpurio aliquid conferre de legato diſtribuendo pauperibus. Quæſt. 233.
De qua materia præſtari debeat calix, aut ſacra veſtis legata alicui Eccleſiæ à teſtatore. Quæſt. 234.
An, ſi teſtator iubeat certum numerum miſſarum celebrari in die obitus ſui, intelligatur pro vna vice. Quæſt. 235.
An legatum incertum quo ad legatarium, & rem legatam valeat in cauſa pia. Quæſt. 236.
An, ſi teſtator inſtituat hæredem locum pium, quem voluerit Titius, teneat inſtitutio. Quæſt. 237.
In qua Eccleſia ſint celebrandæ miſſæ, quæ quotannis ex legato teſtatoris ſunt celebrandæ. Quæſt. 238.
An legatum relictum pro viduis poſſit diſtribui nuptæ habenti virum inutilem. Quæſt. 239.
An diminutio legatorum in codicillis ſe extendat ad legata pia. Quæſt. 240.
An exequutor, ſiue hæres poſſit ſoluere integrum legatum pium, quãdo alia legata non poſſunt integrè ſolui. Qu. 241.
An quando legata integrè non poſſunt ſolui, ſit diminuendum etiam legatum certæ ſpeciei. Quæſt. 242.
An legatum pro maritanda puella debeatur, ſi nubat adhuc viuente teſtatore. Quæſt. 243.
An legatum ad piam cauſam extinguatur, ſi ceſſet paupertas, cuius intuitu eſt relictum. Quæſt. 244.

An

An debeatur legatum alimentorum cũ obligatione alendi certum numerum famulorum, & equos, ſi legatarius fiat religioſus. Quæſt. 245.

An exequutor poſsit tribuere legatum dotis puellæ, quam ſpe dotis induxit ad ſecum peccandum. Quæſt. 246.

An legatum relictum pro puellis maritandis poſſit tribui etiam viduis. Quæſt. 247.

An legatum dotis poſſit dari iam nuptæ cum nulla, aut exigua dote. Quæſt. 248.

An legatum pro prima filia alicuius maritanda poſsit dari ſecundò genitæ, ſi primò nubat. Quæſt. 249.

An legatum dotis tribui poſſit ingredienti religionem. Quæſt. 250.

An Clerici Regulares Theatini poſſint ſuccedere ab inteſtato. Quæſt. 251.

An Clerici Regulares Theatini ſuccedant in fideicommiſſum. Quæſ. 252.

An, ſi teſtator dicat hæredi inſtituto, quod certam ſummam pecuniæ poſt mortem ſuam ſoluat alicui, teneatur ſoluere. Quæſt. 253.

An legatum relictum regularibus pro fabrica poſſit in alium vſum ſaltem meliorem conuerti. Quæſt. 254.

An legatarius poſſit clam capere rem ſibi legatam, ſi prauideat, quod non ſit eam conſequuturus ex aliquo defectu ſolemnitatis teſtamenti. Quæſt. 255.

An teſtamentum ſolemne verbaliter poſsit reuocari. Quæſt. 256.

An, quando quis poteſt non ſeruata ſolemnitate teſtari, ſi ſolemniter teſtetur, & poſtea vtens priuilegio ſine ſolemnitate teſtetur, valeat ſecundum teſtamentum. Quæſt. 257.

An hæres, qui non confecit inuentariũ, poſsit vti compenſatione, ſi coactus ſit aliquid ſoluere vltra vires hæreditatis. Quæſt. 258.

An audient teſtatorem iniungentem verbaliter hæredi, quod ſoluat certũ legatum pium, poſſint eſſe teſtis in iudicio ad ipſum vindicandum. Qu. 259.

An teſtes in diſpoſitionibus vltimæ voluntatis ad cauſas pias requirantur ſolum ad probationem, vel etiam ad ſolemnitatem, & ſubſtantiam. Quæſt. 260.

An regulares habentes communicationem priuilegiorum poſſint miniſtrare viaticum, & extremam vnctionem famulis, hoſpitibus, & qui intra eorum monaſteria, aut Eccleſias ſunt in articulo mortis &c. Quæſt. 261.

Quid in ſupradicto priuilegio intelligatur per Pœnitẽtiæ ſacramenta eccleſiaſtica. *Quæſt.* 262.

An regularis poſſit eſſe teſtis pro legato ſibi relicto verbaliter à teſtatore. Quæſt. 263.

An ſi ſocius conuertat pecuniam communem in aliquam emptionem lucroſam, teneatur diuidere lucrum cum cæteris ſocijs. Quæſt. 264.

An vtens pecunia ſocietatis ad aliquid ſibi emendum peccet, & ad quid teneatur. Quæſt. 265.

An valeat teſtamentum cum duobus teſtibus, quando ſcholaris inſtituitur hæres. Quæſt. 266.

An percutiens Clericum mortuum incidat in excommunicationem Canonis. Quæſt. 267.

An, ſi dum populus furens concurrit ad domum Clerici cum armis, inimicus arrepta occaſione occidat Clericum,

cum, contrahant omnes irregularitatem. Quæſt.268.

An in prædicto caſu, in quo populus furens concurrit ad domum Clerici, quem eius inimicus occaſione arrepta interficit, incidant ſinguli in excommunicationem. Quæſt.269.

An legatum factum Eccleſiæ cenſeatur ademptum, ſi teſtator moriatur excommunicatus. Quæſt.270.

An legatum factum Eccleſiæ ſub conditione ſepulturæ, aut officij &c. ſubſiſtat, ſi teſtator decedat excommunicatus. Quæſt.271.

An *ſolemnitas Concilij Trident. ſeſſ.25 cap. 15. De Regul. ſeruanda ſit in renunciatione à Nouitio, qui excedit annum ſextumdecimum Quæſt. 272.*

An *ſolemnitas præſcripta à Concilio Tridentino pro renunciatione eorum, qui profeſſuri ſunt, habeat locũ, ſi fiat ante ingreſſum religionis. Quæſ.273*

An prædicta Conſtitutio Concilij Tridentini de renunciatione habeat locum in hoſpitibus Clericor. Regular. *Quæſt.274.*

An *renunciatio facta iuxta formam Concilij Trident. a Nouitio ſit renocabilis, quouſque ſequatur profeſſio. Quæſt.275.*

Ad *quemnam ſpectent fructus facta renunciatione à Nouitio, qui percipiuntur vſque ad profeſſionem. Qu. 276.*

An, *ſi Nouitius renunciet in fauorem Monaſterij, bona renunciata perueniant ſtatim ad Monaſterium. Quæſt.277.*

An, *ſi is, in cuius fauorem renunciauit nouitius, diſponat cauſa mortis de bonis ſibi renunciatis, teneat diſpoſitio, ſi decedat ante profeſſionem nouitij. Quæſt.278.*

An pater Nouitij poſſit aliquid donare Monaſterio. Quæſt.279.

An, renunciatio nouitij cum debita ſolemnitate valeat ſequuta profeſſioni irrita, ſi poſtea profeſſio ratificetur. Quæſt.280.

An per decretum Concilij Tridentini ſeſſ.25. cap. 16. de Regular. *prohibeatur poſſe dari mutuò monaſterio de bonis nouitij. Quæſt.281.*

An ſi nouitius diſpenſetur, vt profiteatur ante completum annum nouitiatus, habeat ſemper integrum bimeſtre pro renunciatione facienda. Qu. 282.

A*n corruat renunciatio facta à nouicio de hæreditate paterna, ſi viuo patre deficiat poſteritas tota ipſius. Quæſt. 283.*

An in renunciatione facta à nouitio veniat legatum relictum ſub conditione, ſi conditio non impleatur ante profeſſionem, licet poſſit impleri. Quæſt.284.

An, ſi excommunicatus occultus celebret ad vitandam malam ſuſpicionem, dum interim procurat abſolutionem, contrahat irregularitatem. Quæſt.285.

An hæreditas, vel legatum ſub conditione, ſi hæres vel legatarius non ſit ingreſſus religionem, debeatur ingreſſo, ſed nõ ſolẽniter profeſſo. Q.286.

An regularis obtinens inſcio ſuperiore diſpenſationem, vt poſſit ante legitimam ætatem ordinari, & tanquam in legitima ætate conſtitutus ab ipſo obtineat dimiſſorias, remaneat ſuſpenſus. Quæſt.287.

An is, de quo dubitatur, an ſit bapti-

za-

zatus, debeat ſumere ſacramenta, an tequam rebaptizetur ſub conditione. Quæſt. 288.

An, quando vaccæ traduntur in ſocietatem, æſtimatio inducat venditionem. Quæſt. 289.

An, ſi teſtator iuramento teſtamentum confirmet, poſſit ex hoc ſolum, quod pœniteat, diſpenſari in tali iuramento. Quæſt. 290.

An, ſi lex annullet actum, & etiam iuramentum interpoſitum, valeat nihilominus iuramentum. Quæſt. 291.

An, ſi vendens rem vitiatam aperiat vitium, ſed ſimul cum aliis falſis, teneatur de vitio vero. Quæſt. 292.

An rectores Eccleſiæ habeant vim coercitiuam quò ad Capellanos, qui ex fundatione tenentur celebrare ipſorũ arbitrio in eorũ Eccleſiis. Q. 293.

An mutuans Principibus poſſit aliquid vltra ſortem accipere. Quæſ. 294.

An, qui alienat res Eccleſiæ in euidentem vtilitatem, ſed abſque debita ſolemnitate, ſit tutus in conſcientia. Quæſt. 295.

An creditor Principis, qui non poteſt obtinere ſolutionem, poſſit vti compenſatione in gabellis, quas tenetur ſoluere. Quæſt. 296.

An ſerui licitè fugiant à ſuis dominis. Quæſt. 297.

An liceat conſulere fugam ſeruis, & eos adiuuare. Quæſt. 298.

An ſeruis liceat fugere non ſolum in patriam, ſed etiam quocunque Qu. 299.

An quibuſcunque ſeruis liceat fugere. Quæſ. 300.

AVCTORIS
OPERA IAM EDITA.

Metaphyſicarum Diſputationum Pars 1. fol.
Metaphyſicarum Diſputationum Pars 2. fol.
Theologia Speculatiua fol.
Theologia Moralis fol.
Deciſiones Morales fol.
Praxis Ieiunij Naturalis, & Eccleſiaſtici. fol.
Praxis Magni Iubilei, atq; Extraordinarij. fol.
Quæſtionum Moralium Canonicarum Centuria I.
Quæſtionum Moralium Canonicarum Centuria II.
Quæſtionum Moralium Canonicarum Centuria III.
Quæſtionum Moralium Canonicarum Centuria IV.

ZACHARIAE PASQVALIGI

CLER. REGVLAR.

QVAESTIONVM MORALIVM CANONICARVM CENTVRIA III.

Quo titulo lucrum ex pecuniis ſupra montem pietatis depoſitis iuſtificari poſsit. Quaſt. 201.

SVMMA

1 *Actus præſumitur factus, vt valeat ex quocunque titulo valere poteſt*
2 *Res perit domino*
3 *Dominium pecuniæ poteſt remanere apud eum, qui eam tradit alteri conſumendam.*
4 *Commoditas pecuniæ, & eam exponere periculo eſt pretio æſtimabile.*
4 *Ratione publicæ vtilitatis plura conceduntur, quæ aliàs non concederentur.*
5 *Subleuare pauperes ab vſuris pertinet ad principem.*
6 *In dubijs concernentibus mores ad Pontificem recurrendum.*
7 *Quoties eriguntur Montes pietatis recurrendum ad Pontificem*

1 DE hoc latè egi in *Deciſ. moral. Deciſ.* 183. *& ſeq.* & arruli Indultum Pauli III. concedentis deponētibus pecunias ſupra Montem pietatis Ferrarienſem, quod poſsint tura conſcientia percipere quinque pro ſingulis centenarijs, etiam ſi aliàs pecunia ſine vllo fructu eſſet otioſa permanſura: & *ibid.* narratur, id quoque conceſſum fuiſſe ab Apoſtolica Sede Montibus Bononienſi, & Murinenſi. Vnde cum factum conſtarer, & de iuſtitia dubitari non poſſer, cum ſit ab Apoſtolica ſede approbatum, titulus iuſtitiæ quærebatur, pro quo plura adduxi, ſupponens, quod actus ſemper præſumitur factus, vt omnino va-

leat, atque adeo ex quocumque titulo, quo valere poteſt *l. Quoties. ff.* De *rebus dub.* & *l. Quoties. ff.* De *verb. obligatione.* & Cap. *Abbate.* De *verbor. ſignificat.* Inter alia autem adduxi titulum cuiuſdã quaſi locationis, non quod exiſtimarẽ, pecuniam locari poſſe, vt non rectè quidam putauerunt; neq; enim, ſi id putaſſem, tot conditiones ad huiuſmodi contractum requiſiuiſſem, quot ibi requiro, ſed quia interueniret quidam cõtractus, qui eſſet valde ſimilis locationi, et proinde locatio abuſiuè dici poſſet; et hoc ſolum fieri poſſe auctoritate ſummi Pontificis declaraui expreſsè *Deciſ.* 184. *n.* 13. vtpote quia cum iuſtitia contractuum pertineat ad mores, et ſit in ordine ad ſalutem, ad ipſum ſpectat talis declaratio.

2 Hoc autem in eo fundabam, quod pecuniæ dominium, & proprietas remaneret apud depoſitantem, & proinde, ſi periret, ipſi tanquam domino periret. *l. Pignus.* C De *Pignor. act.* vt adnotaui in illa *Deciſ.* 183. *num.* 17. Mons autem pietatis nomine ciuitatis haberet certũ vſũ dictę pecunię ex cõſenſu depoſitantis tãquam Domini nõ ſecus, ac habet ſocius, in cõtractu ſocietatis, in quo vnus cõfert operam, & induſtriam, & alter pecuniã, & communitas ſolueret certam penſionem depoſitanti pro eo, quod ſineret propriam pecuniam diſtrahi in vtilitatẽ eiuſdem ciuitatis, et exponi periculo amiſſionis.

3 Quod autem pecunię dominus poſſit illam alteri tradere conſumendam retento ſibi dominio, conſtat ex contractu ſocietatis, in quo vnus pecuniam, alter operas tantum confert: nam ſolus vſus pecuniæ confertur in ſocietatem, & dominium remanet apud ſocium, vt tradunt Bald. *in l.* 1. *C. Pro ſocio*. Caſtrenſ. & Io. Sichar. *ibid.* Socin. ſen. alios referens *Conſil.* 265. *nu.* 4. *lib.* 2. Fachin. *lib.* 2. *Controu. iur. cap.* 95. & Theologi cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. & proinde diſſoluta ſocietate tota integra pecunia reuertitur ad ſocium, qui eam contulit, tanquam ad proprium dominum.

5 Rurſus quod commoditas pecunię propriæ alteri conceſſa, & quod periculo exponatur, ſit quid pretio æſtimabile, conſtat ex eodem contractu ſocietatis, nam, cum vnus conferat operas ſuas, & alter commoditatem pecuniæ illam periculo exponendo, conſurgit inter ſocios debita æqualitas, ita vt vnus cenſeatur tantum conferre, quantum confert alter, vt tradunt Doctores *num. præcedenti*. Conſtat etiam ex officijs depoſitarię hic in Vrbe erectis, quæ vendi ſolent, nõ alia ratione, niſi quia, dum apud ipſos pecuniæ depoſitantur, habent interim cõmoditatem pecuniæ, qua ad negotiandum vti poſſunt. Rurſus ſi quis cogeretur concedere alicui propriam pecuniã ad aliquem vſum, ita vt diſtraheretur cũ periculo ipſius, cenſeretur valdè grauari, & eſſet onus pretio æſtimabile. Vnde quando quis ſuſcipit tale onus, poterit recipere aliquam iuſtam compenſationem. Hunc ergo contractum interuenire inter Montem pietatis, & deponentes pecunias, tradidi in *cit. Deciſ.* & inſuper neceſſarium duxi, quod non niſi interpoſita auctoritate Pontificis celebrari poſſet, & ex cauſa, ſeu vtilitate publica. Dixi autem, eſſe neceſſariam publicam vtilitatem, quia ratione ipſius multa conceduntur, quæ aliàs non cõcederentur, vt notant Roman. *in l.* Si *vero.* §. *De viro fallent.* 4. *ff. Soluto matrimonio.* Dec. *in l.* Si *quis iniquam. init. num.* 7. *ff.* Quod *quiſq. iur.* Seiſſel. *in l.* 1. §. Si *quis ipſi init. ff.* De *noui oper. nunc.* Gram. *Deciſ.* 12. *num.* 19. Bellon. *Conſil.* 2. *num.* 6. Rebuf. *in praxi ſi reg. de non tollen. iure quæſito num.* 29.

5 Et quia, cum publica vtilitas in eo conſiſtat, quod ſubleuentur indigentes, & liberentur à voragine vſurarum, & hęc ſubleuatio pertineat ad principem, cui incumbit cura ſubditorum, & poſſit ad hoc compellere communitatẽ, fit, quod deponentes pecuniam ſupra Montem pietatis aſſumant ſimul cum miniſtris Montis hoc onus; & proinde ratione ipſius debeatur aliqua compenſatio, quod non contingeret, ſi ex cauſa priuata alicui priuato traderetur pecunia.

6 Qnod autem ſit etiam neceſſarium

inter-

interponi auctoritatem Pontificis, ſequitur, quia agitur de eo, quod mores concernit in ordine ad ſalutem animæ, & pertinet ad ipſum declarare, an contractus licitus ſit, cum in dubijs omnibus concernentibus mores ad ipſum recurrẽdum ſit Cap. *Per venerabilem.* ver. *Rationibus.* Qui *fil. ſint legit.* & Clemen. 2. *De teſt.* & notant Butrius per illum tex. *in cap. Licet ex ſuſcepto. De foro compet.*

7 Nec ſufficit, quod ſemel cōceſſa ſit erectio horum Montiũ, quia debet Pontifex toties, quoties erigũtur recognoſcere modũ, & circũſtantias, cũ quibus eriguntur. Et hoc eſt, quod volui in citat. *Deciſ.* & quod ob quandam ſimilitudinem vocaui locationem, cum tamen reuera non ſit locatio. Et ne ratione nominis quis prætextum ſumat, quod pecunia poſſit, locari, aſſero, id nequaquã licere, nec vnquam intendiſſe, quod liceret. Imo ſi neque prædictus modus explicandi probabilis eſt, nec etiam mihi probabilis erit, & proinde hoc alijs iudicandum relinquo, nec aliquid decerno.

An obligatio ad mutuandum pro aliquo tempore iuſtificet lucrum, quando deponitur pecunia ſupra Montem pietatis. Quæſt. 202.

S V M M A

1 *Lucrum ex pecunia depoſita ſupra montem pietatis an iuſtificetur ex obligatione mutuandi*
2 *Obligatio ad mutuandum eſt pretio æſtimabilis*
2 *Mutuans, & obligans mutuatarium ad remutuandum an committat vſuram*
3 *Facienda omnis interpretatio, vt excludatur vſura.*
3 *Interpretatio illa eſt adhibenda, quæ excludit delictum.*
3 *Forma illa contractus induci debet, quæ congruit ſubſtantiæ*
4 *Taxa pretij rerum inducitur à Principe.*
5 *Obligatio mutuandi vnde pretio æſtimabilis.*
5 *Contractus ab initio ſunt voluntatis, poſtea neceſſitatis.*

1 LVcrum ex pecunijs depoſitis ſupra Montem pietatis iuſtificari videtur ex eo, quod nõ interueniat mutuũ, ſed quidam contractus, quo deponentes pecuniam ſe obligant ad mutuãdum, & in exequutionẽ obligationis tradunt Monti pecuniam, qui pro compenſatione talis obligationis ſoluit annuam penſionem.

2 Et imprimis quod obligatio ad mutuandum ſit pretio æſtimabilis, tradunt Caiet. *opuſ. de Monte pietat.* Scot. *in 4. diſt. 15. quæſt. 2.* Sotus *lib. 6. de iuſt. & iure quæſt. 1. art. 2.* Nauar. *cap. 17. Manual. num. 188. & in Commen. De vſur. num. 6* Molina *de Contract. diſp. 308. num. 4.* ver. *Ex deciſione.* Perez de Lara *lib. 1. de anniuer. & capel. cap. 23. num. 12* & communiter. Et proinde communiter docent, committere vſuram mutuantẽ, qui obligat mutuatarium ad remutuandum. Ita D.Th. *2. 2. quæſt. 78. art. 2. ad 2. & 4.* Caiet. & Aragon. *ibid.* Salon. *controu. 2. & 3.* Bannes *artic. 1. & 2.* Gabr. *in 4. diſt. 15. quæſt. 11. art. 1. dub. 1.* Couaru. *lib. 3. Variar. capit. 1. num. 2.* Panorm. *in Cap. Conſuluit. num. 8. De vſur.* Syluester *verbo.* Vſura 2. *num. 2.* cum Gloſ. *in Cap. Si fœnerauerit. 14. Quæſt. 3.* & alios plures refert Salas *tract. De vſur. dub. 9 n. 2.* & *dub* 10. *num. 3.* Hinc autem ſequitur, quod ſuſcipiens obligationem mutuandi poſſit recipere aliquam compenſationem, cum ſuſcipiat onus pretio æſtimabile. Vnde ij quoque, qui ſe obligat Monti pietatis ad mutuandum, poſſunt ab ipſo recipere iuſtam compenſationem.

3 Quod autem inter Montem pietatis, & eos, qui apud ipſum deponunt pecuniã, interueniat hic tacitus contractus, colligitur ſit ex eo, quod faciẽda eſt omnis interpretatio ad excludendã vſuram, vt notant Bertazol *Conſil. 227. nu. 7* Farinac. *Deciſ. crimin.* 137. *num.* 3. Rota *Deciſ. 763. num. 15. part. 1. Diuer.* ex generali regula, quod illa interpretatio adhibenda ſit, quæ eſt excluſiua delicti *l. Meritò. ff. Pro ſocio.* & *l. Pretor, §. Docere. ff.* De *vi. bon. rapt.* & Cap. *Eſtote.* De *reg. iur.* Præſertim, quia agitur de contractu approbaro à Summis Pontificibus. Vnde illa forma contractus induci debet, quæ congruere poteſt ſubſtantiæ actus, cum

omnis contractus, & conuentio accipiatur ſecundum ſubiectam materiam, & naturam rei, vt notant Bald. *Conſil.* 67. *num.*1. *in fine. volum.*3. Crauet. *conſ.*25. *num.*2. citans Alexan. Socin. Iaſ. Dec. & alios.

4 Prædictus autem contractus eſt cõformis ſubiectę materię, & naturę actus; nam deponẽs pecuniam apud Montem pietatis in ordine ad ſubleuãdos pauperes, facto ipſo ſe obligat ad mutuandum illam pecuniam. Quod autem lucrum, quo compenſatur hæc obligatio, ſit iuſtum, ex eo colligitur, quod ſoluitur auctoritate Principis, ad quem pertinet inducere taxas rerum iuxta exigentiam publicæ vtilitatis. *l.*1. *§. Cura carnis. ff. De offic. Præfec. vrb.* vbi Gloſ. & Doctores. Alber. *tract. Statut. ciuil. quæſt.*69. Couar. *lib.*3. *Variar. cap.*14. *num.*5.

5 Neq; obſtat, quod deponentes pecunias, non cogantur ad illas exhibẽdas, ſed alliciantur ſpe lucri, & poſsint illas repetere: Nam obligatio mutuandi non eſt pretio æſtimabilis, quia ſit ex coactione, ſed quia imponit onus; alioquin nulla obligatio, quæ voluntariè aſsumeretur, deberet compenſari; vnde qui ſpe lucri alliceretur ad obligandas proprias operas, & voluntariè exhibere, non deberet compenſari, quod eſt abſurdum. Hoc enim eſt commune omnibus contractibus, quod ab initio ſint voluntatis, & poſtea neceſſitatis *l. Sicut. C. De act. & obligat.* & ideo obligatio per eos ſuſcepta ſemper compenſari debet iuxta eiuſdem naturam.

An ex alio titulo iuſtificari poſsit lucrum ex pecunia, quæ deponitur apud Montem pietatis. Quæſt. 203.

S V M M A

1 *Vnde alio modo ſit iuſtum lucrum ex pecunijs depoſitis apud montem pietatis.*
2 *Pecunia præſens quò ad tempus cur pluris ſiat, & num ſeq.*
3 *Tradens pecuniam reſtituendam poſt tempus ex quo capite poſſit aliquid recipere.*
4 *Minus ſoluit, qui ſolutionem differt.*
5 *Anticipata ſolutio eſt materia legati.*
5 *Quantitas pecuniæ legatæ pro futuro tempore, cenſetur minor, quàm ſi pure eſſet legata.*
5 *Decem legatis ſub conditione futura poſt decennium, decem non ſunt legata, & c.*
5 *Non habetur pro puro, quod in diem eſt legatum.*
5 *Commoditas temporis eſt res æſtimabilis.*
6 *Priuatio pecuniæ, & potentia ad lucrandum, licet non proxima, eſt pretio æſtimabilis.*
7 *Quid requiratur, vt habeat locum intereſſe lucri ceſſantis.*
8 *Princeps poteſt fingere, quod non eſt, etiam contra veritatem.*
8 *Poſita fictione quò ad factum, ſubintrant, quæ ſunt iuris.*
9 *Spes lucri fundata in retentione propria pecuniæ eſt pretiò æſtimabilis.*
10 *Lucrum ex pecunijs depoſitis apud Montes pietatis iuſtificatur.*

1 EX multiplici capite conflari poteſt titulus, quo iuſtificetur lucrum quinque pro ſingulis centenarijs ex pecunia, quæ deponitur apud Montẽ pietatis. Et primò quia pecunia præſens pluris æſtimatur, quàm abſens. Secundò. Quia tradens pecuniam Monti ſe priuat illa commoditate vtendi propria pecuniã, & potentia negotiandi, & acquirendi. Tertiò. Ex ſpe probabili de aliquo lucro fundata in dominio, & libera diſpoſitione pecuniæ, qua tradens pecuniã Monti ſe priuat, & transfert in ipſum montem.

2 Sed contra hunc titulum inſurgit Anonimus quidam. Quia pecunia præſens ſolum quò ad locum pluris ſit, non autem quò ad tempus. Deinde quia priuatio commoditatis, & c. eſt intrinſeca mutuo, & ideo non eſt pretio compenſabilis. Et quia potentia, & ſpes lucrandi fundatur in induſtria, non autem in pecunia, quæ ſterilis eſt.

3 Verum quod pecunia abſens etiam quo ad tempus minoris facienda ſit, quã præſens, ſequitur ex eodem capite, ex quo pluris ſit pecunia pręſens quò ad locum. Nam ſicut pluris ſit pecunia pręſens

ſens, quò ad locum ratione adnexorum pecuniæ abſenti: ita licet non pluris fiat pecunia præſens quò ad tempus, quà pecunia eſt, pluris tamē facienda eſt ratione adnexorum; nam tradens alteri pecuniam reſtituendam poſt aliquod tēpus, exponit ſe periculo ſubeundi moleſtias, & faciendi expenſas pro recuperatione, & etiam periculo amittendi ſortē. Et hoc eſt pretio æſtimabile, & ratione ipſius poſſe aliquid recipi vltra ſortem, tradunt D. Th. *Opuſ.* 73. *De vſur. cap.* 10. Medina *De reſt. quæſt.* 38. *cauſa* 3. *&* 4. Petrus Nauar. *lib.* 3. *de reſt. cap.* 2. *parte* 1. *dub.* 11. *num.* 105. *& ſeq.* Molina *de contract. diſput.* 104. *in reſp. ad* 2. *obiect.* Valent. *tom.* 2. *diſp.* 5. *quæſt.* 20. *pun.* 2. *concl.* 4. Aragon. 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 4. Salon *q.* 78. *artic.* 2. *contr.* 26. Malder. *tract.* 10. *dub.* 14 Gabr. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 11. *art.* 1. *§. Ad idem etiam*. Rodriquez *par.* 2. *ſum. c.* 83. *num.* 3. Corduba *in ſum. quæſt.* 84. Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. & iure cap.* 23. *dub.* 4. *nu.* 43. Salas *tract. de vendit. dub.* 41. *num.* 5. Et pro confirmatione facit eorum doctrina, qui volunt, quod chirographa, ſeu credita, etiam ſi nō ſint difficilis ſolutionis, aut cum moleſtijs obtinenda, minoris emi poſſint, quia in communi omnium æſtimatione minoris fiāt, quàm ipſa pecunia, cum non præbeant facultatem illorum commodorum, quam præbet pecunia, & quia minus eſt actionem habere, quàm rem. *l. Minus ff.* De reg. iur. Ita Panormit. *in cap. In ciuitate.* De vſur. Innocent. *ibid.* Caiet. *verbo.* Vſura *in fine.* Nauar. *cap.* 17. *Manual. num.* 230. & alij. Ergo pecunia præſens pluris fit, quàm abſens, quando traditur pro actione ad habendam pecuniam poſt aliquod tempus; atque adeo compenſari poteſt illud plus per aliquid pretio æſtimabile, quód conſiderari poteſt etiam in monte pietatis, nam accipit pecuniam, & dat actionem ad ipſam.

4 Imo etiam in iure pecunia præſens pluris fit, cum ſtatuatur, minus ſoluere, qui tempore debito non ſoluit, ſed ſolutionem differt. Ita *in l. Solidum. ff.* De *ſolut.* & in *l.* Si *prædio. §.* 1. *ff.* De *in diem addict.* & *l.* Si *cuius.* 12. *§. Min. ff.* De *verbor. ſignificat.* ibi *Minus ſoluit, qui tardius ſoluit, nam & tempore minus ſoluit.*

5 Confir. Anticipata ſolutio debiti eſt materia legati, ita vt debitor poſſit legare creditori debitum anticipatè ſoluendum. *l. Debitor ff.* De *leg.* 2. Ergo eſt aliquid pretio æſtimabile. Confir. 2. Certa quantitas pecuniæ legata ſub conditione de futuro cenſetur minor ob interuallum temporis, quàm ſi purè eſſet legata *l. Circa init. ff. Ad leg. Falcid.* vbi Vulpianus inquit. *Legatis decem ſub conditione, quæ poſt decennium forte extiterit, decē non eſſe legata, quia interuallum temporis, et interuſurium huius ſpatij minorem facit quantitatem.* & *l.* 45. *Eodem tit.* Non *habetur pro puro, quod in diem relictum eſt: medij enim temporis commodū computatur.* Vnde commoditatem temporis inter res æſtimabiles enumerari ex *§. Plus autem:* Inſtitut. *De act. & §. Fideiuſſor.* ver. *Non ſolum.* Inſtit. *de fideiuſ.* & *l.* Si *conſtante. §. Quoties ff.* Soluto *matrimonio.* tradit Rota *Deciſ.* 668. *numer.* 2. *part.* 3. *Diuerſ.*

6 Quod autem priuatio pecuniæ, & potentiæ ad lucrandum, quamuis lucrū non ſit propinquum in actu, quia nimirum pecunia non eſt expoſita negotiationi, neq; præſtò eſt certa determinata occaſio lucrandi, ſed tantum inquiri poteſt, & probabiliter inueniri, & adeſt animus exponendi lucro, ſit pretio æſtimabilis, & ratione illius poſsit percipi honeſta compenſatio, tradunt Corſet. *in Singul. verbo. lucrum* Socin. *conſil.* 93. *libr.* 1. Signorol. *conſil.* 91. Villagut *De vſur.* 18 *concl.* 5. Lupus Gemin. *De vſur. Com.* 1. *§.* 6. *num.* 16. Filliuc. *tract.* 34 *cap.* 9 *n.* 79. Salas *De vſur. dub.* 20. *num.* 12. & alij inir fra citandi *num.* 9. Et vt fatetur Anonimus ipſe, In duobus caſibus admittit Rota; primò pro vidua quando ipſi nō reſtituitur dos ab heredibus, vt poſsit ex fructu alimentari, ita *deciſ.* 383. *num.* 6 *p.* 5. *Recent.* Secundo! Quando quis tenetur inueſtire pecunias alienas in re fructifera, & non inueſtit. ita *Deciſ.* 175. *num.* 1. *et* 2 & *Deciſ.* 421. *num.* 6. *&* 7. *p.* 3. *Recent.*

7 Quod autem in his duobus caſibus admittit Rota, & tradunt vniuerſaliter

citati Doctores, potuit Summus Pontifex, ita exigente publica vtilitate, declarare, poſſe ad praxim reduci quò ad Mōtes pietatis, cum hoc non ſit aliud, quàm canonizare hanc opinionem, quantum ſpectat ad Montem pietatis, de quo in litat ſpecialis ratio. Quia tamen, vt percipiatur intereſse ratione lucri ceſſantis, requiritur occaſio præſens, & determinata in indiuiduo, vt tradunt Caſtrenſ. *in l.3.§.fin.ff.* De *eo, quod cert. loc.* Piſtor. *lib. 3. quæſt. iur. quæſt. 2. nu.* 23. Puteus *Deciſ* 237. *li.* 1. Mohed. *Deciſ.* 3. De *vſur.* Seraph. dec. 721. & cōmuniter, quia nō poteſt dici ceſſare, quod non eſt, neq; ita eſt in prōptu, vt moraliter cenſeatur adeſſe; ideo dictum intereſſe non admittitur ratione lucri ceſſantis, ſed ratione priuationis potentiæ ad probabiliter lucrandum. Vnde non fit, quod ex eo, quod excludatur titulus lucri ceſſantis, ſubintret potentia pecuniæ nudè conſideratæ, prout eſt apta ad quamcunque vtilitatem; ſed pecuniæ veſtitæ occaſionibus lucrandi, quæ de facili inueniri poſſunt.

8 Quia tamen Paulus III. in ſuo indulto pro Monte pietatis Ferrarienſi cōcedit, *Vt quaſcunque pecuniarum ſummas à quibuſcunque perſonis in depoſitum ad effectum prædictum tantum accipere, et pro illis eiſdem perſonis deponentibus vltra ſortem ad rationem quinque libararum Marcheſan. quolibet anno pro centenario ſoluere poſſint:* atque adeo etiam ijs, qui pecuniam aliàs otioſam tenerent, ideo cenſendum eſt, quod Summus Pontifex inducat fictionē, ſiquidem poteſt fingere, quod non eſt *l. Si forte. ff.* De *caſtren. pecul.* Rota *coram Durano Deciſ.* 62. *n.* 22. *part.* 1. etiam contra ipſam veritatem, vt notant Caſtrenſ. *Conſil.* 6. *num.* 2. *vol.* 1. Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 18. *n.* 100. Cardin. *in Clem.* 1. *num.* 6. De *immunit. Eccleſ.* Puteus *Dec.* 313. *n.* 3. *& 4. li.* 1. Rota *Deciſ.* 149. *num.* 4. & *Deciſ.* 303. *num.* 1 *et* 2. *par.* 2. *Diuer.* & *Deciſ.* 71. *nu.* 2. *par.* 3. *Diuer. lib.* 3. per quam fictionem pecunia habeatur pro deſtinata ad lucrum, & ſtante hac fictione, quæ pertinet ad factum, ſubintrent ea, quæ ſunt iuris iuxta doctrinam Bart. *in l.* Si *his, qui pro empt. num.* 24. 29. *&* 30. *ff.* De *vſucap.* Quam communiter eſſe receptam teſtatur Matienzo *lib.* 5. *tit.* 7. *de Maior. gloſ.* 1. *nu.* 13. atque adeo de iure percipi poſſit lucrum non ſecus, ac ſi reuera fuiſſet deſtinata ad lucrandum, nam fictio ita operatur, ac ſi eſſet ipſa veritas Cap. *Cū dilectus.* & Cap. *Ad audien.* De *cler. non reſid.* & Cap. 2. *De arbitr. in* 6. & *l.* 1. *§. Hic ſenatuſconſult. ff.* Ad *ſenatuſconſ.* *velle.*

9 Denique quod ſpes lucri fundata in retentione propriæ pecuniæ, atque adeo in potentia ad lucrandum ſit ſufficiens fundamentum aliquid exigendi vltra ſortem, tradunt Nauar. *De vſur. num.* 53. *et* 54. Philiarch. *lib.* 5. *de Offic. Sacer. c.* 7. Vgolin. *De vſur. cap.* 8. *num.* 1. ver. *Verū au.* Lopez *lib.* 1. *cap.* 25. *init.* Leſſius *lib.* 2. *De iuſt. et iure. cap.* 20. *dub.* 11. *num.* 97. Malder. 2. 2. *tract.* 5. *capit.* 3. *dub.* 12. ver. *Dico* 2. *et dub.* 13. *ver. Prima eſt.*

10 Ex quibus deducitur, quod partim ex ijs, quæ in mutuo admittunt Doctores, partim ex ijs, quæ peculiaria ſunt in Montibus pietatis ex indultis Pontificijs iuſtificari poteſt lucrum quinque pro cētenario quò ad eos, qui apud ipſos deponunt pecuniam. Neque inferri poteſt, quod prædicta aperiant viam ad vſuras, nam ſi communia ſunt omni mutuo, nihil amplius inferri poteſt, quā quod hucuſq; tradiderunt Doctores. ſi verò ſpecialia, nō poſſunt extendi ad mutuum, cū habeant ſolum locū in monte pietatis ex interpoſita auctoritate Pontificis.

An ratione alti Dominij, quod habet Princeps, iuſtificari poſsit lucrum, quod percipiunt deponentes pecuniam apud Montem pietatis. Quæſt. 204.

S V M M A

1 *Lucrum ex pecunia depoſita apud montem pietatis quomodo iuſtificetur ratione alti dominij Principis*
2 *Vtilitas publica præferenda priuatæ*
3 *Vtilitas publica eſt iuſta cauſa auferendi priuatis ius proprium.*
3 *Princeps ob remunerationem poteſt aliquem eximere à collectis, licet alij inde plus grauentur.*

Bene-

3 *Benemerita ſunt principale fundamentum remunerationis.*
4 *Iuuare communitatem eſt acquirere merita apud rempublicam.*
4 *Mutuans ciuitati meretur, vt ei remittantur collectæ.*
5 *Promiſſio parit actionem.*

1 Affirmatiuè reſpondendum eſt. Modus autem iuſtificationis talis eſt. Deponentes pecuniã apud Montem pietatis conferunt ampliſſimum beneficium communitati, non ſolum temporale, quatenus ſubminiſtrãt modum, quo iuuari poſsint pauperes, & eorumdem neceſſitatibus ſubueniri; ſed etiam ſpirituale, cum hoc pacto excludant occaſionem vſurarum; vnde ſunt benemeriti de republica. Princeps autem poteſt in remunerationem ratione alti dominij decernere, quod de bonis ſubditorum certa penſio quotannis ſoluatur. Imo vt plures alliciat adhoc beneficium præſtandum communitati, poteſt ſtatuere certam penſionem in remunerationem ſoluendam quibuſcunque, qui in hoc ciuitatem iuuabunt. Qua determinatione ſtãte acquiritur ius virtute illius deponentibus pecuniam ad penſionem pro remuneratione aſſignatam. Vt autem ciues reddantur immunes, exigitur, à mutuarijs, quibus Mons pietatis mutuatur, dicta penſio.

2 Ratio autem eſt. Quia vtilitas publica eſt præferẽda priuatæ *l. vnica §. fin.* C. De *caduc. tollen.* & *l. Sancimus.* C. De *ſacroſanct. Eccleſ.* & Authent. *Res, quæ. Commun.* De *legat.* Et ita exigit præferri, vt ſit iuſta cauſa auferendi priuatis ius ſuum per ea, quæ notant Doctores *in l. Venditor. §. ſi conſtat ff.* Communia *prædior.* & *in l. Lucius. ff.* De *euict.* & *in l. 2.* C. *Qui ex cau ſer. pram. l ber ac.* vbi Bald. Bart. *in l. fin. §. Titius ff.* De *pignor. act.* Fulgoſ. *in l. fin. C. Si contra ius, vel vtil. pub.* vbi & cæteri Doctores. Iaſ. *in l. Gallus. §. Et quid ſi tantum ff.* De *lib. et poſth.* vbi & cæteri. Capic. *Deciſ. 69.* Angel. *in l. Item ſi verberatum ff.* De *rei vendic.* Archidiacon. *in Cap. Per principalẽ* 1. *Quæſt.* 3. Alciat. *in l. Pupillus. §. fin. ff.* De *verbor. ſignificat.* Alex. *conſil.* 190. *lib.* 2. & ſtrict. *Deciſ.* 321. *num.* 17. Felin. *in cap. Quæ in Eccleſ. num.* 27. De *conſtit.* vbi Doctores communiter.

3 Et in caſu remunerationis poteſt princeps ob benemerita aliquem eximere à collectis, & cæteris oneribus, quamuis inde fiat, quod cæteri plus grauẽtur, vt in ſpecie tradunt Penna *in l. Vacatis.* C. De *Decurion.* Petra *De poteſt. princip. capit.* 32. *dub.* 2. *princip. num.* 9. Bart. *in l.* 2. C. De *apoch. publ.* Imola *in leg. Ab omnibus. ff.* De *leg.* 1. Bald. *in Cap. Secundò requiris. in fine.* De *appellat.* Iaſ. *in l. Auus. ff.* De *pact.* Abbas *in Cap. Peruenit.* De *immunit. Eccleſ.* Benemerita nanque in rempub. ſunt principale fundamentum, & primaria cauſa remunerationis *l. Eum qui.* ibi. *Habita conſideratione.* C. De *Decur. lib.* 10. & *l. Iubemus* C. Dè *prox. ſacr. ſcrin. lib.* 12. & *l. Semper. §.* 3. De *iure immunit.* & *l fin.* C. De *apparit. præf. c. prætor. lib.* 12, et 43. C. *De offic. mag m l.* & *l. Teſtament.* C. De *teſt m m l t.* & *l. fin.* C. De *his, qui ſpon. mun. pub. ſub.* & *l.* 1. *init. ff.* De *cẽſib* & notãt Ioan. de plat. *in l. Agentes. num.* 1. C. De *prepoſ. agen. in reb. lib.* 12. Alberic. *De muner. et honor. n.* 68. Acacius *de priui l. milit. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 17. *et cap.* 9. *num.* 33. & *De priuil. iur ciuil. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 7. 29. *et ſeq.*

4 Quod autem deponere pecuniam apud Montem pietatis ad effectum ſubleuandi pauperes, ſit actus dignus muneratione, ex eo conſtat, quia iuuare communitatem in quocunque negotio eſt acquirere meritum apud ipſam, atq; adeo ſe reddere dignum remuneratione: vnde omnes illæ perſonæ, quæ iuuant rempublicam, in iure ſunt priuilegiatæ, vt Doctores, Magiſtri, Milites & c. Hæc autẽ depoſitio pecuniæ apud Mõtem pietatis maximè iuuat communitatem, vt per ſe conſtat, & declaratur in Bulla Pauli III. *pro erectione Mõtis pietatis Ferrarienſis.* Hinc qui mutuat ciuitati, meretur, vt ei remittantur collectæ per ea, quæ tradunt Speculat. *Tit. de vſur. ver. Sed pone.* Ioan. Andr. *ibid.* Petrus Ancharan. *conſil.* 376. *ver. Facit etiam optimè.*

optimè. Craueta *conſil.* 186. *num.* 7. Feſtaſ. *de Aeſt. et collect. parte* 4. *capite* 5. *numero* 24.

5 Stante autem decreto communitatis, & promiſſione remunerationis poteſt deponens pecuniam illam petere tanquam ſibi debitam, non ratione mutui, ſed ratione benemeritis nam promiſſio parit actionem iuxta ea, quæ tradunt Io. Andr. *ad Specul. tit de obligat. et ſolut. init.* Alexan. *in l. Cum fundus. §. Seruum. init. ff.* Si cer. *pet.* Iaſon *ibid.* Purpurat. *colum.* 4. Burſat. *conſil.* 100. *num.* 10. Surdus *conſil.* 535. *num.* 8. Craueta *conſil.* 184. *circa fin.* Ludouiſ. *decif.* 98. *num.* 3. & deſumitur ex *l.* Si *Sterilis. §.* Si *tibi fundus. ff.* De *act. empt.* & *l. Qui fundum. ff.* De *contrab. empt.*

An ratione cenſus perſonalis ſaluari poſſit lucrum ex pecunia depoſita apud Montem pietatis. *Quæſt.* 205:

S V M M A

1 *Lucrum ex pecunia depoſitata apud montem pietatis an iuſtificetur ratione cenſus perſonalis.*
2 *Actus præſumitur factus eo modo, quo valere poteſt.*
3 *Cenſus perſonalis ex natura ſua iuſtus, ex licitus.*
3 *Decimæ perſonales licitæ.*
3 *Poteſt quiſque operas ſuas locare.*
4 *Cenſus perſonalis non prohibetur à Martino V. nec à Calliſto III.*
5 *Prohibetur à Pio V.*
5 *In conceſſione actus conceduntur omnia, quæ conducunt ad faciliorem executionem*
6 *Pactum retrouendendi ad fauorem emptoris an licitus.*
7 *Contrahentium debet eſſe æqualis condicio*
8 *Pactum retrouendendi ad fauorem emptoris non tollit veram venditionem &c.*

1 LVcrum, quod percipitur à depoſitantibus, pecuniam ſupra mõtes pietatis erectos ante conſtitutionem Pij V. de cenſibus poſſe iuſtificari etiam ex titulo cenſus perſonalis, mihi videtur valde probabile; ita vt contrahentes ex vna parte ſit communitas pauperum obligans ius, quod habet percipiendi lucrum ex propria induſtria, & ex alia deponentes pecuniam apud montem pietatis: & hic contractus exerceatur per interpoſitos miniſtros Montis pietatis: Ratio autem eſt, quia talis cenſus, interuenire poteſt, ſiquidem concurrunt omnes conditiones cenſus perſonalis, nempe perſonę, quæ poſſunt per propriam induſtriam aliquid lucrari, ius, quod habent ad tale lucrum, quod eſt pretio æſtimabile; perſonę, quæ poſſunt vendere hoc ius, & emere; et pretium, quod ſoluitur.

2 Dicendum eſt ergo, *quod tacitè fiat huiuſmodi contractus*, Quia actus ex intẽtione agentium præſumitur factus eo modo, quo valere poteſt, vt notant Dec. *in l. In contrahenda. num.* 13. ver. *Secunda regula. ff.* De *reg. iur.* Alciat. *De præſũp. reg.* 3 *præſumpt.* 34. *num.* 6. per text. *l. Non codicillum.* Roman. *conſil.* 180. *num.* 4, *et ſeq.* Roland. *conſil.* 61. *num.* 23. *lib.* 3. Abbas. *conſil.* 62. *nu.* 7. ver. *Tertio. lib.* 2. Corn. *conſ.* 237. *num.* 3. *lib.* 1. Riminal. Sen. *conſil.* 42. *num.* 12. Ludouiſ. *Deciſ.* 493. *nu.* 5. & deſumitur ex *l. Quoties. ff.* De *reb. dub.* & *l. Merito. ff.* Pro *ſocio.* & *l. Quoties. ff.* De *verb. oblig.* Quia licet faciens actum non cogitet de illo modo, intendit tamen facere actum validum, atque adeo virtualiter, ſeu interpretatiuè vult facere eo modo, quo valere poteſt.

3 Quod autẽ mediante cenſu perſonali ſaluetur iuſtitia huius cõtractus, colligitur ex eo, quod talis cenſus ex natura ſua ſit iuſtus, & licitus, vt tradunt Maior *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 34. Gabr. *quæſt.* 12 *art.* 2. *concluſ.* 1. Conrad. *De contrac. q.* 74. 75. & 79. Io. Medina *qu.* 1. *de cenſib.* & *quæſt.* 11. *de vſur.* Aragon. 2. 2. *qu.* 78. *vbi De cenſib.* Salon. *art.* 3. *Controuer.* 3. *de cenſib.* Sotus *lib.* 6. *De iuſt. & iure. quæſt.* 5. *artic.* 1. *concluſ.* 3. *poſt* 3. *rationem, & concl.* 4 *Azor. par.* 3. *lib.* 10. *cap.* 5. *quæſt.* 1. Couar. *lib.* 3. *Variar. num.* 5. & 6. Gaſpar. Roder. De *annuis reddit. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. Gail. *lib.* 2. *obſeruat.* 7. *num.* 13. Federic. Martin. *De cenſib. cap.* 4. *num.* 26. & 41. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 22. *pun.* 2. Loſſius *lib.* 2 *de iuſt.*

de iuſt. & iure cap. 22. dub. 4. num. 16. Salas *de cenſib. dubio 3. num. 3.* alios citans Molfeſ. *parte 2. ſum. tract. 12. cap. 6. numero 62* Bonacina alios citans *diſp. 3. de contract. quæſtione 4. puncto vnico numero 3. ver. Perſonalis.* Filliuc. *tract. 35. cap. 1. nu. 260.* Scaccia *de commer. §. 1. quæſt. 1. num. 204.* Becan. *de iuſt. & iure quæſt. 1.* De *cenſibus num. 2.* Caſpenſ. *tomo 2. theol. tract. 19. diſputat. 5. ſect. 3. num. 10.* & alij. Eſt enim eadem ratio de cenſu perſonali, ac de decimis perſonalibus, quæ tamen licitæ ſunt, & olim ſoluebantur Cap. *Decimæ. 16. quæſt. 1.* & Cap. *Apoſtolicæ.* & Cap. *Paſtoralis.* De *decimis.* Et ſicuti poteſt quis operas ſuas locare, & alteri vendere ius ad ipſas. *l. Qui operas. ff. Locati:* ita etiam poteſt alteri vendere ius, quod habet ad fructus percipiendos ex ſua induſtria.

4 Dices. Huiuſmodi cenſum eſſe prohibitum à iure, & ideo non poſſe adhiberi pro iuſtificando hoc contractu. Reſp. Non prohiberi in Extrauag. Martini V. & Caliſti III. De *empt. & vendit,* vt tradunt Sot *libro 6. de iuſt. & iure quæſt. 5 art. 2.* Couaruu. *libro 3. Variar. cap. 7. numero 5.* Roderic. *libro 1. De annuis reddit. quæſt. 4. num. 34. & 35.* qui id probat ex ipſis Extrauag. Felic. *tomo 1. De cenſibus cap. 8. num. 7.* alios citans. Salon. *De iuſt. & iure tract. de contrac. articulo 3. controuerſia 3. de cenſibus nu. 5. & 11.* Redoan. *De rebus Eccleſ. non alien.* Rubr. *De conſtit. an. cen. numero 55. & 56* Scaccia *de commer. §. 1. quæſt. 1. nu. 295.* Molfeſ. *par. 2 Sum. tract. 12. cap. 6. num. 64.*

5 Solum autem prohibentur à Pio V. in Extrauag. *de cenſibus,* vt communiter docent, præſertim ij, quos citat, & ſequitur Duard. *de cenſibus in dict. Extrauag. §. 1. quæſt. 1. numero 5.* Hæc tamen prohibitio non officit Montibus pietatis iam, ante ipſam auctoritate Pontificia erectis, cum ipſis non ſit derogatum: & proinde poſſint adhuc procedere eo modo, quo ex inſtitutione ſua poterant. Imo ij quoque, qui de nouo eriguntur poterunt vti hoc contractu, quando non adeſſet alius titulus, quo iuſtificari poſſent, quia eo ipſo, quod ſũmus Pontifex concedit erectionem, cenſetur diſpenſare pro cenſu perſonali, cum in conceſſione actus ea omnia conceſſa intelligantur, quæ conducunt ad commodiorem, & faciliorem exequutionem ipſius Cap. *fin.* De *dolo & contum.* vbi Baldus *num. 4. & in l. 2. ver. Tu dic plenius. ante num. 1. ff.* De *iuriſ. om. iud.* Curtius iunior *ibidem num. 2.* Alciat. *eod. num.* Dec. *num. 6.* Io. Bolognet. *n. 18 & ſeq.* & cœteri *ibidem.* Menoch. *conſ. 14. numero. 8.* Dices ſecundo. Non poſſe eſſe cenſũ perſonalẽ, quia deponẽs pecuniã poteſt illã retrahere à mõte pietatis. In cenſu autẽ non poteſt cogere venditorem, vt ſibi reſtituat preciũ. Reſp. Quod licet pactum retrouendendi ad fauorem emptoris non admittatur iuxta Bullam Pij V. ex natura tamen rei non eſt illicitus, niſi fiat ad palliandam vſuram, vt docent Gabr. *in 4 diſt. 15. quæſt. 12. ar. 2. concluſ. 4.* Conrad *De contract. quæſt. 84. poſt 5. concluſio. §. Circa enim ſolutionem.* Io. Medina *quæſt. ultima de cenſibus, ſeu 15 de vſur dubio 2. & 5.* Valent. *tomo 3. diſput. 5. quæſt. 22. puncto 6. & quæſt. 25. puncto 2.* Molina *tomo 2. de iuſt. & iure tract, 2. diſp. 377.* Leſſius *lib. 2. de iuſt. & iure. cap. 22. dubio 10.* Tolet. *libro 5. c. 45. numero 2.* Panorm. *in cap. Illo vos. num. 2.* De *pignoribus* Bauhius *libro 1. de contract. tract. 2. quæſt. 20:* & habet fundamentũ in iure, vbi approbatur pactũ, quod emptor poſſit rẽ emptam reſtituere *l. Quod ſi nolit. §. Si quid ita. ff.* De *ædilit. edict.* & *l. Si res ita. ff.* De *cõtrah. empt.* & dicto C. *Illo vos.* De *pignorib.* vbi etiã Gloſ. Quod tamen debet intelligi, dummodo onus adiectum venditori compenſetur relinquendo aliquid de pretio: vt Leſſius loc. cit. num. 16.

7 Ratio autem eſt. Quia contrahentium debet eſſe æqualis conditio. *l. Cum emptor.* & *l. Si id, quod. in fine ff* De *reſcinden. vendit.* & *l. Si de meis. aliàs l. Pomponius. ff.* De *arbitr. & l. pen. in fine. C. Commun. diuid.* atque adeò pacta, quæ in fauorem vnius apponuntur, debent etiã poſſe apponi in fauorem alterius. Ergo ſi in fauorem venditoris poteſt apponi pactum de retrouendendo facta aliqua compenſatione huius oneris, poterit etiam apponi in fauorem emptoris, ſi

emptor

emptor cōpēſet hoc onus, ita vt ſi ex cēſu perciperet ſeptē, percipiat tātū quinq;

8 Neq; ſequitur, quod pecunia trāſeat in mutuū, quia non datur pro alia ſimili pecunia reſtituēda, ſed datur pro iure percipiendi fructus ex induſtria perſonæ, in quo eſt vera emptio, & quādo reſtituitur pecunia, non reſtituitur tanquā pecunia data, ſed datur, vt emptor cenſus retrouendat ius, quod acquiſiuit mediante pecunia, & proinde intercedit nouus cōtractus emptionis, & venditionis. Quod autem hoc pactum non admittatur in Bulla Pij V. eſt ob præſumptionem vſuræ, quæ facilè poteſt interuenire, quod ceſſat, ſi fiat in contractu approbato ab Apoſtolica ſede.

An etiam ratione cenſus realis iuſtificari poſſit lucrum, quod percipiunt deponentes pecuniam apud Montem pietatis Quæſt. 206.

S V M M A

1 *Lucrum ex pecunia depoſitata apud Montem pietatis quomodo fundetur in cenſu reali*
2 *Faciens actum intendit virtualiter omnem modum, quo poteſt ſubſiſtere.*
2 *Bona priuatorum quomodo ſub diſpoſitione Principis*
3 *Princeps poteſt obligare bona priuatorum ex publica cauſa*
4 *Mons pietatis maximè neceſſarius communitati*
5 *Actus cenſetur factus eo modo, quo valet*
6 *Ille titulus tribuendus actui, per quem poteſt ſubſiſtere.*
7 *Conditiones cenſus realis in depoſitione pecuniæ apud Montem pietatis.*
8 *Bona determinata an neceſſaria pro cenſu*
8 *Dictio, Alia, transfert eamdē qualitatem in præcedentia.*

1 IN hac quæſtione videndum eſt, an quando nullus alius titulus ſuppeteret, poſſet hic contractus iuſtificari tāquam cenſus realis

Negatiuè videtur reſpondendū. Quia multoties Montes pietatis non habent bona ſtabilia, ſupra quibus cenſus fundari poſſit. Tum quia repetere poſſunt pecunias ad ſui beneplacitum, qui deponunt. Tenendum tamen eſt. *Quod etiam per viam cenſus realis ſaluari poſſit, ita vt depoſitum pecuniæ tacitè tranſeat in contractum cenſus, in quo miniſtri Montis nomine Principis, ſeu communitatis obligent bona priuatorū quò adius percipiendi fructus congruentes pecuniæ depoſitæ.* Cū enim ad hunc contractum reduci poſsit, quia intentio agentium eſt, quod actus valeat omni meliori modo, quo valere poteſt, quamuis de ipſo in ſpecie non cogitent, quia ſufficit, quod cogitent in genere de validitate actus, nam eo ipſo intendunt virtualiter modum, quo poteſt ſubſiſtere; itaut non pereat *l.* 3. *ff.* De *teſtam. milit.* & *l. Quoties ff.* De *rebus. dub.* & *l. Quoties* C. *ff.* De *verbor. oblig.* & Cap. *Abbate.* De *verborum ſign.* vbi Gloſ. & notant Gloſa *in l. Si poſt diuiſionem. verbo.* Non poſſe. C. De *iur.* & *facti igno.* Baldus *in l.* 2. *in fine.* C. De *edic. D. Adriani toll.* Dec. *in l. In contrahenda num.* 13. ver. *Secunda regula. ff.* De *reg. iur.* Alciat, *regul.* 3. *præſump.* 34. *numero* 6. Calcan. *conſil.* 11. *colum.* 3. Alex. *in l. Si ſeruus.* §. *Numerus ff.* De *legat.* 1. Craueta *conſ.* 318. *numero* 4. Vantius alios citans. *De nullit. Tit. Quid nullitas. numero* 24. Menoch. *libro* 6. *præſump.* 4. *numero* 1. Leſſius *lib.* 2. *de iuſt.* & *iure. cap.* 20. *num.* 5.

2 Quod autem poſſit interuenire talis contractus, ex eo deducitur, quod bona priuatorū ſunt ſub diſpoſitione principis in ordine ad publicam vtilitatem, ita vt de ipſis diſponere poſſit iuxta exigentiam publicæ vtilitatis *l. Lucius. ff.* De *euict.* & tradunt communiter Doctores in Cap: *Quæ in Eccleſiarum.* De *conſtit.* & *in l. final.* C. Si *contra ius, vel vtilit. publ.* & *in l. Bene à Zenone* C. De *quadr. preſcript.* & *in l. Quoties.* C. De *precibus. Imperat. offer.* Iaſ. *in l. Barbatius. num.* 34 *ff.* De *offic. prætor.* Afflict. *in cap.* 1. §. *Similiter. numer.* 13. cap. *qui iur. vend.* Panorm. *in cap. In noſtra. num.* 5. De *iniur.* Anchar. *conſ.* 366 *nu.* 2. Gail. *lib.* 2. *Pract. obſeruat.* 56. *num.* 1. Petr. Gregor. *libro* 25. *Syntag.*

cap.

cap. 10.*numero* 1.Bocuit.*De arar,lib.7.c.*3 vbi alios citat.

3 Ex quo fit, quod poſſit Princeps,& quicunque habens poteſtatem legis condendæ bona priuatorum obligare ex publica cauſa, vt in ſpecie tradunt Bartol. *in l. Sicut. init.* ver. *Sed quæro. ff.* quod *cuiuſq; vniuer.* & *in l. Ciuitas* ver. *per hoc etiam :ff.* Si *cert. petatur* Baldus *in l* 1. *ver. Modo in iſta* C. Ne *filij pro parent.* quia cedit ius priuatum, vbi agitur de iure, & vtilit. publ.

4 Cum ergo poſſit Princeps ex publica cauſa obligare bona priuatorum, & erectio Montis pietatis ſit publica cauſa, & ſit maximè neceſſarius communitati, vt habetur in Bulla Leonis X. *de Montibus pietat. in conc. Lateranen.* ab ſubleuãdos pauperes,& liberandos à voragine vſurarum, poterit princeps obligare bona priuatorum tradentibus pecuniam ad mutuandum pauperibus, vt ex ipſis congruos fructus percipiant.

5 Quod autem talis obligatio interueniat, ſequitur ex communi regula, quod quando actus vno modo non valet,& altero valet,cenſetur factus eo modo,quo valet; cum quiſque præſumatur facere actum omni meliori modo, quo valere poteſt, vt notant Baldus *in Cap. Quia verisimile.* De *præſumpt.* Calcan. *conſ.*11.Craueta *conſ.*318. *numero* 4. Alexand. *in l.* Si *ſeruus.* §. Si *numerus.ff.* De *legat.*1.Menoch. *libro* 6. *præſump.* 5.*nu.*5 Seraphinus *Deciſ.*1418.*numero* 12.Rota *Deciſ.*248.*numero* 5.*parte* 5.*Recent.* Et ſicut contractus, licet habeat nomen iuſti contractus,cenſetur palliata vſura,quando talis eſt implicitè; ita etiam debet cẽſeri iuſtus ex eo titulo, quem poteſt implicitè habere.

6 Præſertim, quia omnis interpretatio eſt facienda pro validitate actus, & ille titulus eſt ipſi tribuendus, per quem ſubſiſtere poteſt. *l. Quoties. ff.* De *reb. dub.* & *l. Quoties. ff.* De *verbor. obligat.* & tradunt Corneus *conſ.*259.*lib.* 4. Craueta *conſ.*52.*numero* 4.Socin.*in leg.Senat. numero* 8.*ff.De reb.dub.* Dec. *in l.* Si *donatione.nu.*12.C. De *collat.* Tuſch. *Littera* A,*concluſ.*136,*nu.*14. Rota *Deciſ.*469. *numero* 3. *parte* 2. *Recent.* Et ideò dictus contractus tanquam cenſus virtualis ſuſtineri debet, cum poſsit.

7 Ex his autem conſtat, non poſſe excludi cenſum defectu bonorum immobilium, ſuper quibus fundetur, nec quia repeti poſsit pecunia; quia ex natura rei admitti poteſt hoc pactum abſque iniuſtitia,& quatenus contrariatur iuri poſitiuo, cenſetur diſpenſatum à ſummo Pontifice, vt dictum eſt ſupra *quæſt. præced.num.*5.

8 *Dices.* Bona priuatorum eſſe incerta;& ideo nõ eſſe apta pro erectione cẽſus, nam requiruntur bona certa, & determinata. Reſp. Requiri bona certa & determinata ex Bulla Pij V. *De cenſibus.* non autem ex natura cenſus, nam poteſt fundari ſuper omnibus bonis alicuius, aut pluribus. ſic tradunt Pelizarius *tomo* 2 *de cenſibus.lib.*1. *cap.*8. *numero* 10. plures citans. Beroius *in cap. In ciuitate.* De *vſuris.* Io:de Lignano *quæſt.*1. Innocent. Anan. Panormit. *ibidem.* Laurent. de Roduph. *De vſur. p.*2. *quæſt.*13. Belluga *in ſpeculo Princip. Rubr.*41.§ *Leges regni.*Conrad. *De contract quæſt.*74 & 75. Aluarez Valaſc: *De iure empith.c* 31. *numero* 11. Sarmien. 17.*ſelect.cap.*1.*nu.*26 Couaruu. *lib.* 3. *Variar. cap.* 3. *numero* 5. & 6.Medina *quæſtione* 1.*de cenſibus.*Maior *in* 4 *diſt.*15. *quæſt.* 4. Banhes *De iuſt.* & *iure tract.de cenſibus dub.*1.*poſt.*2.*concluſ.* Salon. *De cenſibus art.*3. *controuer.*5. *concluſ.*3 Valent. *tomo* 3.*diſp.* 5.*quæſt.*22. *puncto* 2. Toler. *lib.*5.*cap.*45 *numer.*3.Salas *de cenſibus dub.*7.*num.* 11. Sotus *lib.*6. *De iuſt.*& *iure quæſt.*5. *art.*1. ver. *Ex hac ſent.*Duard.*in Bullam Pij V.De cenſib.*§.1. *quæſt.*51.*nu.*4.Molſes.*parte* 2 *Sum.tract.* 12.*cap.*6.*num.* 57.Megal. 2.*p.lib* 2.*cap.*7 *quæſt.*2. *num.*23. *et* 24. Rota *in Ciuitatis Caſtell. cenſus* 29. *Maij* 1600. *coram Iuſco*, quæ eſt, 81. *apud Duard. De cenſibus* 1 t de ſumitur ex Bulla Nicolai V. concedentis fundari ſuper omnibus bonis, generaliter ; & ex Bulla Gregorij XIII. vbi loquẽs de conſtitutione Pij V. ait *Quibus illud imprimis cauetur, vt cenſus non generaliter ſuper omnibus bonis, ſed ſpecialiter ſuper re certa imponatur, aliaque in*

eiſdem

eiſdem ad iuſtitiam contractus minimè neceſſaria conſtituerit. Si ergo alia non neceſſaria ad iuſtitiam conſtituit Pius V. neque etiam iſtud erit neceſſarium, nam dictio, *Alia*, eſt repetitiua ſimilium, & eamdem qualitatem transfert in pręcedentia, vt notant Gloſ. *in capit. 1. verbo*. Alios. *De prabend. in 6.* & *in cap. Deuique Diſt. 26.* Panorm. *in cap, Sacris. num. 2.* De *ſepult.* Vnde conſtitutio Pij V. non obſtat Montibus erectis, ante ipſam, vt dixit Rota citata. Poſt ipſam autem Pontifices concedentes erectionem remittunt hoc ius poſitiuum, nam concedunt omnia, ſine quibus nō poteſt commodè obtineri finis, & proinde etiam in hoc diſpenſant, quando concedunt talem modum erectionis.

An ratione lucri ceſſantis poſſit euadere iuſtum intereſſe, quod ſoluunt Montes pietatis. Quaſt. 207.

SVMMA

1 *In Monte pietatis Ferrarienſi lucrantur qui alias nihil lucrarentur.*
2 *Lucrum ex pecunia in Monte pietatis ſubſiſtit ratione lucri ceſſantis, & quomodo.*
2 *Lucrum ceſſans quomodo habeat locum.*
3 *Fictio quando habeat locum.*
3 *In habente pecuniam praſumitur animus lucrandi.*
4 *Fictio ita operatur, ac ſi eſſet ipſa veritas.*
4 *Non admittit probationem in contrarium.*

1 NOn videtur hic titulus habere locum vniuerſaliter, quia Paulus III. in Bulla erectionis Montis pietatis Ferratienſis concedit, vt deponentes pecuniam apud ipſum, ex quibus aliàs nullum lucrum eſſent percepturi, poſſint tuta conſcientia percipere annuatim quinque pro centenario.

2 Hoc tamen non obſtante exiſtimo, *Quod hic quoque titulus poſſit vniuerſaliter habere locum modo explicando*. Ratio autem eſt. Quia lucrum ceſſans habet locum, quando pecunia mutuata eſt in potentia proxima ad lucrandum, vt cōmuniter cum Caſtrenſi *in l. 3. §. fin. ff.* De *eo quod cert. loco.* cuius Doctrinam ſēper ſequitur Rota, vt teſtatur *Dec. 246. num. 18. par. 5. Recent.* Princeps autem facere poteſt mediante fictione iuris, quod omnium pecunia, quæ apud Montem pietatis deponitur, habeatur tanquam in potentia proxima ad lucrandum.

3 Tunc enim fictio habet locū, quando fundatur in æquitate *l. Poſtliminium. init. ff.* De *cap. & poſtlim. reuer.* & tradunt communiter cum Bart. *in l.* Si is, *qui pro empt. numero 2. ff.* de *vſucap.* In hoc autē caſu militat ſumma ęquitas; tum ex parte operis, quod eſt opus ſummæ pietatis, & ſummè neceſſarium communitati; nā ſubuenitūr pauperibus, & excluduntur vſuræ, quæ deuorant ipſorum ſubſtātias. Tum ex parte tradentis pecuniam, nam ſtante potentia ad lucrandum, pręſumitur in ipſo animus lucrandi, vt tradunt Bartolus *in l. Qui enim. numero 1. ff.* Rē *ratam haberi.* Abbas *in cap. Nonne. numero 4.* De *praſumpt.* Dec. *conſilio 58. numero 2.* Rolandus *Conſilio 19. numero 36. vol. 1.* Rota *deciſ. 497. parte 3. Recent.* Et quod talis fictio ſit inducta à Pontifice, colligitur ex eo, quod concedat, poſſe percipi intereſſe ex pecunia, quæ aliàs nullum lucrum eſſet allatura: vnde cum non poſsit percipi, niſi ſit in potentia proxima ad lucrandum, oportet, quod Pontifex inducat fictionem, per quam talis pecunia habeatur, vt in potentia proxima ad lucrandum.

4 Ex quo fit, quod cum fictio inducat effectum veritatis, & ita operetur, ac ſi eſset ipſa veritas. Cap. *Cum dilectus* & Cap. *Ad audientiā.* De *cler. nō reſid.* & Cap. 2. De *arbitr. in 6.* & *l. 1.* *Hoc ſenat. conſ. ff.* Ad *ſenatuſconſul. Vellei.* vbi Crot, *numero 39.* Cardin. *in Clement. Quod circa quaſt. 21.* De *elect.* & communiter, ita vt nec admittat probationem in contrarium, vt notant Felin. *in cap. Quanto.* De *praſumpt.* Alciatus *de praſumpt. parte 1. Pralud, numero 8.* Menochius *conſilio 82. numero 154.* conſurgit verus titulus lucri ceſsantis, ratione cuius percipi poſsit annuum intereſse.

An

An quomodo ceſſet vſura in Montibus pietatis: Quæſt. 208.

S V M M A.

1 *In lucro ex pecunia depoſita apud montem pietatis non eſt vſura.*
2 *Malitia vſura unde proueniat.*
3 *Actus aliàs iniuſtus quando deſinat eſſe iniuſtus.*
4 *Ius priuatum cedit publicæ vtilitati.*
4 *Ius priuatum mutuatarij de non ſoluendo aliquid vltra ſortem ceſſat ratione publica vtilitatis.*
5 *Lucrum ex mutuo quando deſinat eſſe vſura.*
6 *Publica vtilitas quomodo tribuat ius ad lucrum ex mutuo.*
7 *Pontifices concedentes lucrum mutuantibus Montis pietatis quid faciant.*

1 EX hucuſque dictis conſtat, quomodo iuſtificari poſſit lucrum, quod percipiunt deponentes pecuniam ſupra Montes pietatis; nunc autem inquiritur, an ex natura contractus iuſtificari poſſit. Difficultas autem procedit quò ad montes pietatis erectos in terminis Bullæ Pauli III. pro Monte pietatis Fetrarienſi, in qua declarat, & concedit, quod quiſque deponens pecuniam apud ipſum ad effectum mutuandi pauperibus, poſſit tuta conſcientia percipere annuatim quinque pro centenario, etiamſi aliàs inde nullum lucrum eſſet percepturus. Dicendum autem eſt: *Id fieri abſque vſura, quia in tali contractu ceſſat ratio vſuræ, ſeu malitia illius, quia nimirũ ratione publicæ vtilitatis exactio lucri vltra ſortem deſinit eſſe iniuſta.*

2 Ratio autem eſt. Quia in tantum vſura eſt vſura, ſeu habet malitiam vſuræ, in quantum, quod in mutuo ſoluitur vltra ſortem, eſt iniuſtum; & in tantum continet iniuſtitiam, in quantum eſt cõtra ius mutuatarij. Nam cum per mutuum transferatur dominium, ſolueret aliquid pro vſu rei proprię, atque adeo non ſolum compenſaret ad æqualitatem mutuantem reſtituendo eamdem quantitatẽ pecuniæ, ſed aliquid vlterius redderet, atque adeo inter ipſos conſurgeret inęqualitas, vt communiter docent cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 1. *in corpore.* Stante autem exigentia publicæ vtilitatis ceſſat hæc ratio iniuſtitiæ; ergò etiam ratio vſuræ.

3 Quod ceſſet ratio iniuſtitiæ prob. Quando actus nõ eſt contra ius alicuius, nõ cõtinet iniuſtitiã, cũ iniuſtitia ſit læſio iuris alieni; & tunc actus nõ eſt contra ius alicuius, quãdo ceſſat tale ius, ſi aliàs adeſt. Sic licet quiſq; habeat ius ad tuendã propriã vitam, nõ fit ipſi iniuſtitia, ſi exponatur periculo mortis, quando exigit publica vtilitas, vel ob defendendam ciuitatem, vel ob præliandum, vel ex alio capite, quia tunc ceſſat ius. Sed in pręſenti caſu ceſſat ius mutuatarij ad non reddendum aliquid vltra ſortem; ergo ceſsat etiam iniuſtitia in reddendo, atq; adeo ratio vſuræ.

4 Quod autem ceſſet ius mutuatarij, ex eo deſumitur, quia in concurſu iuris priuati cum publica vtilitate cedit ius priuatum *l. Item ſi verberatum. §. Item ſi forte. ff.* De *rei vendicat.* & notant Doctores comuniter *in l. Venditor. §.* Si *conſtat. ff. Communia prædiorum.* & *in l. Lucius. intt. ff.* De *euiction.* & *in l. 2.* C. Quib. *ex cau. ſer. præm. l. b act.* vbi Bald. & in *Cap. Quã in Eccleſiarum.* De *conſtit.* vbi Felin. *num.* 27. Bart. *in l. fin. § Titius. ff.* De *pignor. act.* Archidiacon. *in Cap. Per principalem.* 11. *Quæſt.* 3. Ias *in l. Barbarius ff. De offic. prætor.* Alciat *in l. Pupillus. §. fin. ff.* De *verbor. ſignificat.* Crot. *in Repet. l. Gallus. §. Quid ſi tantum. num.* 121. *ff.* De *liber. & poſth.* Dec. *in Cap.* 1. *nu.* 225. De *probat.* Alexan. *Conſil.* 190. *lib.* 2. Natta *Conſil.* 500. *numer.* 11. *lib.* 3. Rebuf. *in Praxi Reg. De non toller. ius ques. num.* 39. Affict. *Deciſ.* 321. *nu.* 17. In præſenti autem caſu concurrit ius priuatum mutuatarij de nõ ſoluendo aliquid vltra ſortem cum vtilitate publica; nam publica vtilitas exigit, erigi Montes pietatis ad ſubleuandos pauperes, & ad excludendas vſuras, ita vt ſint maximè neceſſarij communitati, vt habet Leo X. in ſua *Bulla de hac re in Concil. Lateranenſi*; nec poſſunt erigi cum facultate mutuãdi, niſi

di, ni ij deponentes pecuniam alliciantur lucro. Ergo ceſſabit ius priuatum mutuatarij de non ſoluendo aliquid vltra ſortem, atque adeo ſolutio non erit contra ius ipſius, & conſequenter nec iniuſta, aut vſuraria.

5 Dices. Adhuc mutuans percipiet lucrum ex mutuo, ergo interueniet vſura. *Reſp.* Percipiet lucrũ ex mutuo materialiter, non autem formaliter, ſeu contra ius mutuatarij. Vnde ex mutatione facta in materia deſinet eſſe vſura, quia deſinet eſſe contra ius mutuatarij, cum in tantum ſit vſura, in quantum eſt contra ius ipſius: ſiquidem vſura non eſt ipſum lucrum, ſed lucrum quatenus iniuſtum, atque adeo contra ius mutuatarij.

6 Inſtabis. Adhuc mutuatarius ſoluet, quod ſuũ eſt abſq; eo, quod ex parte mutuantis interueniat iuſtus titulus percipiendi. ergo adhuc committetur iniuſtitia, & vſura. *Reſp.* neg. anteced. Nam dum publica vtilitas facit ceſſare ius priuatũ mutuatarij quò ad illud, quod ſoluit vltra ſortem, facit etiam, quod id, quod ſoluit vltra ſortem, ſit debitum ex iuſtitia ratione publicæ vtilitatis, atque adeo publica vtilitas facit, vt deſinat eſſe ſub iure mutuatarij, ſed debeatur mutuanti, non tanquam mutuanti, ſed tanquam cooperanti ad publicum bonum. Vnde ſicut publica vtilitas facit ceſſare ius mutuatarij, ita etiã tribuit iuſtum titulum mutuanti, qui percipit id, quod ſibi eſt debitũ ratione publicæ vtilitatis.

7 Ex his colligitur. Quod Pontifices concedentes, quod deponentes pecuniã apud Montem pietatis poſſint percipere annuũ intereſſe, etiam ſi ex ijs aliàs nullum lucrum eſſent percepturi, vt in ſpecie conceſſit Paulus III. pro Monte pietatis Ferrarienſi, declarant, quod in tali caſu ex mutatione facta in materia deſinat vſura, & conſurgat iuſtus titulus lucri ratione finis, nempe publicæ vtilitatis. Eſt enim vniuerſaliter verum, quod ratione diuerſitatis finis varientur, etiam media, vt pote quæ à fine recipiunt apperibilitatem; & proinde media, alioquin bona, fiunt mala, ſi ordinẽtur ad malum finem. Hæc autem declaratio non habet locum extra Montem pietatis; nec quò ad priuatas perſonas, quia ceſſat publica vtilitas, ratione cuius contingit variatio materiæ.

An alienatio legati relicti Eccleſiæ ſub duratione conditionis poteſtatiuæ requirat ſolemnitatem &c. Qu. 209.

S V M M A

1 *Legatum factum Eccleſiæ ſub conditione poteſtatiua legatarii an poſſit alienari abſque ſolemnitate.*
1 *Per legatum annuum ponitur onus ſupra bona teſtatoris quò ad fructus.*
2 Extrauag. Ambitioſę. *De* reb. Eccleſ. non alien. *quid prohibeat.*

1 CAſus eſt. Titius reliquit centum aureos annuos quibuſdam religioſis, quandiu in tali Eccleſia permanſerint; & quia eſt in ipſorũ poteſtate diſcedere, poſſunt extinguere legatum tollendo conditionem. quæritur modo, an poſsint etiam alienare abſque ſolemnitate Extrauag. *Ambitioſæ. De reb. Eccleſ. non alien.* Et *negatiuè reſpondendum eſt.* Quia eſt alienatio iuris, quod ſit ſuper re immobili; nam per legatum annuũ ponitur onus reale ſupra bona teſtatoris quò ad redditus. *l. Peto. §. Fratre. ff.* De *legat.* 2. & notant Alexand. *Conſil.* 158. *num.* 2. Gail. *Obſeruat.* 146. *num.* 8. *lib.* 2. Burat. *Deciſ.* 73. *num.* 1. Vnde legatarius iuxta proportionem legati acquirit ius percipiẽdi fructus ex bonis immobilibus teſtatoris, quod ius computatur inter bona immobilia, ſicut computatur in cenſu, & alienatur, dum alienatur legatum.

2 Nec obſtat, quod ſit in poteſtate legatarij extingere legatum abſque vlla ſolemnitate non manutenendo conditionem, ſub qua eſt relictum. Nam ex eo, quod poſsit extinguere non ſit, quod etiam poſsit alienare, quia prohi-

bitio

bitio cadit ſupra alienationem; non autem prohibet non extingui, quę ex natura ſua poſſunt extingui; finis namque dictæ Extrauag. eſt conſeruare bona immobilia Eccleſiæ, & ideo tollit omnem modum alienationi, non autem cogere, vt quis manuteneat illas cōditiones poteſtatiuas, à quibus bonorum conſeruatio dependet. Et cum ſit conſtitutio fauorabilis, quia reſpicit fauorem Eccleſię, complectitur omnem modum, quo directè bona ipſius alienari poſſunt.

An Epiſcopus poſſit exigere iuramentum à ſuperioribus regularibus ſuper ætate, & qualitate approbandorum pro confeſsionibus audiendis. Quæſt. 210.

S V M M A

1 *Epiſcopus an poſsit exigere iuramentum à ſuperioribus regularium circa ætatem & c. eorum, quos præſentant.*
2 *Concil. Trident. non derogat Clement.* Dudum. *De* ſepulturis.
2 *Inferior non poteſt manus apponere circa leges ſuperioris.*
3 *Epiſcopus in diſpenſandis interſtitijs ſtare debet iudicio ſuperiorum Regularium.*
4 *Quam facultatem habeat Epiſcopus circa Regulares ſibi præſentatos.*
4 *Intereſt Romanæ ſedis, quod nemo apponat manum in ſibi immediatè ſubiectos.*
4 *Immediatè ſubiecti ſunt de iure Romanæ Sedis.*
5 *Conceſſo vno conceduntur, quæ requiruntur, vt perueniatur ad ipſum.*
5 *Praxis conſtituit ius.*

1 DE hoc dubio interrogatus ab amiciſſimo, & doctiſſimo Patre Bordono, cuius doctrinam notam faciũt vulgata volumina, reſpond. *Nequaquam poſſe Epiſcopum exigere iuramentum à ſuperioribus regularibus, quo teſtentur de ætate, & probitate eorum, quos præſentant approbandos pro audiendis confeſſionibus*, innixus diſpoſitioni Clement. *Dudum. De ſepulturis* in qua pręfigitur forma pręſentationis, cum qua ſuperiores Regulares pręſentare debent Epiſcopo approbandos pro confeſſionibus audiendis; quæ adhuc in ſuo robore permanet non obſtāte diſpoſitione Concilij Tridentini. *ſeſſ. 23. cap. 15. De reformat.* Quia Concilium nō derogat dictæ Clemen. ſed addit approbationem obtinendam ab Epiſcopo. vt notant Naua. *cap. 27. Manual. nu.* 162. Palat. *in 4. diſt. 17. diſp. 7.* Henriq. *lib. 3. Sum. cap. 6. num. 4.* Graff. *lib. 1. Deciſ. cap. 13. num. 49.* Cenedo *quæſt. 38. canon. num. 20. & 21.* Rodriquez *tom. 1. quæſt. Regular. q. 59. art. 2.* Miranda *tom. 1. Manual. quæſt. 45. art. 6.* Corduba *in Addit. ad priuileg. Mendican.* Tit *Præſentatio confeſſorum.* Ledeſma *part. 1. Sum. tract. de pœnit. cap. 13.* Cochier. *De iuriſdict. Ordinar. in exemp. par. 4. quæſt. 27.* Laiman *lib. 4. theol. moral. tract. 6. cap. 11. numer. 4.* Gammach. *3. part. De ſacram. pœnit. cap. 18.* Villalob. *par. 1. Sum. tract. 9. difficult. 53. num. 6.* & alij, quos citaui Centur. *2. quæſt. 128. num. 7.*

2 In dicta autem forma præſentationis nō præſcribitur, quod ordinarius exigat iuramentum à ſuperioribus Regularibus; & proinde non poteſt exigere; quia ſubintrat regula, quod inferior non poteſt manus apponere circa leges ſuperioris illis addendo, aut detrahendo, aut eas modificando. Clement *Ne Romani. De elect.* & notant Barbat. *Conſil. 1. nu. 1.* Oldrad. *Conſil. 259. num. 6. ver. Tamen ad iura.* Manfred. *Deciſ. 261.* Boich. *De ſimon. par. 3. n. 124.* Feder. de Senis. *Conſ. 12. n. 2. ver. Item videtur.* Tuſch. *Littera I. concluſ. 119. num. 10.* Lauor. *Tit. 3. de Concla-ui. cap. 3. num. 10.*

3 Quod amplius confir. Quando agitur de diſpenſatione interſtitiorum pro Regularibus ordinandis, debet Epiſcopus ſtare iudicio, & atteſtationi ſuperiorum, vt declarauit S. Congregat. *die 31. Maij* 1597. Ad Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 11. in obſeruat. doctr.* verbo. *Iudicio Epiſcopi.* & proinde non eſt interponendum iuramentum, ſed ſufficit ſimplex atteſtatio, quod praxis cōfirmat non ſolum in hoc, ſed etiam in litteris teſtimo-

nialibus quò ad ætatem, & qualitatem ordinandorum. Ergo idem quoq; ſeruandum eſt in præſentandis ijs, qui approbandi ſunt pro confeſsionibus, cum abſque iuramento fides adhibenda ſit quò ad hoc ſuperioribus Regularibus.

4 Imo ſiſtendo in diſpoſitione Concilij Tridentini dict. *Cap. 15. de reformat. ſeſſ. 23.* non poteſt Epiſcopus dictum iuramentum exigere à ſuperioribus regularibus. Nam ibi Concilium dat ſolum Epiſcopis facultatem iudicandi de idoneitate, & approbandi præſentatos. Non poſsunt autem vltra conceſsa extendere facultatem; prêſertim quò ad exēptos, & immediatè ſubiectos Sedi Apoſtolicæ quia hoc eſt mittere falcem in meſſem alienam in non conceſsis, nempe in ſubditos alienos, quod vergit in præiudicium Romanę ſedis, cuius intereſt, quod nemo manus apponat in ſibi immediatè ſubiectos; vt notant Abbas *in cap. 1. num. 19.* De *re iudic.* Io. Andr. *in cap. Sciēti, in fine. ver. ſi verò.* De *regul. iur. in 6.* Franc. *ibid num. 4.* Felin. *in Cap. Cū olim. num. 3. De præſcript.* Caſtrenſ. *Conſil. 432. num. 3. lib. 1.* Rota cum alijs *in Vlixbonēſi Monaſterij 19. Nouemb. 1625. coram Coccino.* quos ſequitur Rota *in Gandauenſi Monaſterij. 29. April 1641. coram Eminentiſſimo Panzirolo.* Cum enim immediatè ſubiecti ſint de iure, & proprietate Romanę ſedis, *Cap. Cū tempore. De Arbitr.* & Cap. *Cum olim. §. Nos igitur.* De *priuileg.* mittens manus in ipſos, mittit etiam in ius, & proprietatem Romanæ ſedis.

5 Nec obſtat. Quod conceſſo vno, cenſeantur omnia conceſsa, ſine quibus non poteſt perueniri ad ipſum. *l. 2. ff. De. iuriſdict. om. iud.* & *l. 1. §. fin. ff.* De *offic. eius, cui man. eſt iuris.* & ideo cum ſit cōceſsum Epiſcopis approbare Regulares pro audiendis confeſsionibus, cenſentur conceſsa omnia neceſsaria pro approbatione, atque adeo teſtificatio ætatis, & qualitatis approbandorum exigenda medio iuramento. Quia talis teſtificatio cum iuramento non eſt neceſsaria in ordine ad approbationem, vt declarat praxis vniuerſalis Epiſcoporum per tot annos ſeruata; quæ proinde conſtituit ius. *l. De quibus. ff.* De *leg.* & *l. Nulli. ff* Quod *cuius. vniuer.* & *l. Obſeruare. §. 5. ff.* De *offic. Proconſul.* & operatur, vt tanquam iure ſancitū habeatur, quod non ſit neceſsaria, nec adhibenda.

An ſi Eccleſia conſecrata polluatur, poſſit rebenedici ſede vacante à Vicario Capitulari. Quæſt. 211.

S V M M A.

1 *Eccleſia conſecrata, ſi polluatur, an poſſit rebenedici à Vicario puro Sacerdote.*
1 *Capitulum ſede vacante in quæ ſuccedat.*
2 *Capitulum ſede vacante debet creare Vicarium pro iuriſdictione exercenda.*
2 *Nemo poteſt plus transferre in alium, quàm ipſe habeat.*
3 *Vicarius neque ex mandato Epiſcopi, poteſt exercere, quæ ſunt ordinis.*
3 *Quæ ſunt ordinis, non poſſunt committi non habent ordinem.*
3 *Reconciliare Eccleſias conſecratas eſt actus ordinis.*
4 *Vicarius ex conceſſione Papæ, poteſt reconciliare Eccleſias conſecratas.*
5 *Quæ ſunt Ordinis de iure poſitiuo poſſunt committi non habenti ordinem.*
5 *Reconciliatio Eccleſiæ per aquā ſimplicem quando poſſit ſimplici ſacerdoti committi.*

1 SVper hoc quoque dubio interrogatus fui à doctiſsimo Patre Bordono; & negatiuam partem tenendam cenſui, nempe, *Eccleſiam pollutam, ſi conſecrata ſit, nōn poſſe rebenedici à Vicario Capitulari, modo ſit purus ſacerdos;* nam ſi eſset Epiſcopus, certum eſt, quod poſſet illam rebenedicere. Mouebar ea ratione, quia Capitulum ſede vacante defectu ordinis non ſuccedit Epiſcopo in ea, quæ ſunt ordinis, ſed tantum in ea, quæ ſunt iuriſdictionis ordinariæ, vt notant communiter Doctores *in Cap. Eam te.* De *reſcript.* vbi Felin. *num. 17.* & *in Cap. Verum. num. 17.* De *foro compet.* Abbas *in Cap. Quoniam. numero. 15.* De *offic. deleg.* Dec. *conſil. 128. circa init.* Roman. *Conſil. 56. vbi Mandat. num. 14.*

Cum

2 Cum autem pro hac iuriſdictione exercenda debeat Capitulum creare Vicarium iuxta diſpoſitionem Cōcilij Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *De reformat.* dictus Vicarius eſt Vicarius epiſcopalis iuriſdictionis, quæ tranſit in Capitulum, vt notant Gloſ. *in Clemen. Et ſi principalis.* verbo. *Epiſcopi.* De *reſcrip.* Imola *ibid.* Felin. *in cap. Eum te. num.* 17. De *reſcript.* Cuch. *lib.* 2. *inſtit. iur. can.* Tit. *De Vicario Epiſcopi. num.* 39. Pauin. *De poteſt. Capit. ſede vacan. par.* 2. *quæſt.* 10. *princip. num.* 1. Lamberten. *De iure patronat. lib.* 2. *par.* 3. *art.* 7. *quæſt.* 1. *princip. art.* 3. Ex quo fit, quod nō poſſit habere maiorem facultatem, quā habeat Capitulum, quia nemo plus trāsferre poteſt in alium, quàm ipſe habeat *l. Nemo plus. ff.* De *reg. iur.* atque adeo nō poſſit exercere ea, quę ordinis ſunt etiam de ſolo iure poſitiuo.

3 Accedit etiam. Quod Vicarius Epiſcopi, neque etiam ex mandato Epiſcopi poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis, vt notāt Claud. Seiſel. *in Rubric. num.* 13. *ff.* De *offic. eius.* Rebuſ. *in Pract. benef.* Tit. *De deuolut. num.* 66. & Tit. *De Vicar. Epiſcopi. num.* 170. Cardin. *in Clemen.* 2. §. *Statuimus.* De *ſtatu Monach.* Pauin. *De poteſt. Capit. ſede vacan. par.* 1. *quæſt.* 3. *numero* 1. Fuſchus *De viſit. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 3. Sbrozzius *De offic. Vicar. lib.* 2. *quæſt.* 10. *num.* 7. Loquens in ſpecie de reconciliatione Eccleſiæ. Quia nimirum ea, quæ ordinis ſunt, non poſſunt committi non habenti ordinem. Cap. *Quauis. Diſ.* 68. & Cap. *Aqua.* De *conſecrat. Eccleſ. vel altar.* & notāt Abbas *ibidem. num.* 2. Balb. *De præſcript. part.* 5. *princip. quæſt.* 11. *nu.* 9. Couaruu. *lib.* 3. *Variar. reſolut. cap.* 30. *num.* 3. Burſat. *Conſil.* 125. *num.* 41. *volum.* 1. Lancellot. *Inſtit. iur. can. Tit. de Eccleſ. ædifican.* Syluester *verbo.* Epiſcopus. *num.* 1. Ergo neque Vicarius Capituli Sede vacante poterit reconciliare Eccleſias conſecratas, ſi polluantur; cum hoc ſit ordinis Epiſcopalis. dicto Cap. *Aqua.* & proinde non tranſeat in non habentem talem ordinem.

4 Ex quibus colligitur. Poſſe Vicariū Capituli, pręcipuè quando ſedis vacatio longa futura eſt, impetrare à Summo Pontifice, vt poſſit Eccleſias pollutas reconciliare, quod à Pio IV. anno 1563. conceſsā fuiſſe Vicario Epiſcopatus Aeſini, refert Sbroz. *de offic. Vicarij lib.* 2. *q.* 5. *num.* 5. Nam licet ea, quæ ex iure diuino ordinis ſunt, non poſſint à Summo Pontifice inferiori committi, poſſunt tamen committi, quæ ſunt ordinis ex ſolo iure poſitiuo. vt notant Gloſ. *in Cap. Peruenit. Diſ.* 95. Abbas *in Cap. Aqua. in fine.* De *conſecrat. Eccleſ. vel alt.* Seiſel. *in Rubr. nu.* 13. *ff.* De *offic. eius* & *c.* Rebuſ. *in praxi benefic.* Tit. *Forma Vic. Archid. nu.* 169. Veſt. *in Pract. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. Sylueſter *verbo.* Ordo. 3. *num.* 7. & communiter theologi cum D. Thom. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 3.

5 Dices Poſſe Eccleſiā à Vicario reconciliari cum aqua ſimplici benedicta, quia reconciliatio per aquam ſimplicem poteſt delegari ſimplici Sacerdoti per Epiſcopum ex Rituali Pauli V. Sed hoc nihil iuuat. Quia Rituale, vt conſtat ex Rubrica, loquitur de Eccleſia, quæ non eſt conſecrata. Imo in fine ritus pro reconciliatione aduertit, quod ſimplex ſacerdos ſolum ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ poteſt Eccleſiam conſecratam reconciliare, & quod ſit adhibēda aqua ad hunc vſum per Epiſcopum ritè benedicta, nempe cum vino, & cinere, vt præſcribitur etiam in Cap. *Propoſuiſti.* De *conſecrat. Eccleſ. vel altar.*

An pecunia aliena ſoluta ab eo, qui ludo amittit, poſsit à Domino vendicari. Quæſt. 212.

SVMMA

1 *Pecunia aliena alteri ſoluta cum mala fide accipientis poteſt à domino vendicari.*
1 *Mala fides impedit acquiſitionem dominij.*
1 *Parta ſunt non fieri, & cum legitimè fieri.*
2 *Pecunia vſu conſumitur.*
3 *Accipiens bona fide, & cum iuſto titulo alienam pecuniam, & cum propria miſcens, non tenetur reſtituere.*
4 *Quid ſi non miſcuit cum propria.*

4 *Pecunia aliena non transfertur dominium ſine ſolutione, ſiue mutuatione.*
5 *Aliena pecunia iuſto titulo accepta cum bona fide non vendicatur.*
6 *Pecunia quando ſolutione conſumatur.*
6 *Pecunia aliena inſcio domino ſoluta manet, cuius erat.*
7 *Dominus etiam in conſcientia poteſt repetere propriam pecuniam indebitè ſolutam.*

---

1 TItius procurator Pauli exegit certam ſummam pecuniæ nomine ipſius: contigit, quod antequam eã redderet domino, luſit cum Franciſco, & pro pecunia amiſſa in ludo ſoluit illã, quam nomine Pauli exegerat; quæritur modo, an Paulus poſſit dictam pecuniã à Franciſco vendicare. In hac autem difficultate certum eſt; Quod ſi Franciſcus erat in mala fide, quando ipſi ſoluta eſt aliena pecunia, tenetur reſtituere, & proinde poteſt pecunia à Domino vindicari, aut cõdici, quia non transfertur dominium ſtante mala fide *l. Rogaſti. §. Si fugitiuus. ff.* Si *cert. pet.* & *l. Obligari. § Pupillus. 1. ff.* De *auct. tut.* & *l. Caſſius. ff.* De *ſolut.* & §. *Nunc admonendi*. Inſtit. *Quib. alien. liceat.* & tradunt Caſtrenſ. *in dict. l. Rogaſti.* Alexan, & Roman. *ibid.* Bar. *in l. Singularia.* ver. *Si alieni. ff.* De *ſolut.* Ang. *ibid.* Alexan. *num. 1. in fine.* Iaſ. *num. 4.* Inſtit. *De vſufr.* & alij cũ Gloſ. *in l. Si filius. verbo.* Conditionem. *ff. Si cert. pet.* Et ratio eſt. Quia licet fiat ſolutio, non tamẽ pecunia conſumitur, quia ſicuti ſolutio non perficitur, niſi per acceptationem creditoris; ita nec etiam pecunia conſumitur. Quando autem interuenit in accipiente mala, fides, non interuenit acceptatio pecuniæ, quia non iure, ſed iniuſtè accipitur: & proinde cum non interueniat vera acceptatio, nec etiam interuenit vera conſumptio, & vera trãslatio dominij, nam paria ſunt non fieri, & minus legitimè fieri. *l. Quoties. ff. Qui ſatisd. cog.* & *l. Si autem nullum*. C. De *legit. hered.* & Cap. *fin.* De *reſtit. ſpoliat.* & Cap. *Inter corporalia.* De *translat.* *Epiſcop.* Vnde remanet difficultas, quid dicendũ ſtante bona fide accipientis.

2 Quod autem ſtante bona fide accipientis nõ teneatur reſtituere, quia nimirum putaret, eſſe pecuniam propriã ſoluentis, & proinde acquirat dominiũ illius, videtur colligi ex ijs, quæ tradunt Bart. *in l. Si alien. nummi. ff.* De *ſolut.* Angel. *ibid. colum. 7.* Imola, & Cuman. *ibid.* Iaſ. *in l. Singularia. num. 13. ff.* Si *cert. pet.* Dec. *num. 6.* Curt. iun. *num. 16.* Bart. Alexand. & alij *ibid.* Surd. *Conſil. 528. nu. 30.* Et ratio eſſe poteſt, quia quando conſumitur res, perit domino dominium illius, cum ſine re non poſſit ſtare dominium ipſius. Hoc autem eſt proprium pecuniæ, quod per vſum iuris fictione conſumatur, cum ſit ex ijs rebus, quæ vſu ipſo conſumuntur; & ideo quando pecunia alicui ſoluitur, vſu ſolutionis conſumitur. §. *Conſtituitur.* Inſtit. *De vſufr.* atq; adeo perit domino illius dominium, & conſurgit in eo, qui accipit pecuniã. Vnde cum in caſu præſenti qui accipit pecuniam bona fide lucratam in ludo, quamuis ſit ſoluta de aliena, ſtante iuſto titulo acquirit dominium illius; & propterea neque in foro conſcientiæ ad aliquid tenetur, nec poteſt ab ipſo repeti.

3 Verum in hac difficultate cum diſtinctione eſt procedendum. Et videndum, an Titius pecuniam Pauli cũ propria miſcuerit; an non. *Si enim cum propria miſcuit, habetur pro conſumpta, & qui accepit iuſto titulo, tanquam pecuniam ſui debitoris accepit, & non tanquam alienam, & ideo non tenetur ad aliquam reſtitutionem.* Caſus eſt deciſus in *l. Si alieni nummi. ff.* De *ſolut.* & in *l. Idem Pomponius ſcribit. ff.* De *rei vendicat.* & in §. *Quod ſi frumentum.* Inſtit. *De rer. diuiſione.* Et tradunt Aretin. *in l. Singularia.* ver. *Secundo dicit. ff.* Si *cer. pet.* Zaſius *ibid. numer. 23.* Dec. *num. 6.* Purpurat. *nu. 55.* Socin. *n. 13.* Curt. iun. *n. 20.* Cagnol. *nu. 139.* Bart. Angel. & cœteri Doctores *ibid.* Quod valet etiam pro foro conſcientiæ, quia in accipiente eſt iuſtus titulus accipiendi, & quod accipitur, non eſt alienũ, ſed illius, qui ſoluit: Si quidem cũ miſcuerit alienam pecuniam cum propria, illam conſumpſit, & totam quantitatem fecit ſuã; & proinde Paulus poterit agere ſolum contra Titium tanquam contra furem.

4 Si *verò dictam pecuniam non miſcuit cum propria, tunc non obſtante bona fide Franciſcus tenebitur ad reſtitutionem*. Et ratio eſt; quia cum pecunia fuerit aliena, non potuit transferri dominium ipſius, *l. Nam & ſi. ff.* Si *cert. pet.* vbi fur mutuãs nummos furatos nõ facit accipientis; ſed illis conſumptis naſcitur domino condictio contra accipientem & *l. Si filius familias. eod. tit.* vbi filiofamilias mutuante pecuniam contra Senatusconſult. vendicatur à Patre. & *l. Non minus. §. Si pupillus. eodem tit.* vbi pupillo mutuante, aut ſoluente pecuniam ſine auctoritate tutoris, conuenit condictio, ſi conſumpta ſit.

5 Dices. In ſolutione alienæ pecuniæ tunc ſolum non transferri dominium, quando accipiens eſt in mala fide, quia tunc, etiam ſi iuſto titulo accipiat, iniuſtè tamen accipit, iuxta ea, quæ dicta sũt ſupra *num.* 1. & notat Gloſ. *in l. Si filiusfamilias. verbo.* Conditionem. *ff. Si cert. pet.* & *in l. Si alieni. verbo.* Soluti ſunt. *ff. De ſolut.* Verum reijcitur hæc reſponſio. Quia cum ſoluens alienam, pecuniam, non habeat dominium illius, neq; etiam poteſt ipſum transferre, cum nemo dare poſſit, quod nõ habet. Imo ipſa Gloſ. cit. *in l. Si filiusfamilias.* habet, quod ſi nummi extent in propria ſpecie, vendicantur à domino, tanquam non legitimè ſoluti. Et ſolum habet, quod ſi accipiens bona fide conſumat numos alienos ſibi iuſto titulo ſolutos, non condicuntur à Domino. & idem habet Gloſ. *in dict. l. Si alieni. ff.* De *ſolut.* quia in hac lege ſtatuitur, quod ſi ita miſcentur cũ alijs, vt non poſſint diſcerni, fiant accipientis.

6 Ad rationem autem in oppoſitum Reſp. Quod tunc ſolum pecunia ſolutione conſumitur, vt habetur in *§ Conſtitutur.* Inſtit. *De vſuſr.* quando ſolutio eſt vera ſolutio; quia autem ſolutio conſtat ex datione, & acceptatione, ideo debet vtraque eſſe legitima, vt poſſit conſurgere ſolutio, alioquin ſi altera ſit minus legitima, habetur pro non facta, vt dictum eſt *num.* 1. *in fine.* Vt autem datio ſit legitima, debet eſſe translatiua dominij, cum in hoc conſiſtat, quod ſit actio transferens dominium: quãdo autem pecunia eſt aliena, non poteſt transferre dominium, nam vt habetur in dicta *l. Si alieni num.* 1. *ff. De ſolut.* Pecunia aliena inſcio, vel inuito domino ſoluta manet, cuius erat.

7 Ex his colligitur, quod Paulus poterit repetere propriam pecuniam tanquam indebitè ſolutam, aut per vendicationem, ſi remaneat in propria ſpecie, & non ſit commixta cum alia, aut per condictionem, ſi ſit conſumpta iuxta ea, quæ tradunt Doctores, Cumanus. *in l. Singularia. num.* 6. *ff.* Si *cert. pet.* Aret. *ibidem* Socin. *num.* 13. Iaſ. *n.* 13. Curt. iun. *num.* 19. Cagnol. *n.* 137. *in fine.* Bolognet. *num.* 44. *in fine.* Quod habet locum etiã in foro conſcientiæ, nam, cum retineat dominium, poteſt repetere, quod ſuum eſt, & qui accepit, tenetur tanquam quid alienum reſtituere.

An victus in ludo prohibito teneatur, ſoluere. Quæſt, 213.

SVMMA

1 *Qui ludi à iure probibiti.*

1 *Victus in ludo probibito habet actionem ad repetendum.*

2 *Victus in ludo probibito an in conſcientia teneatur ſoluere. & num ſeq.*

2 *Cui conuenit actio ad repetendum, conuenit etiam exceptio ad non ſoluendum.*

4 *Victus in ludo probibito non excuſatur à ſolutione.*

5 *Leges probibentes ſoluere, aut concedentes exceptionem &c. victo in ludo probibito aut non acceptata, aut abrogatæ.*

6 *An ludentes in domibus ludo expoſitis teneãtur ſoluere.*

6 *Conſuetudine introductum, ne detur repetitio amiſſorum in ludo.*

1 LVdos merè fortuitos eſſe in iure prohibitos, conſtat *ex l.* 2. 3. *&* 4. *ff.* De *alear. vſu & aleatoribus.* & *l. Alearũ vſus.* C. De *relig. dom. & ſumpt. fun.* & Clericis ſpecialiter in iure canonico.

C ap.

Cap. *Clerici* 2. De *vita & honeſt. Cler.* vbi Bald. Socin. ſen. *in Cap. Ad audientiam*. De *homicidio*. Et propterea conceditur victo actio ad repetēdū, quod ſoluit in dic. *l. Alearum vſus*. Tales autem ludi prohibiti ſunt ludis alearum, & taxillorum & ſi qui ſunt alij ſimiles. Vnde difficultas eſt, an victus teneatur in conſcientia ſoluere.

2 Prima ſententia aſſerit, non teneri victū in conſcientia ſoluere. Ita Adrian. *in 4. quaeſt.* 11. *De reſt.* Sotus *lib. 4. de iuſtit. & iure. quaeſt.* 5. *ar.* 2. Aragon. 2. 2. *qu.* 32. *art.* 7. *in fine.* & *quaeſt.* 62. *art.* 1. Nauar. *cap.* 20. *Manual. num.* 15. & 16. Couarru. *in Reg. Peccatum. par.* 2. *§.* 4. *num.* 8. Molina *De iuſt. & iure. diſp.* 215. *num.* 4. Ledeſma 2. *part.* 4. *quaeſt.* 18. *ar.* 8. *in fine.* Petrus Ledeſma *par.* 2. *ſum. tract.* 13. *cap.* 2. *num.* 11. Medina *lib.* 1. *Sum. cap.* 14. *§.* 29. Morla *part.* 1. *Empor. tit.* 2. *quaeſt.* 3. *in fine.* Tolet. *lib.* 5. *cap.* 27. Aleozer *de ludo c.* 30. *& ſeq.* Comitol. *lib.* 3. *quaeſt.* 9. *num.* 6. *& quaeſt.* 11. *num.* 6. Lopez *par.* 2. *Inſtruct. cap.* 33. Leſs *lib.* 2. *de iuſt. & iure. cap.* 26. *dub.* 4. Salas. *tract. de ludo. dub.* 26. *numer.* 2 Malder. 2. 2. *tract.* 1. *cap.* 12. *dub.* 3. Philiarcus *tom.* 2. *de offic.* 1. *Sacer. par.* 2. *lib.* 5. *c.* 2. *num.* 11. Azeuedo *lib.* 8. *tit.* 7. *l.* 8. *num.* 5. Diana *par.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 8. Tanner. 2. 2 *diſp.* 4. *quaeſt.* 6. *dub.* 11. *num.* 308. Fundamentum huius ſententiæ eſt. Quia ſi victus ſoluat, habet actionem ad repetendum, quod ſoluit *l. Alearum*. C. De *relig. dom. & ſumpt. fun.* Ergo poterit etiam in conſcientia non ſoluere, nam cui conuenit actio ad repetendum, conuenit etiā exceptio, & retentio *l. Inuitus. §. Cui damus. ff.* De *reg. iur.* & *l. Creditori.* C. De *pactis.* & Cap. *Quia ad agendum.* De *reg. iur. in* 6. Nec dici poteſt, quod teneatur ſoluere, licet poſtea poſsit repetere. Quia in dicta *l. Alearum.* ſancitur, vt victus non cogatur ſoluere. Nec ſimiliter, quod id ſolum valeat pro foro externo, quia ſi in foro interno cogitur ſoluere, parum prodeſſet, non cogi in externo.

3 Secunda ſententia aſſerit victum teneri ſoluere in conſcientia. Ita Medina *Codic.* De *reſt. quaeſt.* 42. Bannes 2. 2. *quaeſt.* 32. *art.* 7. *circa ſecundum*, *ver. Reliquū eſt* Caſtro *lib.* 2. *de lege pœn. cap.* 2. *concluſ.* 1. *corol.* 3, Corduba *in Sum. qu.* 98. Conrad. *quaeſt.* 196. Azor. *par.* 3. *lib.* 5. *cap.* 24. *quaeſt.* 7. Garzia *de cōtract. par.* 2. *c.* 19 Salon. 2. 2. *quaeſt.* 62. *art.* 6. *quaeſt.* 5. *de domin.* Valent. *tomo* 3. *diſp.* 5. *quaeſt.* 6. *pun.* 5. *dub.* 8. Syluius. 2. 2. *quaeſt.* 168. *ar.* 3. *concl.* 3 Laiman *lib.* 3. *theol. mor. ſect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 21. *n.* 3. *ver. Contrarium tamen.*

4 Hæc poſterior ſententia procul dubio tanquam vera tenenda eſt, cum ceſſet omnino motiuum oppoſitæ ſentētiæ. Tota enim ratio, cur victus non teneatur ſoluere, eſt, quia leges prohibent ludum, & concedunt actionem ad repetendum, quod fuit ſolutum, & volunt, victum non poſſe cogi ad ſoluendum; & proinde faciunt, quod non conſurgat obligatio naturalis, quæ aliàs conſurgeret; vnde ſi non adeſſent huiuſmodi leges, oppoſita ſententia careret fundamēto. Sed iſtæ leges, aut non ſunt acceptatæ, aut ſaltem ſunt conſuetudine abrogatæ, atq; adeo ſe habent, ac ſi omnino non fuiſſent. Ergo non amplius impediunt obligationem naturalem, quę proinde conſurget, & faciet, quod victus in conſcientia debeat ſoluere.

5 Quod autem tales leges non vigeāt amplius, & oppoſitum ſit conſuetudine introductum, tradunt Aleozer *de ludo cap.* 10. Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. & iur. cap.* 26. Medina *lib.* 1. *ſum. cap.* 14. Valent. *tomo* 3. *diſp.* 5. *quaeſt.* 3 *pun.* 5. *quaeſt.* 8. Caiet. *in ſum. verbo. Ludus.* & 2. 2. *quaeſt.* 168. *art.* 3. *in fine.* Nauar. *in Manual. cap.* 19. *num.* 10 *ver. Dico quarto.* Sot. *li.* 4. *de iuſt. & iur. q.* 5. *ar.* 2. Lopez *part.* 2. *Inſtruct. cap.* 31. Salas *tract. de ludo dub.* 3. *num.* 3. *Clar. lib.* 5. *recep. ſent. §. Ludus. ver.* Item *ludens.* Scappus *De iure non ſcripto. cap.* 167. *num.* 10. Et conſtat etiam ex praxi, quæ eſt inter viros honoratos, & timoratæ conſcientiæ. Et ſolum curia prohibet conuentus illos ludentium, in quibus ſolent diuerſa peccata committi, præſertim blaſphemię; & vbi congregantur perſonæ perditæ vitæ, cōtra quos ſolum ad ſummum procedit; non autē contra ludentes honeſto modo in priuatis domibus, licet notabilis ſumma pecuniæ exponatur ludo.

An

6 An autem, qui ludunt in domibus expoſitis ludo, vulgo ridotti, teneantur ſoluere, videtur affirmatiuè reſpondendum; quia in tali ludo conſiderari poteſt ſubſtantia contractus; & modus, nimirũ, quod fiat in illo loco, & cum illis perſonis. Quod ſpectat ad ſubſtantiam contractus non eſt prohibita, & proinde poteſt de ſe inducere obligationem; neque à lege impeditur, quia princeps ſolum modum prohibet, quia nimirum eſt plenus periculi, & occaſio proxima peccati. Vnde cum conſuetudine introductum ſit, ne detur repetitio amiſſorum in ludo, vt docent Clar. Scappus *num. præced. citati*. Couaruu. *in Reg. Peccatum. p. 2. §. 4. num.* 3. Io. Baptiſ. à S. Seuer. *tract. de ludo. quæſt.* 17. *tomo 7. tract.* teſtans de cõmuni. Gurt. *in Cap. fin.* De *conſuet.* Cantera *in Quæſt. crimin. Cap. 9. de furto. nu.* 58. ver. *Et inter alias*. corruit totum fundamentum, ob quod victus non debeat ſoluere. Et fauet etiam hæc conſuetudo fini prohibitionis horum congreſſuũ, quia ſi victus poſſet repetere, facilius homines luderent, quia eſſent certi, quod etiam ſi vincerentur, nullam iacturam facerẽt, ſed poſſent lucrari, quia fieri poſſet, quod victus non repeteret.

An fundus decimalis mutari poſſit de paſcuo in culturam, aut contra.
Quæſt. 214.

S V M M A.

1 *Fundus decimalis an mutari poſſit de paſcuo in culturam. & num. ſeq.*
1 *Mutatio in fundo ſeruiente præiudicat illi, cui ſeruit.*
2 *Decimæ ſoluendæ facta mutatione in fundo decimali de paſcuo in culturam.*
3 *Ius decimandi quid reſpiciat.*
4 *Ius ſeruitutis radicatur in prædio.*

1 QVod ſundus decimalis non poſſit à domino de paſcuo mutari in culturam, aut de cultura in Paſcuum, ſine conſenſu illius, cui decimæ debẽtur, videtur concludi ex ijs, quæ tradunt Tiraquel. De *retrac. conuen §. 3. gloſ. 1. n. 23.* Cepol. *De ſeruit. ruſt. cap. 9.* & *tit. De mõtib. num.* 10. Gail. *obſeruat.* 67. *num.* 2. Valaſc. *Conſult.* 59. Capiblanc. *de Baron, & eor. offic, pragmat.* 11. *nu.* 59. dum volunt, quod non poſſit Dominus prædij ſeruiẽtis Paſcua, aut ſyluam reducere ad culturam, aut è contra ſine conſenſu illius, cui ſeruit, etiam ſi agatur de melioratione, quia dicitur deteriorari reſpectu illius, cui ſeruit, cum ſine eius conſenſu inducatur mutatio *l. fin. ff.* De *vſu, & habit*.

2 Hoc tamen non obſtante tenendũ, eſt, *Quod poſſit dominus fũdi decimalis mutare de cultura in paſcua, aut e contra abſque illius conſenſu, cui decimæ debentur*. Deſumitur ex Cap. *Commiſſum*. De *decimis*, vbi præſcribitur, decimas perſoluẽdas de frugibus illius ſundi, in quo antea paſcua erãt, nec dicitur, quod illa paſcua, quia decimalia érant, non potuerint cõuerti in culturam. Et ſupponunt Doctores communiter Abbas *in cap. Cum in tua*. De *decim.* Butr. *ibidem* Rota *in Concbenſi decimar. de Laxara* 12. *Decemb. coram Iuſto.* & *deciſ.* 666. *n.* 1, *part.* 1. *poſth. apud Farinac.*

3 Ratio autem eſt. Quia ius decimãdi non eſt ius aliquod ſupra fundum, ſed ſolum ius ad percipiendam quotam, nẽpe decimam partem de fructibus fundi. Decima namque non eſt aliud, quàm illa pars, quæ de fructibus ex re, vel prædio perceptis ſolui debet. Cap. 1. & Cap. *Ad Apoſtolicam*, & Cap. *Peruenit. De decimis*, & notant Rebuſ. *De decim. quæſt.* 3. *n.* 32. Tyndar. *tract. de Decim. num.* 4. Hoſtienſ. *in Sum.* Tit. *De decim. §. Quot ſint eius ſpecies*. Et ideo ius ad decimas non eſt ius ſupra fundum, ſed ſolum ad quotam de fructibus perceptis. Ex quo fit, quod dominus fundi poſſit illò vti ad beneplacitum in quoſcumque vſus ſibi benè viſos abſque vlla illius iniuria, qui habet ius ad decimas.

4 Nec eſt eadem ratio de decimis, ac de prædio ſeruituti obnoxio; nam eo ipſo, quod prædium ſeruit, pertinet ad ius illius,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

illius, cui ſeruit, quantum ſpectat ad ipſam ſeruitutem: & ideo ius ſeruitutis radicatur in prædio, & facit, quod non ſit ſub pleno dominio ipſius domini, cum participet in dominio ille quoq; cui ſeruit. At ius decimarum conſurgit ſolum exiſtentibus fructibus, & nullo modo eſt ſupra fundum, & ideo relinquit ipſum ſub pleno dominio poſſidentis.

An debeantur decimæ ſi fundus decimatorius de cultura mutentur in paſcua. Quæſt. 215.

S V M M A

1 *Mutato fundo de cultura in paſcua debentur decimæ.*
1 *Quando fundus ſeruit quò ad fructus debentur quota facta quacunque mutatione.*
2 *Rectores Parochialium habent fundatam intentionem ad decimas omnium fructuũ.*
3 *Decima de quibus ſoluenda.*
3 *An de fructibus animalium.*
3 *Animalia, quæ paſcuntur reputantur inter fructus.*
4 *Decima an debeantur, ſi fundus decimalis transferatur ad fructus, de quibus non ſolet ſolui.*
5 *Conſuetudo eſt ſtricti iuris.*
5 *Non extenditur ad caſum diuerſum.*
5 *Translato fundo de vno genere fructuum ad aliud debentur decimæ.*

1 Dicendum eſt. *Decimas eſſe per ſoluendas de paſcuis, ſeu de fructibus, qui ex fundo redacto in paſcua percipiuntur.* Quando enim fit mutatio circa fundum decimatorium, decimantur fructus, qui loco priorum ſuccedunt, vt deciditur in Cap. *Cum in tua.* & Cap. *Commiſſum.* De *decimis.* ibi: *Et ſicut etiam de paſcuis decimæ olim perſoluebantur, ita nunc de ijſdem ad frugum fertilitatem translatis decimas volumus abſque diminutione perſolui.* Et ita docent Abbas *in Cap. Cum in tua.* Butrius, & alij *ibidem.* & in dict. *Cap. Commiſſum.* Moneta *de decimis. cap. 4. num. 15.* Rota in *Conchēſi Decimarum de Laxara. 12. Decemb.* coram Iuſto. & *Deciſ. 666. num. 1. par. 3. Recent.* Et facit, quod quando fundus ſubiectus ſeruituti quò ad quotam fructuũ trãsfertur ab vno genere ad aliud genus fructuum, debetur eadem quota de fructibus, qui nouiter colliguntur, vt tradũt Gloſ. *in l. Certo generi. ff. De ſeruit. ruſticor. præd.* Bart. & alij Doct. *ibidem.* Iaſ. *in l. Si fundum. §. Qui fundũ. ff. De leg. 1.* Capiblan. *De offic. Baron. prag. 11. n. 61.* quia cẽſentur dicti fructus ſubrogati in locum priorum.

2 Ratio autem eſt. Quia Rectores Parochialium habent fundatam intẽtionem quò ad omnes decimas cuiuſcunq; fundi decimalis exiſtentis intra limites propriæ Parochiæ Cap. *Quoniam à nobis.* & Cap. *Cum contingat.* De *decimis.* vbi Gloſa *verbo. De iure communi.* & Cap. *Ad decimas.* De *reſt. ſpoliat. in 6.* & Cap. *Statuimus. 26. Quæſt. 1.* Rota in *Hiſpalenſi iuris nominan. 4. Iulij 1612.* & *in Comenſi decimar. 17. Nouembris 1606. coram Damaſceno.* & *Deciſ. 667. parte 2. in Poſth. apud Farinac.* Vnde cum de Paſcuis ſint decimæ ſoluendæ Cap. *Commiſſum.* De *decimis*, & notant Abbas *ibidem*, Rebuf. De *decim. quæſt. 8. num. 22.* Cardin. *in Clemen. 1. num. 15.* De *decim.* Andr. Hiſpan. De *reg. Decim. §. Decimo ſui. num. 1.* Marta *De iuriſd. par. 2. cap. 43. num. 37.* & communiter, ſtatim conſurgit in Parocho ius ad nouos fructus paſcuorum, præſertim cum ſint ſubrogati loco priorum.

3 Ex quo fit, quod ſint ſoluendæ, decimæ, non ſolum ſi paſcua vendantur, aut locentur, ſed etiam de animalibus, quæ ibi paſcuntur, quia ipſa quoque decimationi ſubiecta ſunt Cap. *Non eſt.* De *decimis.* & Clemen. *1. Eod. tit.* vbi Card. Animalia namque, quæ paſcuntur in agro, fructus agri reputantur *l. Quæſitum. §. Si in agro. ff. De inſtruc. & inſtrum. leg.* & *l. Arbor. §. fin. ff.* Comm. *diuid.* & *l. fin. §. penul. ff.* Quæ *in fraud. cred.* & notant Thomat *De collect. §. Vendentes. numero 10.* Mundius *de munerib. cap. 6. n. 13* Imo erit ſoluenda decima de lacte, de lana, & alijs prouentibus, qui ratione animalium percipiuntur, vt notat inter alios Moneta *De decim. cap. 4. num. 15.* & deſumi-

ſumitur ex dicto Cap. *Non eſt*. quatenus præcipitur, quod de omnibus bonis decimæ ſoluantur. & Cap. *Peruenit*. *Eodem tit*. expreſsè ſtatuitur de lanis.

4 Sed maior difficultas eſt. Quid ſi fundus decimalis transferatur ad illos fructus, de quibus conſuetudo obtinuit, vt non ſoluantur decimæ. Reſp. Zipeus *in Analit. iur. noui Pont. li*. 3. Tit. *De decim. num*. 5. *ver. Generalius*. Non eſſe decimas perſoluendas, ſi translatio non ſit perpetua, ſed cõuerſo tempore rurſus ad priores fructus fundus conuertatur. At ſi ſit perpetua, decimas eſſe ſoluendas ex ſubrogatis prouentibus, prout de prioribus frugibus ſoluebantur, & ita ſæpius fuiſſe iudicatum. Limitat tamen hoc, niſi conſuetudo in hoc caſu contrarium obtineat.

5 Verum probabilius puto. *Quod etiam ſi adſit conſuetudo, quod de certo genere fructuum non ſoluatur decima, ſit tamen ſoluenda, quando fundus ſubiectus decimis transfertur ad fructus, de quibus non ſoluitur*. Ratio autem eſt, quia conſuetudo eſt ſtricti iuris *l*. 1. *§. Si quis hoc interdicto ff*. De *itin. actuque priuato*. Bart. *ibidem*. Alexand. *Conſil*. 122. *in fine. volum*. 1. Natta *Conſil*. 555. *n*. 5. Ludouiſ. *Decif*. 162 *num*. 6. Et proinde non extenditur ad caſum diuerſum *l. Quod meo. §. fin. ff*. De *acquir. poſſeſ*. & notant Bec, cũ Iaſ. & Natta *Conſil* 99. *num*. 18. Surd. *Conſ*. 308. *n*. 6. Eſt autem diuerſa ratio, quando fundus iam ſubiectus decimis transfertur ad fructus, de quibus cõſuetudo obtinuit, quod non decimentur, ac de fundo ſolito hos fructus ferre. Nam in hoc caſu conſuetudo fecit fundum de ſubiecto decimationi non ſubiectum, & ideo fructus non decimantur. at in noſtro caſu fundus eſt ſubiectus decimationi, & ideo fructus, ad quos conuertitur, non eximuntur à decimatione, quia ſequuntur naturam fundi. Quod etiam ex eo patet, quia conſuetudo, quæ abrogat vnam legem, non abrogat aliàm. Eſt autem diuerſa lex, quæ pręcipit, ſolui decimas de omnibus fructibus ab ea, quæ præcipit ſolui decimas de ſubrogatis fructibus, quando fũdus de vno genere ad aliud genus frugũ transfertur; nam hoc ſpecialiter ſancitur in Cap. *Commiſſum*. De *decimis*. illud verò in Cap. *Non eſt*. in Cap. *Peruenit*. & in cœteris Cap. *Eodem Tit*. Et ideo licet conſuetudo induxerit, quod de aliquo genere frugum nõ ſoluatur decima, non per hoc erit inductũ, quod non ſoluatur, quãdo fũdus decimatorius trãsfertur ab illo genere frugum, de quo ſoluitur, ad aliud, de quo non ſoluitur.

An conſuetudo poſsit induci per actus nullos. Quæſt. 216.

SVMMA

1 *Conſuetudo an poſſit induci per actus nullos. & num. ſeq.*
3 *Actus quotupliciter nullus.*
4 *Actus nullus ex ſui natura non poteſt conualidari.*
4 *Quod non habet naturalem ſubſtantiam, nihil eſt.*
4 *Actus nullus habetur pro non actu.*
5 *Actus nullus legaliter quando non inducat conſuetudinem.*
5 *Actus nullus habetur pro non facto.*
5 *Non poteſt inducere aliquem effectum.*
6 *Actus nullus legaliter quando inducat conſuetudinem.*

1 PRima ſententia aſſerit, poſſe induci, ita ij, qui volunt, Conſuetudinem poſſe abrogare legem irritantem. Cum enim lex irritans reddat actus in oppoſitum nullos, iam actus iſti, quamuis nulli, habebunt vim inducendi conſuetudinem, licet nulli ſint. Ita Gloſa *in Cap. Fruſtra*. verbo. *Conſuetudinem*. *Diſt*. 8. Innocent. *in Cap*. 1. *in fine*. De *cognat. ſpirit*. Turrecrem. *in Cap. Placuit. Diſt*. 32. *art*. 2. Hoſtienſ. *in Sum. tit. De cognat. ſpirit*. Supplemen. Gabr. *in* 4. *diſt*. 42 *quæſt*. 1. *art*. 5. *dub* 6. Sanchez *lib*. 7. *de matrim. diſp*. 4. *num*. 4. Pontius *lib*. 6. *de matrimon. cap*. 4. *num*. 6. Coninch. *tomo* 2. *de Sacram. diſp*. 30. *dub*. 1. *nu*. 13. Filliuc. *tr*. 10. *p*. 2. *c*. 1. *n*. 18. Suarez *lib*. 7. *de legibus c*. 19. *n*. 14. Salas *diſp*. 19. *de legib ſect*. 10. Palaus *t*. 1. *Oper. moral, tr*. 3. *diſp*. 3. *punct*. 4. *§*. 4.

Bonac.

Bonac. *diſp.* 1. *de legib. quæſt.* 1. *punct. vlt.* §. 3. *num.* 5. Merol. *tom.* 3. *theol. mor. diſp.* 5. *cap.* 4. *dub.* 10. *difficult.* 2. *num.* 99. Fundamentum huius ſententiæ eſt. Quia omnis conſuetudo rationabilis, & legitimè præſcripta poteſt abrogare legem Cap. *fin De conſuet.* ergo etiam legem irritantem. Ergo actus, qui irritantur à lege, poſſunt inducere conſuetudinem.

2 Secunda ſententia negat, poſſe induci conſuetudinem per actus irritos, ſeu nullos. Ita ij, qui ex oppoſito volunt, conſuetudinem non poſſe præualere contra legem irritantem. Gloſa *in Cap. Quod ſuper.* verbo. *Non obſtante, De conſanguin. & affin.* Goffr. *ibid.* D. Anſton. *in Cap. Super eo. in fine.* De *cognat. ſpirit.* Panorm. *ibidem. num.* 5. & 6. Alexand. de Neuo. *num.* 15. Driedo *l. b.* 1. *de libert. Chriſt. cap.* 16. ver. *Et hic iam conſideranda.* Ric. *to.* 4. *Praxis. Reſol.* 28. *n.* 4. Syluester *verbo.* Matrimonium 1, *quæſt.* 3 Gutierez *de matrim. cap.* 101. Rebel. *De obligat. iuſt. par.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 1. *nu.* 2. Roſel. *verbo.* Impedimentū. *impedim.* 1. *n.* 7. Angelus *verbo.* Matrimonium 3. *impedim.* 17. *num.* 1. Brunel. *De ſponſalib. concl.* 20. *num.* 7. & 8. Couaruu. 4. *Decret. par.* 2 *cap* 6. §. 10. *num.* 18. Ancharan. *in Cap. Quod ſuper. num.* 4. *De conſanguin. & affin.* Præpoſit. *in Cap. Quod dilecto. n.* 7. *eod. tit.* Cuch *lib.* 5. *Inſtit. maior. tit.* 12. *num.* 36. Henriq. *lib.* 12. *Sum. c.* 1. *n.* 5 *in eom. Litt.* A

3 In hac difficultate diſtinguendum eſt de actibus, qui ſunt nulli nullitate naturali, & de ijs, qui ſunt nulli nullitate legali. Actus tunc eſt nullus nullitate naturali, quando deficiunt ea, quę requiruntur ad eius ſubſtantiam ſpectata natura eiuſdem actus, vt eſt conſenſus in contractu, tunc enim cum deficiāt, quæ ſunt de ſubſtantia actus ſpectata natura ipſius, conſurgit nullitas naturalis. Tunc autem actus eſt nullus nullitate legali, quando aliàs habens, quæ requiruntur ad ſubſtantiam, aut irritatur à lege, aut caret illa forma, & ſolemnitate, quæ à iure præſcribitur, vt valeat.

4 Si ergò loquamur de actibus nullis nullitate naturali; nullo pacto poſſunt inducere conſuetudinem, quia cum ſint omnino nulli, non poſſunt aliquo modo conualidari, vt notant Bald. *in l. fin. §. Neceſſitate. C.* De *bon. quæ liber.* Innocent. *in Cap. Prudentiam.* De *offic. de leg.* Vnde cū nullam recipiant conualidationem, neque etiam aliquid operari poſſunt cum neque in ſe ſint aliquid, quod enim ſuā naturalem ſubſtantiam non habet, nihil eſt, nec in ſe ſubſiſtit *l. Cū hi §. Prætor ait. ff.* De *trāſact.* & *l. Cum precario ff.* De *precar.* & Cap. *Tua nos.* De *ſponſal.* Et ideò actus nullus habetur pro non actu *l. Non putauit. §. Quæuis. ff.* De *bonor. poſſeſ. con. tab.* Cōſuetudo autem non poteſt induci per actus, qui non ſunt verè actus, ſi quidem tanquam effectus poſitiuus debet habere cauſam poſitiuam, quæ talis reuera ſit, & in ſua ſubſtantia ſubſiſtat, aliàs non poſſet operari tamquam deſtituta eſſe, & viribus ad operandum.

5 Si verò actus non ſit nullus nullitate naturali, ſed tantum legali, tunc videndum eſt, an acceptetur pro valido ab eo, à quo conualidari poteſt, vel tollendo irritationem legis, vel alio modo. An verò non acceptetur. Si enim non acceptatur pro valido, non erit ſufficiens ſtante quacumque frequentia, vt inducat conſuetudinem: Tunc enim actus habetur perinde, ac ſi non factus fuiſſet. *l.* 1. *in fine.* & *l. ſeq. ff.* De *aut. tut.* & *l. Quoties. ff.* Qui *ſatiſdare cog.* & *l. De ætate. §. Quod ait Prætor. ff.* De *interrog. act.* & *l. Non dubium. C.* De *legib.* & Cap. *Imperialis.* 25. *Quæſt.* 2. & Cap. 2. *De translat. prælat.* & Clem. 1. *De immun. Eccleſ.* Et proinde non poteſt inducere aliquem effectum, qualis eſt conſuetudo. *l.* 4. §. *Condemnatum. ff.* De *re iud.* & *l. Si aut nullū. C.* De *legit. hæred.* & *l. Non dubium. C.* De *legib.* & Cap. *Illud.* De *iure patronat.* & inter alios inductione in varijs caſibus oſtendit Vantius *de Nullit.* Tit. *Quoties, & intra quod tempus &c. numero* 26. & *ſequent.*

6 Si autem actus nullus nullitate legali habeatur pro valido ab ijs, à quibus conualidari poteſt, tunc ſufficiens erit ad inducendam conſuetudinem, quia tacitè conualidatur, dum pro valido habetur. Et in hoc ſenſu procedunt Doctores

ctores pro priori ſententia adducti, nam vt plurimum loquuntur de actibus publicè geſtis, qualia ſunt matrimonia irrita contra legem irritantem, qui dum permittuntur, tacitè habentur pro validis. Ratio autem eſt. Quia tunc actus habet ea, quæ ſufficiunt pro validitate naturali, & in tantum eſt nullus, & non poteſt habere aliquem effectum; in quãtum à lege irritatur. Si ergo habeatur pro valido ſciente, & tacitè cõſentiẽte eo, qui poteſt ipſum conualidare; ceſſat ratio, ob quam non poteſt habere aliquem effectum.

An Canonici comprehendantur ſub edictis, & conſtitutionibus Epiſcopi, ſi ſpecialiter nõ exprimantur. Qu. 217.

S V M M A

1 *Cardinales cur non comprehendantur ſub diſpoſitionibus &c. niſi ſpecialiter exprimantur.*
2 *Canonici comprehenduntur ſub diſpoſitionibus Epiſcopi odioſis, etiam ſi non exprimãtur.*
2 *Cardinales ſubiacent legibus odioſis Pontificijs in ijs, in quibus non ſunt priuilegiati.*
3 *Lex cur afficiat omnes, qui ſunt membra corporis ciuilis.*
4 *Lex, & ſtatutum quando comprehendet perſonas priuilegiatas.*
5 *Canonici an comparandi Cardinalibus.*
5 *Cardinales fratres principum.*
5 *Pars corporis Papæ.*

1 NOn comprehendi ſub conſtitutionibus, & edictis Epiſcopalibus in odioſis, videtur reſoluendum, quia militat in ipſis eadem ratio, ob quã Cardinales non comprehenduntur ſub diſpoſitionibus pontificijs, niſi ſpecialiter exprimantur, vt tradunt Ancharan. *Conſil.* 297. Roman. *Conſil.* 498. & alij. Ideo enim non comprehenduntur, quia ſunt Confratres, Coauditores, & Conſiliarij Pontificis, ac proinde ſunt ſpeciali nota digni, & in ſpecie exprimendi. Sed Canonici quoq; ſunt Confratres, membra, & Conſiliarij Epiſcopi Cap. *Nouit.* De *his, quæ fiunt à Prælat*, & proinde non comprehenduntur ſub legibus Epiſcopi, niſi ſpecialiter exprimantur.

2 Verum attendendo ſimilitudinem Cardinalium, & ijs æquiparando Canonicos, tenendum eſt, *quod includantur, etiam ſi ſpecialiter non exprimantur ſub edictis, aut legibus municipalibus Epiſcopi odioſis vniuerſaliter latis, dummodò tamen nõ contineant odium irrationabile*. Tunc autem ſolum continent odium irrationabile, quando verſantur circa ea, in quibus Canonici ſunt ſpecialiter priuilegiati. Eodem modo namque de Cardinalibus reſoluunt communiter, vt nimirum teneantur legibus Pontificijs vniuerſaliter latis, licet odioſis, quando nõ continet odium irrationabile, ſeu quando ſunt de ijs, in quibus Cardinales nõ ſunt ſpecialiter priuilegiati. Ita Ancharan. *in Cap. Nemo.* De *elect. in* 6. Io. Monach. *in Extrauag.* 1. verbo *Clericus*. De *sent. excom.* Geminian. *in Cap.* 1. *num.* 6. De *ſchiſmat. in* 6. Felin. *in Cap. Ad aures. num.* 11. *in* 8. *concluſ.* ver. *Eſt verum.* De *reſcrip.* Archidiacon. *in Cap. Si nemo deinceps.* Io. Andr. & alij *ibid.* Caſtrenſ. *in l. fin. ff.* De *verbor. ſignificat.* Mohed. *Deciſ.* 23. *de Renun.* Mando. *in Addit. ad Conſil.* 498 *Romani. littera A.* Io. Paulus *Deciſ.* 144. Gomez *in Reg. Cancel. quæſt.* 4. *proem.* Ferret. *Conſil.* 358. *num.* 8. Pariſ. *De reſignat. lib.* 12. *quæſt.* 4. *num.* 7. Gonzalez *ad Reg. Cancel. gloſ.* 24. *num.* 13 Oldrad. *Conſil.* 211. ver. *De perſonis ergo*, & *Conſil.* 293. & *Conſil.* 231. Bellencin. *De charitat ſubſid. quæſt.* 66. Pauin. *in Extrauag. Adonus.* Quæ habetur poſt tract. *De poteſt Cap. Sede vacant.* Vgolin. *De cenſur. tab.* 1. *cap.* 17. §. 6. *num.* 10. Bonac. *diſp.* 1. *de legib quæſt.* 1. *pun.* 6. *num.* 34. Mantica *Deciſ.* 230. Caputaquenſ. *Deciſ.* 83. *par.* 2. Caſſodor. *Deciſ.* 1. *num.* 3. De *decr.* Simonet. *Deciſ.* 51. *lib.* 1 Rota *in Valentina Archidiacon.* 1531. & *in Caurienſi Canonicat apud Gomez citat.* & *in Aretina penſionis coram Litta apud Marcheſan. De commiſ. par.* 1. Puteus *Deciſ.* 137. *lib.* 2. *in correct.* Rurſus Rota *Deciſ.* 46. *num.* 10. & *Deciſ.* 464. *num.* 2. & *ſeq. par.* 5. *Recentior*,

vbi teſtatur, Rotam ita ſemper iudicaſſe.

3 Ratio autem eſt. Quia generalis diſpoſitio eſt propter bonum communitatis, atque adeo ex natura ſua tanquam regula publica dirigit totum corpus cõmunitatis in ordine ad bonum intẽtum, & in dicto corpore perſonas ſingulares tanquam membra huius corporis, quæ bono, & commodo totius tenentur cooperari; quia ſicuti membra ſunt propter corpus, ita etiam ſunt propter bonum ipſius. Ergo afficit omnes, qui ſunt membra corporis, quatenus tenẽtur regulatè viuere in ordine ad bonum ſocietatis ciuilis. Omnes autem perſonæ, quantũuis conſpicuæ, & ſpeciali nota dignæ tenentur regulatè viuere tanquam membra corporis ciuilis in ordine ad bonum communitatis. Et ideo ligantur legibus in eo, in quo non ſunt ſpecialiter priuilegiatæ; quia priuilegium declarat, quod non teneantur in talis materia cooperari commodo communitatis.

4 Hinc autem fit, quod lex, & ſtatutum generale comprehendet etiam perſonas, & cauſas priuilegiatas, quando in illa ſpeciali materia non habent ſpeciale priuilegium. *l. In fraudem §. fin. ff.* De *teſtam. milit.* ibi: *Quia generalis eſt iſta determinatio*, & notant Bald. *ibid.* Tiraquel. *De retrac. lignag. §. 1. Gloſ. 14. num. 97. & ſequen.* Rota *Deciſ. 46. num. 16. par. 5. Recent.* Quia lex obligat ſecundum exigentiam publicæ vtilitatis, propter quam fertur; publica autem vtilitas exigit omnia membra communitati, quæcumque illa ſint, obligari.

5 Sed neque Canonici æquiparari poſſunt Cardinalibus præſertim quò ad effectum comprehenſionis ſub generalibus conſtitutionibus; nam ſi Cardinales ſub ipſis nõ includerentur, ideo nõ includerẽtur, quia ratione dignitatis ſupereminẽt cœteris de cõmunitate, & ratione ſupereminentiæ non ſubijcerentur regulari regimini. Et hanc ſupereminentiam haberent, quia ſunt ſpeciali modo fratres principũ, & plus cœteris priuilegiati Cap. *Officij*. De *offic. leg. in 6.* & ſunt pars corporis Papæ, & pars Papatus Cap. *Felicis.* De *pœnis in 6.* vbi Archidiacon. & Io. Anan. Gloſ. *in cap. pénul.* De *offic. leg.* Laudens. *in Clemen. 1.* De *celebrat. miſſar.* Io. de Lignan *Cap. 2.* De *cler. non reſident.* Io. Monach. *in Cap. 1.* De *ſchiſmat. in 6.* Canonici autem, quamuis ſint Conſiliarij, Confratres, & membra Epiſcopi, non tamen eleuãtur ad eamdem ſupereminentiam reſpectu aliorum, quia obtinent proportionatum quidem officium, ſed in ordine ad perſonam longè inferiorem, & ideo non debent æquiparari Cardinalibus quò ad non incluſionem ſub vniuerſalibus ſtatutis Epiſcopi.

An peccet religioſus, qui ludens cum alio eiuſdem conuentus exponit ludo notabilem quantitatem pecuniæ. Qu. 218

S V M M A.

1 *Inter regulares eiuſdem conuentus non habet locum tranſlatio dominij in ludo.*
1 *Actio quomodo conſideretur.*
1 *Omnis actus conſiſtit in voluntate, & poteſtate agentis.*
2 *Quales actus dominij liciti apud religioſos.*
2 *Ludus cum notabili pecunia apud religioſos cur peccatum mortale.*
2 *Qualis vſus pecuniæ, & aliarum rerum conueniat religioſo.*
3 *Ludus quatenus licitus religioſis.*
3 *Religioſus tenetur tendere ad perfectionem.*
4 *Prælatus non poteſt concedere religioſo, vt ludo exponat notabilem pecuniam.*
4 *Prælatus regularis quomodo teneatur adminiſtrare bona conuentus.*

1 Videtur negatiuè reſpõdendum, quia, dum ludit cũ alio religioſo eiuſdem conuentus, etiamſi amittat pecuniam, non violat votum paupertatis, quoniam non fit mutatio dominij, cũ ſiue victor exiſtat, ſiue vincatur, ſemper dominium pecuniæ remaneat apud conuentum, ſiquidem victor acquirit conuentui, & ſolum ſibi acquirit vſum pecuniæ cum dependentia à voluntate ſuperioris. Vnde, ſi ludus non ſit aliàs prohibitus, non peccabit ſaltem grauiter.

Nec

Nec diei poteſt, quod actio, quantum eſt de ſe, ſit translatiua dominij, & proinde dum vſurpatur à religioſo, faciat contra votum paupertatis, quia vtitur actione de ſe translatiua dominij; & per accidens eſt, quod non transferat. Nam, licet de ſe ſit translatiua dominij, ratione tamen ſubiectæ materiæ definit eſſe translatiua, quia exercetur inter perſonas, quæ non ſunt capaces dominij, ſed communicant in eodem monaſterio, apud quod manet dominium. Actio autem non conſideratur in abſtracto, ſed prout exercetur ab agente, atque adeo cenſetur facta eo modo, quo à tali agente fieri poteſt, & ſecundum menſuram facultatis ipſius agentis, cum omnis actus conſiſtat in voluntate, & poteſtate agentis, vt notant Socin. *Reg.*30. ver. *Tertio.* Menoch. *Conſil.*1.*num.* 259. & *lib.*1. *præſump.*80.*num.*11. Couarru. *lib.*3. *Varar. cap.*6.*num.* 9. Vnde actus dominij, qualis eſt commodatio, eſſe licitos, abſque alia licentia, quando non ſunt expreſsè prohibiti, inter religioſos eiuſdem conuentus tradunt D. Bonau. *in ſpec. diſcip. par.* 1. *cap.*4. Corduba cum Vgone, & Bartholomeo de Piſa *in Reg. S. Franciſci, quæſt.*5. Thomas à Ieſu *de pauper. relig. par.*3.*cap.* 5. ver *Eſt tamen.*

2 Et quidem ex hoc capite non puto interuenire peccatum mortale. *Ex alio tamen capite, nempe ex vſu illicito non poteſt excludi peccatum mortale.* Et ita docent Medina *lib.*1.*Sum. Cap.*14. Sanchez *lib.*7.*Sum. cap.*19.*num.*80. Lezana *tom.*4. *Sum. verbo.* Ludus, *num.*11. Non ſolum namque vſurpatio dominij, ſed etiam vſus poteſt eſſe contra votum paupertatis, quãdo nimirum religioſus res ad proprium vſum conceſſas conuertit in vſus illicitos, pro quibus nec habet, nec poteſt habere licentiam expreſſam, vel præſumptam à ſuperiore; nam tunc id ſibi vſurpat, quod per votum paupertatis à ſe abdicauit. Cum enim per votum paupertatis à ſe abdicauerit omne dominiũ, ius, & bona omnia, reſpectu quorum remanet ſolum reſeruatus vſus ſecundum menſuram regulæ, atque adeo quatenus conceditur à ſuperiore, dum res ſibi conceſſas ad vſus ſecundum regulam conuertit in vſus contra regulam, & contra expreſſam, & præſumptam voluntatem ſuperiorum, vſurpat ſibi, quod per votũ paupertatis à ſe abdicauit; atque adeo ipſum violat.

3 Dum autem religioſus notabilem ſummam pecuniæ exponit ludo, conuertit in vſum, qui non eſt ſecundum regulam, imo contra ipſam, & abutitur pecunia, quia non eſt ipſi conceſſa, vt eam ludo exponat, ſed vt conuertat in vſus cõdecentes ſtatum religioſum, vt ſunt veſtitus, emptio librorum, aliquod honeſtũ conuiuiolum cum amicis, & alii huiuſmodi. Ludus enim reſpectu religioſorum non eſt licitus, niſi quatenus ſiſtit intra honeſtatis terminos, & virtutis. Cum enim religioſus quicunque ille ſit, & cuiuſuis religionis teneatur tendere ad perfectionem, vt communiter docent cum D. Th. 2.2. *quæſt.*186.*art.*2.*in corp.* Ludus erit ipſi illicitus, quotieſcumque egreditur terminos virtutis. Tunc autem egreditur terminos virtutis, quando non ordinatur ad honeſtam animi recreationẽ, vt communiter docent cum D. Th. 2.2. *quæſt.* 168.*art.*2. *in corp.* Ludus autem, in quo exponitur notabilis quantitas pecuniæ in religioſo vitiatur, quia non ſiſtit intra terminos honeſtæ recreationis, ſed ordinatur ad lucrum, & induit indecentiam reſpectu ſtatus perſonæ, quæ cũ ſit adſtricta voto paupertatis, tanquam pauperem ſe debet gerere, ita vt inſtar pauperis non conuertat pecuniam, niſi in vſus neceſſarios. & congruentes proprio ſtatui. Et ſicuti ſæcularis pauper vituperaretur, & pro vitioſo haberetur, ſi illam quãtitatem pecuniæ, quam habet, exponeret ludo, ita multo magis religioſus.

4 Vnde non poſſe prælatum concedere licentiam exponendi ludo notabilem quantitatem pecuniæ tradunt Molina *De iuſt. & iure tom.*1.*tr.*2.*diſp.*94. ver. *Si quid fornicarium.* Et *diſp.*140. & *tom.*2. *diſp.*256. Azor. *par.*3. *lib.*5.*cap.*26. *quæſt.* 8. Leſſius *lib.*2.*de iuſt. & iure cap.*4.*dub.*5. *num.*29. & *cap.*18.*dub.*11.*num.*83. *& ſeq.* Abulenſ. *quæſt.*37.*in cap.*6.*Matth.* D. Antonin.

tonin.*in Summa 9. Defecerunt.cap.2. De reſt.*Ledeſ.*par.2.ſum.tract.31.cap. 2. concluſ.*10.Cotduba *in ſum.quæſt.* 188.Conrad.*in Sum.quæſt.* 59. Rodriquez *par.1. ſum.cap.173.num.4.* Pettus Nauar.*lib.3. de reſt.cap.1.num.*194. Graſ.*par. 1. Deciſ. lib.3.cap.5.num.*133.Villalob.*par.2. Sum. tract.28.difficul.5.num.*10· Dicaſtil.*lib.2. De iuſt.& iure,tract.*18 *diſp.4.dub.6. num.* 43. & alij. Et ratio eſt. Quia ſuperior non eſt dominus, ſed adminiſtratot, & ideo tenetut adminiſtrare ſecundum mēſuram ſibi ptefixam. Menſura autem pręfixa eſt regula,& proinde non poteſt cōuertere, aut concedere, *vt* conuertantur bona religionis in vſus contrarios regulæ, vt notat etiam Thomas à Ieſu *De pauper. relig.par.3.cap.10.dub.3.*

Ad quid teneatur, qui furatus eſt Eccleſiæ alicui, reliquiam alicuius Sancti, nec poteſt eam reſtituere. Qu. 219:

S V M M A

1 *Reliquia ſanctorum an poſſint compenſari,*
2 *Qui furatus eſt reliquias, ſi non poſſit reſtituere, quomodo debeat compenſare & num. ſeq.*
2 *Reſtitutio rei alienæ neceſſaria ad ſalutem.*
2 *Quando non eſt poſsibilis in eadem re, debet fieri in æquiualenti.*
3 *Fur tenetur reſtituere ratione rei acceptæ, & ratione iniuſtæ acceptionis.*
3 *Quid ſit damnificare.*
3 *In furto, quæ inæqualitas vltra rei ablatæ conſideretur.*
4 *Quæ compenſatio facienda pro reliquia furto ablata, ſi non poſſit reſtitui.*

1 DIfficultas procedit, quando reliquia ſancti non eſt amplius in poteſtate furis, vt poſſit eam reſtituere, vel quia alteri tradidit, nec poteſt eam amplius recuperare, vel quia perierit, nec amplius reperiri poſſit, vel ex aliquo allo capite. Ratio dubitandi eſt; quia cum non ſit ptetio æſtimabilis tanquam quid ſpirituale, non videtut, quomodo poſſit fieri compenſatio.

2 In hac difficultate exiſtimo. *Teneri furem compenſare furtũ re aliqua alia ſpirituali æquiualenti, ita vt tanta æſtimationis ſit, quantę erat reliquia furata, nimirum tradere Eccleſię aliquam aliam reliquiam æquiualentem, ſi poteſt, aut quid ſimile.* Ratio autem eſt, quia vt communitet docent cum D. Auguſ. *Epiſt.* 54. relato in Cap. *Res aliena.* 14.*quęſt.*6.& D. Th.2.2.*quæſt.*62.*ar.*2. Reſtitutio eſt neceſſaria ad ſalutem, cum non remittatur peccatum, niſi teſtituatur ablatum; nam eſt neceſſarium ad ſalutem conſeruate iuſtitiam, atque adeo æqualitatem, quæ eſt obiectum iuſtitiæ; vnde cum per furtum conſurgat inæqualitas, debet induci æqualitas, vt ſeruetur iuſtitia per reſtitutionem. Quando autem non poteſt fieri reſtitutio eiuſdem rei, debet fieri in æquiualenti, vt hoc pacto ſeruetur iuſtitia, vt notat D.Th.*citat.ad* 1.

3 At ſi non poſſit hoc modo compenſare, tenetur compenſare iniuriam factam poſſidenti reliquiam. In furto enim conſideratur res, quæ aufertur, & iniuria, quæ fit poſſeſſori rei furatæ, quæ conſiſtit in eo, quod dominus priuetur ſua poſſeſſione. Licet ergo in caſu præſenti res furto ablata tanquam ſpiritualis non ſit pretio compenſabilis, poterit tamen compenſari pretio, aut re aliqua pretio æſtimabili iniuria illata, quæ conſiſtit in iniuſta paſſione illata illi, à quo res eſt ablata. Sicut enim furans tenetur reſtituere, & ratione rei acceptę & ratione iniuſtæ acceptionis, vt docet D. Th. *2.2.quęſt.62.ar.6.in corpore;* ita vt quamuis non amplius habeat rem ablatam, adhuc tamen teneatur compenſare ratione iniuſtę acceptionis, ita qui furtum paſſus eſt, habet ius ad compenſationem, & ratione rei ablatæ; & ratione iniuſtæ ablationis, ſeu paſſionis ſibi illatę in ablatione, ſeu ratione iniuriæ, quam paſſus eſt. Cum enim damnificare ſit facere, quod aliquis minus habeat, quàm deberet habere, vt docet Ariſ. *li.5.Ethicor. cap.*4. ex eo, quod res aliqua alicui auferatur, fit minus habens, quam deberet habere, & proinde ſubijcitur inæqualitati, quam patitur in ordine ad diſpoſitionem

rerum: & hæc inæqualitas eſt diſtincta à re furto ablata, & compenſibilis quacumque re pretio æſtimabili,etiam ſi orta ſit ex ablatione rei pretio non æſtimabilis: & poteſt tolli per rem diuerſi generis, ſicut etiam contingit in reſtitutione aliarum rerum. Et ideo qui eam induxit, debet tollere omni meliori modo, quo poteſt iuxta doctrinam communem de reſtitutione, quam tradit D. Th. 2.2. *queſt.62.ar.2.ad* 1.

4 Ex his colligitur. Ad quantam, & qualem compenſationem teneatur, qui ab Eccleſia furatus eſt alicuius Sancti reliquiam, quam non poteſt amplius reſtituere. Tunc enim compenſatio illa eſt neceſſaria, quæ ſit ſufficiens ad tollendam inæqualitatem. Et quia inæqualitas non poteſt tolli, niſi Eccleſia, & Rectores illius de minus habentibus fiãt æquè habentes, & niſi ab ipſis excludatur illa paſſio iniuſta, cui ſubiecti ſunt ex eo,quod ſe cognoſcunt minus habentes, ideo tota illa compenſatio eſt facienda, quæ ſecũdum regulas rectæ rationis ſufficiat, vt per æquiualentiam proportionalem non ſe putent minus habentes,& quæ valeat extinguere illam paſſionem, ortã ex priuatione, & reddere æquè contentos, ac ſi ablatam reliquiam recuperarent. Niſi enim hoc præſtetur, nunquam inducitur debita æqualitas,quia ſemper tanquam minus habentes ſe putabunt læſos, atque adeo ſubiectos inæqualitati.

*An priuilegium,ne quis reimprimat &c. librum aliquem, ſe extendat ad librũ eiuſdem tituli, & qui quò ad ſubſtantiam eadem contineat variato ordine. Quæſt.*220.

S V M M A

1 *Priuilegium de non imprimendo librum talis materiæ,& tituli an ſe extendat ad librum eiuſdem materiæ, & tituli,ſed cum diuerſo ordine.*

2 *Priuilegium lædens ius tertij debet ſtrictè accipi.*

3 *Quid ſufficiat,vt liber eiuſdem materiæ,& tituli ſit diuerſus.*

3 *Antiquæ Aedes nouæ iudicantur ex mutatione facta.*

3 *Teſtamentum quando cenſeatur nouum.*

3 *Compromiſſum quando cenſeatur nouum.*

4 *Ornamentum transfiguratum extinguit vſufructum.*

1 OBtinuit quis priuilegium, ne alius quis poſſit imprimere librum talis tituli, & talis materiæ, caſus contingit, quod quis tranſumpta tota ſubſtantia ex prædicto libro alium eiuſdem materiæ, & etiam eiuſdem tituli compoſuit, diuerſo tamen ordine ſeruato, & pluribus alijs rebus inſertis, quæ hinc inde collegerat; dubitatur modo,an dictum priuilegium ad hunc librum ſe extendat, & liget manus cœteris bibliopolis, ne ipſum imprimere, vendere &c. poſſint. *Quod autem dictum priuilegium non ſe extendat, ne quis poſſit imprimere librum, de quo agitur,omnino tenendum eſt.*

2 Ratio autem eſt,quia ſumus in caſu, in quo priuilegium continet præiudiciũ tertij, cum priuet bibliopolas facultate imprimendi librum priuilegiatum,& occaſione lucrandi ex tali impreſſione, & ideo debet ſtrictè accipi, vt quam minimè fieri poſſit,lædat alterius ius iuxta regulam. *Ea, quæ.De reg.iur.in* 6. & Cap. *Cum olim*. De *conſuetudine*,vbi Doctores. & Cap. *penul.* De *priuil.* vbi Gloſ. item Gloſ. *in Cap. Cum olim.Eodem tit.* Abbas *ibid.*Alexan.*Conſil.*229.*lib.*2. Dec. *Conſil.* 113.& *Conſil.* 520. Ias. *in l. Quo minus ff.* De *flumin.*Felin.*in Cap.*1. *num.*4. De *reſcrip.*& *in Cap.Super eo.* De *offic. deleg.* vbi etiam Dec. Gozadin. *Conſil.* 14. *num.*18. Seluã *de benefic. par.*3.*quæſt.* 13. Couar. *lib.*1.*Variar.cap.*17.*num.*13.ver. *Et præterea.* Cabedo *Deciſ.Luſit.*93. *num.*1.*par.*2. Et ideo dictum priuilegium non debet extendi vltra idẽtitatem libri priuilegiari propriè ſumptam.

3 Liber autem, de quo agitur,& dubitatur, an contineatur ſub priuilegio, non eſt ille idem, qui eſt priuilegiatus, quia licet in ipſo contineantur omnia quò ad ſubſtantiam,quæ continentur in

priuilegiato, & habeat eumdem titulum, continentur tamen alia plura; & quę cō-tinentur in priuilegiato ſunt alio modo, & ordine digeſta, quod ſufficit, vt ſit alter liber *l. Si cui ædes. ff. De legat. 3.* vbi antiquæ ædes nouæ iudicantur ex mutatione in ipſis facta, & qualitate adiecta, & notat Menoch. *De recuper. poſſeſ. rem. 9. num.* 395. Quod confirmat ex doctrina Curtij ſen. *Conſil. 43. circa fin.* vbi Teſtamentum antiquum cenſetur immutatum, & nouum effectum addita clauſula etiam in Codicillis poſita, & Socin Sen. *Conſil. 27. colum. 4. lib. 1.* vbi nouum compromiſsum cenſetur, quando antiquo aliquid additur, vel detrahitur.

4 Quod amplius confir. Ornamentum diſſolutum, aut transfiguratum extinguit vſumfructum, *l. Quid tandem §. 3. ff. Quibus mod. vſuſr. amit.* Non alia ratione, niſi quia transfiguratio facit, vt non ſit amplius idem ornamentum, & proinde tanquam perierit ornamentum, ceſſat vſusfructus. Ergo cum liber, de quo agitur, ſit ad ſummum liber priuilegiatus quò ad ſubſtantiam, ſed transfiguratus, ſiquidem mutatus eſt in aliam formam, & in alium ordinem redactus, non erit amplius idem liber: & proinde extinguet priuilegium, & faciet, ne ad ipſum ſe extendat. Et ita in facti contingentia Iudicatum fuit ab Illluſtriſsimo Domino Baranzono Locumtenente quò ad Ciuilià Illuſtriſsimi Domini Auditoris Cameræ Apoſt. viro integritate, & doctrina ſpectabili.

An Nouitij ſubſint reſeruationi caſuum Epiſcopalium. Quæſt. 221.

S V M M A

1 *Nouitij abſolui poſſunt à reſeruatis.*
2 *Nouitij an ſubſint caſibus reſeruatis Epiſcopis, & num. ſeq.*
2 *Nouitij non ſunt ſub iuriſdictione Epiſcopi.*
4 *Reſeruatio caſuum quos afficiat.*
4 *Iuriſdictio non extenditur extra territorium.*
4 *Nouitij habentur pro religioſis.*
4 *Nouitij ſunt extra diœceſim.*
4 *Locus exēptus, & locus extra diœceſim æquiparantur.*
4 *Ex eo, quod Nouitij non ſubduntur reſeruatis apud religionem non valet, quod ſubdantur reſeruatis Epiſcopalibus.*

1 QVod virtute priuilegiorum poſſint Nouitij abſolui à caſibus reſeruatis Epiſcopo loci, & etiam Sedi Apoſtolicæ nonnullis exceptis, certum omnino eſt ex diuerſis indultis Summorum Pontificum, quorum nonnulla recenſui ſupra *Centur. 2. quæſt. 148.* Vnde poſſunt abſolui ab omnibus, à quibus profeſſi abſolui poſſunt, vt notant Rodriquez *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt. 24. ar. 15.* Reginal. *lib. 8. Praxis fori pœnit. nu. 58.* Bonac. *de pœnit. quæſt. 7. pun. 4. §. 1. n. 28.* & *diſp. 4. de leg. b. quæſt. 2. pun. 7. § 4 num 28.* Viual. *in Candelub.* Tit. *De abſolut. nu. 23, & 24.* Vecchius *in Praxi Nouit. diſp. 9. dub. 5. num. 1.* Bordon. *De profeſ. Reg. cap. 4. quæſt. 56.* Et valet etiam de iure communi, quia Nouitij ſunt ſubditi prælatorum Regularium non ratione voti obedientiæ, ſed quia in Religione habent domicilium, & ſe inſtituendos, & probandos tradiderunt. Vnde difficultas eſt, an non obſtante hac ſubiectione ſubſint caſibus reſeruatis Epiſcoporum.

2 Dubium proponit Homobonus *par. 2. Reſponſ. 151. circa 6. præcep.* Sed nō reſoluit, reſpondens ſolum alteri quęſito. *Tract. tamen De caſib. reſeru. par. 1 Cap. 2. ver. Et ita tenet,* aſſerit, ſubijci reſeruationi Epiſcopali. Idem ſentiunt Floron. *De caſib. reſeru. par. 1 cap. 3. nu. 8. & 10.* Mazzuchel. *diſp. 1. De caſib. reſeruat. quæſt. 2. difficul. 4. num. 15.* & *diſp. 2. cap. 5. quæſt. 2. num. 15.* Et fundari poteſt in eo, quod cū Nouitij nondum ſint religioſi, & proinde non ſubdantur caſibus reſeruatis in religione, ſubdentur reſeruationi factæ ab Epiſcopo.

3 Tenendum tamen eſt, *Quod Nouitij non ſubdantur reſeruationi caſuum factę ab Epiſcopo.* Ita in ſpecie Bordon. *De profeſ. reg. cap 4. quæſt. 52.* & ij, qui docent, Nouitium non eſſe amplius ſub iuriſdictione Epiſcopi vt Nauar. *Conſil 6. num. 4.* De *foro compet. lib. 2.* & *Conſil. 58. num 4.*

*num.*4. De *regular.lib.*3. *in* 2. *edit.* Molina *tom.*3.*de iuſt.& iure diſp.*671.*num.*2. Corduba *lib.*1.*quaeſt.*30. *opin.* 1. *in* 4. *probat.* ver. *Sed neque iſta ratio*, & *in* 2. *opin. probat.*6. Azor. *part.*1.*lib.*12.*cap.*2.*quaeſt.*11. Sanchez *lib.*6.*Sum.cap.*10.*num.*11.& 17. Suarez *tom.*4.*de Relig.tract.*8.*lib.*2.*cap.*17 *n.*14.& 15. Vecchius *in praxi* Nouit.*diſp.* 9.*dub.*3.*num.*3. & *Alij*.

4 Ratio autem eſt. Quia reſeruatio caſuum ſe extendit ſolū ad ſubditos intrà diœceſim. Vnde, vt quis afficiatur reſeruatione, debent in ipſo duo concurrere, nempe ſubiectio, & permanentia intra territorium. Cum enim reſeruatio ſit actus iuriſdictionis, vt deſumitur ex Cōcil. Trident. *ſeſſ.*14.*cap.*7.*de pœnit.* non habet locum, niſi circa ſubditos, vt habet Concil. *ibid.* Rurſus quia iuriſdictio non extenditur extra territoriū Clemēt. 1. *De foro compet.* & Clement. *Paſtoralis*. §.*Nunquid etiam.* De *re iud.* & *l.fin.ff.* De *iuriſdic. om. iud.* & *l. fin. ff.* De *offic.praeſec. vrb.* neque etiam reſeruatio extenditur extra diœceſim. Nouitius autem nō ſubditur Epiſcopo, quia tanquam in via ad religionem, & admiſſus ad habitum, eſt pars communitatis religioſę, non quò ad ſtatum, ſed quò ad conuictum, & tanquam adderens religioſis habetur pro religioſo. *l. Quae religi oſis. ff.* De *rei vendicat.* Et ſicut eximuntur à iuriſdictione laica, vt docent communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*6.*ſum. cap.*10. *num.*10. ita etiam fauore religionis eximuntur à iuriſdictione Epiſcopali, vt *num. ſequent.* aduertit, & probat idē Sanchez. Rurſus neque ſunt intra diœceſim, ſed extra ipſam, quia ſunt in Monaſterio, quod ratione ſui eſt exemptū, vt oſtendi *Centur.* 2.*quaeſt.* 176.*num.*3. ex indultis ſummorum Pontificum. Locus autem exēptus, & extra diœceſim ęquiparantur, Cap. *Cum Epiſcop.* De *offic.ordin.in* 6. & Clement. *Archiepiſcopo.* De *priuileg.* & notant Gloſ. *in* Clemen. *Quamuis*. De *foro cōmpet.* Io. Andreas. *ibid.* Suarez *lib.*3.*de legib.cap.*32. alios allegās. Bonac. *diſp.*1.*De legib.quaeſt.*1. *punc.*6.*nu.* 65. & alij.

5 Hinc ad fundam. in oppoſitum reſp. Quod licet Nouitij non ſint verè religioſi, ſunt tamen exempti à iuriſdictione Epiſcopali, vt conſtat ex dictis. Et dato, quod non tenerentur caſibus reſeruatis religionis, non valet conſequentia, quod ſubdantur reſeruatis ab Epiſcopo: ſicuti non valet, quod exemptus ſubdatur caſibus reſeruatis ab Epiſcopo, ſi non ſubderetur ex aliquo priuilegio, aut ex aliquo alio capite caſibus reſeruatis à proprio ſuperiore. Si enim Nouitij non ſubduntur reſeruationi ſuperiorum Regularium, inde prouenit, quia talis reſeruatio cenſetur facta pro ſolis profeſſis. Quia tamen in foro pænitentiali ſubdūtur prælatis Regularibus, ad quos ſpectat tribuere iuriſdictionem confeſſarijs exercendam quò ad eos, qui ſunt de familia, poſſunt illam limitare etiam in ordine ad Nouitios, & ita quò ad ipſos quoque reſeruare aliquos caſus.

An ſtatuta Epiſcopalia, ſeu ſynodalia obligent Regulares, ſi ſint confirmata à ſummo Pontifice. *Quaeſt.* 222.

S V M M A

1 *Regulares non ſubduntur ſtatutis Epiſcopalibus, aut ſynodalibus.*
2 *Quid ſi ſtatuta ſynodalia ſint confirmata à Pontifice.*
2 *Conſtitutiones Epiſcopales, & ſynodales non ſe extendunt ad Regulares.*
2 *Regulares quò ad effectus iuriſdictionis cenſentur extra diœceſim.*
2 *Sunt in altero ordine.*
2 *Exempti ſunt de iure, & proprietate Romana ſedis.*
3 *Confirmatio non ampliat confirmatum.*
4 *Etiam ſi ſit ex certa ſcientia.*
5 *Statuta Epiſcopalia, & ſynodalia, quae nominatim comprehendunt Regulares, an ipſos afficiant, ſi confirmentur à Pontifice ex certa ſcientia.*
5 *Clauſula*, Ex certa ſcientia, *dum poteſt referri ad valida, & inualida, refertur ſolum ad valida.*
5 *Confirmatio*, Ex certa ſcientia, *accipitur in terminis habilibus, nec extenditur ad illicita.*
6 *Confirmatio*, Ex certa ſcientia, *non extenditur*

ditur ad nulla defectu poteſtatis.

7 *Confirmatio Ex certa ſcientia cooperatur iuriſdictioni ſtatuentis; non autem illam extendit.*

7 *Eccleſiaſtici quando teneantur legibus laicorum.*

---

1 NOn teneri legibus Epiſcopi, aut Synodi Regulares exemptos, dixi cum communi ſentētia in Praxi ieiunij. *deciſ.* 196. *num.* 6. *& ſequent.* quam tradunt Azor. *par.* 1. *lib.* 7. *cap.* 30. *quæſt.* 2. Suarez *lib.* 4. *de legib. cap.* 20. *num.* 8. *& ſeq.* Salas *diſp.* 14. *de legib. ſect.* 4. *num.* 43. Pontius *lib.* 5. *de matrimon. cap.* 7. *num.* 31. Palaus *par.* 1. *Oper. mor. tract.* 3. *de legib. diſp.* 1. *quæſt.* 24. *§.* 6. *nu.* 11. Riccius *tom.* 4. *reſol.* 379. *num.* 6. Granad. 1. 2. *controuer.* 7. *tract.* 3. *par.* 1. *diſp.* 6. *ſect.* 3. *num.* 18. Diana *part.* 1. *tract.* 10. *de legib. reſol.* 11. Merol. *tom.* 2. *theol. mor. diſp.* 4. *dub.* 2 Caſpenſ. *par.* 1. *Curſ. Theol. diſp.* 4. *de legib. ſect.* 2. *num.* 16. Lorca 1. 2. *diſp.* 25. *de legib. memb. vlt.* Zanard. *par.* 1. *Direct. præcep.* 4. *cap.* 12. *in fine.* Facundez *præcep.* 4. *Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 7. *nu.* 4. Rodriquez *par.* 4. *ſum. c.* 110. *num.* 4. Boſſius *ſect.* 4. *de Iubil. caſu* 18. *num.* 32. Marchinus *de peſte par.* 5. *cap.* 5. Trullench *lib.* 3. *in Decal. cap.* 2 *dub.* 5. *nu.* 2. Tamburin. *to.* 2. *De iure abbat. diſp.* 12. *quæſt.* 3. *num.* 4. *in vlt. edit.* Portel *in Dub. regular. verbo.* Feſti dies *num.* 3. Rodriquez *in Compen. Quæſt. regular. Reſol.* 75. *num.* 18. Llamas 3. *par. Meth. cap.* 5. §. 28 *in fine.* Bonac. *diſp. vlt. de præcep. Eccleſ. quæſt.* 1. *pun* 6. *num.* 5. ver. *Sed maior difficultas*, & alij. Quia lex non extenditur ad exemptos, cum non egrediatur terminos iuriſdictionis. Vnde difficultas eſt, an obligent Regulares, ſi accedat confirmatio ſummi Pontificis.

2 Tenendum tamen eſt. *Quod etiam ſi accedat Cōfirmatio Pōtificia, leges epiſcopales. & ſtatuta ſynodalia non obligent Regulares exemptos.* Ita in terminis dictæ confirmationis Sanchez *lib.* 5. *Conſil. moral. cap.* 1. *dub.* 14. *num.* 9. Bordon. *tom.* 1. *Conſil. moral. Reſol.* 7. *n.* 8. ver. *Reſp. Papā.* Ratio autē eſt, quia Conſtitutiones epiſcopales, & Synodales non ſe extendunt ex natura ſua ad Regulares exemptos, vt deſumitur ex Cap. *Nimis praua.* De *exceſſib. Prælat.* vbi prohibetur Epiſcopis, ne cogant Regulares ſubiacere ſuis cōſtitutionibus. et Ex Cap. *Cum Epiſcopus.* De *offic. Ordinar. in* 6. & ex Clement. *Archiepiſcopo.* De *priuileg.* & Cap 1. *De priuileg. in* 6. ibi. *Saluis caſibus alijs, in quibus Epiſcoporum iuriſdictioni ſubeſſe, canonica præcipiunt inſtituta.* Canonica autē inſtituta non ſolum non præcipiunt, vt ſubſint legibus Epiſcoporum, ſed eos eximunt ab ipſorum iuriſdictione, cū enim regulares non ſolum ſint exempti à iuriſdictione Ordinariorum, ſed etiam quò ad effectus iuriſdictionis cenſeantur extra diœceſim. Cap. *Luminoſo.* 18. *qu.* 2. & argum. ex Cap *vnico § Et quoniam.* De *regular. in* 6. & Cap. 1. *De priuileg. in* 6. & ſint non ſolum alterius communitatis, ſed etiam in alio ordine, & ſtatu, in quo ſecundum peculiares leges dirigantur, non poteſt lex epiſcopalis, aut Synodalis ſe extendere ad ipſos, quia tanquā actus iuriſdictionis non poteſt extendi extra ſpheram eiuſdem iuriſdictionis, neque ad aliam communitatem, cuius Epiſcopus non ſit caput, ſed ſit immediatè ſubiecta ſummo Pontifici: non ſecus ac non poteſt ſe extendere etiam quò ad vim directiuam ad communitatem alterius diœceſis. Imo ſi Epiſcopus intēderet regere, & dirigere ſuis legibus immediatè ſubiectos Romanæ Sedi irrogaret iniuriam ſummo Pontifici, quia mitteret falcem in meſſem illius, cū exempti ſint de iure, & proprietate ipſius. Cap. *Cum tempore.* De *arbitr.* et Cap. *Cum olim.* §. *Nos igitur.* De *priuileg.* Et proinde intereſt Romani Pontificis, ne quò ad ipſos alius ſe immiſceat, vt notant Abbas *in Cap.* 1. *num.* 19. De *re iud.* Io. Andr. *in Cap. Scienti, in fine.* ver. *Si vero.* De *reg. iur. in* 6. Franc. *ibid num.* 4 Felin. *in Cap.* Cum *olim.* De *præſcript.* Caſtrenſ. *Conſil.* 4 2. *num.* 3. Rota *in Vlisbonenſi Monaſterÿ* 19. *Nouemb.* 1625. *coram* Coccino. & *in Gandauenſi Monaſterÿ* 29. *Apr.* 1641. *coram Eminentiſ. Panzirolo.*

3 Ex hoc autē ſequitur, quod neq; ratione confirmationis Pontificiæ extendantur

dantur

dantur ad Regulares, quia confirmatio non ampliat confirmatum, ſed ſolum tantum operatur, quantum diſponit cō-firmatum relinquendo in ſuo ſtatu, & intra ſuos limites. l. *Aurelius. §. Teſtamento. ff.* De *liber. leg.* & Cap. *Sua §. cum igitur*. De *confir. vt. vel inut.* & tradunt Dec. *in l. More, num.* 34. *ff.* De *iuriſd. om. iud.* & *in Rubr. De confir. vt. vel inut. nu.* 5. Bald. *in l.* Nominationes. *in fine.* C. De *appellat.* Menoch. *Conſil.* 704. *num.* 36. Crot. *Conſil.* 55. *num.* 15. Ripa *Conſil.* 170. *num.* 6. Natta *Conſil.* 193. *num.* 4. Surd. *Conſ.* 340. *num.* 7. Socin. Sen. *Conſil.* 159. *nu.* 30. *lib.* 2 Ruin. *Conſil.* 48. *in fine. lib.* 1. Crauet. *Conſil.* 33. *num.* 6. Archidiacon. *in Cap. Seruatis.* 25. *quaeſt.* 2. *num.* 2. Corneus *Conſ.* 224. *num.* 18. *vol.* 3. Alexand. *Conſil.* 122. *n.* 18. *lib.* 4. Beroius *quaeſt.* 50. *num.* 2. Ludouiſ. *Deciſ.* 267. *num.* 1. Duran. *Deciſ.* 147. *num.* 9. Rota *in Romana penſionis domus.* 16. *Ianuar.* 1598. *coram Lancellotto.* & *in Peruſina Bonorum.* 20. *Apr.* 1592. *coram Penna.* & *in Romana relocation. domus.* 13. *Martij* 1594. *coram Gyptio.* & *in Brugenſi canonicat.* 28. Nouemb. 1586. *coram Gyptio.* & *Deciſ.* 682. *num.* 30. *tom.* 3. *par.* 4 *Recent.* & *Deciſ.* 429. *num.* 1. & *Deciſ.* 555. *num.* 2. & *Deciſ.* 111. *num.* 3. *par.* 2. *Recent.*

4 Quod habet locum, etiam ſi confirmatio ſit ex certa ſcientia, nam in his terminis loquuntur citati Doctores. Quia de natura confirmationis eſt, vt non alteret ſtatutum confirmatum, ſed ad ſummum, ſi non eſt validum, conualidet in ſuo genere, & intra proprios terminos. Cap. 1. & Cap. *Veniens.* De *tranſactionib.* et notant *Doc. in Cap.* 1. *num.* 8. De *conf. vtil. vel inut.* Pariſ. *Conſil.* 3. *n.* 39. *lib.* 4. Ruin. cū Bald. *Conſil.* 12. *n.* 16. *lib.* 3. Crot. *Conſil.* 55. *num.* 17. Peregrin. *Cōſ.* 63. *num* 6. *lib.* 1. Surdus *Conſil.* 361. *num.* 37. Rota *Deciſ.* 111. *num.* 2. *part.* 2. *Recent.* Quia cum agens non extendat ſuā operationem extra ſubiectum applicatum, confirmans etiam ex certa ſcientia non extendit ſuam actionem cōfirmatoriam vltra rem confirmandam applicatam, nec ampliat ſubiectum confirmandum, quia agens non producit ſubiectum, nec extendit, ſed ſupponit.

5 Maior difficultas eſſet, ſi in ſtatutis epiſcopalibus, & ſynodalibus exprimerentur etiam Regulares, ita vt expreſsè eos comprehenderent, et confirmarentur à ſummo Pontifice ex certa ſciētia. *Verum adhuc tenendum eſt, quod non obligent Regulares, niſi Pontifex declaret, ſe velle, quod obligent.* Quia clauſula, *Ex certa ſcientia*, appoſita confirmationi, quando poteſt referri ad valida, & inualida, refertur tantum ad valida. Cap. *Dudum*. De *decimis.* et Cap. 1. ver. *Nec conſtitutione.* De *his, quæ fiunt à ma. par. cap.* et Cap. 1. *in fine.* De *iuram. in* 6. et notant Butr. *in dict.* Cap. Dudum. *nu.* 15. Alexan. *Conſil.* 39. *num.* 10. *vol.* 4. Surd. *Conſil.* 47. *nu.* 19. Tuſch. *Littera* C. *Concluſ.* 340. *num.* 4. Cabedo. *Deciſ. Luſit.* 3. *nu.* 5. *par.* 2 Barboſa *Clauſula* 59. *n.* 54. Rota *Deciſ.* 11. *num.* 3. *par.* 2. *Recent.* Quia nimirum confirmatio ex certa ſcientia accipitur ſemper in terminis habilibus; nec ſe extendit ad illicita, aliàs foueret iniquitatē, vt tradunt Felin. *in Cap. Eccleſia* S. *Mariæ. num.* 4. De *conſtit.* Bald. *in l. Omnes Populi. num.* 37. *ff.* De *iuſt. & iure.* Alexander *Conſil.* 56. *nu.* 8. *lib.* 1. Paris. *Conſil.* 33. *n.* 53 *lib.* 3. Rota *Deciſ.* 780. *nu.* 6 *par.* 1. *Diuer.* Eſt autem illicitum, quod legiſlator extendat ſuas leges ad non ſubditos; et ideo licet confirmatæ à ſummo Pontifice ex certa ſcientia, non cenſentur confirmatæ ſecundum hanc extenſionem, cum ſit illicita, et inualida.

6 Et ideo in terminis vniuerſalioribus hoc ipſum reſoluunt Ruin. *Conſil.* 188 *nu.* 16. & 17. *lib.* 1. Tuſch. *Littera* C. *Concluſ.* 340. *nu.* 35. Alexan. *Conſil.* 122. *n.* 24. ver. *Quia reſpondeo. lib.* 4. dum volunt, Quod confirmatio ex certa ſcientia non operatur circa ea, quæ nulla ſunt ex capite inhabilitatis, ſeu ex defectu poteſtatis, vt quando ſtatutū extenditur ad eos, ad quos non ſe extendit iuriſdictio ſtatuentis. Et ratio eſt, quia Princeps in cōfirmatione ex certa ſcientia cooperatur quidem iuriſdictioni ſtatuentis, et defectus ſupplet, quatenus in ſuo genere nulliter procederet, non autem extendit iuriſdictionem ſtatuentis ad non ſubiectos, præ-

præſertim exẽptos, et ubi ipſi immediatè ſubiectos, nam in hoc ſibi præiudicaret; nam daret facultatem inferiori, vt ſe poſſet immiſcere circa ea, quæ ſunt de iure proprio.

7 Dices. Eccleſiaſtici tenentur ſeruare ex vi directiua leges laicorum, quando concernunt publicum bonum. Ergo etiã Regulares, licet ſint de alia communitate, tenebuntur ſeruare leges Epiſcopales, quando concernunt publicum bonum. Reſp. Eccleſiaſticos teneri ſeruare leges laicorum concernentes publicum bonum, quando ſubintrat ius naturale obligans ipſos ad cooperandum in illa materia publico bono, quia licet ſint de alia communitate, communicant tamẽ cũ laicis in ciuilibus, et ideo ratione huius communicationis tenentur publico bono cooperari, quando ius naturale id exigit; vnde eſt obligatio, quæ venit in conſequentiam ad obligationem legis naturalis. Hæc autem communicatio eccleſiaſticorum in ciuilibus cum laicis radicatur in iure naturali; nam cum nõ poſſint laici ſine eccleſiaſticis ſubſiſtere, nec eccleſiaſtici ſine laicis, lex naturalis copulat vtroſque tanquam duas communitates ſibi inuicem neceſſarias. Hoc autem non habet locum quò ad Regulares, et ſubditos Epiſcoporum; quia Epiſcopi non poſſunt ſtatuere, niſi circa ſpiritualia, in quibus Regulares ſibi ſufficiunt per proprias regulas, nec indigent communicare cum ſubditis Epiſcoporũ, et ideo lex naturalis ſicut non copulat eos in mutua neceſſaria communicatione, ita nec obligat ad ſeruandas leges eorumdem.

An prohibitio Epiſcopi, ne Confeſſarius abſoluat ſocium criminis afficiat Regulares. Quæſt. 123.

SVMMA

1 *Prohibitio abſoluendi complicem an afficiat regulares. & num. ſeq.*

2 *Epiſcopi an poſſint Regularibus limitare approbationem, ne ſit pro ſocio criminis.*

3 *Regulares non accipiunt ab Epiſcopo iuriſdictionem abſoluendi.*

3 *Inferior non poteſt limitare conceſſa à ſuperioribus, nec in ijs ſe ingerere.*

4 *Approbatio confeſſarij eſt iudicium de habilitate, & facultas approbandi eſt facultas de tali iudicio.*

5 *Ordinarij quomodo poſſint limitatè approbare regulares.*

5 *Debent ſimpliciter approbare ſimpliciter idoneos.*

1 QVod Regulares quoq; comprehendat, tradit Mazuchel. *De caſib. r. ſer. diſp. 1. quæſt. 4. difficul. 26. ver. Sexto*, loquens pro Diœceſi Mediolanẽſi, quia prohibitio in VII Concilio Prouinciali extenſa fuit expreſsè etiam ad Confeſſarios Regulares. Verum non poſſe ex hoc capite, etiam ſi ſubſequuta ſit confirmatio Pontificia, comprehendere Regulares, conſtat ex dictis *quæſt. præced.* Ex alio tamen capite putat Boſſius *Sect. 1. de inhil. caſu 12. num. 7.* comprehendere Regulares, Quia nimirum Regulares ſubduntur Epiſcopo quò ad approbationem pro audiendis confeſſionibus, qui cum poſſint ex iuſta cauſa limitatè approbare, ſtante tali prohibitione cenſetur limitatè approbare, vt nimirum non approbet quò ad complicem criminis. Addit tamen idem Boſſius, quod dicta prohibitio nõ afficiat Regulares quò ad pœnas impoſitas, quia non ſubduntur Epiſcopo quò ad vim coactiuam.

2 Verum tenendum eſt, *Quod dicta prohibitio nullo prorſus modo afficiat Regulares, atq; adeo quod poſſint abſoluere complicem criminis.* Quod autem non afficiat Regulares quatenus lex quędam ſiue Synodalis, ſiue Prouincialis, conſtat ex dictis *quæſt. præcedenti*, cum Regulares ſint extra sphęrã iuriſdictionis Epiſcopalis et Concilij Prouincialis, et immediatè ſubiecti ſummo Pontifici: vnde circa ipſos non poſſunt ſe Epiſcopi immiſcere, niſi in caſibus ſpecialiter conceſſis.

3 Quod autem neque ratione approbationis eos afficiat, prob. Quia ſi Epiſcopi nõ approbarẽt pro ſocio criminis, cogerent

gerent Regulares ſubeſse ſuis conſtitutionibus, nam approbarent ſecundum menſuram ipſarum contra Cap. *Nimis praua.* De *exceſſib. Prælat.* Vnde cum hoc ſit ipſis prohibitum, nulliter procederēt. Confir. Confeſſarij Regulares non recipiunt iuriſdictionem ab Ordinarijs in approbatione, ſed habent à ſummo Pontifice, & approbatio requiritur ſolum tanquam conditio, vt exerceri poſsit iuriſdictio: Clemen. *Dudum. §. Per huiuſmodi.* De *ſepul.* & Extrauag. *Inter cunctas.* De *priuileg.* & ex Conſtit. Clem. IV, quæ incipit. *Exigentibus.* & ex Priuilegio Xiſti IV. *Ordini Prædicatorum in Bulla*, quæ incipit. *Sedis Apoſtolicę V. Id. Iunij* 1477. & Pauli III. *Societ. Ieſu die* 3. *Iulij* 1545. in Bulla *Cum inter cunctas.* & Pauli IV. *in Bulla Ex clem. die* 1. *Iulij* 1556. & tradūt Doctores. quos citaui Cētur. 2. *quęſt.* 142. *nu.* 5. Ergo non poſsunt Epiſcopi prohibere, ne Regulares abſoluant ab aliquo caſu, niſi quatenus illum ſibi reſeruant, quia cum inferior non poſsit limitare, quæ conceſſa ſunt à ſuperiori, nec in ijs ſe ingerere Clement. *Ne Romani.* De *elect.* & notant Barbat. *Conſil.* 1. *num.* 1. Boich. *De ſimon. par.* 3. *num.* 124. Manfred. *Deciſ* 261. Lauor. *tit* 3. *De conclaui. cap.* 3. *num.* 10. non poſſunt Epiſcopi limitare iuriſdictionem abſoluendi conceſsam Regularibus, aut illam modificare, ne abſoluant complicem criminis, cum neque poſsint talem caſum ſibi reſeruare, ſi quidem iuxta Cōcilium Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. *de Pœnit.* ſolum grauiora crimina poſsunt ſibi reſeruare, qualia non ſunt ſemper, quæ cōmittuntur cum complice.

4 Præterea. Approbatio eſt in ordine ad iudicium de habilitate, quæ mediante examine innoteſcit, vt deſumitur ex Concil. Trident. *ſeſs.* 23. *cap.* 15. *De reformat.* ibi. *Nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur, eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem. quę gratis detur, obtineat.* Ergo non poſſunt Epiſcopi in approbatione excludere facultatem abſoluendi ſocium criminis; quia facultas approbandi eſt tantum facultas proferendi iudicium de habilitate, & ſpectat ad intellectum; non autem facultas coarctandi iuriſdictionem, & excludendi caſum cōplicis, quia hoc non eſt opus intellectus, ſed voluntatis, nec concernit idoneitatem; & ideo non poſſunt Epiſcopi in virtute facultatis approbandi Regulares, quam habent à Concilio, excludere, ne poſſint abſoluere complicem criminis.

5 Quod amplius confir. Quia licet Epiſcopi poſſint limitatè approbare Regulares ad certum tempus, locum, vel genus perſonarum, vt tradunt Suarez *tō.* 4. *de pœnit. diſp.* 28 *ſect.* 7 *dub.* 6. Vgolin. *De poteſt. Epiſcopi. par.* 1. *cap.* 20. *num.* 6. Cenedus *lib.* 1. *canon. quæſt. quæſt.* 38. *num.* 21. *&* 22. Facundez *pręcep.* 2. *Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 17. Rodriquez *tom.* 1. *Quęſt. reg. quęſt.* 59. *ar.* 8. Miranda *tom.* 1. *Manual. quęſt.* 45. *ar.* 10. *concluſ.* 10. Gutierez *lib.* 1. *canon. quęſt. cap.* 27. *num.* 18. *&* 19. Homobon. *tract.* 5. *Examin Eccleſiaſ. cap.* 3. *quęſt.* 17. Lezàna *tom.* 1. *Quęſt. Regul. cap.* 19. *num.* 8. hæc tamen limitatio non poteſt adhiberi, niſi ſecundum menſuram idoneitatis. Vnde quando reperiunt ſimpliciter idoneos, debent ſimpliciter approbare, vt declarauit ſacra Cōgregatio *die* 2. *Iulij* 1587. apud Mirandam citatum. Et proinde approbatio non eſt libera Epiſcopis, vt poſſint eam ad libitum limitare, aut modificare, ſed eſt facienda iuxta menſuram idoneitatis; & ideo non poſsunt limitare, ne ſe extendat ad ſocium criminis, ne dum quò ad eos, quos ſimpliciter idoneos reperiunt; ſed neq; quò ad alios; quia ſocietas criminis non requirit ſpecialem idoneitatem; cum in ordine ad idoneitatem veniant tantum in conſiderationem tempus, locus, & genera perſonarum.

An ſuperior Regularis poſſit ſubdito confitẽti præcipere, vt ſibi extra confeſſionem aliquid de confeſſione manifeſtet, vt poſſit vti ad externam gubernationem. Quæſt. 224.

S V M M A.

1 *Superior regularis an confitenti ſubdito poſſit præcipere, vt quod confitetur, extra confeſſionem ſibi manifeſtet, & num. ſeq.*
2 *Sacerdos audiens confeſſionem repræſentat Chriſtum, nec poteſt in illo tribunali exercere iuriſdictionem fori externi.*
3 *Poteſtas clauium in confeſſione quouſque ſe extendat.*
3 *Superior præcipiens ſubdito confitenti, vt ſibi extra confeſſionem aliquid manifeſtet, vtitur ſcientia confeſſionis &c.*
4 *Prohibitum directè non poteſt fieri per indirectum.*
5 *Subditus non poteſt cogi ad manifeſtanda peccata extra confeſſionem.*

1 Pellizzarius *tom. 2. Manual. Regular. tract. 6. cap. 13. num. 8.* docet, ſuperiorem regularem poſſe ſubdito cõfitenti præcipere, vt ſibi reuelet extra confeſſionem, quod in confeſſione explicat, vt poſſit vti tali notitia ad externam gubernationem. Citat Coninch, qui tamen ſolum dicit, quod confeſſarius poſſit de licentia pœnitentis vti notitia habita in confeſſione.

2 Sed miror, quod potuerit quis hanc doctrinam nouam producere, ſi ſacrum confeſſionis ſigillum conſideraſſet vnde prorſus tanquã falſa reijcienda eſt. Ratio autem eſt. Quia ſacerdos audiens confeſſionem ſedet in tribunali Chriſti ipſum repræſentans tanquam eiuſdem Vicarius, vt habet Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 5. De pœnit.* Vnde nomine Chriſti exercet iudicium ſacramentale; & in cauſa conſcientiæ procedit, & ideo ſi pro foro externo contingat eſſe ſuperiorem; hæc ſuperioritas in ordine ad talem actũ impertinenter ſe habet, nec poteſt in illo iudicio exerceri aliquid præcipiendo, cũ non ſe extendat ad conſcientiam pœnitentis, & tota cauſa conſcientiæ ſit expedienda per ſolam poteſtatem ſacerdotalem clauium; & ideo in illo actu non plus poteſt ſuperior, quàm quilibet alius confeſſarius. Ergo non poteſt ſuperior præcipere ſubdito confitenti, quod extra confeſſionem ſibi aperiat, quod confitetur, quia ad hoc neque ſe extendit poteſtas clauium; neque iuriſdictio ſuperioritatis.

3 Confir. Poteſtas clauium in confeſſarijs non ſe extendit, niſi ad iudicandam conſcientiam confitentium: nec ex vi ipſius poſſũt ſe ingerere in aliquo alio. Ergo non poſſunt ratione huius poteſtatis præcipere confitenti, vt ſibi extra cõfeſſionem manifeſtet, quod explicat in confeſſione, quia peracto iudicio con. ſcientiæ iam functi ſunt munere ſuo. Sed neque ex vi ſuperioritatis poteſt ſuperior id præcipere; quia eo ipſo, quod præciperet, vteretur tanquam ſuperior in exercitio ſuperioritatis ſcientia habita in cõfeſſione contra Decretũ Clementis VIII. *editum 26. Maij 1594.* ne ſuperiores Regulares vti poſſint ſcientia habita in confeſſione ad externum regimen. Si quidem ex eo, quod ſcit in confeſſione, moueretur ad imponendum hoc præceptũ, quod eſſet pars exterioris regiminis.

4 Præterea adhuc violaretur dictum decretum Clementis VIII. quia mediante hoc præcepto, & per indirectum fieret, quod in ipſo prohibetur, ſi quidem per hoc præceptum ſterneretur via ad vſum ſcientiæ habitæ ex confeſſione pro exteriori regimine, contra regulam, quod prohibitum directò, non poteſt fieri per indirectum. *l. Seius, & Augerius. ff. Ad leg. Falcid.* vbi Bart. & *l. Scire oportet §. Si mater ff. De tut. & curat. dat.* & Cap. *Cum quid. De reg. iur in 6.* vbi Dinus.

5 Denique ſi poſſet imponi tale præceptum, cogeretur ſubditus contra propriam voluntatem manifeſtare extra confeſſionem, quæ in confeſſione detexit, nam præceptum exercet vim coactiuam. Hoc autem redderet maximè odioſam confeſſionem, & eſſet occaſio tacendi aliqua peccata; & ſicuti difficultas,

tas, quæ eſt in confeſsione, fit tolerabilis ratione arctiſsimi ſigilli, vt notat Leo 1. *Epiſt.* 80. *alias* 78. ita ſi ſubditus poſſet cogi ad manifeſtanda peccata extra confeſsionem præcepto ſuperioris, fieret intolerabilis. Imo hoc præceptum eſſet contra ſigillum confeſsionis, quia operaretur, quod peccata in virtute notitię habitæ ex confeſsione manifeſtarentur extra confeſsionem.

An Monachi ſatisfaciant præcepto horarum canonicarum, ſi priuatim recitent iuxta ritum Breuiarij *Romani. Quæſt.* 225.

S V M M A.

1 *Monachi recitantes horas canonica iuxta Romanum Breuiarium an ſatisfaciant.*
2 *Præceptum de horis canonicis ad quid obliget.*
3 *Breuiarium Romanum quibus permittatur.*
4 *Monachus recitans ſecundum ritum Romani Breuiarij an peccet mortaliter.*
4 *Vbi eadem ratio, ibi eadem iuris diſpoſitio.*
4 *Non ſeruare præſcriptum ritum in horis canonicis eſt peccatum mortale.*
5 *Quid ſi priuatim recitentur.*

1 NEgatiuè reſpondendum eſt; *Sed* 2 *teneri, vt ſatisfaciant, recitare iuxta ritum* Breuiarij *Monaſtici*. Ita declarauit Sacra Rituum Congregatio. Cuius declarationis tenor eſt. *Sacra Rituum Congregatio cenſuit, & declarauit, omnes Monachos, & Moniales, qui, & quæ militant ſub Regula S. Benedicti, poſſe, & debere vti Breuiario Benedictino nuper de mandato Sanctiſſimi D. N. Papæ edito pro omnibus religioſis, qui militant ſub Regula S. P. Benedicti, non obſtante, quod aliqui exempti in præteritum vſi fuerint Romano, vel alio Breuiario. & ita declarauit die 24. Ianuarij* 1616.

A. Mar. Epiſcop. Cardin. Gal.
I. P. Mugantius Secret.
S. Congregat.

2 Ratio autem eſt. quia præceptum de horis canonicis ne dũ eſt de ipſis recitandis, ſed etiam ſecundum præſcriptionem Eccleſiæ, vt conſtat ex Bulla Pij V. præfixa Breuiario Romano, & ex declaratione S. Congregationis *die* 8. *Aprilis*. 1628. approbata ab Vrbano VIII. apud Gauan. *in Rubr. Breu. ſect.* 1. *cap.* 5. *tit.* 2. *n.* 9 vbi, quod ſi fiat mutatio officij, nõ ſatisfit obligationi recitandi. Pius autem V. præſcripſit recitationem horarum canonicarum ſecundum Breuiarium Romanum ijs tantum, qui recitant ſecundum ritum Romanæ Eccleſiæ, vt conſtat ex prædicta Bulla ibi. *Omni itaq; alio vſu quibuslibet, vt dictum eſt, interdicto, hoc noſtrum Breuiarium, ac precandi pſallendique formulam in omnibus vniuerſi Orbis Eccleſijs, Monaſterijs, Ordinibus, & locis etiam exemptis, in quibus officium ex more, & vſu dictæ Romanæ Eccleſiæ dici debet, aut conſueuit, ſalua prædicta inſtitutione, vel conſuetudine prædictos ducentos annos ſuperante, præcipimus obſeruari.*

3 Imo Breuiarium Romanum non permittitur ijs, qui ex inſtitutione approbata à Romana Sede, vel ex conſuetudine excedente ducentos annos alijs Breuiarijs vti conſueuerunt, niſi Epiſcopus, & vniuerſum Capitulum conſentiant, vt conſtat ex dicta Bulla. ibi. *Illis tamen exceptis, quæ ab ipſa prima inſtitutione à ſede Apoſtolica approbata, vel conſuetudine, quæ vel ipſa inſtitutio ducentos annos antecedat, alijs certis Breuiarijs uſa fuiſſe conſtiterit, quibus, vt inueteratum illud ius dicendi, & pſallendi ſuum officium non adimimus, ſic eiſdem, ſi forte hoc noſtrum, quod modo peruulgatum eſt, magis placeat, dummodo Epiſcopus, & vniuerſum capitulum in eo conſentiant, vt id in Choro dicere, & pſallere poſſint, permittimus.*

4 Sed difficultas eſt, an ſi relicto Monaſtico Breuiario recitaret quis horas canonicas ſecundum ritum Breuiarij Romani, peccaret mortaliter. Reſp. Quod ſi quis obligatus ad recitandum ſecundum Breuiarium Romanum recitaret ſecundum aliud Breuiarium, non ſatisfaceret obligationi, vt declarat Pius V. in dicta Bulla præfixa Breuiario. ibi. *Statuen-*

thentes, quoſcunque, qui horas canonicas ex more, & ritu ipſius Romanæ Eccleſiæ, iure, vel conſuetudine dicere, vel pſallere debent, propoſitis pœnis per canonicas ſanctiones cõſtitutis in eos, qui diuinum officium quotidiè non dixerint, ad dicendum, & pſallendum poſt hac in perpetuum horas ipſas diurnas, & nocturnas ex huius Romani Breuiarij præſcripto, & ratione omnino teneri, neminemque ex ijs, quibus hoc dicendi, pſallendique munus neceſſariò impoſitum eſt, niſi hac ſola formula ſatisfacere poſſe. Si ergo non ſatisfacit, morraliter peccat. Ergo cum mutare officium ex vſu Romano in alium ſit peccatum mortale quò ad eos, qui tenentur ſecundum ritũ Romanum recitare, erit etiam mortale mutare monaſticum in Romanum quò ad eos, qui tenentur ſecundum ritum monaſticum recitare, cum militer eadẽ ratio; atque adeo eadem iuris diſpoſitio *l. Illud. ff. Ad leg. Aquil.* & *l. Nauta. §. fin. ff. Naut. caupones.* & *l. Titio. ff.* De *furtis*. Et propterea non ſeruare ritũm in recitandis horis canonicis, eſſe peccatũ mortale, tradunt Angelus *verbo.* Horę canonicæ. *num.4.* Nauar. *De orat. & hor. canon. cap.21. n.25.* Rodriquez *par.1. Sum. cap.143. num.3.* Garzia. *De beneficijs. par. 3. cap.1. num. 163.* Philiar. *lib. 5. De horis canon. cap.6.* Aragon. *2.2. quæſt.83. ar.12. dub.5. princip.* Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. cap.23. nu. 11. & ſeq.* Squillan. *De obligat. Cler. par.1. num.50.* ver. *Sed licet*. Quod tamen, quando fieret mutatio ſecũdum ritum eiuſdem Breuiarij cum quadam moderatione accipiendum eſt, de quo alibi.

5 Et hoc nedum locum habet, quandò horæ canonicæ recitantur in Choro, ſed etiam, quando recitantur priuatim, quia Pius V. vniuerſaliter omnibus, qui tenentur recitare horas canonicas impo-nit, vt recitent ſeruando ritum Breuiarij præſcripti, aliàs non ſatisfaciant. Et quia, vt dictum eſt, obligatio nedum eſt ad officium, ſed etiam ad ritum præſcriptum ab Eccleſia. Vnde Sacra Rituum Congregatio, *die 8. Septemb.* 1602. declarauit, quod qui ſunt de gremio alicuius Eccleſiæ debent recitare officium, quod in Choro dicitur apud Gauan. *in Rubr. Breuiar. ſect.1. cap.5. tit.2. num.4.*

An Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate ex defectu lenitatis. Quæſt. 226.

S V M M A

1 *Epiſcopus an diſpenſare poſſit in irregularitate ex defectu lenitatis. & num. ſeq.*
2 *Nomine homicidij voluntarij quodnam veniat.*
3 *Concil. Trident. quarum irregularitatum diſpenſationem concedat Epiſcopis.*
3 *Qualitas adiecta reſtringit diſpoſitionem.*
4 *Qualitas adiecta declarat quid veniat in diſpoſitione.*
5 *Regula de diſpenſatione quò ad irregularitates pro Epiſcopis.*

1 QVod Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate ex defectu lenitatis in virtute facultatis, quam ipſi concedit Concil. Trident. *Seſſ.24. cap.6. de reformatione*, tradunt Couaruu. *in Clemen. Si furioſus. par.1. §. 3. num.7. in fine.* Cãpanil. *in Diuer. can. iur. Rubr.11. c.23. num.138.* Rodriquez *to.1. quæſt. reg. q.24. ar 8.* Nauar. *Cap.27. Manual. nu.240.* ver. *Quartò.* Viual. *in Candel. par.2. Tit. de irreg. §. De diſpen. quò ad fratres. nu.326.* Medina *par 1. Sum. cap.12. §.12.* Maiol. *lib.5. de irregular. cap.48. §. 6.* Barboſa *de poteſt. Epiſ. alleg.39. nu.47.* Præpoſit. *3. par. qu. 5. de irregular. dub.16. num.131.* Peirin. *qu.2. de relig. Prælato. cap.5. §.9. num.143.* Io. à Cruce *par.2. Direct. Confiten dub.9. de irregul. concluſ.1.* Polanch. *in Direct. Confeſſ. tr. de irregul reg.3.* Nouar. *De iure nouo Pont. concluſ.81. n.3.* Marchin. *De ſacram. Ordin. tr.1. par.9. cap.2.* Hieron. Rodriquez *in Compend. quæſt. reſol.81. nu.3.* Machad. *tom.1. de perfec. Confeſſ. lib.1. par.3. tr.18. docum.8. num.2.* Diana *par.7. tract.1. reſol. 26.* Baun. *tom.2. Theol mor. tract.11. qu.59.* ver. *Eſt tamen.* Sà *verbo* Irregularitas ex occiſ. licita. *n.5.* Plaza *lib 1. de delict. cap 11. num.11.* Fundantur in eo, quod Concil. exclu-

excludit ſolum homicidium voluntariũ. Nomine autem homicidij voluntarij venit tantum iniuſtum, quod eſt contra quintum præceptum Decalogi, cum humicidium ſit factum iniuſtum lege diuina, & humana prohibente ex D. Auguſ. *lib.1.de lib.arbitr.cap.*4.& D.Th.2.2.*q.*64 *ar.* 6. vnde non excluditur irregularitas ex defectu lenitatis.

2 At non poſſe diſpenſare, tenent idē Nauar. *Conſil.*34. & 39. *in* 2. *edit. De homicid.* Sayr. *Deciſ* 31. *De homicid.* Henriquez *lib.*14.*ſum.cap.*9.*nu.*3. Vgolin. *De irregular.cap.*33.§.1.*num.*1.& *Cap.*44.§.2 *num.* 4. Vega *par.* 1.*Sum.cap.* 56. *caſu* 6. & *in Speculo Curat.cap.*11.*n.*287.& *cap.*12 *num.*323. Graſ. *par.*1. *Deciſ.lib.*1.*cap.*13. *num.*38. Zerola *in praxi epiſ. par.*1.*verbo. Irregularitas.* §.8. Garzias *part.*7. *de Beneſ.cap.*11. *num.*40. Molin. *tract.* 3. *de iuſt. & iurc. diſp.*79.*num.*8. Gutierez *lib.*2.*Canon.quæſt.cap.*6.*nu.*170. Homobon. *tract.* 12. *Exam.eccleſ.cap.*3.*quæſt.*13.*reſol.*2.*in fine.* Auila *De cenſur.part.*7.*diſp.*6.*ſect.* 5. *dub.*1. Leo *par.*2.*theſ.fori eccleſ. cap.*8. *nu.* 32. Alzedo *in praxi Epiſcop.par.*2.*cap.*6. *num.*46. Hurtad. *diſp.*2. *de irregularit. difficul.*20. *num.*56. Filliuc. *tract.*10.*cap.*10. *n.* 28. Gauan. *in Enchir. Epiſcop. verbo.* Irregularitas. *num.*105. Laiman. *lib.*2.*theol. moral.ſect.*5.*tr.*3.*cap.*12. *num.* 5. Rodriquez *in Sum.par.* 1. *cap.* 174. *concluſ.* 3. Turrian. *De cenſur.lib.*9.*diſp.*71.*n.*2. Corneus 3.*par.tract.*5 *De irreg.diſp.*11.*dub.*3. Bonac. *diſp.*7.*de cenſur quæſt.*4.*punc. vlt. num.* 13. Tanner. 3. *par.diſp.* 6. *quæſt.* 10. *dub.* 11.*num.*113.

3 Prior ſententia nõ mihi videtur poſſe cohærere cum diſpoſitione Cõcil. Trident. *ſeſſ.*24.*cap.*6. *De refor.* & ideo *poſterior eſt tanquam certa tenenda.* Diſpoſitio namque Concilij clare ſe reſtringit ad irregularitates ex delicto occulto, & ab his excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, vt conſtat ex verbis ipſius. *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare.* Vnde cum irregularitatibus, pro quibus conceditur facultas diſpēſandi ſit adiecta qualitas originis, nempe ex delicto occulto, reſtringitur diſpoſitio ad hoc tantum genus irregularitatum iuxta doctrinam, quod qualitas adiecta diſpoſitioni, illam reſtringit, vt tradunt Socin. *Conſil.* 34. *circa fin. vol.*3. Felin. *Conſil.* 25. *num.*23. Surd. *Conſil.* 274. *num.*14. Bar. *in l.* 4. §. *Prator. ait.num.*26.*ff.* De *dam. infec.* Item Felin. *in Cap. Nonnulli. num.*102. & 104. De *reſcrip.* Cephal. *Conſil.* 149. *num.* 14. Quia nimirum qualitas eſt forma quædam determinans id, quod venit in diſpoſitione, & diſtinguens, ita vt ex vi ipſius excludatur quicquid caret tali qualitate.

4 Et proinde. Qualitatem adiectam declarare, quid veniat in diſpoſitione, tradunt Bar. *in l.*4.§.*Quotiens.ff.* De *dam. infec.* Bald. *in l. Proculus.ff.* De *vſufr.* Alexan. *Conſil.*150. *init. vol.*7. Ruin. *Conſil.* 133.*num.*13.*vol.*2. Marſil. *Sing.*561. Duran. *de arte teſtam.tit.*6.*caut.*42. Cuman. *Conſil.* 121. *num.*3. Barbat. *Conſil.*64 *vol.* 2. Pariſ. *Conſil.*71.*num.*3.*vol.*2. Ferdinan. Vaſquez *Illuſtr.Controuer.cap.*51.*nu.*75. Crot. *Conſil.*50. *num.*8. Gomez. §. *In perſonam. num.* 16. Inſtit. *de act.* Imola *in l. Hæredes palam.* §. *Si quis poſt. ff.* De *teſt.* Surd. *Cõſil.*179. *n.*41. Vnde cum Cõcilium adiecerit. *Ex delicto occulto*, apertè declarauit, de quibus irregularitatibus intellexerit, ita vt ad hoc genus tantum reſtrinxerit ſuam conceſsionem, et omnes alias excluſerit.

5, Nec obſtat fundamentum in oppoſitum. Nam accipiendo homicidium voluntarium pro ſolo iniuſto, exceptio irregularitatis ex tali homicidio facit, quod ſub regula comprehendatur, quicquid per exceptionem non excluditur. Regula autem eſt, quod Epiſcopi poſſint diſpenſare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto; atque adeo de certo genere irregularitatum, à quo genere per exceptionem excluditur irregularitas ex homicidio voluntario, licet occulto. Non autem regula eſt, quod ſimpliciter poſſint diſpenſare in omnibus irregularitatibus.

An reus iurans ſe veritatem dicturum, debeat vti æquiuocatione, ſi non vult fateri delictum, de quo adeſt ſemiplena probatio. Queſt. 227.

S V M M A

1 *Reus iuridicè interrogatus ſtante ſemiplena probatione an teneatur fateri veritatem.*
1 *Præceptum, vt obliget, quale debeat eſſe.*
1 *Non tenetur, quis contra ſe exhibere, quod ſibi noceat.*
1 *Non poteſt quis cogi ad teſtificandum contra ſibi ſanguine iunctos.*
2 *Ius interrogandi in iudice quam obligationem ſupponat in reo.*
3 *Reus iurans de dicenda veritate, an debeat vti æquiuocatione, ſi non dicat.*
3 *Iuramentum induit naturam actus, ſuper quo interponitur.*
4 *Conditiones actus redundant in iuramentum, quod ipſum confirmat.*
4 *Deficiente actu ratione conditionis deficit etiam iuramentum.*

1 STante opinione, quam tradunt Spathar. *in Methodo corrigẽdi Reg. tract. 9. cap. 7. num. 4. & 17.* & *cap. 8. nu. 4.* & *Cap. 9. num. 10.* Rodriqnez *to. 2. quaeſt. Regular. qu. 18. ar. 3.* Villalob. *tom. 2. Sum. tract. 16. difficult. 1. n. 10.* Ioſeph. de Sanc-Maria *in Tribun. religioſ. tract. 4. cap. 14. n. 5.* Homobon. *De ſtat. hum. vitæ. par. 2. cap. 4. §. Quod autem.* Peirin. *De ſubdito relig. quaeſt. 1. de obedien. §. 1.* ver. *Limitant.* Salzedo *in addit. ad Diaz. cap. 126.* ver. *None illud.* Scotus *in 4. diſt. 15. quaeſt. 4. nu. 3.* Reginal. *lib. 24. Praxis fori pœnit. nu.* 37. Filliuc. *tract. 40. num. 266.* Malder. *2. 2. tract. 6. cap. 3. aſſer. 2.* Io. Sanchez *in Selectis de Sacram. diſp. 43. nu. 29.* Armilla *verbo.* Confeſſio. *nu. 8.* Angelus *verbo.* Confeſſio Delicti. *nu. 1.* Euſeb. De Herrera *Deciſ. 4. moral. num. 14.* ver. *Digo lo tercero.* Mazzuchel. *De caſib. reſer. diſp. 2. cap. 19. difficult. 2. num. 11.* Quod nimirum reus iuridicè interrogatus à iudice ſtante etiam ſemiplena probatione, non teneatur fateri veritatem, quando agitur de graui pœna, nempe mortis, exilij perpetui, confiſcationis bonorum, aut maioris partis, triremium, &c. quod probabiliſſimum, puto. Nam ſi teneretur reus fateri veritatẽ, teneretur eſſe cauſa ſuę cõdemnationis, quod eſt nimis durum, & quod maximè auerſatur ipſa natura, quæ tendit ad ſui defenſionem, & conſeruationem. Præceptum autem, cum debeat imitari legem, vt habeat vim obligandi, debet eſſe de re moraliter poſſibili Cap. *Erit autem. Diſt. 4.* Vnde nõ tenetur quis contra ſe exhibere id, per quod ſibi negotium fiat. *l. Nimis graue. C.* De *teſtib.* Et ſicuti non poteſt quis cogi ad teſtificandum contra ſibi ſanguine coniunctum. *l. 4. ff.* De *teſtib.* ita nec a fortiori ad fatendam veritatem contra ſe ipſum.

2 Nec obſtat, quod iudex habeat ius interrogandi reum, quia tale ius fundatur in iuſtitia legali, quæ exigit delicta deducta ad forum inueſtigari, & poni in claro, vt puniantur. & proinde dat ius iudici ad inquirendum tanquam miniſtro iuſtitiæ. Nam ex hoc iure, quod habet iudex, conſurgit in reo tantum obligatio reſpondendi ad interrogata, non autem fatendi veritatem; aliud enim eſt ius in iudice interrogandi reum, & aliud ius obligandi ipſum ad dicendam veritatem: hoc poſterius ius non conuenit iudici: & ideo neq; conſurgit in reo obligatio ad dicendam veritatem. Stante ergo hac probabiliſſima opinione dubitatur, an quando reus iurat de dicenda veritate, debeat vti aliqua æquiuocatione, aut reſtrictione mentali, ne fiat periurus.

3 Dicendum eſt. *Non teneri vti aliqua æquiuocatione, ſed poſſe abſolutè iurare de dicenda veritate, quia iuramentum intelligitur ex natura rei de veritate dicenda, quatenus tenetur dicere: non autem abſolutè.* Ratio autem eſt. Quia iuramentum aſſumit naturam actus, ſuper quo interponitur. *l. fin. C.* De *non numer. pecun.* & *l. Sed & ſi poſſeſſori, §. Item ſi iuramen. ff.* De *iureiur.* Gloſ. *in priorem l.* Abbas per illum tex. *in Cap. Quemadmodum not. 7.* De *iureiur.* Corneus *Conſil. 116. volum. 1.* Bart. *in l. Si quis pro eo. ff.* De *fideiuſ.* Roman.

man. *Conſil.* 279. Aret. *Conſil.* 24. Innocent. *in Cap. Per tuas.* ver. *Et idem dicitur.* De *arbitr.* Oldrad. *Conſil.* 95. ver. *Praeterea cum vt ſupra.* Speculat. *tit. De arb.* §. 1. ver. *Sed pone quod.* Bal. *in Cap. Quæ in Eccleſiarum. num.* 25. De conſtit. Imola *in Cap.* Si cautio. ver. *Vbi autem.* De *fide inſtrumen.* Angel. *Conſil.* 313. ver. *De primo dicendum.* Butrius *in Cap.* 1. ver. *Sed dubium.* De iud. Barbatia *Conſil.* 49. ver. *Facit in ſimili. vol.* 4. Ancharan. *Conſil.* 330. ver. *Ex iſtis.* Angel. *in l. fin.* C. De *non numer. pecun. in Summar.* Caſtrenſ. *ibid.* Salicet. *not.* 1. Curt. ſen. *conſil.* 3. ver. *Accedit etiam.* Dec. *Conſil.* 240. ver. *Sed iuramentum.* Anton. Gabr. *tit. De iuram. concluſ.* 10. *num.* 1. teſtans de communi. Tiraquel. *De conſtit. poſſeſ. par.* 3. *limit.* 7. *num.* 35. & *in Præfat. ad l. Si vnquam. nu.* 165. C. De *reuocan. donat.* alios allegans. Gutierez *De iuramen. par.* 1. *cap.* 17. *nu.* 2. Vnde cum actus, ſuper quo interponitur iuramentum à reo, ſit de dicenda veritate, non abſolutè, ſed quatenus obligatur in illo actu iudiciali, & in illis circumſtātijs, ideo iuramentum quoque non obligat ad dicendam veritatem abſolutè, ſed quatenus obligatur dicere; & conſequēter abſque vlla æquiuocatione, aut mentali reſtrictione præmiſſa non fit reus per iurij non dicendo veritatem, quando non tenetur dicere.

4 Quod amplius confir. Quia conditiones, quas habet actus, ſuper quo interponitur iuramentum, redundant in ipſum iuramentum, & ideo quando actus deficit ratione alicuius conditionis, ceſſat etiam obligatio iuramenti, vt notant Angel. *Conſil.* 315. Dec. *Conſil.* 350. *nu.* 8. alios referens. Cephal. *Conſil.* 118. *n.* 29. & *ſequent.* Oſaſch. *Deciſ.* Pedemon. 92. *num.* 5. Surdus *Conſil.* 264. *num.* 45. Affli. *in Cap.* 1. *num.* 7. tit. *De vaſſal. qui contra conſtit. Lothar.* & *in Cap. Imperialem. queſt.* 16. *num.* 35. & 37. De *prohibit. feud. alie.* Grammat. *Conſil. ciuil.* 10. *n.* 14. Roland. *Conſil.* 63. *num.* 16. *vol.* 4. Vnde cum actus, ſuper quo reus iurat, ſit dicere veritatem, quatenus tenetur dicere, iuramentum quoque habet hanc conditionem, & ideo non obligat ad illam dicendam, niſi quando tenetur dicere. Stante autem ſemiplena probatione non tenetur.

An legatum diſtribuendum pauperibus poſſit diſtribui religioſis mendicantibus. Queſt. 228.

S V M M A

1 *Legatum diſtribuendum pauperibus, diſtribui poteſt religioſis mendicantibus.*
1 *Quinam ſit pauper.*
1 *Religioſi mendicantes veniunt nomine pauperum, etiam ſi poſſideant aliqua immobilia.*
2 *Legatum diſtribuendum pauperibus an poſſit tribui vni tantum monaſterio.*
2 *Pluralis loquutio vno ſolo non eſt contenta.*
2 *Religioſi eiuſdem monaſterij in ordine ad acquirendum habentur pro eadem perſona.*
3 *Monachus exequutor legati poteſt eligere proprium monaſterium.*
3 *Etiam ſi electio ſit commiſſa ſuperiori.*

1 POſſe diſtribuere religioſis mendicantibus, tenendum eſt, vt tradunt Io. Andr. *in Cap.* 1. *In nouella.* De *teſtam. lib.* 6. Imola *in l. Captatorie. in fine ff.* De *legat.* 1. Ratio clara eſt. Quia tales Religioſi veniunt appellatione pauperū, is enim pauper eſt, qui parum habet de ijs, quæ ſibi neceſſaria ſunt, vt notat Alexan. *Cōſil.* 91. *nu.* 4. *lib.* 7. Regulares autem mendicantes eo ipſo, quod de eleemoſinis viuunt, & de altari, non habent ea, quæ ſibi neceſſaria ſunt, & proinde inter pauperes ſunt computandi. Quod locum habet, etiam ſi poſſideant aliqua bona immobilia, quia, quando prouentus ex ipſis non ſufficiunt pro ipſorum ſuſtentatione, adhuc parum habent de ſibi neceſſarijs, & ideo adhuc connumerantur inter pauperes.

2 Sed difficultas eſt. An totum legatum diſtribuēdum pauperibus poſſit tribui vni tantum monaſterio. Et videtur affirmatiuè reſpondendum, quia cum in ipſo ſint plures religioſi, ſit diſtributio

pauperibus: & ſaluatur pluralis loquutio teſtatoris, quæ vno ſolo non eſt contenta *l. fin. ff.* Ad *Trebel.* & *l. Vbi numerus. ff.* De *teſtib.* Sed pars negatiua tenenda eſt. Quia, cum Religioſi non ſibi acquirant, ſed monaſterio, habent tantũ vnã communem capacitatem penes monaſterium in ordine ad acquirendum; & proinde conſiderãtur quò ad hunc effe-ctum tanquam vnica perſona. Et ideo cum teſtator velit diſtribui pauperibus, iniungit pluresdiſtributiones in ordine ad plures capaces acquirendi, quod diſtribuitur; & ideo requirit in legatarijs multiplicem capacitatẽ acquirendi: Poterit tamẽ exequutor maiorem partem legati monaſterio tribuere tanquam illi, quod continet plures pauperes alendos.

3 Ex quibus colligitur. Quod, ſi teſtator commiſerit Monacho alicuius Monaſterij electionem pauperum, & diſtributionem legati, poterit eligere propriũ Monaſterium, vt docet Imola *in Clemen. 1. num.* 18. De *teſtib.* Cardin. *ibid. num.* 22. Ancharan. *num.* 16. Mantica *lib.* 8. *De coniectur. vlt. volunt. tit.* 5. *num.* 7. Syluester *verbo.* Teſtamentum. 2. *num.* 2. Rodriquez *tom.* 3. *quæſt. reg. quæſt.* 70. *ar.* 4. Matienzo *in l.* 14. *tit.* 4. *lib.* 5. *gloſ.* 1. *nu.* 11. & 12. Carpius *De exequut. teſtam. cap.* 19. *num.* 5. Rota *in Romana dotis de Mattheis* 17. *Decemb.* 1584. *coram Bubalo.* Quod habet locum, etiam ſi negocium comiſſum ſit ſuperiori, ſeu Abbati Monaſterij, vt notant Mantica *cit.* Ancharan. *Conſil.* 84. *nu.* 5. & *Conſil.* 436. *init.* Et ratio eſt. Quia per id, quod negocium commiſſum ſit alicui de monaſterio, non debent Monachi fieri deterioris conditionis; vnde cum aliàs poſſent eligi tanquam pauperes ad participandum in legato, poterunt adhuc eligi.

An, ſi teſtator reliquit ſpeciale legatum alicui monaſterio, poſſit Monaſterium participare in legato eiuſdem teſtatoris, quod eſt pauperibus diſtribuendum. Quæſt. 229.

S V M M A.

1 *Monaſterium, cui ſpecialiter aliquid legatum eſt, anpoſſit participare in communi legato.*
2 *Sub generali diſpoſitione non comprebenduntur. de quibus eſt ſpecialiter prouiſum.*
3 *Quid ſi Monaſterio ſit relictum ex alio titulo, quàm paupertatis.*
3 *Repræſentans plures perſonas, non debet iudicari tanquam vna, ſed tanquam plures.*
4 *Monaſterium, cui eſt relictum in ſpecialem vſum, poteſt participare in communi legato pro pauperibus.*
4 *Repræſentans plura iura debet ſecundum ipſa cenſeri.*

1 QVod monaſterium, cui ſpeciale legatum relictum fuit à teſtatore, poſſit adhuc participare in legato ab eodem relicto, vt diſtribuatur pauperibus, tradunt Ancharan. *Conſil.* 84. Mantica *De coniectur. vltim. volun. lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 19. *in fine.* Quia adhuc tanquam pauperes poterunt illi religioſi eligi ab eo, ad quem pertinet electio.

2 Sed hoc mihi difficile videtur. Si quidem, dum teſtator inſtituit ſpeciale legatum pro tali monaſterio, & deinde aliud legatum diſtribuendum pauperibus, videtur de mente ipſius, quod Monaſterium non participet in hoc ſecundo legato; modus enim legandi diſcretiuus manifeſtat, quod per illam ſpecialem prouiſionem teſtatoris circa Monaſteriũ ipſum excludat à generali prouiſione facta in fauorem pauperum. Subintrat enim regula, quod ſub generali diſpoſitione non comprehendantur ea, de quibus ſpecialiter prouiſum eſt. *l. Cum in teſtamento. §. fin. ff.* De *hæred. inſtit.* & *l. Sermo manumiſſo. ff.* De *pecul. leg.* & *l. Cohæredi. S. Qui patrem. ff.* De *vulg.* & *l. Ha-*

l. Heres meus. §. Dua ſtatua. ff. De leg. 3. & notant Ruin. *Conſil.* 131. *num.* 4. *lib.* 2. Corn. *Conſil.* 90. *n.* 6. & 7. Surd. *Conſil.* 456. *num.* 48. Hieron. Gib. *Conſil.* 95. *num.* 7. *lib.* 2. Caſtil. *tom.* 2. *controuer. cap.* 91. *n.* 83. ver. *Deinde*. Seraph. *Deciſ.* 476. *nu.* 12. Vnde cum teſtator in ordine ad legatum ſpecialiter prouiderit Monaſterio, non comprehenditur ſub generali legato relicto pro pauperibus, & proinde non poterit de ipſo participare.

3 Hęc tamen doctrina eſt limitanda, vt locum non habeat, quando legatum non eſſet relictum monaſterio ex titulo paupertatis, ſed & alio, nempe quia teſtator haberet in ipſo aliquem affinem, aut conſanguineum; aut ſpecialem amicum, aut ex aliquo alio capite pręterquã titulo paupertatis. Nam tunc poteſt monaſterium repræſentare plures perſonas, nempe illam, cuius intuitu eſt relictum legatum à teſtatore, & perſonam pauperis. Nam quando aliquis repræſentat plures perſonas, non eſt iudicanda tanquam vna, ſed tanquam multiplex ſubſtentans iura cuiuſcunque perſonæ, quã repræſentat *l. Si non ſubſcripſiſti.* C. De *adminiſtr. tut.* & *l.* 1. *§. Solet. ff.* Quando *appellan.* & *l. Procuratores. §. Si plures. ff.* De *tribut. act.* & Cap. *Ex litteris.* De *prob.* & Cap. *Cum in Eccleſijs.* & Cap. *Poſtulaſti.* De *conceſſ. pręben.* & notant Lappus *Allegat.* 99. Calderin. *Conſil.* 8. De *preben.* Abbas *in Cap. Quamuis* De *offic. Deleg.* Bald. *Conſil.* 167. *num.* 1. *lib.* 2. Caſtrenſ. *Conſil.* 256. *init.* & *Conſil.* 312. *n.* 1. *lib.* 1. Roman. *Conſil.* 88. *init.* Socin. *Conſil.* 87. *vol.* 1. Alexan. *Conſil.* 87. *num.* 15. *lib.* 6. Surd. *Deciſ.* 310. *num.* 12. Menoch. *De recuper. poſſ. Remed.* 1. *nu.* 36. Fulgoſ. *Conſil.* 218. Dec. *in l. Rogaſti. init. num.* 7. *ff. Si cert. pet.* Rebuſ. *in Concord. tit. De collat. §. Si quis iure.* ver. *Diſpoſitiones.* Tuſch. *Littera* P. *Concluſ.* 317. Chaſſan. *in Catal. glor. mun. par.* 11. *Conſiderat.* 12. *in fine.* Tiraquel. De *nobil. cap.* 28. *num.* 11. alios citans:

4 Hinc fit. Quod ſi legatum ſit relictum Monaſterio pro fabrica, aut infirmaria, aut pro ſacriſtia, aut in aliquem alium ſpecialẽ vſum, poſſit eligi ad participandum in legato relicto pro pauperibus, quia tunc tãquã indigens ijs, quæ neceſſaria ſunt pro ſubſtentatione religioſorum, connumeratur inter pauperes: & proinde tanquã repræſentans ius pauperis, quod eſt diuerſum ab eo, quod repreſentat, prout percepit legatum, habetur pro diuerſa perſona à legatario iuxta doctrinam Rotæ *Deciſ.* 367. *num.* 1. *par.* 2. *in poſtb. apud Farinac.* & coram Lodouiſio *Deciſ.* 252. *num.* 8. & *Deciſ.* 531. *num.* 7 cum ijs, quæ allegat. Et habetur *ex l. Si filius. §.* 1. *ff.* De *bon. libert.* ibi. *Et qui alio iure venit, quàm eo, quod amiſit, non nocet id, quod perdidit, ſed prodeſt id, quod habet.* Vnde cum monaſterium tanquam legarium non percipiat legatum iure pauperis, ſed iure fabricæ, aut ſacriſtiæ etc. poterit alio iure venire; & titulo paupertatis eligi ad participandum in alio legato.

An legatum relictum pro pauperibus poſſit vni tantum tribui. Quæſt. 230.

S V M M A.

1 *Relictum pauperibus an poſſit vni tantum tribui. & num. ſeq.*
2 *Pluralis numerus non poteſt in vno adimpleri.*
3 *Legatum relictum pauperibus an poſſit diuidi in duos tantum pauperes.*
3 *Pluralis numerus in duobus ſaluatur.*
3 *In diſtributione legati non poteſt committi exceſſus quò ad ſubleuationem paupertatis.*
4 *Legatum an poſſit diſtribui infra congruam ſubleuationem paupertatis.*
4 *Maior eſt pietas, quæ pluribus prodeſt.*
4 *Parua ſubleuatio pro nulla habetur.*

1 DVbium mouet Tiraquel. *in l. Si vnquam.* verbo *Suſceperit liberos. num.* 186. C. De *reuocan. donat.* Sed indeciſum relinquit. Alij autẽ volunt, quod vni tantum poſſit conferri. Ita Alexan. *Conſ.* 109. *n.* 7. *vol.* 7. & *in l. Qui quartã. §.* 1. *num.* 3. *ff.* De *leg.* 1. Imola *in l. Vnum ex familia. §. Si duos. num.* 16. vers. *Potes dice-*

dicere ff. De leg. 2. Quod tamen limitant, Niſi ex coniecturis appareat, teſtatorem voluiſſe, quod pluribus diſtribueretur.

2 Sed *contrarium tenendum eſt*, vt docent Bald. *in Repet. l. 1. num.* 31. C. De ſacroſăc. Eccleſ. Batt. *in l. a. ff.* De opt. leg. Iaſ. *in l. Gallus. §. Quidſi is. num.* 12. *ff.* De lib. & poſth. Caſtrenſ. *Conſil.* 97. *n.* 3. *vol.* 1. Dec. *Conſil.* 171. *n.* 9. Mătica *De coniect. vlt. volun. lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 18. ita vt pluribus abſolutè diſtribui debeat, neq; opus ſit recurrere ad coniecturas; nam mens teſtatoris clara eſt, quia cũ relinquat diſtribuendum pauperibus in plurali, & non pauperi, manifeſtum eſt, quod non adimpletur, ſi totum legatum vni pauperi tradatur. quia cum in diſpoſitione ponat pluralem numerum, non poteſt in vno adimpleri. *l. Inter illa. §. fin. ff.* De verbor. obligat. & *l. fin. ff.* Ad Trebel. & Cap. *Pluralis loquutio*. De reg. iur. in 6.

3 Sed maior difficultas eſt, an totum legatum poſſit diuidi in duos tantum pauperes. Et quidem quantum eſt ex prædicta ratione ſufficienter adimpleretur mens teſtatoris. Verum conſideranda eſt quantitas legati, & indigentia eorum, quibus facienda eſt diſtributio. Si enim habita ratione indigentiæ quantitas legati non excedat congruam ſubleuationem paupertatis ipſorum, poterit totum duobus diſtribui, quia numerus pluralis in duobus ſaluatur. *l. Vbi numerus. ff.* De teſtib. At ſi excederet congruā ſubleuationem paupertatis, non poſſet diſtribui. Quia cum mens teſtatoris ſit ſubleuare paupertatem indigentium, tātum vnicuique tradi debet, quantum ſufficiat ad congruam ſubleuationem; non autem in ſubleuatione debet committi exceſſus, vt notat Bald. *in Repet. l.* 1. *num.* 31. C. De ſacroſanc. Eccl. & *Conſil.* 162. *num.* 2. *vol.* 5.

4 An autem poſſit fieri diſtributio infra congruam ſubleuationem paupertatis, vt plures participent de legato, affirmatiuè reſpondendum eſt. Quia teſtatoris finis eſt pietas in ſubleuanda indigentia pauperum; licet autem minus ſubleuetur, quando ſubleuatio eſt minus congrua, ſit tamen compenſatio per maiorem extenſionem, ſi quidem ſubleuatio ad plures extenditur. Vnde maiorem eſſe pietatem, quæ pluribus prodeſt, notat Felin. *in Cap. Omnes. num.* 4. *Diſt.* 1. Eſt tamen aduertendum, quod legatum non debet in tam exiguas portiones diuidi, vt ſubleuatio fere nulla euadat: nā mens teſtatoris eſt, quod ſubleuandi percipiant aliquod notabile commodum, alioquin non intenderet ſubleuare, cum parua ſubleuatio pro nulla habeatur. *l. Quamuis. ff.* De condit. & demonſtr.

An legatum relictum pro pauperibus poſſit diſtribui inter nobiles, qui in ſuo ſtatu pauperes ſunt. Quæſt. 231.

SVMMA

1 *Legatum pro pauperibus an poſſit diſtribui in ſuo ſtatu egentibus.*
2 *Pauperum nomine qui veniant.*
3 *Legatum pro pauperibus an debeat tribui hoſpitali.*
4 *Legatum pro pauperibus eſt diſtribuendum pauperioribus in genere.*
4 *Voluntas teſtatoris eſt accipienda vt verba ſonant.*
4 *Nobilis indigens an veniat nomine pauperis.*
5 *Actus cenſetur factus prout facienti eſt magis vtilis.*
6 *Diſpoſitio eſt ita accipienda, vt cenſeatur prouiſum cauſa magis neceſſaria.*
7 *Maior paupertas quomodo accipienda.*
8 *Paupertas in quo conſiſtat*
8 *Menſuratur ex qualitate perſonarum.*
9 *Legatum relictum nobli indigenti eſt ad pias cauſas.*

1 PRima ſentent. procedit cum diſtinctione, & aſſerit, quod ſi legatū ſit tenue, non poterit diſtribui pauperibus nobilibus, ſecus autem, ſi ſit amplum. Cuius diſtinctionis ratio videtur deſumi ex ipſa mente teſtatoris, nā legaſſe cenſetur ad ſubleuandos pauperes. Si autem legatum ſit tenue, non eſt aptum ad ſubleuādos nobiles pauperes, ſicuti

ſicuti eſt aptum, quando eſt amplum. Ita Angel. *in l. Sed & ſi ſuſceperit. §. Si libertis. num. 3. ff.* De iudic. per illum tex. Bald. *in l. Si quis ad declinandam. num. 5. ver. Circa tertium*. C. De *Epiſcop. & Cler.* Mandel. *Conſil. 69. num. 7.* & alij, qui volunt, quod legatum relictum pauperibus non ſit neceſſariò diſtribuendum pauperioribus, ſed poſſit diſtribui minus pauperibus, vt Bened. Capra *De execut. memb. 6. n. 160.* Rota *in Romana dotis de Mattheis 17. Decembris 1584. coram Rubalo.* Et abſolutè hunc ſententiam tenet Gironda cũ alijs *De priuileg. n. t388. & ſ. q.* Carpius *De exequut. teſtam. lib. 2. cap. 19. num. 66.*

2 Hæc autem ſentent. habet fundamentum in eo, quod nomine pauperum veniant nonſolum mendicantes, ſed etiã ii, qui attento ſtatu perſonæ non habent cõgruam ſubſtentationẽ, vt notant Bart. *in l. 1. num. 35.* C. De *ſacroſan. Eccleſ.* Tiraquel. *De pia cauſa in Præfat.* Spinus *in Specul. teſtamen. gloſ. 6. num. 10.* Maſcard. *De probat. Concluſ. 1554. nu. 14.* Alexan. *Conſil. 91. num. 4. lib. 7.* Surd. *De alimen. tit. 1. quæſt. 93. nu. 30.* Barboſa *in l. Maritum. num. 6. ff. Soluto matrim.*

3 Secunda ſententia tenet, quod non poſſit nobilibus diſtribui, ſed debeat diſtribui pauperioribus. Ita idem Bald. *in l. Cum multæ. num. 3. in fine. ff.* De *donat. ante nupt.* Mantica *De coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 4.* per tex. *l. Si quis ad declinandam. §. Vbi autem.* C. De *Epiſcop. & Cler.* Verũ in hoc textu ſupponitur, quod ſit erogandum pauperioribus, & ex hoc infertur, quod cedat in fauorem hoſpitalis, qui ibi aluntur pauperiores, nẽpe qui inopia laborant, & ſibi victum laborando quærere non poſſunt. Vnde ex cõgruẽtia, quod erogetur pauperioribus, diſponitur, quod erogetur talibus hominibus. Hæc autem diſpoſitio modo in praxi non eſt. Et etiam cum ſit circa pias cauſas, non valet iuxta eos, qui volunt, Principes ſæculares non poſſe ſtatuere circa pias cauſas.

4 Nihilominus tenendum eſt, *Quod legatum ſit diſtribuendum pauperioribus ſpectata paupertate in genere, non autem in ſpecie, quia difficile eſſet eligere pauperiores in ſpecie, cum ſit moraliter impoſſibile habere exactam notitiam paupertatis.* Ratio autem eſt, quia cum voluntas teſtatoris debeat accipi, vt verba ſonant, vt notant Bart. *in l. Si arrogator. num. 27. ff.* De *adopt.* Corn. *Conſil. 44 num. 4 vol. 3.* dum legat pauperibus, debet voluntas accipi, prout ſonat nomen pauperis. Nomine autem pauperis nõ intelligitur nobilis ſecundum communem acceptionẽ, licet in ſuo ſtatu indigeat, ſed ille, qui in communi æſtimatione habetur pro paupere; & ideo cum teſtator prǽſumatur reſpeſiſſe ad eos, qui in communi æſtimatione habentur pro pauperibus, cenſetur eis legaſſe.

5 Confir. Quando actus diuerſomodo cõſiderari poteſt, cenſetur factus, prout facienti eſt magis vtilis, & proficuus. *l. Cum pater. ff.* De *iure dot.* & *l. 3. ff. De teſt. milit.* & notant Alexan. *Conſil. 55. vol. 5.* & *Conſil. 185. nu. 2. vol. 6.* Crauetæ *Conſil. 106. num. 9.* Surd. *Conſil. 19. nu. 28.* Quia cum operans ex intentione boni operetur, cenſetur ſemper intendere, quod ſibi melius eſt; & ideo actus debent accipi cum illa interpretatione, cum qua ſunt ipſi vtiliores. Cum autem legatum pro pauperioribus contineat maiorem pietatem, eſt vtilius leganti, quia magis virtuosè operatur, & ideo debet ita accipi, vt cenſeatur relictum pro pauperioribus.

6 Accedit etiã, quod actus, & diſpoſitio ita accipienda eſt, vt cenſeatur prouiſũ cauſæ magis neceſſariæ *l. Cũ ex pluribus. ff.* De *ſolut.* & notãt Bart. *in l. Titiũ. ff.* De *verbor. obligat.* Menoch. *Conſil. 195. n. 5.* Eſt autem magis neceſſarium, quod ſubueniatur pauperioribus, quàm minus pauperibus, ſi quidem ratione charitatis plus obligamur reſpectu eorum, qui ſunt in grauiori neceſſitate. Et ideo cum teſtator præſumatur legaſſe iuxta ordinem, & exigentiam charitatis, cenſetur legaſſe pauperioribus.

7 Cœterum maior paupertas, quæ, vt dictum eſt, conſideranda eſt ſecundum genus in eligendis pauperibus, non debet attendi abſolutè, & ſecundum ſe, ſed habita ratione conditionis, & ſtatus perſonarum.

narum. Vnde poterunt eligi nobiles indigentes, quando ſpectata conditione, & ſtatu ipſorum tam indigentes erunt in ſuo ſtatu, quàm mendici in ſuo. Fieri enim poteſt, quod plus indigeat nobilis, qui habet vnum laureum, quàm mendicus, qui habet vnum tantum Iulium, præſertim quia facilius poteſt mendicus acquirere ſibi neceſſaria mendicando, quàm nobilis, qui non poteſt mendicare.

8 Ratio autem eſt. Quia paupertas conſiſtit in eo, quod quis non habeat neceſſaria pro cogrua ſubſtentatione iuxta ea, quæ tradunt Archidiacon. *in Cap. Quo iure. Diſt.* 8. Caſtrenſ. *in l. Id, quod pauperibus.* C. De *Epiſcop. & cler.* Tã ergo pauper eſt, qui non habet intra ſtatum mendicitatis, quàm intra ſtatum nobilitatis. Et proinde paupertas menſuratur ex qualitate perſonarum, vt notãt Alexan. *Conſil.* 213. *n.* 8. *lib.* 8. Benincaſ. *tr. De pauper. quæſt.* 1. *num.* 40. Ergo cum poſſint eſſe æque pauperes proportione ſeruata nobiles, ac mendici, poterunt tales nobiles eligi ad participandum in legato, quod pauperioribus diſtribuendum eſt.

9 Ex pro confir. facit, quod legatum relictum nobili indigenti, vel pro alimentis, vel pro dotandis filiabus, intelligitur eſſe ad piam cauſam, vt notant Bart. *in l. Si quis ad declinandam. num.* 5. ver. *Circa tertium.* C. De *Epiſcop. & Cler.* Cepol. *tract. De imperat. milit. elig. priuileg.* 21. Iaſ. *in l. Si conſtante. num.* 151. *ff. Soluto matrimonio.* Tiraquel. alios referens. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 148. Bellon. *Conſil.* 16. *num.* 6. Nam adhuc tendit ad ſubleuandam paupertatem, & ſubleuatio eò nobilius eſt quò maiori compaſſione digni ſunt nobiles, quàm plebeij redacti ad neceſſitatem. Vnde maximè celebratur factum D. Nicolai, dum nobili ſubminiſtrauit, vnde filias poſſet collocare in matrimonio.

An ſpurius poſſit participare de legato relicto à patre pro pauperibus. Quæſt. 232.

S V M M A.

1 *Spurius nil conſequitur de bonis paternis ſecundum ius ciuile.*
1 *Quò ad alimenta corrigitur à iure canonico.*
2 *Pater poteſt ſpurio alimenta relinquere.*
3 *Obligatio alendi ſpurios tranſit ad heredes, & ſucceſſores.*
3 *Spurius habet ius ad bona paterna quò ad alimenta.*
3 *Spurius an participare poſſit de legato relicto pauperibus, & num. ſeq.*
5 *Legatum diſtributum ſpurio ab exequutore cenſetur erogatum à patre.*
6 *Spurius, dum habet alimenta, non venit nomine pauperis.*
6 *Legatum diſtribuendum pauperibus non poteſt communicari ſpurio ex mente teſtatoris.*

1 Filius ſpurius ſecundum ius ciuile nihil conſequi poteſt de bonis paternis Authen. *Ex complexu.* De *inceſt. nupt.* & *l. Licet.* C. De *natur. lib.* & notant Doctores Gloſ. *in Auth. quib. med. natur. effic.* Bart. *in l. fin. num.* 9. *ff. De his, quibus, vt indig.* Imo priuatur etiam alimentis in dicta Authen. *Ex complexu.* Quod tamen quò ad alimenta tanquam contra naturalem æquitatem correctum eſt à iure canonico in Cap. *Cum haberet.* De *eo, qui dux. in matrim. eam, quam pol. per adult.* & notant Alexan. *Conſil.* 74. *nu.* 4. *vol.* 2. Socin. ſen. *Conſil.* 162. *nu.* 1. *ver. quinimo. vol.* 2. & communiter.

2 Vnde poteſt pater ſpurio alimenta relinquere, vt notant Doctores *in dict. Cap. Cum haberet.* etiam in foro ciuili. vbi Abbas. *num.* 5. Cotta *in Memorabil.* Verbo. *Spurijs.* Couaruu. *De ſponſal. par.* 2. *cap.* 8. *§.* 6. *init.* Hyppolit. *Singul.* 358. Simon de Pretis *De interpret. vlt. volun. lib.* 3. *ſolut.* 2. *num.* 7. Menchaca *De ſucceſ. lib.* 2. *§.* 20. *num.* 313. Corſet. *Singul.* 330. Matheſilan. *Singul.* 147. Gabr. *lib.* 5. *tit.* de

de alimen. concluſ. 1. *num.* 2. *& ſequent.* alios citans. Molina *lib.* 2. *de primogen. cap.*15. *num.*42. Garzia *de expenſ. cap.*3. *nu.*8. Spinus *in ſpeculo teſtam. gloſ.*6. *n.*96. Menoch. *lib.*1. *præſumpt.*36. *nu.*13. Surd. *De alim. tit.*1. *quęſt.*10. *num.*5. Cardos. *in praxi iud. verbo.* Filius. *n.*37. Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. & iure cap.*19. *dub.*6. *num.*67. Molina *tract.* 2. *de iuſt.* & *iure diſp.* 168. ver. *Iure tamen.* Reginal. *lib.*20. *Praxis. nu.*29. Sancta rel. *lib.* 1. *Variar. Reſolut. quæſt.*30. *num.*8. Dec. *Conſil.*311. *num.*4. Ruin. *Conſil.*124. *n.*1. *&* 12. *vol.*1. Socin. Iun. *Conſil.*130. *num.*3. *vol.*2. Mantica *de coniect. vlt. volun. lib.*8. *tit.*5 *num.*13. & alij plures apud Barboſam *in dict. Cap. Cum haberet. num* 4. A natura enim quiſque habet ius percipiendi alimenta, & ex vi huius iuris conſurgit obligatio in ijs, qui naturali vinculo coniuncti ſunt, & præcipuè in patre, qui ex naturali obligatione tenetur curam habere de filijs.

3 Et proinde obligatio alendi ſpurios tranſit ad hæredes, & ſucceſſores vt tradunt Duen. *reg.*367. *n.*4. Couaruu. *par.* 2. *de ſponſalib. cap.*8. §.6. *num.*14. Lara *in l. Si quis à liberis.* §. *Idem reſcripſit. num.*79. & § *Idem reſcriptum. nu.* 9. Molina *lib.*2. *de primogen. cap.* 15. *num.*43. Cened. *Collect.*168. *num.*12. Benedict. Ægid *in l. Ex hoc iure. init. n.*37. *ff.* De *iuſt. & iure.* Barboſa *in l.*1. *par.*4 *num.*72. *&* 127. *ff. Soluto matrim.* Molina *De iuſt. & iure. tract.*7. *diſp.*168. ver. *Non ſolum.* Gam. *Deciſ.* 11. *num* 6. Riccius *Collect.* 169. ver. *Infertur ſecundo.* Surd. *De alim. tit.* 1. *quæſt.* 49. *num.*8. *& quęſt.*50. Rebel. *de obligat. iuſt. par.*2. *lib.*5. *quæſt.*8. *ſect.*2. *nu.*8. Paleot. *De ſpur. & notb. cap.*47. *nu.*6. Ripa *in l. Si vnquam. quæſt.*23. *C. De reuoc. donat.* Bald. *Conſil.* 258. *in fine vol.* 1. Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.*8. *tit.*5. *num.*14. Cum enim lex obliget ad ſubminiſtranda alimenta ſpurijs, vt in dicto Cap. *Cum haberet,* & hæc obligatio oriatur ex naturali vinculo, quod eſt inter Patrem, & filium, non poteſt tolli. *l. Nemo poteſt. ff.* De *leg.* 1. Ex ideo ſpurius ſemper retinet ius ad bona patris, vt ex ipſis alatur: & proinde bona cum hoc onere tranſeunt ad hæredes, & ſucceſſores.

4 An autem poſſit ſpurius participare de legato relicto pro pauperibus controuertitur inter Doctores. Et prima opinio tenet, quod poſſit participare. Ita Bald. *Conſil.*79. *in fine. vol.*1. & *Conſil.*152. *nu.*5. *vol.*5. & *in l. Id, quod pauperibus. num.*34. ver. *Quæritur etiam.* C. De *Epiſcop. & Cler.* & *in l. Illa inſtitutio num.* 2. ver. *Iuxta hoc quæro. ff.* De *hered. inſtit.* Angel. *ibid. num.* 3. Imola *num.* 5. ver. *Poterit.* Ancharan. *in Cap. Cum tibi. num.*19. De *teſtam.* Tiraquel. *De priuileg. piæ cauſæ in Præfat. ver. Et facit.* Quos citat, & ſequitur Mantica *De coniect. vlt. volunt. lib.*8. *tit.*5. *num.*13. qui notat, quod poſſunt participare de tali legato titulo alimentorum, quæ tamen cum vita ſpurij finiantur. *l. Cum hi* §. *Modus. ff* De *tranſact.*

5 Alij tamen tenent, quod non poſſint ſpurij participare de legato relicto pro pauperibus. Ita Bart. *Conſil.*104. *n.*3. ver. *Præterea.* & *in l. fin. nu.*7. *ff.* De *his, quib. vt indign.* Socin. Sen. *in l. Vtrum.* §. *Cũ quidam. num.*10. Alciat. *Conſil.*213. *num.*2. *lib.*9. Peralta *in l. Vnum ex familia.* §. *Rogo. nu.*6. *in fine* alios referens. Padil. *in l. Vnũ ex familia.* §. *Si de falcidia. n.*2. *ff.* De *leg.*2. Molina *lib.*2. *de primog. c.*4. *n.*8. Gutierez *lib.*3. *prac. q.*55. *n.*21. *&* 43. Carp. *lib.*2. *de exequut. teſtamen. cap.*19. *nu.*19. Gregor. Lopez *l.*32. *tit.* 9. *par.*6. *gloſ.*3. verbo. *Non valdrà quæſt.*7. ver. *Aduerte etiam.* Menoch. *Præſumpt.*96 *num.*12. *lib* 4. Quia eo ipſo, quod de legato ab exequutore ſpurio erogaretur, à patre erogaretur *l. Vnum ex familia.* §. 1. *ff.* De *legat.* 2. &. *l. Vtrum.* §. *Cum quidam. ff.* De *reb. dub.* Et proinde cum à lege prohibitum ſit relinqui ſpurio, naſceretur ſuſpicio fraudis, & color quæſitus *l. Qui teſtamentum. ff.* De *probat.* Verum ſi reſpondeatur, quod id perciperet titulo alimẽtorum, corruit hæc ratio.

6 Verum abſolutè *Nõ poſſe participare de tali legato, tenendum eſt.* Quia non poteſt venire nomine pauperis; legatum enim eſt quid ſeparatum à reliquis bonis teſtatoris, & ſpurius habet ius quò ad alimenta ad bona patris, quæ remanent ſecluſo legato. Eo ipſo autem, quod habet alimenta congrua, qualia ſunt ipſi miniſtranda, non eſt amplius pauper, atque

que

que adeo non poteſt eligi ad participandum de legato. Nec poteſt pars legati computari in alimenta, quia in hoc fieret iniuria pauperibus, quia priuarentur illa parte legati, quæ tribueretur ſpurio titulo alimentorum: cum ipſi ex alijs bonis paternis prouidendum ſit. Et etiam fraudaretur mens teſtatoris, qui cum totum legatum ordinauerit ad pauperes, & per conſequens voluerit, quod ſpurio de cœteris bonis miniſtrentur alimenta, legatum non diſtribueretur totum ſecūdum eius mentem, ſed pars ipſius ex diuerſo titulo daretur, ac teſtator voluerit dari. Si tamen contingat, quod ex bonis paternis non ſuperſint congrua alimenta, tunc poterit detrahi ſufficiens portio de legato, & ipſi aſſignari, quia obligatio Patris ad præſtanda alimenta præualet vltimæ volūtati de legato. quia alimenta ſunt de neceſſitate, legatum de voluntate, quæ non poteſt præualere contra legem obligantem ad ſubminiſtranda alimenta. *l. Nemo ff. De leg. 1.*

An exequutor poſſit filio ſpurio aliquid conferre de legato diſtribuendo pauperibus. Quæſt. 233.

S V M M A

1 *Exequutor an filio ſpurio poſſit aliquid dare de legato pauperibus diſtribuendo.*
2 *Voluntas teſtatoris ſemper dominatur.*
2 *Pater tenetur filio ſpurio miniſtrare alimenta.*
3 *Exequutor ſi ſit pauper poteſt filio etiam ſpurio tribuere de legato diſtribuendo pauperibus.*
3 *Exequutor in diſtributione legati pro pauperibus poteſt prius ſuis, quàm extraneis prouidere.*

1 POſſe aliquid conferre filio ſpurio de legato diſtribuendo pauperibus tradunt Caſtrenſ. *in l. Si is, qui 1. ff.* De *vulg. et pupil. ſubſtit.* Alexan. *in l. fin. n. 8. ff.* De *bis, quibus vt indign.* Iaſ. *num. 7. in fine* Zaſ. *num. 12*, quos citat, et ſequitur Mantica. *De coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 11.* Peralta *in l. Vnum ex familia. §. Rogo. num. 6. in fine. ff.* De *legat. 2.* Padilla *ibid. §. Si de Falcidia. num. 2.* Molina *lib. 2. de primogen. cap. 4. num. 9.* Gutierez *lib. 3. prac. quæſt. 55. n. 21. & 43.* Carpius *de exequut. teſtamen. lib. 2 cap. 19. num. 19.* Quia non obſtat prohibitio, quod nihil poſſit capere à patre. Authent. *Ex complexu.* De *inceſtuoſ. napt.* nam ab alijs capere poteſt per dictam Auth. & notant Gloſ. *§. fin. Authen. Quib. mod. effic. natur.* Bar. *in l. fin. num. 9. ff.* De *bis, quib. vt indig.* Quia dum ſpurius caperet ab exequutore, non caperet à patre, ſed à teſtatore *l. Vnum ex familia. init. & §. 1. ff.* De *legat. 2.*

2 Verum hæc doctrina patitur difficultatem. Quia legatum ex voluntate teſtatoris eſt determinatum pro pauperibus: & exequutor habet tantum facultatem eligendi perſonas, quæ ſint intra genus pauperum. Vnde cum exequutor non poſſit venire contra voluntatem teſtatoris, quæ ſemper dominatur. *l. Cū quæſtio. in fine. C. De leg.* non poterit eligere niſi pauperes. Si ergo exequutor poteſt de ſuis bonis miniſtrare alimenta filio ſpurio, tunc filius non eſt pauper, quia habet ius ad alimenta; & pater tenetur miniſtrare. Cap. *Cum haberet.* De *eo, qui dux. in matr. eam, quam pol. per adult.* & ideo ſi loco alimentorū tribuat de legato, fraudat mentem teſtatoris, & virtualiter ſibi retinet illam portionem legati, quia ſibi retinet, quod pro alimētis erogare deberet, & loco illius ſubſtituit partem legati, et fit locupletior. Si verò tribuit alimenta, & partem legati, tunc illa portio legati non tribuitur pauperi, cum ſpurius habens congrua alimēta non indigeat, & proinde non veniat nomine pauperis. Et ideo Calderin. *Cōſil. 31. De teſtam.* vult, non poſſe exequutorem aliquid de legato tribuere filijs proprijs, licet pauperibus.

3 Verum. Si non poteſt pater ſubminiſtrare alimenta ſpurio, & id proueniat ex graui paupertate, exiſtimo habere locum, quod in ordine ad filios legitimos tradunt Bald. *in l. Illud. init. n. 20. ff.* Quod *cuiuſque vniuer.* Zaſius *ibid. in Sum. n. 21.*

Angel.

Angel. *in l. Illa inſtitutio. num. 5. ff. De hæred. inſtit.* Benedict. Capra *Conſil. 54. n. 18.* nimirum, quod poſſit pater aliquã portionem legati filio tribuere. Militat enim eadẽ ratio in ſpurio, ac in legitimo, quia ſtante graui paupertate, eſt eligibilis ad participandum in legato ſecundum mẽtem teſtatoris, cum habeat qualitatem ab ipſo requiſitam: & ſicut poſſet eligi ab alio, poterit etiam eligi à patre; neque enim per hoc, quod ſit filius, debet eſſe deterioris conditionis, quàm ſint cœteri. Imo cum ſit in poteſtate exequutoris elicere, quos voluerit, dummodo habeant, qualitatem requiſitam à teſtatore, poteſt in eligendo ſeruare ordinem charitatis, vt prius noſtris, quàm extraneis ſubueniamus. Cap. *Non ſatis. Diſt. 86.*

De qua materia præſtari debet calix, aut ſacra veſtis legata alicui Eccleſiæ à teſtatore. Quæſt. 234.

SVMMA.

1 *Calix &c. legatus Eccleſiæ de qua materia debeat eſſe.*
2 *Reſpiciendum ad qualitatem ſimilium rerum, quæ adhibentur ab Eccleſia legataria.*
3 *In pijs legatis facienda ampla interpretatio fauore religionis.*
3 *Summa eſt ratio, quæ facit pro religione.*
4 *Veſtis ſacra legata Capucinis de qua materia præſtanda.*
5 *Capella fabricanda ex voluntate teſtatoris qualis debeat eſſe.*
6 *In legatis calicu veſtium ſacrarum &c. reſpiciendum ad facultates teſtatoris.*
6 *Quando non conſtat de mente teſtatoris, reſpiciendum, quod eſt veriſimile.*

1 RESpondẽdum videtur iuxta doctrinam, quam tradunt Riccius *Deciſ. 84. par. 2.* Genuenſ. *in pract. Eccleſ. quæſt. 153. num. 5.* Thorus *in Sum. priuileg. priuileg. 12.* Roman. *Singul. 515.* Bald. *in l. Titia. §. Seia. ff. De aur. & argen. leg.* Bar. *ibid.* Mantica *De coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 3. num. 37. ver. Verum* alios adducens. quod debeat præſtari de pretioſiori materia, quæ in re legata ſoleat adhiberi. quia in legatis ad pias cauſas facienda eſt latiſſima interpretatio.

2 Exiſtimo tamen, *quod in tali caſu reſpiciendum ſit ad qualitatem rei legatæ, cum qua ſolet adhiberi in Eccleſia cui relicta eſt*, & tunc eſſe præſtandum de materia pretioſiori, quæ in tali Eccleſia ſoleat adhiberi: vnde ſi ſoleant adhiberi calices ærei, & argentei, erit præſtandus argenteus; & ſi veſtis ſacra ſoleat adhiberi ſerica, & aurei velleris, erit præſtanda aurei velleris. Quod autem ſit reſpiciendũ, ad materiam, cum qua res legata ſolet adhiberi in tali Eccleſia, ex eo colligitur, quia dum teſtator legauit tali Eccleſiæ, nec expreſſit qualitatem rei legatæ, habuit intentionem prouidendi Eccleſiam illam de tali re iuxta morem eiuſdem Eccleſiæ. ergo vt impleatur mens teſtatoris, reſpiciendum eſt ad Eccleſiam, cui præſtandum eſt legatum, & ad qualitatem, cum qua res legata ſolet reperiri apud ipſam.

3 Quod autem, ſit præſtandum de pretioſiori materia. ex qua apud illam Eccleſiam res legata ſolet reperiri, ſequitur ex eo, quod in pijs legatis fauore religionis facienda eſt ampla interpretatio. *l. Titia §. Seia. ff.* De *auro & argen. leg.* & *l. Deo nobis* & *l. Si quis ad declarandum.* C. De *Epiſcop. & Cler.* & Cap. *Cum tibi* & Cap. *Cum eſſes.* De *teſtam.* & tradunt *ibid.* communiter Doctores. Abbas *in Cap. Indicante. num. 6.* De *teſtam.* Gozadin. *Conſil. 60. n. 15.* Corneus *Conſil. 302. n. 2. vol. 4.* Socin. Sen. *Conſil. 247. num. 6. vol. 2.* Cagnol. *in l. Semper in obſcuris, num. 10. ff.* De *reg. iur.* Cephal. *Conſil. 144. num. 23.* & *28.* teſtans de cõmuni. Bald. *Conſil. 216. in fine, vol. 1.* Angel. *Conſil. 392. nu. 4. ver. Secundo.* Couaruu. *in Cap. Indicante. n. 4.* De *teſtam.* Quia nimirum ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. *l. Sunt perſonæ. in fine.* C. De *religioſ. & ſumpt. fun.* & recta ratio exigit, vt quãtum fieri poteſt, faueamus religioni.

4 Ex quibus colligitur, quod ſi veſtis ſacra ſit legata Patribus Capucinis, cum

ipſi in ornatu Eccleſiæ, & veſtibus ſacris non vtantur auro, argento, aut ſerico, erit res legata præſtanda cum omni meliori qualitate, quæ haberi poſſit in illo genere, in quo eſt apud ipſos in vſu. Ex interpretatiua namq; voluntate teſtatoris habetur, quod voluerit ſeruari morem conſuetum in Eccleſiis illius religionis, & proinde quod ſecundum talem morē legauerit veſtem ſacram.

5 Secundò colligitur, quod ſi teſtator iniungat hæredi, vt fabricet capellam in aliqua Eccleſia non determinando cuius qualitatis, aut ornamēti eſſe debeat, neç ſummam, quæ pro ipſa expendenda ſit, erit fabricanda cum æquali ornamento, ac ſimili cœteris, quæ in illa Eccleſia reperiuntur, vt habetur expreſſè ex *l. Titia. §. Seia. ff. De auro. & argento leg.* Quia teſtator, cum haberet notitiam, cuius qualitatis, & ornamenti ſolerent cōſtrui Capellæ in tali Eccleſia, & voluit in ipſa conſtrui nihil aliud determinando, tacitè voluit, quod ſimilis cœteris construeretur. Si autem in Eccleſia nullæ aliæ conſtructæ ſint capellæ, ex quibus menſura conſtruendæ deſumi poſſit, deſumēda erit ex qualitate Eccleſiæ, & videndū, an ſit, & cum quali ornamento fabricata, an ſit ex maioribus, vel minoribus illius loci, & proportionaliter erit determinandum de Capella, ita tamen vt qualitas, et ornatus Capellæ longè ſuperet qualitatem, & ornatum Eccleſiæ, cū hoc ſit regulare in omnibus Eccleſiis.

6 Tertiò colligitur. In his omnibus legatis in genere reſpiciēdum eſſe etiam ad facultates teſtatoris, vt notat etiam Mantica *De coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 3. num.* 36. itaut non cogantur hæredes erogare aliquid ipſis improportionatum; Nam regulariter teſtatores ſolent legarē cum proportione ad proprias facultates; quando enim aliunde non conſtat de mente legiſlatoris, attendendum eſt in interpretatione, quod eſt veriſimile, vt notant Alexan. *Conſil.* 179. *num.* 13. *ver. Ex quibus, lib.* 5. Craueta *Conſil.* 363. *nu.* 26. Tuſch. *Littera* I. *Concluſ.* 330. *num.* 10. Id autem eſt veriſimile teſtatorem feciſſe, quod ſolent communiter facere.

An, ſi teſtator ſubeat certum numerum miſſarum celebrari in die obitus ſui, intelligatur pro vna uice. Quæſt: 235.

S V M M A.

1 *Miſſa celebranda ex voluntate teſtatoris in die obitus. an ſint annua.*
1 *Diſpoſitio debet intelligi de vnico tantum actu.*
2 *Anima cunctis rebus præferenda.*
3 *In dubio pro pia cauſa iudicandum, & adhibenda fauorabilior interpretatio.*
4 *Finis regulat mentem.*
4 *In cauſa pia cauſa finalis eſt ſalus animæ.*

1 INtelligi pro vnica tantum vice, quando teſtator iubet, aliquid certa die præſtari ab hæredibus, & non quotannis, etiam ſi ſimus in cauſa pia, atq; adeo vnica tantum vice eſſe celebrādas miſſas præſcriptas pro die obitus, videtur deſumi ex regula, quod diſpoſitio teſtatoris debeat intelligi de primo tantum actu iuxta *l. Boues §. Hoc ſermone. ff. De verbor. ſignificat.* & *l. Fideicommiſſa. §. Si quis decem. ff. De legat.* 3. & *l.* 2. *§. Si cui ſit legatum. ff. Vt leg. nom. caue.* Et tradunt Bart. *in l. Cum quidam. num.* 3. *ff. De ann. leg.* per tex *l. Eum, qui clauſulas ïnit ff. De verbor. obligat.* & *l. Cum pater §. Pater certam. circa fin. ff. De legat.* 2. Alexan. *Conſil.* 16. *num.* 7. *vol.* 4. Socin. iun. *Conſil.* 25. *n.* 8. *vol.* 2. Gabr. *concluſ* 1. *num.* 26. *De leg. lib.* 6. Mantica *De coniect. vlt. volunt. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 41. *ver.* 4. Et in terminis dè celebrandis miſſis Cinus *in l. Cum pater. §. Pater certam. ff. De leg.* 2. per illum text.

2 At quotannis in die obitus teſtatoris celebrandas eſſe præſcriptas miſſas, ſequitur ex doctrina, quam tradūt Gloſ. *in l. Cum quidam. ff. De annuis leg.* Imola *in dict. l. Cum pater. §. Pater certam. ver. vlt. ff. De leg.* 2. per text. dictæ legis *Cum quidam.* & ſequitur idem Mantica *eodem lib.* 6. *De coniect. vlt. volunt. tit.* 3. *num.* 55. Quia cum anima cunctis rebus præferē-

da

da ſit. Cap. *Cum infirmitas*. De *pœnit. & remiſ.* & *l. Sunt perſonæ*. C. De *relig. & ſup. fun.* & §. *Si quis de prædictis*. *in fine*. Authen. *Vt cum de appel. cognoſ.* & *l. Cum Sancimus*. C. De *Sacroſanc. Eccleſ.* fauore animæ hæc interpretatio fieri debet.

3 Hæc poſterior ſententia mihi videtur ſequenda ea ratione, quod verba teſtatoris accipi poſſunt tam pro prima die obitus ſui, & pro vna vice, quàm pro annuis miſſis, vnde ſaltem remanet dubiū, quonam modo accipienda ſint, cum vtrique caſui applicari poſſint. In dubio autem pro pia causa eſt iudicandum, & facienda tota illa extenſio, ſeu interpretatio, quæ fauorabilior eſt retenta verborum ſignificatione. *l. Sunt perſonæ. in fine*. C. De *relig. & ſumpt. fun.* & Cap. *fin.* De *re iudic.* & iuxta ea, quæ tradunt Roman. *in Authen. Similiter*. *in ſpecul.* 12. *pia cauſæ. int. vlt. volun. num.* 62. Iaſ. *in l. fin. n.* 30. *in fine*. C. De *edic. D. Adr. tollen.*

4 Quod amplius confir. quia menſura intentionis eſt finis, ſi quidē finis mouet voluntatem ad ſe determinandam: vnde dicitur dux mentis per Ancharan. *Conſil.* 254. *nu.* 4. Roman. *Conſil.* 503. *n.* 7. quia nimirum regulat mentem, & volūtatem, vt totum illud velit, quod ab ipſo fine exigitur, & proinde tantum ſe extēdat, quantū ſe extendit finis. Ergo quādo teſtator iubet celebrari certum numerum miſſarum in die ſui obitus, regulabitur mens ipſius à fine, & ſe extendet ad vnam, vel plures vices, prout ſe extendet finis. Cum igitur ſimus in cauſa pia, cauſa finalis eſt ſalus animæ, vt notant Socin. ſen. *in l. Quibus diebus.* § *fin. num.* 18. *ff.* De *condit. & demonſtr.* Abbas *in Cap. Conqueſtus. num.* 3. De *foro compet.* & *in Cap. Iniunctum. nu.* 1. De *rer. permut.* Ripa *in l. Si vnquam. num.* 117. C. *De reuoc. donat.* Et ideo teſtator voluit, quod ſingulis annis celebretur præſcriptæ miſſæ, quia finis exigit, illas celebrari pro aſſecuranda liberatione propriæ animæ à pœnis purgatorii, vt nimirum ſi non liberatur per miſſas primi anni, liberetur per miſſas ſecundi, aut tertij, & ſic deinceps.

5 Neque obſtant tex. allati pro oppoſita ſententia, quia procedunt de diſpoſitione teſtatoris pro cauſa non pia. Neque poteſt fieri extenſio ad cauſam piā: quia in hac militat diuerſa ratio, & finis diuerſus: vnde fit, quod debeat diſpoſitio ampliari, vt conſtat ex dictis: non autem reſtringi.

An legatum incertum quo ad legatarium, & rem legatam valeat in cauſa pia. Quæſt. 236.

S V M M A.

1 *Legatum quando incertum.*
1 *Legatum incertum ratione legatarij, aut rei legatæ non valet.*
2 *Quid, ſi ſit ad pias cauſas.*
2 *Quomodo ſit determinandum.*
3 *Legatum incertum tum quò ad legatarium, tum quò ad rem legatam an ſubſiſtendum ad pias cauſas.*
4 *Voluntas legantis quò ad legatum incertum quò ad rem, & quò ad legatarium eſt imperfecta.*
4 *Voluntas imperfecta non eſt voluntas.*
5 *Legatum in genere ad pias cauſas valet.*
6 *Legatum factum pauperibus in genere valet.*
7 *Opus pium eligēdum ab exequutore cenſetur nominatum à teſtatore.*
7 *Voluntas teſtatoris debet, ita accipi, vt non infringatur eius diſpoſitio,*
8 *Voluntas teſtatoris non eſt incerta, quando debet eligi de certo genere.*
9 *Voluntas imperfecta quando non ſit volūtas*

1 Tunc legatum dicitur incertum quò ad rem legatam, & etiam quò ad legatarium, quando teſtator nō exprimit, quid leget, nec perſonam, cui legat, vt ſi in teſtamento dicat, Lego pro anima mea, aut Lego in honorem Dei, ſiue in honorem talis ſancti. Certum eſt autem, quod legatum incertum ratione legatarij non valet regulariter, & ſecluſa cauſa pia. §. *Incertis*. Inſtit. *De leg.* & *l. Si ita fuerit legatū. poſt init. ver. Et verius. ff.* De *reb. dub.* Quia nimirum cauſa imperfecta non poteſt perducere ad

 eſſe

eſſe ſuum effectum: & ideo, cum voluntas teſtatoris quò ad tale legatū ſit imperfecta, cum non determinet legatariū, aut ſaltem quò ad determinationem nō ſit expreſsa, non poteſt perducere ad eſſe ipſum legatum. Similiter etiam ſi legatum ſit incertum quò ad rem legatā, ob eamdem rationem non valebit. *l.Titia cum teſtamento. init. ff.* De *legat.2.*

2 Attamen *non obſtante incertitudine, aut legatarij, aut rei legatæ ſubſiſtit legatum, quando eſt ad pias cauſas*, vt ſi teſtator dicat, Lego centum pro anima mea, ſiue in honorem Dei; aut Lego tali Eccleſiæ pro anima mea, ſiue in honorem talis Sancti. Et quod legatum ad cauſas pias incertum quò ad legatarium ſubſtineatur, tradunt Roman. *in Authen.Similiter.num.91.* Ad *leg. Falcid.* teſtans hoc communiter receptum *in l.1.C.De ſacroſanc. Eccleſ.* Quod verò fauore piæ cauſę ſubſiſtat legatum incertum quò ad quātitatē, tenent Roman. *cit.* Bald. *in l.Quidam in teſtamen. ff.* De *legat.2.* Aret. *in l.1. num.7.* ver. *Octauum priuilegium.* C. De *Sacroſanc. Eccleſ.* Iaſ. *in l. Ita ſtipulatus. num.13. ff.* De *verbor.obligat.* Cardin. *in Clemen.1. quæſt.28.* De *teſtamen.* Afflict. *Deciſ.337. num.10.* & alij. Et quia non poteſt exequutioni mandari, niſi in determinata materia, & quantitate, ideo arbitrio boni viri determinandum eſt habita ratione qualitatis, & conditionis teſtatoris, facultatum ipſius, filiorū, & aliatum circumſtantiarum, ita vt determinatio ſit iuxta veriſimilem mentem teſtatoris.

3 Difficultas tamen eſt, an ſubſtinendum ſit, ſi ſit incertum quò ad rem legatam, & ſimul etiam quò ad legatariū. Et prima opinio tenet, quod non ſubſiſtat. ita Bart. *in l. Quidam relegatus.nu.1.* ver. *Fallit. ff.De reb.dub.* Ruin. *Conſil.29. num.2. & 8.* ver. *Non obſtat.* & *Conſil.21. nu.7. vol.2.* qui tamen limitat, niſi incertitudo in futurum ſit certificanda. Socin. Sen. *in l. Si quis de pluribus.num.2. ff.De reb.dub.* & afferunt tex. *l.dicta. Si quis de plurib.* & *l.Cum ex plurib. ff.* De *manumiſ. teſt.* Verum hi textus non procedunt in cauſa pia, quæ cum ſit priuilegiata, diuerſo modo in ipſa procedendum eſt.

4 Ex alio tamen capite hæc opinio probari poteſt; nimirum quia voluntas teſtatoris circa legatum incertum quò ad rem. & quò ad legatarium eſt voluntas imperfecta, cum in confuſo ſolū aliquid velit, nec determinet, quid velit, aut in cuius fauorem velit. Voluntas autem imperfecta non eſt voluntas *l.Cum Syllanianum.* C. De *ijs, quib.vt indign.* & *l. Si quis cum teſtamentum. ff.* De *teſtamen* & *§. Ex eo autem ſolo. in fine.* Inſtit. *Quib. mod. teſt. infir.* & notant Aret. *in l.Si ita quis. §. Ea lege.* ver. *Sed in caſu noſtro. ff.* De *verbor. obligat.* Alciat. *in l.2. num.32.* C. De *bonor poſſeſ.ſecun.tab.* Vnde cum non ſit voluntas, non poteſt inducere aliquam diſpoſitionem.

5 Secunda opinio tenet, quod debeat ſubſtineri. Ita Speculat. *tit.De inſtrumen. editione. §. Nunc vero aliqua.nu. 25.* Cardin. *in Clemen. 1. quæſt.28.* De *teſtamen.* Florian. *De S. Petro in l.Cū quidam §.fin. ff,* De *vſur.* Felin. *in Cap.1.num.6. in fine. & num.7.* De *pact.* Afflict. *Deciſ.337 n.10. & 11.* Mantica *lib.6. De coniect.vlt. volunt.tit.3.num.44* ver. *Sed conſidera.* Qui volunt, rem legatam eſſe determinandā arbitrio boni viri habita ratione circumſtantiarum, vt ſupra dictum eſt.

6 Hæc poſterior ſententia tanquam probabilior eſt abſolutè tenenda. Ratio autem eſt. Quia legatum in genere quò ad cauſas pias valet, ita vt pertineat ad exequutorem eo deſignato determinare ſpeciem, vel non deſignato pertineat ad Epiſcopum *l. Nulli. init.*C. De *Epiſcop. & Cler.* Quando autem teſtator relinquit pro anima ſua, aut in honorem Dei, legatum, non eſt omnino incertum, ſed eſt determinatum in genere, nam ſi relinquit pro anima ſua, remanet determinatum genus, vt nimirum, quod relinquit, debeat conuerti in ea opera, quę proſunt animabus defunctorum, nempe in eleemoſinam; ſi uerò relinquit in honorē Dei aut alicuius ſancti, remanet determinatū genus, vt relictum conuertatur in ea, quæ cedunt in cultum Dei, vel talis ſancti. Ergo vt determinatum in genere valebit, ſicut valet legatum factum pauperibus

ribus in genere *l. Si quis ad declinandam*. C. De *Epiſcop. & cler.* & *l. Id quod pauperib. Eodem tit.* & Cap. *Cum ſibi*. De *teſt.*

7 Cofir. Si quis legaret in opus pium, & exprimeret, Quod relinqueret exequutori determinate ſpeciem talis operis, valeret legatum; tunc enim ceſſat incertitudo, quia teſtator cenſetur illud nominaſſe, quod ab exequutore eligitur *l. Cum quidam.* & *l. Vnum ex familia. ff.* De *leg. 2.* & tradunt cõmuniter Doctores *in l. Captatoria. ff.* De *legat. 1.* Bart. *in l. 1. num. 10. ff.* De *leg. 2.* Ruin. *Conſil. 19. num. 5. vol. 2.* Paris. *Conſil. 49. nu. 86. vol. 3.* Bertran. *Conſil. 222. nu. 3. vol. 6.* Anton. Gomez *De ſucceſ. cap. 12. tit. de legat. nu. 47. in fine.* Crot. *Conſil. 11. num. 2.* Imola *in Cap. Cum tibi. num. 14.* De *teſtam.* Couaruu. *ibid. num. 11.* Simon de Pretis *lib. 3. de interpr. vlt. volun. ſolut. 1. num. 9.* Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 4. nu. 17.* Surd. *Conſil. 264. num. 21.* Ergo valebit etiam legatum piũ relictum in genere abſque eo, quod committatur exequutori determinatio ſpeciei; nam tacitè cenſetur commiſſa, cum diſpoſitio non poſſit exequutioni mandari, niſi in ſpecie determinetur; & proinde eum teſtatoris voluntas debeat ita accipi, vt non infringatur eius diſpoſitio, ſed valeat *l. Quoties* & *l. Vbi eſt verborũ ambiguitas. ff.* De *reb. dub.* & *l. 3. ff.* De *milit. teſtam.* & notant Benedict. de Plumbino *in l. Si fratres. num. 23.* C. De *iur. de lib.* Socin. ſen. *Conſil. 38. num. 11. vol. 1.* Socin. iun. *Conſil. 103. num. 28. vol. 1.* Afflict. *Deciſ. 44. num. 25.* Mantica *lib. 2. de coniect. vlt. volunt. tit. 15. num. 2.* cenſenda eſt tacitè commiſſa exequutori electio ſpeciei iuxta Cap. *Cum tibi*. De *teſtam.* vbi communiter Doctores.

8 Prætereaː Diſpoſitio teſtatoris non eſt incerta, quando de certo genere debet eligi aliquid incertum: nec tũc volũtas dicitur captatoria, *l. Vnum. §. Cum quidam. ff.* De *reb. dub.* Gloſ. *in l. Captator.* C. De *teſtam. mil.* Alexan. & Iaſ. *ibid.* Caſtrenſ. *in l. Cum quidam. ff.* De *leg. 2.* Cuman. *in l. Cum quidam relegatus. ff.* De *reb. dub.* Socin. *ibid.* Modo autem ſumus in caſu, in quo adeſt certitudo generis, de quo facienda eſt electio, nempe determinatio operis pij, quod iuuet animã defuncti; & de hoc genere facienda eſt electio vel ab exequurore, vel ab Epiſcopo. & proinde excluditur incertitudo.

9 Neque obſtat, quod *nu. 4.* in oppoſitum adductum eſt. Nam tunc ſolum voluntas imperfecta non eſt voluntas, quando eſt ſimpliciter, & abſolutè imperfecta. Secus autem, quando eſt perfecta quò ad ſubſtantiam, licet imperfecta quò ad aliquam determinationem; nam tunc ſortitur ſuum effectũ. *l. Vnum. §. 1. ff.* De *reb. dub.* Quod præſertim eſt verum, quando, quod deeſt pro perfectione, tacitè cenſetur ineſſe, vt in caſu, de quo agimus. iuxta ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 7.* Vnde concluditur, quod licet legatum ſit incertum quò ad ad rem legatam, eſt tamen certum, quãtum ſufficit quò ad legatarium, & proinde ſubſiſtit iuxta ea, quæ dicta ſunt. *n. 2.*

An, ſi teſtator inſtituat heredem locum pium, quem voluerit Titius, teneat inſtitutio. Quæſt. 237.

S V M M A.

1 *Inſtitutio loci pij nominandi ab aliquo an valeat.*
2 *Quid, ſi electio loci pij committatur liberæ voluntati alienæ.*
2 *Inſtitutio heredis eſt actus propriæ voluntatis.*
3 *Voluntas propria teſtatoris debet ſortiri ſuũ effectum.*
3 *Quæ determinatio heredis ſufficiat, vt hereditas deferatur.*
4 *Voluntas teſtatoris quando corruat vt captatoria, & nulla.*
5 *Subſtantia diſpoſitionis determinata à teſtatore valet, licet electio committatur alienæ voluntati.*
6 *Inſtitutio heredis quomodo proprius actus voluntatis teſtatoris.*

1 Si teſtator dicat, ſe voluntatem ſuam declaraſſe circa locum ipsũ nominandum à Titio, tenebit inſtitutio, iuxta *l. Quem heredi. init. ff.* De *reb. dub.* &

notant Bart. in l. Teopompus. num. 4. in fine. ff. De dote praleg. Caſtrenſ. in l. Si ita ſcripſero. num. 2. ver. Quid ſi dixit. ff. De condit. & demoſtr. Socin. Sen. ibid. in fine. Imola in l. Captatorias. ff. De hæred. inſtit. & in Cap. Cum tibi. De teſtam. Quia tunc hæres non pendet ex aliena libera voluntate, ſed eſt inſtitutus à teſtatore, & ſolum declaratio illius alteri committitur: vnde vnluntas non eſt captatoria. Solũ difficultas eſt, an valeat inſtitutio, ſi electio loci pij committatur liberæ voluntatis alterius.

2 Et quod non teneat, videtur reſpõdendum, cum inſtitutio pendeat ex aliena libera voluntato. iuxta l. Captatorias. C. De teſtam. milit. & l. Senatus. § Legatũ. ff. De legat. 1. vbi Gloſ, & Doctor. & l. Ille autem, & l. Illa inſtitutio. ff. De hæred. inſtit. & communiter Doctores. Caſtr, Bald. Alexan. num. 7. Dec. num. 11. & 12. in l. Captatorias. C. De teſt. milit. Alciat, Conſil. 92. nu. 4. lib. 9. Pariſ. Conſil 38. n. 46. & 52. vol. 3. Ratio autem eſt, quia inſtitutio hæredis, cum ſit actus vltimæ voluntatis, eſt actus propriæ voluntatis teſtatoris, non autem alienæ l. 1. ff. De teſtam. & ideo non poteſt inſtitutio hæredis transferri in alienam voluntatem, nã fieret actus alienæ voluntatis, quod eſt contra natutam vltimæ voluntatis.

3 Verum hoc non obſtante tenendũ eſt, Quod valeat dicta inſtitutio, nec ſit captatoria voluntas. iuxta ea, quæ tradunt Doctores in Cap. Cum tibi. De teſtamen. Tiraquel. De priuileg. piæ cau. priuil. 64. Molina de iuſt. & iure. diſp. 134. in fine. Leſſ. lib. 2. de iuſt. & iure. cap. 19. dub. 2. in fine. Bart. in l. 1. num. 64. C. De Sacroſanc. Eccleſ. Iaſ. in l. Captatorias. num. 12. C. De teſtam. milit. Dec. num. 18. Pariſ. Conſil. 83. num. 29. lib. 2. Alexan. Conſil. 14. n. 7. lib. 1. Abbas. Conſil. 32. num. 3. lib. 2. Clarus. §. Teſtamentum. quæſt. 6. num. 5. Ratio autem eſt, Quia in hac inſtitutione duplex interuenit diſpoſitio. Prima, quod in hæreditate ſuccedat aliquis locus pius; Secunda, quod electio loci pij fiat à commiſſario, cui id à teſtatore committitur. prior autem voluntas eſt certa, & determinata, & proinde debet tanquam propria teſtatoris ſortiri ſuum effectum, vt deciditur in l. Vtrum. §. 1. ff. De reb. dub. ibi. Cum quidam pluribus hæredibus inſtitutis vnius fidei cõmiſiſſet, vt cum moreretur, vni ex cohæredibus, cui ipſe vellet, reſtitueret partem hæreditatis, quæ ad eum perueniſſet, veriſſimum eſt, vtile eſſe fideicommiſſum, nec enim in arbitrio eius, qui rogatus eſt, poſitum eſt, an omnino velit reſtituere ſed cui potius reſtituat. Plarimum enim intereſt, vtrum in poteſtate eius, quem teſtator obligari cogitat, faciat, ſi uelit dare, an poſt neceſſitatem dandi ſolius diſtribuendi liberum arbitrium concedit. Secunda autem diſpoſitio tribuit commiſſario facultatem eligendi ex locis pijs, quem voluerit. Vnde licet relinquat hæredem indeterminatum in ſpecie, determinat tamen in genere. Hoc autem ſufficit, vt fiat delatio hæreditatis ex voluntate teſtatoris, quia voluntas ipſius principaliter operatur poſt mortem, & voluntas commiſſarij ſolum cooperatur tanquã determinatiua. Quod non continget, ſi liberæ voluntati alienæ relinqueret deſignationem hæredis, quia tunc abſolutè ex aliena voluntate deferretur hæreditas.

4 Quod amplius confir. Tunc teſtatoris diſpoſitio corruit, & dicitur captatoria, quando transfertur in meram voluntatem alienam: non autem, quando committitur alicuius arbitrio l. Vnum ex familia, & l. Cum quidam. ff. De leg. 2. & l. Quem hæredi. ff. De reb. dub. & tradunt Dec. in Cap. Cum tibi. De teſtam. Bart. in l. Captatoriæ. ff. De legat. 1. & in l. 1. n. 10. 12. & 15. ff. De legat. 2. Ruin. Conſil. 19. num. 5. vol. 2. Signorol. Conſil. 107. nu. 10. Pariſ. Conſil. 38. num. 2. vol. 3. Beroius Conſil. 23. num. 27. vol. 2. Couaruu. in Cap. Cũ tibi. num. 7. De teſtam. Abbas Conſil. 4. n. 9. vol. 2. Duran. De arte teſtam. tit. 6. caut. 8. num. 3. ver. Secundum remedium. Simon de Pretis lib. 1. De interpret. vlt. volun. interpr. 2. dub. 1. ſolut. 10. num. 4. Mantica de conniect. vlt. volun. lib. 8. tit. 4. num. 17. Modo in caſu, de quo agimus eligitur tantum arbitrium alterius, non autem mera volũtas, quia determinatur, quod hæres ſit locus pius, & electio alteri cõmittitur.

Deni-

5 Denique. Quando ſubſtantia diſpoſitionis habet determinationem à voluntate teſtatoris, & ſolum in alienam voluntatem transfertur electio, & exequutio, ſubſiſtit diſpoſitio, per *l. Vnum. §. 1. ff. De reb. dub.* vbi Bart. & alij. Item Bart. *in l. Captatoriæ. ff.* De *legat.* 1. Decius *in l. Captatorias. C. De teſt. milit.* Alex. Cinus. Iaſ. & cæteri. *ibid.* Beroius *Conſil.* 23. *n.* 28. Couaruu. *in Cap. Cum tibi. num.* 11. De *teſtam.* Durand. *De arte teſtan. tit.* 6. *de legat. caut.* 8. *num.* 3. ver. *Tertium remedium.* Imola *in Cap. Cum tibi. nu.* 14. De *teſtam.* Ruin. *Conſil.* 19. *num.* 5. *vol.* 2. Pariſ. *Conſil.* 89. *num.* 46. *vol.* 3. Anton. Gomez. *De ſucceſ. cap.* 12. *tit. de legat. num.* 47. *in fine.* & alij. In caſu autem præſenti ſubſtantia diſpoſitionis remanet determinata à teſtatore, quia inſtituit hæredem locum pium, & ſolum committit alteri electionem loci, & exequutionem.

6 Neque obſtat, quod in oppoſitum *num.* 2. allatum eſt. Nam ex dictis conſtat, quod inſtitutio hæredis non committitur merè alienæ voluntati, ſed tantum electio, et exequutio: & proinde non habent locum tex. ibi allegati. Ad rationem autem. Quando dicitur, quod inſtitutio hæredis eſt actus propriæ voluntatis teſtatoris, & ideo non poteſt committi alienæ voluntati: *Reſp.* eſſe proprium actum originatiuè, & quò ad ſubſtantiam, & ideo non poſſe trahere originem ab aliena voluntate, nec ab ipſa ordinari; poſſe tamen ab aliena voluntate recipere aliquam determinationem ex beneplacito ipſius teſtatoris; & ideo ſufficit, ſi inſtitutio hæredis ſecundum ſubſtantiam ſit à teſtatore.

In qua Eccleſia ſint celebrandæ miſſæ, quæ quotannis ex legato teſtatoris ſunt celebrandæ. Quæſt. 238.

SVMMA

1 *In qua Eccleſia celebrandæ miſſæ annuæ, quando teſtator non declarauit.*
2 *In coniecturanda mente teſtatoris attendenda affectio ipſius.*
3 *Maior affectio teſtatoris eſt ratio, cur in diſpoſitione vnum alteri præferatur.*

1 PRocedit difficultas, quando teſtator non declarauit, in qua Eccleſia ſint celebrandæ: an nimirum liberum ſit hæredi, aut exequutori eligere Eccleſiam, quæ libuerit. In qua difficultate dicendum eſt: *Non eſſe liberum eligere Eccleſiam, ſed quando ex aliqua coniectura ſufficienti non poteſt colligi, de qua Eccleſia intellexerit, celebrandas eſſe in Eccleſia, in qua ſepultus eſt.* Ita Abbas. *Conſil.* 99. *num.* 4. ver. *Circa ſecundum dubium. lib.* 2. Iaſ. *in l. Non vtique. §. Si quis inſuſam. in fine. ff.* De *eo, quod cer. loco.* quos ſequitur Mantica *lib.* 8. *de coniect. vlt. volun. tit.* 6. *num.* 6. *ver. Item ſi in altera. in fine.*

2 Ratio autē eſt, quia in coniecturanda mente teſtatoris conſideranda eſt affectio ipſius, quia eſt menſura, ſecundum quam intentio menſuratur iuxta ea, quæ tradunt Bald. *Conſil.* 156. *num.* 1. *in fine.* & *Conſil.* 411. *in fine. vol.* 2. Curt. iun. *Conſil.* 51. *num.* 10. Pariſ. *Conſil.* 51. *num.* 21. *vol.* 2. Nam cum voluntas trahatur ab amore, facit, quod intentio, & mens eò reſpiciat, quò trahit charitas, & illuc dirigat ſuam diſpoſitionem. Cum ergo teſtator prædilexerit Eccleſiam, in quo ſepultus eſt reſpectu aliarum, ad ipſam quoque directam habuit intentionem, quando inſtituit legatum pro miſſis celebrandis, ita vt ſaltem hoc ſufficiat, vt habeamus voluntatē interpretatiuam ipſius, quod miſſæ in tali Eccleſia celebrentur.

Con-

3 Confir. Maior affectio in diſpoſitionibus teſtatoris eſt ratio, cur vnum præferatur alteri iuxta l. *Cohæredi*, *qui*. §. *Diſcretus*. *ff*. De *vulg*. & *l*. *Cum ita*. §. *In fideicommiſſo*. *ff*. De *legat*. 2. & notant Caſtrenſ. *in l. fin*. C. De *verbor*. *ſignificat*. Iaſ. *ibid*. Bart. *in l. fin*. C. Ad *Trebel*. vbi & cœteri Doctores. Curt. iun. *Conſil*. 57. *nu*. 12. Cephal. *Conſil*. 318. *num*. 49. Ergo etiam in legato annuo pro celebrandis miſſis illa Eccleſia præferenda eſt, quam teſtator in ſua diſpoſitione teſtamentaria magis dilexit. Magis autem dilexit Eccleſiam, in qua elegit ſepeliri, cum illam cœteris prætulerit.

An legatum relictum pro viduis poſſit distribui nuptæ habenti virum inutilem, Quæſt. 239.

S V M M A

1 *Legatum pro uiduis an poſſit diſtribui habenti virum inutilem. & num. ſeq.*
1 *Habens virum inutilem eſt impropriè vidua.*
1 *In diſpoſitionibus teſtatoris verba propriè accipienda.*
1 *Legatum impleri debet, quantum poteſt, in propria ſpecie.*
1 *Mulier, quæ diuortium fecit, dicitur vidua.*
2 *Habens uirum inutilem in fauorabilibus venit nomine viduæ.*
3 *Acquirit totum ius ad commoda, quod acquirunt viduæ.*
4 *Finis teſtatoris inſtituentis legatum pro viduis.*
4 *Paria ſunt, non eſſe, & inutile eſſe.*
4 *Identitas rationis facit, vt diſpoſitio comprehendat omnia, in quibus eſt eadem ratio.*
5 *Verba teſtatoris quando non accipienda in ſignificatione ciuili.*
5 *Teſtator quid ſenſerit, inſpiciendum*
5 *Leuis coniectura ſufficit, vt qualibet ſignificatio verborum habeat locum.*
6 *Quæ diuortium fecit, an participet de legato pro viduis.*

1 NEgatiuam ſententiam tradit Sãchez *lib*. 4. *Conſil*. *cap*. 2. *dub*. 13. *num*. 2. & citat Panor. *in Cap*. *Ne pro defectu*. *nu*. 2. De *elect*. vbi, quod ex communi vſu loquendi illa tantum dicitur vidua, cuius maritus mortuus eſt. & Felin. *in Cap*. *Significantibus*. *num*. 8. De *offic*. *deleg*. & Sebaſtian. Sapiam *in Addit*. *ad Panorm*. *citat*. Prob. Quæ habet virum inutilem dicitur impropriè vidua, vt notant Bertachin. *in Repertor*. *verbo*. *Vidua*. Turrecrem. *in Cap*. *Quod autem*. 37. *q*. 2. *num*. 2. In diſpoſitionibus autem teſtamentorum verba propriè ſunt accipienda, vt probant Mantica *lib*. 3. *De coniect*. *vlt*. *volun*. *tit*. 4. *num*. 15. Menoch. *præſum*. 76. *num*. 8. *lib*. 6. Euerar. *loco ab Acquipol*. *num*. 13. 2. Legatum quantum fieri poteſt debet impleri in propria, & ſpecifica forma. Clemen. *Quia contingit*. De *relig*. *dom*. & Trident. *ſeſſ*. 25. *Cap*. 8. De *reformat*. & ſolum in ſimili, quando ſpecifica non eſt poſſibilis. Ergo non poteſt tribui legatum pro viduis habenti virum inutilem, quando adſunt veræ viduæ. 3. Sequeretur, quod poſſet dari etiam mulieri, quæ diuortium fecit, cum etiam talis dicatur vidua, vt probat Hyppol. *in l. vnicam*. *nu*. 11. C. De *rapt*. *virg*.

2 Verum affirmatiuam ſententiam tradit Nouar. *De elect*. *fori*. *ſect*. 2. *quæſt*. 7. *num*. 3. *in vlt*. *edit*. Quę mihi videtur probabilior, & in praxi tutò amplecti poſſe. Ratio autem eſt, quia nomine viduæ in ordine ad fruitionem priuilegiorum, & fauorem, pro ipſis conceſſorum, venit etiã illa, quæ habet virum inutilem, vt tradũt Alexan. *Conſil*. 104. *num*. 4. *lib*. 1. Vincent. De Franchis. *Deciſ*. 100. *num*. 18. Surd. *De aliment*. *tit*. 1. *quæſt*. 44. *num*. 67. Barboſa *in l*. 1. *par*. 1. *num*. 47. *ff*. *Soluto matrim*. Tiraquel. *l*. 6. *connub*. *num*. 12. Valaſch. *tom*. 1. *alleg*. 65. *num*. 19. & 21. Lara *De anniuer*. & *Capel*. *lib*. 1. *cap*. 21. *num*. 36. Azeuedo *in l*. 1. *num*. 7. *tit*. 3. *lib*. 6. & alij apud Barboſam. *De appellat*. *verbor*. verbo. *Vidua*. *nu*. 3. Ergo cum legatum inſtitutum pro viduis ſit fauor quidã ipſarum, ex ui ſuę inſtitutionis comprehendet etiam habentes viros inutiles,

3 Sed reſpondet Sanchez loco citato. Habentes viros inutiles gaudere priuilegijs viduarum, quæ concedit ius ciuile in fauorem viduarum, & quæ non ſunt in præiudicium tertij, nec alteri auferunt

ferunt ius quæſitum. In præſenti, autem caſu, ſi admitterentur habẽtes viros inutiles, veris viduis auferretur ius quęſitum ad legatum. Reijcitur tamen reſponſio. Quia eo ipſo, quod admittuntur ad participandum in priuilegijs, & fauoribus concernentibus viduas, ita vt veniãt appellatione viduarum, totum illud ius, quod acquirunt viduæ ad priuilegia, & fauores, ſeu ad quodcunque commodũ, acquirunt etiam ipſæ, quia priuilegia, fauores, & commoda ex ſui natura extẽduntur etiam ad ipſas. Ergo cũ ſint pares in iure, nullum infertur præiudicium veris viduis, aut ius aliquod ab ipſis tollitur, ſi admittantur ad participandum in ijs, quæ pro viduis conceduntur; atq; adeo in legatis, cum non ſolum pro viduis, ſed etiam pro ipſis intelligantur conceſſa.

4 Confir. Teſtator inſtituens legatum pro viduis reſpicit ad ipſorum ſtatum tãquam miſerabilem, cum non habeant maritos, à quibus ſubleuari poſſint; vnde cauſa finalis legati, & diſpoſitionis teſtatoris eſt ſubleuatio illarum, quæ deſtitutæ ſunt ope, & auxilio mariti. Ergo diſpoſitio teſtatoris ſe extendit etiã ad eas, quæ habent viros inutiles, ita vt ſub ipſa comprehendantur, cum & ipſæ ſint deſtitutę ope, & auxilio mariti, cũ enim ſit inutilis eodem modo ſe habet, ac ſi eſſet mortuus, nam paria ſunt Inutile eſſe, & non eſſe. *l. Quoties. ff.* Qui *ſatiſd. cog.* vbi Gloſ. *& §. Sciendum. Inſtit. De ſatiſdat.* & Gloſ. *in Cap. 2. verbo.* Inutilem. *De tranſlat. Epiſ.* Conſeq. autem prob. Nam identitas rationis facit, vt diſpoſitio cõprehendat omnia, in quibus eſt eadem ratio. *l. His ſolis.* ver. *Satis etiam cautè. C. De reuocan. donat.* & *l. Item veniunt. §. Ait ſenatus. ff.* De *petit. hered.* & *l. Illud. C. De ſacroſanc Eccleſ.* & notant Surd. *Deciſ.* 276. *num.* 8. Tiraquel. *in l. Si vnquam. verbo.* Libertis. *num.* 45. *&* 46. *C.* De *reuocan. donat.* Gonzalez. *ad Reg.* 8. *Cancel. §. 7. præm. num.* 105. Alexan. *in l. Peregrè. §.* 1. ver. *Nõ obſtat. ff.* De *acquir. poſſeſ.* Imola *in l. Si verò. §. De viro. nu.* 14. *ff. Soluto matrimonio.* Corn. *Conſil.* 198. *vol.* 4. Rolan. *Conſil.* 27. *nu.* 8. *vol.* 1. Socin. iun. *Conſil.* 30. *n.* 32. *lib.* 1. & alij, quos citaui *Centur.* 2. *quæſt* 147. *num.* 3.

5 Ad 1 reſp. Verba teſtatoris eſſe accipienda in naturali propria, & non in ciuili ſignificatione, quando ciuilis ſignificatio eſset contra mentem ipſius. Secus autem, quando ex conniectura etiam in ciuili ſignificatione prolata ſunt à teſtatore; nam hæc ſignificatio ex conniectura locum habet. *l: Gallus. §. Et quid ſi tantum. ff.* De *liber. & poſth.* & notat Mantica *loco illo citato.* In caſu autem præſenti cauſa finalis teſtatoris facit, vt nomen viduæ etiam ciuiliter debeat accipi, vt conſtat ex dictis. Vnde cum inſpiciendum ſit, quid teſtator ſenſerit *l. Cum de lanionis. §. Item cacabos.* ver. *Optimum. ff.* De *fund. inſtru.* & mens ipſius ſit coadæquata cauſæ finali, quæ eſt ſubleuatio illarum, quæ deſtituuntur ope mariti, ſit vt etiam in ciuili ſignificatione debeat accipi, præſertim, quia etiam leuis conniectura ſufficit, vt quælibet verborum ſignificatio habeat locum. *l. Talem inſtitutionem. in fine. ff.* De *hered. inſtit.*

5 Ad 2. Tunc legatum impleri in propria, et ſpecifica forma, quando impletur ſecundum præciſam diſpoſitionem teſtatoris. Vnde cum habentes viros inutiles comprehendantur ſub diſpoſitione teſtatoris, dum ipſis diſtribuitur, impletur diſpoſitio in forma propria, & ſpecifica. Ad 3. Eam quoque, quæ diuortium fecit, poſſe admitti ad participationem legati pro viduis, ſi venit nomine viduæ, & indigeat ſubleuatione, ita vt ratio finalis teſtatoris habeat locum in ipſa, quia, vt dictum eſt, cauſa finalis facit; quod diſpoſitio comprehendat omnia, in quibus ipſa reperitur.

An

An diminutio legatorum in codicillis ſe extendat ad legata pia. Quæſt. 240.

S V M M A

1 *Diminutio generalis legatorum in codicillis an ſe extendat ad pia.*
2 *Diminutio legatorum in codicillis menſuranda eſt ex cauſa finali.*
2 *Finis regulat diſpoſitionem operantis.*
3 *Actus non debet ſuſtineri contra voluntatem teſtatoris ex quocumque fauore.*
3 *Voluntas teſtatoris ſeruanda contra piam cauſam.*
4 *Diminutio legatorum comprehendit etiam legata pia.*
4 *Voluntas teſtatoris habenda pro lege.*
4 *Argumentum à lege ad voluntatem teſtatoris.*
4 *Lex generaliter loquens generaliter eſt accipienda.*
4 *Lex vbi non diſtinguit, nec nos debemus diſtinguere.*
5 *Diminutio legatorum, vt hæreditas ſit pinguior, comprehendit etiam legata pia.*

1 Difficultas procedit, quando diminutio eſt generaliter facta. Et quod non ſe extendat ad legata pia, tradunt Roman. *in Authen. Similiter.nu.* 54. *Ad leg. Falcid.* afferens Nicolaum de Neapoli. Mantica *lib.6. De coniect. vlt. volunt. tit.3. nu.*38. & afferunt text. *l. Libertis. §. Poſthumus. ff.* De alimen. *& cibar. leg.* qui text. licet loquatur de alimentis, debet extendi ex paritate rationis ad omnia legata pia. Verum hęc extenſio non debet ita facilè admitti, cum ſpecialis ratio militet in legato pro alimentis. Tum quia reſpicit neceſſitatem naturæ, atque adeo tanquam de re ſummè neceſſaria, præſertim quando aliunde non præſumuntur ſuppeditanda, non cenſetur à teſtatore ademptum, nec eius voluntas circa ipſum mutata, niſi conſtet. Tum quia in libertis conſideratur ſpecialis ratio, quæ non conſideratur in cœteris. Vnde oppoſitam ſententiam tenet Natta. *Conſil.*613. *num.*5.

2 In hac difficultate reſpiciendum exiſtimo ad cauſam, ſeu rationem finalem, ob quam teſtator diminuit legata, & iuxta ipſius menſuram eſſe extendendam, vel coarctandam diminutionem, ita vt etiam ad legata pia ſe extendat, ſi ſe extendat ad ipſa cauſa finalis. Ratio autem eſt, quia cum finis moueat voluntatem ad operandum, & cauſet in ipſa intentionem, regulat etiam operationē, & diſpoſitionem ipſius, ita vt tantum ſe extendat, quantum ſe extendit finis. *l. Non omnis. init. ff. Si cert. pet.* & notant Abbas. *Conſil.3. ver. Ad vigeſimam tertiam quæſt. lib.*2. Bald. *Conſil.* 312. *num.*2. *ver. Tertiò vt cauſa. lib.*4. Ancharan. *Conſil.* 254. *num.*4. Roman. *Conſil.* 503. *num.*7. *& ſequen.* Bart. *Conſil.*51. *num.*5. *ver. Item hoc declarat.* Si ergo finis diminuendi legata habet locum etiam in cauſa pia, diminutio quoque habebit locum in ca uſa pia, nam intentio teſtatoris ſequens finem diſponet quoque circa legata pia.

3 Nec obſtat cauſa pietatis, quia actus non debet ſuſtineri contra voluntatem teſtatoris ex quocumque fauore. *l. Si idem ſeruus. ff.* De leg.2. & *l. Verbis. ff.* De vulg. *& pupil.* vbi etiam Doctores. Imo contra piam cauſam debet ſeruari voluntas teſtatoris, vt tradunt Dec. *Conſil.*426 *num.*2. *in fine* Angel. *Conſil.* 328. *num.*5. Fulgoſ. *Conſil.*46. *n.*1. Pariſ. *Conſ.*74. *num.*10. *vol.*4. Mantica *lib.* 3. *de coniect. vlt. volunt. tit.*19. *num.*11. Quia pia cauſa regulatur ſecūdum iuſtitiam, nec pietas patitur, quod iniuſtum eſt. Eſt autem iniuſtum non ſeruare mentem teſtatoris etiam contra piam cauſam, quia fieret contra ius, quod habet diſponendi de rebus proprijs ad beneplacitum.

4 Sed difficultas remanet, quid dicendum, ſi non conſtet de fine, ob quem teſtator legata diminuit, ſed tantum diminutio generalis ſit. Reſp. adhuc extendi ad legata pia. Quia cum teſtatoris voluntas habeatur pro lege, *§. Diſponat.* Authen. *de nupt.* & *l. In conditionibus primum. ff.* De *condit. & demonſtrat. & l.*1. C. *De Sacroſanc. Eccleſ.* ita vt valeat argumentum à lege ad voluntatem teſtatoris. *l. Si ita fuerit. ff.* De *manumiſ. teſt.* & tradunt

tradunt Socin. *in l. Filiusfamilias.* §. *Diui. in fine. ff.* De l*egat.* 1. Riminal. *Conſil.* 46. *num.* 41. *vol.* 1. Cephal. *Conſil.* 541. *nu.* 23. *lib.* 4. Craueta *Conſil.* 291. *nu.* 5. *lib.* 2. Honded. *Conſil.* 57. *n.* 15. Ludouiſ. *Deciſ.* 219. *num.* 2. Euerar. *Loco* 46. Sicut lex generaliter loquens generaliter accipienda eſt. *l. De pretio. ff.* De *publ in rem. act.* & *l fin. in fine.* C. De *dot. promiſ.* & Cap. *Solita.* De *maior. & obed.* Nec nos diſtinguere debeamus vbi ipſa non diſtinguit. *l. Non diſtinguemus. ff.* De *recept. arbit.* diminutio quoq; legatorum facta à teſtatore, cum ſit generalis, generaliter eſt accipienda, nec eſt diſtinguendum inter legata pia, & non pia.

5 Ex quibus colligitur. Quod ſi finis diminutionis legatorum ſit incrementũ hæreditatis, quia ex aliqua noua cauſa teſtatoris interſit, hæreditatem remanere pinguiorem, tunc diminutio ſe extendet etiam ad legata pia, quia finis eſt vniuerſalis, & habet locum vniuerſaliter in omnibus legatis, quia cum per omnia aliquid detrahatur de hæreditate, omnia quoque detrahunt intentioni teſtatoris relinquendi pinguiorem hæreditatem.

An exequutor; ſiue hæres poſſit ſoluere integrum legatum pium, quando alia legata non poſſunt integrè ſolui. Quæſt. 241.

S V M M A

1 *Cauſa pia eſt cæteris anteponenda.*
1 *Magis fauendum cauſæ piæ, quàm filijs teſtatorum.*
1 *Teſtamentum nutu factum, licet regulariter non valeat, ſubſtinetur ratione cauſæ piæ.*
2 *An detrahendum de legato pio, quando cætera integrè ſolui non poſſunt.*
3 *Ius ad legata eſt æquale in omnibus legatarijs.*
4 *Fauor cauſæ piæ ita habet locum; vt non fiat cæteris iniuſtitia.*
5 *Exequutor, vel hæres ſoluens legatum pium integrè, quando cætera legata integrè ſolui non poſſunt tenetur ad reſtitutionem. &c.*
6 *Quid, ſi ſoluat bona fide.*
6 *Ignorantia iuris non excuſat.*

1 VIdetur affirmatiuè reſpondendum; quia cauſa pia tanquam priuilegiata eſt anteponenda; vnde etiã magis fauendum eſt piæ cauſæ, quàm filijs eiuſdem teſtatoris. argum. *l. Poſtliminiũ.* §. *Filius. ff. De capt.* iũcta. *l. Veluti. ff.* De *iuſt. & iure* & notat Bald. *in Cap. In præſentia. num.* 1. *in fine* De *probat.* Vnde teſtamentum nutu factum, quamuis regulariter non valeat, etiam inter liberos, vt tradunt Bald. *in l. Diſcretis. num.* 2. *ff.* Qui *teſtam. facere poſ.* Angel. *ibid. num.* 1. & alij, fauore tamen piæ cauſæ ſubſtinetur, vt notant Gloſ. *in Cap. Cum tibi.* De *teſt.* & Doctores *ibid.* Bald. *Conſil.* 174. *vol.* 3. Felin. *in Cap. In præſentia. nu.* 77. De *probat.* & alij, quos citat Mantica *lib.* 4. *de coniect. vlt. volunt. tit.* 4. *num* 8.

2 Tenendum tamen eſt; *quod non liceat exequutori integrum legatum ſoluere quantumuis pium, quando cætera legata integrè ſolui non poſſunt. ſed debere etiam de legato pio detrahere debitam portionem pro rata, ſicut detrahitur cæteris;* iuxta ea, quę tradunt Tiraquel. *De priuil. piæ cauſæ priuileg.* 26. *num.* 9. Gutierez *in l. Nemo poteſt. num.* 97. *ff.* De *legat.* 1. Anton. Gomez *tom.* 1. *Variar. cap.* 12. *nu.* 34. Gregor. Lopez *in l.* 1. *verbo.* De las mandas *tit.* 11. *par.* 6 Parlador. *lib.* 1. *rer. quotidian. Cap.* 18. Ceual. *Quæſt.* 103. *num.* 32. Angelus *uerbo* Legitima *num.* 14. Sylueſter *qu.* 10. Sanchez *lib.* 4. *Sum. cap.* 15. *num.* 40. Valerius *in Differ. vtriuſq. fori verbo.* Legatum. *Differ. rent.* 2. *num.* 2. Bonac. *diſp.* 3. *de contract. quæſt. ult. pun. ult. num* 27. Et deſumitur ex *l. Is, cui.* §. Qui prior. *ff.* Vt *in poſſeſ. leg. ſeu fideicom.* ibi. *Inter legatarios enim nullum ordinem obſeruamus; ſed omnes æqualiter tuemur.*

3 Ratio autem eſt. Quia, cum ius legatariorum omnium ex vna, & eadem radice proueniat, nempe ex vltima voluntate teſtatoris morte confirmata, eſt etiam ęquale apud omnes quò ad legata ſibi debita: nec in aliquo eſt cum prælatione quò ad alios, quia cum totũ ius

fluat

fluat à voluntate teſtatoris, non poteſt induci aliquis ordo prælationis, niſi ſit inductus à teſtatore; & proinde nec etiã locus pius habebit ius prælationis, niſi ſit ipſi tributus à teſtatore. Ergo cum in diſtribuendis legatis ſit attendendũ ius, quod habent legatarij; non autem fauor piæ cauſæ, quia non ſumus in fauorabilibus, ſed in iis, in quibus iuſtitia exercenda eſt, non poterit integrum legatum ſolui loco pio, ſi integrè cœtera ſolui non poſſunt, alioquin læderetur ius cœterorũ.

4 Ad id, quod in oppoſitum *num.* 1. allatum eſt. reſp. Quod licet cauſa pia ſit fauorabilis, & priuilegiata, non tamen habet ordinem prælationis quò ad recipienda legata integra, quando cœteris integrè ſolui non poſsunt, nã ita fauor debet habere locũ, vt cœteris non fiat iniuſtitia. Cap. *Extenore*. De *foro cõpet* & Cap. *Nuper* De *donat. inter vir. et vxor.* Vnde in præſenti fauor piæ cauſæ nõ habet locũ, quia agitur de iure quæſito ex voluntate teſtatoris, quo priuarentur cœteri legatarij, ſi loco pio integrum legatum, & ipſis diminutum ſolueretur.

5 Ex his colligitur: Quod ſi executor, vel hæres ſoluat integrè loco pio, aut alteri legatum, quando omnia integrè ſolui non poſſunt; ſi ſcienter id faciat, peccabit contra iuſtitiam, & tàm ipse, quam legatarius, qui plus accepit, tenebitur ad reſtitutionem iuxta ea, quæ tradunt communiter Doctores de ordine reſtitutionis, pro ſeruanda iuſtitia. Angelus *verbo*. Reſtitutio. 2. *num*. 16. *in fine*. Syluester *verbo*. Reſtitutio. 6. *quæſt*. 5. ver. *Poſt hoc autem*. Tabiena *verbo*. Reſtitutio. *quæſt*. 25. ver. *Sexto*. D. Antonin. 2 *par*. 2. *tit*. 2. *cap*. 7. §. 3. Bannes 2. 2. *qu*. 62. *ar*. 8. *concluſ*. 2. *poſt* 5. *dictum*. Aragon. *ibid. in fine*: *concluſ*. 5. Nauar. *in Manual*. c. 17. *num*. 51. *ver*. *Quinto loco*. Petr. Nauar. *lib*. 4. *de reſt*. *cap*. 6. *num*. 31. Lopez *par*. 1. *Inſtruct*. *cap*. 110. *in fine*. Rodriquez *par*. 2. *Sum*. *cap*. 49. *concluſ*. 6. Carbo. *quæſt*. 92. *de reſt*. *concl*. 11. ver. *Sexto*. Sayr. *lib*. 10. Clau. *reg*. *tract*. 4. *cap*. 10. *num*. 27. & communiter: Quia legatarius, qui integrum legatum accepit, plus accepit, quàm ei debebatur, in præiudicium alterius; & executor, ſeu hæres tribuendo plus læſit ius aliorum.

6 Et hoc locum habet, etiam ſi executor, ſeu hæres proceſſerit bona fide, aut quia putaret, poſſe præferri locum pium, aut ſuffecturam hæreditatem pro omnibus integris legatis; nam primo modo peccauit contra munus proprium, ſi quidem tenebatur ſcire, aut conſulere modum ſeruandum in diſtributione legatorum; & cum hic ſit error iuris, licet poſſit excuſare à peccato, non tamen excuſat à reſtitutione, iuxta regulam generalem, quod ignorantia iuris non excuſat, vt notant Lappus *alleg*. 13. *init*. Feder. de Senis. *Conſil*. 112. ver. *Quære ſecundò*. Craueta. *Conſil*. 348. *nu*. 9. Roman. *Conſil*. 330. *in fine*. & communiter poſteriori autem modo ceſſante bona fide debet corrigere errorem, quia error ſuos debet tenere auctores, nec alteri debet nocere. Legatarius autem tenetur ratione rei indebitè acceptæ. Et ita in ſimili docent Nauar. *in Manuali cap*. 17. *num*. 167. Petrus Nauar. *lib*. 3. *De reſtit*. *cap* 1. *num*. 312. & communiter in materia de reſtit.

An quando legata integrè non poſſunt ſolui, ſit diminuendum etiam legatum certæ ſpeciei. Quæſt. 242.

SVMMA

1 *An legatum certæ ſpeciei diminuendum, quando cœtera integrè ſolui non poſſunt.*
2 *Id, de quo ſpecialiter diſponitur, non venit ſub generali diſpoſitione.*
3 *Res in ſpecie legata non continetur ſub legato in quantitate.*
4 *Diſpoſitio ſpecialis derogat generali.*
4 *Legatum ſpeciale derogat generali.*
5 *Pereunte re in ſpecie legata perit legatum.*
5 *Legatarius quantitatis habet ius ad totam hæreditatem.*
5 *In ſoluendo debitis defuncti quomodo procedatur.*

1 LEgatum quoque certæ ſpeciei eſſe diminuendum, quando cœtera le-

ra legata integrè ſolui non poſſunt, tradunt. Angel. *in l. Quærebatur. ff.* Ad *leg. Falcid.* Alexan. *ibid.* Bald. *in l. 2. circa fin. C.* Ad *leg. Falcid.* Anton. Gomez *tom. 1. Variar. cap. 12. num. 34.* Parlador *lib. 1. ſer. quotidian. cap. 18.* Sanchez *lib. 4. in Decal. cap. 15. num. 40.* Nihil tamen afferunt in ſpecie pro lus legatis, quæ conſiſtunt in certa ſpecie, ſed ſolum probant generaliter, quod ſingulis legatis detrahendum ſit. per *l. Si quis teſtamento. §. Apud Iulianum. ff.* De *legat. 1.* Vbi ita deciditur. Verum hic textus expreſsè loquitur de ſolis legatis, quæ conſiſtunt in quātitate.

2 Secunda ſententia tenet, quod legato certæ ſpeciei nihil ſit detrahendum. Ita Bald. *in l. Si verò. ff.* De *teſtam. milit.* Angel. *in l. Si cert. §. Similis. Eod. tit.* Caſtreuſ. *in l. Si quis teſtam. §. 1. ff.* De *legat. 1.* Gregor. Lopez *in l. 1. ver.* De *las mandas. tit. 1. part. 6.* Ceual. *Commun. contra com. quæſt. 103. num. 35. & alij.*

3 *Hæc poſterior ſententia tanquam probabilior tenenda eſt.* Sumus enim in caſu, in quo teſtator facit duplicem diſpoſitionem; alteram quò ad legata in quantitate; & alteram de legato certæ ſpeciei qui modus diſponendi diſcretiuus arguit diuerſas voluntates in teſtatore, quarum vna continet ſpecialem fauorem erga legatarium, cui legat certam ſpeciem; & operatur, vt ſub legatis in quantitate nō contineatur res in ſpecie legata nec ipſis ſubijciatur, ſicut ſubijcitur ipſa hereditas; nam diſpoſitio teſtatoris de aliqua re in ſpecie, facit, quod illa res non veniat ſub generali diſpoſitione, & proinde nō trahatur ad illam obligationem, ad quam trahuntur cœtera, quæ ſub generali diſpoſitione continentur. *l. Cum teſtamento. §. fin. ff.* De *hær. d. inſtit.* & *l. Seruo manumiſſo. ff.* De *pecul. leg.* & *l. Cohered. §. Qui patrem. ff.* De *vulg.* & *l. Heres meus. §. Duæ ſtatuæ. ff.* De *lega. 3.* Ergo cum res in ſpecie legata non veniat ſub diſpoſitione de legatis in quantitate, nec etiam remanet obligata in ordine ad talia legata, cum tota obligatio oriatur ex diſpoſitione teſtatoris. Et ideo cum non remaneat obligata, nec etiam ipſi detrahendum eſt, quando alia legata integrè ſolui non poſſunt; cum legata ſoluenda ſint de ijs ſolum, quæ ex voluntate teſtatoris obligantur pro ijs legatis.

4 Confir. Diſpoſitio ſpecialis derogat generali, ita vt tantum rollat de generali, quantum neceſſe eſt, vt ipſa ſubſiſtat. *l. Sanctio ff.* De *pœnis.* & *Cap. 1.* & *Cap. Paſtoralis.* De *reſcriptis*, et notant Caſtreſ. *Conſil. 476. init. lib. 2.* Surdus *Conſ. 56. n. 1.* Beroius *Conſ. 57. n. 10. vol. 3.* Tuſch. *littera G. concl. 16. n. 15.* Ergo concurrente generali diſpoſitione teſtatoris de legatis in quantitate, & ſpeciali de legato certæ ſpeciei, hæc debet integrè ſubſiſtere, etiā ſi neceſſe eſſet, quod altera periret etiam in totum. Et proinde quod legatum ſpeciale deroget generali tradunt Abbas. *Conſil. 4. num. 5. lib. 2.* Bald. *Conſil. 253. n. 3. ver. Si verò. lib. 5.* Crauet. *Conſil. 86. nu. 4. & 5.* Ruin. *Conſil. 90. num. 9. lib. 2.* Surd. *De alimen. tit. 2. quæſt. 15. num. 130.* Caſtillus *lib. 5. Controuer. par. 2. cap. 95. num. 23. & ſeq.*

5 Præterea. Si pereat res in ſpecie legata, legatarius amittit legatum, nec admittitur ad participandum in legatis in quantitate. *l. Quidam teſtam. §. Et ſi tibi. ff.* De *leg. 1.* Ergo neque alij legatarij, ſi cœtera legata pereant defectu hæreditatis, debent admitti ad participandum in legato certæ ſpeciei, quia deber eſſe æqua omnium conditio, & cum legatarius certæ ſpeciei deficiente proprio legato non ſentiat commodum legatorum in quantitate, nec etiam debet ſentire incommodum iuxta regulam iuris. Præſertim quia legatarius quantitatis habet ius ad totam hæreditatem, ex qua ſemper poteſt conſequi legatum *l. In ratione. §. Incertæ. ff.* Ad *leg. Falcid.* & *l. Incendium C. Si cert. pet.* Vt de ſi res in ſpecie legata ſit ſeiuncta ab hæreditate ex ui diſpoſitionis teſtatoris, nō habet amplius ius legatarius quantitatis ad conſequendum legatum ex ipſa, cum ius ipſius non excedat terminos hæreditatis, quæ ſi non ſufficiat, non debet detrahi aliquid de legato rei certæ.

6 Deniq; in ſoluendis debitis defuncti, ita proceditur, vt ſi res aliqua debitoris ſit expreſsè, vel tacitè hypothecata,

ſatisfiat prius illi, qui habet expreſſam, vel tacitam hypothecam, deinde, ſi hæreditas ſufficiat, ſatisfiat cœteris, & ſi nō ſufficiat, ſatisfiat pro rata, vt tradunt cōmuniter. Io. Medina *C. de reſtit. quæſt. 2. dub. 5. ver. Tertium.* Salon. 2.2. *quæſt.* 62. *art. 8. in fine.* Valent. *tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *pun.* 10. *ver. Tertio.* Carbò *quæſt.* 92. *de reſtit. concluſ.* 4. Sayr. *lib.* 10. *Clau. reg. tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 8. loquentes quò ad expreſſam hypothecam. Et quò ad tacitam. Nauar. *cap.* 17. *Manual. num.* 50. *ver. Tertiò loco.* Aragon. 2.2. *quæſt.* 62. *ar.* 8. *in fine concluſ.* 3. Bannes *ibid. Concluſ.* 1. *poſt* 5. *docum.* Lopez *par.* 1. *Inſtruct. ca.* 19. Syluester *verbo.* Reſtitutio 6. *quæſt.* 5. Angel. *verbo.* Reſtitutio 2. *nu.* 16. D. Antonin. 2. *par. Sum. tit.* 2. *cap.* 7. *§.* 3 Rodriquez *par.* 2. *Sum. cap.* 46. *concluſ.* 5 Petrus Nauar. *lib.* 4. *de reſtit. cap.* 6. *n.* 21. & alij. Ergo etiam quando hæreditas non ſufficit, prius ſoluendum eſt legatum certę ſpeciei, deinde cœtera, quatenus hæreditas ſuppetit, pro rata, quia ſimiliter ex voluntate ſpecifica teſtatoris res certæ ſpeciei legata eſt obligata ſpeciali et expreſſa obligatione legatario.

An legatum pro maritanda puella debeatur, ſi nubat adhuc viuente teſtatore. Quæſt. 243.

SVMMA.

1 *Legatum relictum puellæ, ſi nubat, an extinguatur, ſi nubat viuente teſtatore.*
2 *Relictum filiæ, ſi nupſerit, habet locum, etiam ſi nupta ſit.*
3 *Legatum ob cauſam ſecundum ipſam regulatur.*
3 *Reliquiæ cauſæ faciunt permanere legatum.*
3 *Finis legati pro maritanda puella.*
4 *Dos datur propter onera matrimonij.*
5 *Legatum pro maritanda puella paupere eſt ad piam cauſam.*
5 *Legati ad piam cauſam finis.*
5 *Quando ex legato conſurgit commodum teſtatoris, eſt cauſa finalis.*

1 LEgatum relictum pro maritanda puella extingui, ſi nubat adhuc viuente teſtatore tradunt iuxta doctrinā Gloſ. *in l. Abblectæ. §. Dat remiſſionem ff. De excuſat. tut.* Bart. poſt Din. *in l. Lucius. 1. ff. De legat. 2. in fine.* Caſtrenſ. *Cōſil.* 254. *in fine. vol.* 1. Tiraquel. *in l. Si vnquam. verbo. Suſceperit liberos. num.* 219. C. *De reuocan. donat.* Medices. *tract. Mors om. ſol. par.* 2. *concluſ.* 36. *in fine.* Alban. *Conſil.* 52. *nu.* 2. Mantica *De coniect. vlt. volun. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 13. Qui tamen limitant ſuam doctrinam, vt non extinguatur legatum, quando teſtator ſciuit eſſe nuptam, & potuit reuocare legatum, & non reuocauit, nam præſumitur voluiſſe decedere cū eadem voluntate.

2 Verum quod abſolutè debeatur legatum, etiam ſi teſtator neſciuerit, aut non potuerit reuocare legatum, tradunt Bald. *in l. Filia num.* 1. C. *De legat.* Angel. Salicet. Corn. Iaſ. & alij. *ibid.* Gul. Cun. *in l. Cum is. §. Si mulier. ff. De condit. indeb.* Alexan. *Conſil* 7 *nu.* 19. & 20. *vol.* 2. Imola *Conſil.* 113. *num.* 9. Caſtrenſ. *in l. Publicis inst. ff. De condit. & demonſtr.* Marſil. *in l Penul. nu.* 47. *ff. De quæſt.* Spin. *De teſtam. gloſ.* 14. *num.* 152. Sarmiēto. *lib.* 2. *Select. cap.* 1. *num.* 11. Palac. Rub. *in Cap. Per veſtras. not.* 3. *n.* 4. Ceual. *in tract. q.* 138. *num.* 9. Couaruu. *in Cap. Officium. num.* 9. De teſtam. Lara *de anniuer. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 30. Peralta *in l. Lucius* 1. *num.* 38. *ff. De legat.* 2. Azeuedo *Conſil.* 1. *nu* 25. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 91. *num.* 65. Genuenſ. *in Practicab. Eccleſ. quæſt.* 387. *n.* 2. Trullench. *lib.* 7. *in Decal. cap.* 18. *dub.* 12. *nu.* 15. Ludouic. Caſanate *Conſil.* 35. *nu.* 16. Cabal. *Conſil.* 61.

3 Et hæc poſterior ſententia abſolutè tenenda eſt, & deſumitur ex *l. Si quis hæredem. C. De inſtit. & ſubſtit.* vbi relictū filiæ, ſi nupſerit, habet locū, etiam ſi nupta ſit. & *l. Hac condit. filia mea.* & *l. Conditio noſtra ff. De cōdit. & demonſtr.* Et ratio euidens eſt. Quia legatum relictum ob aliquam cauſam regulatur, & determinatur ſecundum illā cauſam *l. Seio amico. ff. De an. leg.* & notant Bart. *ibid.* Duran. *Deciſ.* 339. *num.* 22. Vnde non extinguitur, quando non apparet de contraria voluntate teſtatoris, niſi extincta cauſa, vt notant Bertran. *Conſil.* 171. *num.* 8. *in fine*

ſin e. vol.2.par.2. Cephal.*Conſil.*8 1.*num.*8. Gramat. *Deciſ.* 59.*num.*3. Franc. *in Cap. Cum ceſſante.*De *appel.*Tiraquel.*tract.Ceſſan.cau. limit.*1.*num.*1. & 2. Rota *Deciſ.* 233.*num.* 2.*par.*1. *in poſth. apud Farinac.* per *l.Cum tale.* §.*falſam.* ff. De *condit.& demonſtr.*Imo quamuis aliquo modo extinguatur cauſa, dummodo tamen reliquiæ illius maneant, durat legatum, vt notant Cephal.*Conſil.*81.*num.*15. Ludouiſ. *Deciſ.* 236 *num.*9. Cum autem legatum pro maritanda puella habeat cauſã finalem dotationis in ordine ad matrimonium, & hæc cauſa ponatur, quando primò nubet, & continuetur, quandiu durat matrimonium, ſequuta morte teſtatoris legatum fit debitum ex cauſa iam antecedenter poſita, & adhuc perſeuerante.

4 Quod amplius ex eo conſtat, quia dos datur propter onera matrimonij ſubſtinenda. *l. Quæris. ff.*De *pact dot.* ibi *Cum onera matrimonij fructus reuelaturi ſint,* & in *l.* Cum pater. *Eodem tit.*ibi. *Ne diuerſa ſententia fructus dotis oneribus matrimonij ſeparet.* & *l.*2. *ff.* De *iure dot.* & *l.fin.* §. *Sicut* C.De *donat. ante nupt.* Ergo cum onera matrimonij habeant tractũ ſucceſſiuum, & durent, quandiu durat matrimonium, durat quoque cauſa dotationis, atque adeo, quæ mouit teſtatorem ad legandum pro nubenda puella, quia dum reſpexit ad dotationem, reſpexit etiam ad finem dotationis, cum media non eligantur, niſi in ordine ad ſuum finem.

5 Quod ſi puella, pro qua maritanda eſt relictum legatum, ſit pauper, ex alio quoque capite eſt ipſi debitum, etiam ſi nupſerit viuente teſtatore; quia nimirum eſt legatum ad piam cauſam. *l. Cum is.* §. *Si mulier. ff.* De *condit.indeb.* ibi. *Pietatis cauſa.*& notant *ibid.* Angel.& Florian. Io. Andr. *in Cap. Tua nobis.* ver. *Alios.* De *decim.* Bart.*in l.* Si ego. §. 1. *ff.* De *iur.dot.* Anan. *Conſil.*57.*poſt init.* Et ideo cauſa finalis legati non ceſſat ex eo, quod nubat; quia cauſa finalis non eſt commodum puellæ, ſed ſalus, & vtilitas animæ ipſius legatarij, vt notant Angelus de Perus. *Conſil.*124. *num.*4.ver. *Circa quod conſidero.* Rota *Deciſ.* 233. *num.*3. *par.*1. *in poſth. apud Farinac.* Quia quando ex legato conſurgit commodum teſtatoris, hoc eſt cauſa finalis legati. *l.Titio centum. init. ff.* De *condit.& demonſtr.* & iuxta ea, quæ tradunt Angel. *Conſil.* 124.*num.* 3. ver. *Præterea.* & *num.*4. ver. *Circa quod.* Bar.*in l.*2. §.*fin.n.*1.*ff.* De *donat.*Caſtrenſ. *ibid.* Imola *in l. Titia cum teſtam. num.*3. *ff.*De *leg.*2.Craueta *Conſil.*243.*nu.*2.& 3. Franciſ. de Albergot. *inter Conſil. ad vlt. volunt. Conſil.*52.*num.*6. & 7. Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.*6. *tit.*14. *nu.*14. ver. *Et cauſa recipiens.* Nec obſtat, quod nupſerit cum aliqua dote, quia cum dos non ſit ſupra conditionem ipſius, non eleuat ipſam de ſtatu paupertatis, & ideo nec tollit conditionem, à qua originatur actus pietatis teſtatoris.

An legatum ad piam cauſam extinguatur, ſi ceſſet paupertas, cuius intuitu eſt relictum. Quæſt. 244.

SVMMA

1 *Legatum pauperi an extinguatur, ſi ceſſet paupertas.*
1 *Facta ob errorem non retractantur, ſi ſubſit cauſa pietatis.*
1 *Anima omnibus anteponenda.*
1 *Errans, vbi interuenit pietas, ſibi acquirit.*
2 *Legatum ceſſat ceſſante cauſa finali, non autem impulſiua.*
2 *Ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus.*
3 *In concurſu commodi teſtatoris, & legatarij, commodum teſtatoris eſt cauſa finalis.*
3 *In cauſa pietatis finis eſt vtilitas animæ.*

1 Contingere poteſt, quod teſtator relinquat legatum pauperi pro alimentis, aut puellæ pauperi pro dote, ſed interim, dum moritur, ceſſet in legatario paupertas, & proinde dubitatur, an ceſſet etiam legatũ, an verò adhuc ſubſtineatur. *Et quod debeat ſubſtineri reſoluendum eſt iuxta* ſingularem doctrinam, quam tradit Lara *De alimentis.* §. *Si ma-*

*ter.nu.*27. vbi habet. Quod quando ſubeſt cauſa pietatis, etiam quæ fiunt per errorem ſubſiſtunt, nec retractantur, vt ſi quis alicui ſubminiſtraret alimenta, quē putaret eſſe pauperem, & non eſſet. Quia inquit ipſe, pietas fauet animæ, quæ rebus omnibus anteponitur. *l. Sancimus. §. fin. C.* De *Sacroſanc. Eccleſ.* Et qui errat, vbi interuenit pietas, ſibi quærit, in quo non requiritur conſenſus *l. It cui bonis. ff.* De *verbor. obligat.* Vnde à fortiori fit, quod licet ceſſet paupertas, cuius intuitu eſt relictum legatum, non extinguatur, nec cenſeatur retractatum, quia ſubeſt cauſa pietatis.

2 Ratio autem eſt. Quia legatum ſolum ceſſat ceſſante cauſa finali: non autem ceſſante cauſa impulſiua. *l. Cum talę. §. Falſam* & *l.* Demoſtratio. *§ Quod autem. ff.* De *condit. & demonſt.* & notant Socin. ſen. *in l.* Si *quis eam. in fine. Eod.tit.* Surd. *De alimen. tit.* 5. *quæſt.* 5. *n.* 8. Mantica *lib.*6. *de cõniect.vlt.volunt.tit.*14. *n.*14. & alij præſertim citati *quæſt.praced.nu.*3. Et hoc eſt generale in omnibus, vt non ceſſent ceſſante cauſa impulſiua permanente finali, *l.* 2. *§. fin. ff.* De *donat.* vbi Gloſ. Bar. & alij, & *l.*1. *§. Sextum. ff.* De *poſt.* vbi Doctor. Tiraquel. plures referens. *tract. Ceſſan.cau.limit.*1. *num.*1. quia finalis eſt illa, quæ principaliter mouet, & regulat voluntatem.

3 In legato autem cauſa pietatis, cauſa finalis eſt vtilitas teſtatoris, quia omnia pietatis opera tendunt ex natura ſua ad commodum animæ, & licet interueniat etiam commodum legatarij, in hoc tamen concurſu, commodum teſtatoris eſt cauſa finalis. *l. Titio centum. init. ff.* De *condit. & demonſtr.* & notant Doctores citati. *quæſt.praced.num.*5. *ver. Quia quando.* præſertim, quia ſumus in cauſa pietatis, in qua finis teſtatoris eſt ſemper ſalus, & vtilitas animæ propriæ, vt inter alios notant Angel. de Perus. *Conſil* 124 *num.* 4. *ver. Circa quod conſidero.* Rota *Deciſ.*233. *nu.*3. *par.*1 *poſth. apud Farinac.* Vnde cum habeamus cauſam finalem, ſequitur, quod paupertas legatarij ſit cauſa impulſiua, & proinde ea ceſſante non ceſſet legatum.

***An debeatur legatum alimentorum cum obligatione alendi certum numerum famulorum, & equos, ſi legatarius fiat religioſus. Quæſt.* 245.**

S V M M A

1 *Alimenta debita ex legato non ceſſant, ſi aliunde habeantur.*
2 *Legatarius religioſus effectus recipit æſtimationem, quando alimenta ſunt ei legata eum modo incongruo.*
2 *Quando legati ſoluenda æſtimatio.*
3 *Alimenta debita legatario, etiam ſi deportetur.*
4 *Profitens in religione obtinet omnia legata etiam ſi adſit conditio, ſi non fiat religioſus.*
4 *Legatis centum puella, ſi fiat religioſa, & mille ſi nubat, obtinet mille etiam in priori caſu.*
5 *Legatum ſub conditione nuptiarum, filiorum &c. datur ingredienti religionem.*
5 *Voluntas teſtatoris non dominatur, niſi ſit legitima.*

1 QVamuis religioſus à religione conſequatur alimenta, non tamen ceſſant ea. quæ ipſi aliunde ſunt debita, ſed tranſeunt in commodum religionis. Neque enim alimenta debita ex legato, atque adeo iure actionis ceſſant ex eo, quod aliunde percipiantur, cum ſit iam ius quæſitum ad ea, quæ ex legato proueniunt, vt tradũt Bald. *Conſ.*481. *num.* 5. *lib.*4. Roland. *Conſil.*55. *nu.*5. *lib.* 2. Dec. *in l. De alimen. num.*5. C. *De tranſac.* Menoch. *Conſil.*8. *num.*22. Seraph *Deciſ.* 487. *num.*6. Rota *Deciſ.*199. *num.*5. *par.*2. *poſth. apud Farinac.* Vnde ſolum difficultas eſt, quia alimenta cum onere alendi famulos, & equos non congruunt ſtatui religioſo, & ideo ratione incongruitatis videntur ceſſare.

2 Sed *non ceſſare, & proinde ſoluendam eſſe æſtimationem, reſoluendum eſt.* vt deſumitur *ex l. Sed ſi res aliena. ff.* De *legat.* 1. Vbi, quando legatarius non habet

bet ius poſſidendi rem legatam, æſtimatio ſoluenda eſt. & ex *l. Filiuſfamilias.* §. *Si quid alicui. Eodem tit.* vbi quando legatarius *Propter corporis ſui vitium, vel propter qualitatem relicti, vel aliam quamcũq; probabilem cauſam, habere non potuit, alius tamen hoc habere potuit, quanti ſolet comparari, tantam æſtimationem accipiet.* Ergo cum ſimus in caſu, in quo alimentarius non poteſt percipere alimenta ſibi legata ſecundum modum, quo determinata ſunt à teſtatore, debet recipere æſtimationem illorum, cum æſtimatio debeatur, quando qualitas legati obſtat, ne poſſit percipi à legatario.

3 Confir. Alimenta ſunt priuilegiata, ita vt ſint debita legatario, etiam ſi condemnetur, & deportetur *l. Legatum. ff. De cap. dimin.* & *l. Solent.* §. *Debebit.* & *l. Is cũi. ff.* De *alimen. & cibar. leg.* & notant Speculat. *tit. de exequut. ſenten.* §. *Sequitur. num.* 11. Caual. De *vſufr. mult. relict. nu.* 238. *& ſeq.* Franc. March. *Decis.* 833. *par.* 1. Peregrin. cum Salicet. Bal. Alber. & alijs *lib.* 5. *De iure. Fiſci. nu.* 123. Surd. *De alimen. tit.* 5. *quæſt.* 1. *nu.* 11. Ergo à fortiori alimenta legata ſunt debita legatario, licet in religione profiteatur, & ſi non poſſunt exhiberi cum qualitate legata, debent exhiberi cum alia, quia nõ debet eſſe deterioris conditionis, quàm ſint deportati, & condemnati, imo cum ſe Deo dedicet, habet titulum magis fauorabilem. Vnde quæ ſunt ipſi fauorabilia non debent conuerti in eius odium.

4 Et adeo fauorabilis eſt profeſſio in religione, vt ſemper præferendus ſit religioſus ſicut anima præfertur corpori, vt obtineat ea omnia, quæ extra ſtatum religionis obtinerẽtur, etiam ſi aliter diſpoſuerit teſtator. Vnde ſi legauit mille puellæ nubenti, & ſolum ducenta, ſi monaſterium ingreditur, adhuc cõſequetur mille, ſi monaſterium ingrediatur, vt tradunt Io. Andr. *in Addit. ad Specul. in Rubr. De ſtatu Monach. & circa med.* ver. *Diſputata fuit.* Alberic. de Roſate *in l. Deo nobis. n.* 7. ver. *Sed quæro. & n.* 8. *C.* De *Epiſcop. & cler.* & *in tr. Statuto. p.* 2. *q.* 104. Bart. *in l.* 2. *num* 1. De *his, qui pœn. nom. relin.* Matteſilan. *ſingul.* 52. Rom. *in l. Stipulatio hoc modo num.* 17. *ff.* De *verbor. obligat.* Butr. *in Cap. In præſentia num.* 17. De *probat.* Abbas *in Repet. Cap. Cum Eccleſia S. Mariæ. num.* 55. vet. *Ex his infertur.* De *conſtit.* Alexan. *Conſil.* 121. *num.* 11. *vol.* 2. & *Conſil.* 35. *num.* 7. *vol.* 3. Imola *in l. Lucius.* 2. *circa fin. ff.* De *hæred. inſtit.* Socin. *Conſil.* 269. *init. vol.* 2. Aretin. *in Cap. In præſentia. num.* 72. De *probat.* Felin. *ibid. nu.* 67. Ruin. *Conſil.* 68. *num.* 12. *vol.* 4. Iaſ. *in Authen. Si qua mulier. num.* 11. *in fine. C.* De *Sacroſanc. Eccleſ.* Dec. *Conſil.* 674. *num.* 2. Pariſ. *Conſil.* 65. *num.* 14. *vol.* 2. Socin. iun. *Conſil.* 160. *num.* 68. *vol.* 2. Alciat. *in l. Filiuſfamilias.* §. Diui. *num.* 33. ver. *Nam & receptum. ff.* De *leg.* 1. Roland. *Conſil.* 35. *volum.* 3. Oſaſch. *Deciſ. pedemon.* 126. *n.* 6. Mohed. *Deciſ.* 3. *num.* 3. *De teſtam.* Gabr. *in com. concluſ. tit. De legat. concluſ.* 2. *n.* 2. Bellet. *par.* 1. *Diſquiſit. cler. tit. De bonis cler.* §. 21. *num* 2. Rota *Deciſ.* 113. *nu.* 2. *par.* 2. *poſth. apud Farinac.* Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. & iure. cap.* 15. *dub.* 15. *nu.* 124. *in fine.* Comitol. *lib.* 7. *Reſpon. mor. quæſt.* 7. *num.* 5. Beia *par.* 1. *Caſu* 44. & 66. Pontius *De impedim. matrimon. cauſa* 27. *quæſt.* 2. *cap.* 17. §. 1. Valer. *in Different. vtriuſque for. verbo.* Teſtamentum. *difficul.* 10. Rebel. *De obligat. iuſt par.* 2. *lib.* 18 *quæſt.* 16. *num.* 3. Rodriquez *par.* 2. *Sum. cap.* 240. *nu.* 1. Bonac. *diſp.* 3. *de reſtit. quæſt.* 1. *punc.* 4. *nu.* 10. Marta *de iuriſdict. par.* 4. *Centur.* 1. *caſu* 8. Barboſa *De poteſt. Epiſcopi par.* 3. *alleg.* 83. *num.* 28. Io. Baptiſt. de Thoro *in Sum. priuileg.* 242. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 22. vet. *Sextò.*

5 Et deſumitur ex Authent. *De ſanctiſs. Epiſcop. &c. Cap. Si quis ſub conditionem.* vbi ſtatuitur, quod legatum ſub conditione nuptiarum, liberorum, aut alia huiuſmodi debetur ingredienti religionem reiecta prædicta cõditione, quia nimirum fauor religionis facit, vt habeatur pro non appoſita, cum remoueat à propoſito religionis. Et hoc non ſolum habet locum, quando teſtator non cogitauit de religione, ſed etiam quando cogitauit, & expreſſè voluit, quod ducenta tantum conſequeretur, quia tunc voluntas teſtatoris directè tendit contra bonũ legatarij, & contra ea, quæ concernunt

commodum animæ ipſius, & proinde talis voluntas, vt irrationabilis reijcitur, quia voluntas teſtatoris non dominatur, niſi ſit legitima *l. Cum quæſtio. in fine. C. De leg.* Talis autem voluntas non eſt legitima, ſed contra regulas rationis, quia eſt impeditiua maioris boni, & eorum, quæ concernunt ſalutem animæ. Et per hunc text. probatur etiam directè reſolutio poſita. Ergo in caſu quoque præſenti debet legatarius percipere totum legatum, & cum non poſſit in qualitate legata, debet recipere ſecundum æſtimationem, quia electio religionis non debet ei præiudicare, præſertim cum teſtator oppoſitum nō diſpoſuerit; & ſi diſpoſuiſſet, corrueret diſpoſitio, ſicut corruit, quando legat tantum ducenta puellæ ingredienti religionem, & mille nubenti.

An exequutor poſsit tribuere legatum dotis puellæ, quam ſpe dotis induxit ad ſecum peccandum. Quæſt. 246.

S V M M A

1 *Exequutor non poteſt dare legatum dotis puellæ, quam ſpe eiuſdem induxit ad peccandum.*
1 *Habens liberam facultatem eligendi, non poteſt illa abuti.*
2 *Puella fit indigna legatò dotis, ſi per malam viam tendat ad acquiſitionem.*
2 *Puella indigna non poteſt eligi ab exequutore ad legatum dotis.*
3 *Exequutor tribuens legatum dotis puellæ, cum qua oblata dote peccauit, tenetur ad reſtitutionem.*
3 *Nec puella poteſt illud retinere.*
4 *Omnis actus fundatur in potentia, & voluntate.*
4 *Deficiente potentia aut volūtate deficit actus.*

1 Difficultas procedit, quando exequutor habet liberam eligendi poteſtatem, ita vt non ſit coarctata ad puellas certo modo qualificatas. *Et nō poſſe tali puellæ tribuere legatum dotis, tenendum eſt.* Quia licet habeat liberam eligendi poteſtatem, non tamē ea abuti poteſt in eligendo *l. Fideicommiſſa. §. Si fideicōmiſſum, ver. Quandoque. ff. De leg. 3.* & *l. Thais. §. Sorore. ff. De fideicom. lib.* & tradunt Iaſ. *in l. Si ſic. num. 4. ff. De leg. 1.* Pariſ. *Conſil. 45. num. 16. vol. 3.* Rota *in Romana dotis. de Mattheis. 17. Decem.* 1584. *coram* Bubalo. & *Deciſ. 188. num. 2. par. 2. Poſthum. apud Farinac.* Si autem tribueret puellæ, quam ſpe dotis induxit ad ſecum peccandum, abuteretur poteſtate ſibi conceſſa, quia illa vteretur in perniciem animæ propriæ, & in ſcandalum, & ruinam ſpiritualem proximi.

2 Quod etiā ex eo confir. Quia puella tendens per hanc viam ad acquirendam dotem, fit indigna beneficio teſtatoris, præſertim cum teſtator legans dotem reſpexerit ad ſubleuandam paupertatem honeſtarum puellarum, quæ non habent dotem, cum qua nubere poſſint, non autem intenderit exhibere fomentū ad peccandum. Ergo cum puella ex hoc acceperit fomentum peccandi, fit indigna beneficio teſtatoris, & vt talis non poteſt eligi ab exequutore iuxta ea, quæ tradunt Gloſ. *in l. Cum quidā, verbo. Qui non offenderint. ver. Quid ſi aliqui. ff De leg. 2.* Bart. *ibid. num. 3. ver. Nam quando.* & *num. 6.* Caſtrenſ. & Imola *ibid. & eod. num.* Florian. de S. Petro. *num. 9. & 19.* Peralta *num. 18.* Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 46.*

3 Ex his autem colligitur. Exequutorem nedum peccare tribuendo legatū dotis tali puellæ, ſed etiam teneri ad reſtitutionem; ita vt totum id, quod tribuit tali puellæ, debeat de ſuo alteri puellæ dignæ tribuere. Cum enim abutatur poteſtate ſibi conceſſa, & eò extendat, quò non poteſt ſe extendere, contrectat rem teſtatoris inuito domino, quia de ipſa diſponit aliter, ac ipſi cōceſſum ſit diſponere, imo contra mentem teſtatoris; & ideo lædit Ius alienum, & ponitur radix, vnde conſurgit obligatio reſarciendi per reſtitutionem ius læſum, vt tradunt communiter cum D. Th. *2. 2. quæſt. 62. art. 2.*

4 Colligitur 2. Quod, cū omnis actus fundetur in potentia, & voluntate. Cap. *Cum ſuper. De offic. deleg.* & notant Bald. *in repet. l. 1. num. 55. C. De Sacroſanc. Eccleſ.*

eleſ. & *in l. Cum teſtamentum*. C. De *iur. & fac. ignor.* Socin. iun. *Conſil.72. nu.12. lib.1.* Afflict. *Deciſ.305.n.7.* Socin. *reg.30. ver. Tertiò*. Ita vt vno deficiente deficiat actus, & perinde ſe habeat, ac ſi nihil eſſet factum. *l. Hac conſultiſsima*. C. *Qui teſtam. fac. poſ.* & *§. Ex eo*. Inſtit. *Quib. mod. teſt. infir.* Non poſſit puella legatum dotis retinere, ſed, ſi poteſt, teneatur ad reſtitutionem, quia actus exequutoris tribuentis legatum dotis defectu poteſtatis fuit nullus, quia cum habeat poteſtatem ſolum ad eligendas puellas dignas, exceſſit terminos poteſtatis, & proinde nulliter operatus eſt.

An legatum relictum pro puellis maritandis poſſit tribui etiam viduis. Quaeſt. 247.

S V M M A

1 *Vidua an poſſit participare legatum relictum pro puellis maritandis.*
2 *Nomine nuptiarum veniunt primæ.*
3 *Nomine puellæ venit virgo.*
4 *Legatum pro maritandis puellis poteſt tribui viduis, ſi illæ non adſint.*
4 *Legatum pro perſonis certæ ſpeciei debet tribui alijs proximioris ſpeciei, ſi illæ non adſint.*
4 *Quæ forma in hoc ſeruanda.*
5 *Legatum pro maritandis mulieribus poteſt tribui etiam virginibus.*
5 *Mulierum appellatione quæ veniant.*
6 *Fauor quando habeat locum erga perſonas priuilegiatas.*

1 QVod viduæ quoque poſſint participare legatũ relictũ pro puellis maritandis tradunt Caſtrenſ. *Conſil. 308. num.3. vol.1.* Io. Baptiſ. Laderchius *conſil.29.n.4.* Lara *de anniuer. lib.1.c.21. num.88.*

2 Verum *oppoſita ſententia tenenda eſt tanquam magis congruens menti teſtatori*, quam tradunt Bald. *in procem. Decret. num.25.* Iaſ. *in l. Duobus. §. Si ei, qui. n.2. ff.* De *iureiur.* Tiraquel. *in l. Boues. §. Hoc ſermone. num.111. & 113. ff.* De *verbor. ſignificat.* vbi alios citat. Et fundamentum habet hæc ſententia in dict. l. *Boues. illo §. Hoc ſermone.* vbi quando fit mentio de nuptijs, de primis nuptijs intelligitur. Et ideo cum teſtator legatum relinquit pro maritandis puellis, quia verba ipſius in propria ſignificatione, et ſecundum communem vſum accipienda ſunt, debet accipi, quod ſit relictum pro primis nuptijs.

3 Et fortius confir. Quia nomine puellæ venit virgo; non autem, quæ aliàs fuit nupta. *l. Cum quadam puella. ff.* De *iuriſd. om. iud.* et Cap. *Puella. 20. Quaeſt. 2.* vbi Gloſ. et Cap. *Honorentur. 32. Quaeſt. 2.* vbi etiam Gloſ. & notat Rota cum alijs *Deciſ. 188. num.3. par.2. poſth. apud Farinac.* Ergo non poteſt tribui viduæ, quia piæ diſpoſitiones in forma ſpecifica præfixa à teſtatore implendæ ſunt iuxta Concil. Trident. *ſeſs.25. cap.8. de Reformat.*

4 Ex his tamen colligitur; quod ſi in eo loco, vbi diſtribuendum eſt legatum pro maritandis puellis, non adeſſent virgines, poſſet diſtribui etiam viduis; quia iuxta Concilium Trident. *num. præced. cit.* quando non adſunt perſonæ illius ſpeciei, aut raræ, in quarum fauorem eſt facta pia diſpoſitio, poteſt in alium vſum pium proximum inſtitutioni conuerti, & pro loco & tempore vtiliorem. ibi. *Nec in loco ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur, mandat adhuc, vt fructus illorum in alium pium vſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco, & tempore vtilior, conuertantur.* Eſt autem maximè proximus vſus pius tribuere viduis legatum inſtitutum pro puellis maritandis. Eſt tamen aduertendum, quod exequutor non poteſt per ſe ſolum hoc exequutioni mandari, ſed debet ſeruari forma *ibid.* præſcripta à Concilio, nempe cum conſenſu Epiſcopi, et duobus de capitulo. ita enim ſubdit Concilium, *Prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum vſu peritiores ſint per ipſum deligendis magis expedire viſum fuerit.*

5 Secundo colligitur. Quod ſi legatũ eſſet inſtitutum pro maritandis mulieri-

bus

bus, poſſent virgines quoque de ipſo æquè primo participare, vt notat Mantica *lib.8.de coniect. vltim.volun. tit 5.n. 22.* Nam mulierum appellatione veniũt quæcumque, quæ ſint ſexus fœminini. *l. Argento. §. Muliebri veſte legata. ff.* De *auro, & argen.leg.* Præſertim, quia virgo viri potens dicitur mulier, vt decernitur, *in l. Mulieris. ff.* De *verbor. ſignificat.*

6 Neque cõtra prædicta obſtat, quod viduæ quoque ſint perſonæ priuilegiatæ, & quibus fauendum ſit, quia, vt dictum eſt etiam in ſuperioribus, tunc ſolum habet locum fauor erga perſonas priuilegiatas, quando impendi poteſt ſine præiudicio aliorum *Cap. Ex tenore. De foro compet.* Si autem viduis tribueretur legatum pro maritandis puellis inſtitutum, eſſet cum præiudicio virginum, quia quot viduæ eligerentur, tot puellę fraudarentur beneficio teſtatoris.

An legatum dotis poſsit dari iam nuptæ cum nulla, aut exigua dote. Quæſt. 248.

S V M M A.

1 *Legatum pro maritandis non poteſt dari iam nuptæ etiam abſque dote.*
2 *Quid, ſi ſit pro dote. & ſeq.*
3 *Voluntas teſtatoris primum locum obtinet.*
3 *Finis legantis dotem.*
4 *Conditio voluntaria in ſpecie neceſſariò implenda; neceſſaria poteſt per æquipollens impleri.*
5 *Legatum pro maritandis puellis non poteſt tribui ingredientibus religionem.*
5 *Vna cauſa pia non poteſt per aliam excludi.*
5 *Diſpoſitio teſtatoris debet impleri in forma ſpecifica.*
6 *Legatum pro maritandis, & pro dote an differant.*
7 *Qualis dotatio intenta per legatum dotis.*
8 *Legatum dotis pro conſanguineis teſtatoris an poſsit tribui iam nuptæ.*

1 CONueniunt communiter, quod ſi legatum ſit relictum pro puellis maritandis, nõ poteſt dari iam nuptæ etiam abſque vlla dote, quia cum nupta ſit iam marità, & non maritanda, non poſſunt in ipſa verba legati verificari. Ita Contra Boſſium *De matrimon. cap. 11. nu. 556.* tenẽt Bald. *in l. fin. n. 11. C. De ſent. quæ ſine cert. quan.* Iaſ. *in l. Quominus. num. 153. ver. Quinto pro eadem parte. ff.* De *flumin.* Io. Lup. *in Cap. Per veſtras. not. 6. §. 12. nu. 8. De donat. inter vir. & vxor.* Bald. Nouel. *De dote par. 5. num. 12.* Perez *lib. 5. Ordinat. tit. 2. l. 1. ver. Dubium eſt quotidianũ.* Hyppolit. *in Pract. §. 2. num. 53.* Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 91. num. 64.* Lara *de anniuer. lib. 1. cap. 21. num. 30.* & alij ſolum difficultas eſt, quando legatum eſt inſtitutum pro ſubminiſtranda dote.

2 In quo caſu poſſe legatum dari iã nuptæ cum nulla, aut exigua dote, tradunt Bald. Nouel. *par. 5. de dote num. 12.* Io. Lupus *in Cap. Per veſtras. not. 3. §. 12. num. 8.* De *donat. inter vir. & vxor.* Sanchez. *lib. 7. de matrim. diſp. 91. num. 63.* Genuenſ. *in praxi Eccleſ. Tricenſ. quæſt. 386. num. 1.* Simon de Prætis *lib. 4. interpr. vlt. volunt. interpr. 1. dub. 12. num. 70.* Gutierez *de matrim. cap. 111. num. 10.* Boſſius *de matrim. cap. 11 num. 556.* Homobon. *par. 2. Examin. Eccleſ. tract. 9. cap. 10. quæſt. 28.* Quorum fundamentum eſt. Quia cauſa pietatis adhuc durat, & neceſſitas ſubſtinendi onera matrimonij; & vetè ſaluatur, quod dotentur fœminæ.

3 Verum *hæc ſententia nequaquam placere poteſt*: Et quidem ſi teſtator diſponat, quod legatum inſeruiat pro dotãdis puellis, non poterit dari iam nuptæ, quia appellatione puellę venit virgo iuxta dicta *quæſt. præced. num. 3.* Si autem legatum ſit ſimpliciter pro dotandis fœminis, neque adhuc poterit dari iam nuptæ. Quia voluntas teſtatoris in conditionibus primum locum obtinet, & regit totam diſpoſitionem. *l. In conditionibus. ff.* De *conditionib. & demonſtrat.* & proinde tota exequutio ſecundum ipſam regulanda eſt. Voluntas autem, & mens teſtatoris legantis dotem eſt obuiare peccatis, ne videlicet illæ, quæ defectu dotis nubere nõ poſſunt, carnis iņcentiuis impulſæ

pulſæ in peccata prolabantur. Vnde mens teſtatoris eſt iuuare matrimonium contrahendum, non autem prodeſſe iam contracto, cum in hoc deficiat finis ipſius. Et ideo cum diſpoſitio teſtatoris debeat impleri in forma ſpecifica, non poterit legatum dotis dari iam nuptæ, licet eum nulla, aut exigua dote.

4 Accedit etiam, quod forma, ſeu cõditio voluntaria in hoc differt à neceſſaria, quod hæc per æquipollens impleri poteſt, illa verò in ſpecie implenda eſt. *l. Mæuius. §. Qui hæredit. ff.* De *condit. & demonſtr.* & notant Bart. *in l. Gallus. §. Et quid ſi tantum. num. 3. ff.* De *liber. & poſth.* Galiaula *ibid. num. 8.* Dec. *Conſil. 11. n. 19.* & *Conſil. 89. n. 3.* Rolan. *Conſil. 56. nu. 22. & 23. vol. 3.* Lara *De anniuer. lib. 1. c. 21. num. 29.* Ergo cum diſpoſitio teſtatoris ſit voluntaria, debet in forma ſpecifica impleri, ita vt legatum tribuatur illis, quæ indigent dote in ordine ad nubendum, pro quibus ex mente teſtatoris intelligitur legatum inſtitutum.

5 Inſuper legatum inſtitutũ pro maritandis incertis puellis, nõ poteſt ijs tribui, quæ ingrediũtur religionem, quamuis cauſa ſit magis pia, vt docent Bald. *in Authen. Quia rogati. num. 11. ver. Quæro, numquid.* Ad *Trebel.* Felin. *in Cap. Eccleſia S. Mariæ. num. 93.* De *conſtit.* Natta *Conſil. 296. num. 1. & 2.* Barbat. *Conſil. 23. nu. 2. vol. 1.* Bald. Nouel. *De dote priuileg. 77. num. 2.* Gulliel. Benedict. *in Cap. Raynutius. ver. Qui cum alia. num. 31.* De *teſtam.* Io. Lupus *in Cap. Per veſtras. not. 3. §. 12. num. 6.* De *donat. inter vir. & vxor.* Loazez *in Repet. l. Filiusfamilias, §. Diui, num. 139. ff.* De *leg. 1.* Baeza *de non melior. cap. 14. nu. 9.* Gutierez *lib. 1. quæſt. canon. cap. 32. num. 20.* Mantica *lib. 8. de coniect. vlt. volun. tit. 5. num. 23.* Sanchez *lib. 1. De matrim. diſp. 33. num. 32. ver. Tandem.* Quia nimirum vna cauſa pia non poteſt excludi per aliam Clemen. *Quia contingit.* De *relig. domib.* Et quia diſpoſitio teſtatoris vt pote voluntaria in forma ſpecifica eſt implenda, vt *num. præced.* dicebatur, ita vt nec etiam vberiori modo ſit implẽda. Cap. *Cui de non ſacerdotali.* De *præbend. in 6.* Ergo neque legatum dotis poteſt tribui iam nuptę cũ exigua, aut nulla dote, quia licet adhuc ſit cauſa pia, eſt tamen diuerſa; quia non eſt adiuuare pauperes in ordine ad contrahendas nuptias, & auertere ab occaſione peccati, quod eſt de intentione teſtatoris.

6 Denique legatum pro maritandis puellis, & pro dote nihil differt, vt tradũt Caſtrenſ. *in l. Lucius 1. num. 5. in fine. ff.* De *leg. 2.* & *Conſil. 214. num. 1. lib. 1.* Craueta *Conſil. 101. num. 1. ver. Secundo.* & *Conſil. 686. nu. 5.* Couaruu. *in Cap. 3. n. 11. ver. Septimò.* De *teſtam.* Mantica *lib. 11. De coniect. vlt. volun. tit. 21. num. 4.* Ergo ſi legatum pro maritandis non poteſt dari iam nuptę, nec etiam poterit dari legatum pro dote.

7 Ex quibus facilè ſoluitur, quod pro oppoſita opinione *num. 2.* allatum eſt. Nam non durat eadem cauſa pietatis, nempe auertere à peccatis iuuando in ordine ad matrimonium contrahẽdum, ſed alia de nouo ſuperuenit, quæ non eſt de mente teſtatoris. Nec dotatio fœminarum quocumque modo eſt intenta à teſtatore, ſed dotatio in ordine ad talem finẽ, nẽpe in ordine ad contrahendũ matrimonium, & auertendum hoc pacto à peccatis; & ideo determinata dotatio eſt de mente teſtatoris, quia cauſa finalis reſtringit diſpoſitionem. *l. Vnum ex familia. §. fin.* De *leg. 2.*

8 Hæc tamen doctrina limitanda eſt, vt locum non habeat, quando legatum dotis eſſet pro conſanguineis, nam tunc dari poſſet etiam nuptæ cum nulla, aut exigua dote, præſertim, ſi nupſiſſet cum ſpe, et proteſtatione de conſequendo legato, vt notant etiam Sanchez *lib. 7 de matrim. diſp. 91. num. 66.* Lara *de anniuer. lib. 1. cap. 21. num. 30. in fine.* In tali enim caſu, cum legatum coarctatũ ſit ad conſanguineos teſtatoris, procedit ex ſpeciali charitate erga ipſas, quæ cum non appareat, quod ſit maior erga vnam, quàm erga aliam, & cum non extinguatur ex eo, quod aliqua nupſerit, nec etiam debet extingui effectus ipſius, nec deſinere eſſe efficax erga illam, quæ nupſit.

An

An legatum pro prima filia alicuius maritanda poſſit dari ſecundogenitæ, ſi primò nubat. Quæſt.249.

S V M M A.

1 *Legatum pro prima filia alicuius nubenda an poſſit dari ſecunda, ſi primò nubat.*
2 *Voluntas teſtatoris accipit interpretationem à charitate.*
2 *Specialis dilectio facit, voluntatem teſtatoris ſpecialiter operari.*
2 *Nominatus à teſtatore nomine proprio eſt ſpecialiter dilectus.*
3 *Filiorum nomine veniunt nepotes.*
3 *Filij nomine proprio expreſſi excludunt nepotes.*
4 *Diſpoſitio fundata in ſpeciali affectione, aut meritis legatarij non extenditur.*
5 *Quando legatum relictum vxori debeatur omnibus.*
6 *Qualitas trahit diſpoſitionem teſtatoris ad ſubiectum, in quo eſt.*
6 *Qualitas oſtendit, quid ſit diſpoſitum.*

1 SEcundò genita poteſt primò nubere, vel quia primogenita decedat, vel quia eligat vitam cœlibem, & nolit nubere; dubitatur ergo, an tunc legatum debeatur ſecundò, aut etiam tertiò genitæ, ſi contingat, quod primò nubat. Et quod non debeatur latè tradit Roman. *Conſ*.408. Sed deberi tenuit Imola *Conſil*.113. *apud Tiraquel. in præfat. num.* 136. *De iure primogen.* Mantica autem *De coniect. vlt. volunt. lib.8. tit.7. num.* 11. vult, hoc variè eſſe determinandũ ex cõiecturis iuxta *l. Nonnũquã. ff.* Ad *Trebel.*

2 Verum cum diſtinctione procedẽdum exiſtimo. Vel enim teſtator legauit primæ filiæ nubenti eam proprio nomine appellando, vel purè, & abſolutè primæ filiæ nubenti. *Si primo modo legauit, legatum non debetur ſecundò, aut tertiò genitæ, licet primò nubat.* Et ratio eſt. Quia voluntas teſtatoris recipit interpretationem à charitate *l. Cum alimenta. initio. ff.* De *alimen. leg.* & notant Gloſ. *in l. Ille, à quo. §. Si de teſtamen. verbo.* Verba. *Eod. tit.* Bald. *Conſil.* 156. *num.* 1. *in fine. vol.* 2. Mantica *lib.* 6. *De coniect. vlt. volun. tit.* 11. *num.* 5. Vnde ſpecialis dilectio facit, quod voluntas teſtatoris ſit ſpecialiter conuerſa in perſonam ſpecialiter dilectã; & quod circa ipsã operetur iuxta ea, quę tradunt Alexan. *in l. Hæredes mei. §. Cum ita. num.* 15 *ff.* Ad *Trebel.* & *Conſil.* 93. *n.* 4. *vol.* 3. Bart. *in l. Quidam relegatus. §. fin. ff.* De *reb. dub.* Ruin. *Conſil.* 42. *num.* 8. & *Conſil.* 150. *num.* 8. *vol.* 2. Roland. *Conſil.* 82. *nu.* 30. *vol.* 3. Cephal. *Conſil.* 188. *nu.* 12. Cum autem prima filia ſit ſpeciali nomine proprio appellata, declaratur ſpecialiter dilecta a teſtatore. *l. Cum ita. §. In fideicommiſſo. ff.* De *leg.* 2. vbi Bart. *nu.* 2. Vnde cum hæc ſpecialis dilectio non ſe extendat ad alias filias, nec etiam ſe extendet effectus dilectionis, nempe legatum.

3 Confir. etiam. Quamuis nomine filiorum veniãt nepotes *l. Iuſta interpretatione. ff.* De *verbor. ſignificat.* et *l. Lucius.* 2. *ff.* De *hæredib. inſtit.* Quando tamen filijs proprio nomine relictum eſt, ceſſat omnis controuerſia, nec vllo pacto nepotes admittuntur, vt docent Bar. *in l. Librorum. num.* 5. ver. *Sed mihi. ff.* De *verbor. ſignificat.* & *in l. Gallus. §. Inſtituẽs. ff.* De *liber. & poſth.* Socin. ſen. *Conſil.* 104. *num.* 2. *vol.* 3. Ruin. *Conſil.* 129. *n.* 8. *vol.* 3. Dec. *Conſil.* 510. *n.* 5. Curt. iun. *Conſ.* 161. *num.* 3. & communiter. & deſumitur ex *l. Si quis ita. init. ff.* De *teſt. tutel.* Ergo etiã in caſu præſenti legatum erit ſolius filiæ proprio nomine appellatæ, nec reliquæ admittentur, licet primò nubant.

4 Denique. Quando diſpoſitio fundatur in ſpeciali affectione, aut meritis legatarij, non extenditur ad alias perſonas *l. Cum alienam. C.* De *legat.* & *l. Nec adiecit. ff. Pro ſocio.* & iuxta ea, quæ tradit Felin. *in Cap. Innouamus. num.* 11. De *treg. & pace.* Cum ergo teſtator nominatim legauerit primæ filiæ nubenti, legatum non extendetur ad alias, quia ſpecialis nominatio indicat ſpecialem affectionem, vel merita legatariæ.

5 Quod *autem ſecluſa ſpeciali nominatione legatum debeatur cuicunq; filiæ primò nubenti*, colligitur ex doctrina, quam tradunt Felin. *nu. præced. cit.* Paul. à Monte

te Pico *in l.* Titia. §. *Titia cum nuberet. num.*84.*ff.* De *leg.*2. Couaruu.*in Cap.Requiſisti.num.*3. De *teſtam.*Mantica *lib.*8. *de conniect.vlt.volun,tit.*15.*num.*3.quatenus docent,quod legatum relictum vxori ab eo, qui non habet vxores, extenditur ad omnes, quia ceſſat conniectura ſingularis affectionis, & meritorum, & intelligitur relictum. ex generali affectione maritali. Vnde etiam in caſu præſenti ſi teſtator leget primæ filiæ nubenti nō expreſſo nomine proprio ipſius, affectio erit erga filiam, quæ primò nubet, quia procedet ex generali affectione erga primam nubentem, quæcunque illa ſit.

6 Et confir. Teſtator legans primæ filiæ nubenti habet in diſpoſitione filias cū qualitate primarum nuptiarum, ita vt reſpiciat ad talem qualitatem, alioquin ſi non reſpiceret, ſed reſpiceret ad qualitatem primogenituræ, non legaret primæ nubenti, ſed primogenitæ. Ergo locum habet diſpoſitio in fauorem illius filiæ,quæ primo loco nubet,cum qualitas oſtendat, quid diſpoſitum ſit, vt notant Bart. *in l.* 4. §. *Quoties.ff.* De *dam. infect.* Cephal.*Conſil.*149.*num.*14. Felin. *in Cap. Nonnulli. num.* 102. *& num.*104. De *reſcrip.* Surd. *Conſil.*45.*num.*26.

*An legatum dotis tribui poſſit ingredienti religionem. Quæſt.*250.

S V M M A.

1 *Punctus difficultatis.*
2 *Legatum diſtribui poteſt ingredienti religionem.*
2 *Appellatione dotis venit, quod datur puellæ ingredienti religionem.*
3 *Communis vſus loquendi attendendus.*
3 *Vſus communis loquendi facit, vt recedatur à proprietate ſignificationis in diſpoſitione teſtatoris.*
4 *Quando legatum dotis, & pro nuptijs ſint idem.*
4 *Verba ſunt intelligenda ſecundum ſubiectam materiam.*

1 Difficultas procedit, quando non cōſtat, an teſtator reſpexerit ad matrimonium carnale: nam ſi reſpexit, legando videlicet dotem pro maritādis, certum eſt iuxta communem opinionē, non poſſe tribui, ſi legatum ſit pro incertis, vt dictum eſt ſupra *quæſt.*248.*num.*5. Si ergo abſolutè legauit pro dotandis nihil exprimendo, an velit dotare in ordine ad matrimonium carnale, adhuc videtur dicendum, non poſſe legatum tribui ingredienti religionem; nam, vt eadem *quæſt.* dicebatur, legatum dotis, & legatum pro maritandis non differunt, & ideo legatum dotis ſemper cenſetur eſſe in ordine ad matrimonium carnale.

2 Tenendum tamen eſt, *Quod poſſit dari etiam ingredienti religionem*; vt in ſpecie conſulit Azeuedo *Conſil.*16. *nu.*21. *& ſequent.* Et ratio eſt, quia quod datur Monaſterio pro puella ingrediente, cenſetur datum titulo dotis, vt notant Guido Papa *Deciſ. Delph.*962. *num.*6. Calderin. *Conſil.*9. Beroius. *quæſt.*34. *Familiar. num.*8. Baeza *de dot.cap.*14.*num.*11.& cōſtat ex communi vſu loquendi, qui debet attendi *l.Cum de lanionis.* §. *Aſiniam. ff.* De *fun.inſtr.* & *l.Labeo ff.* De *ſuppellect. leg.* & notant Bar. *in l. Si quis filiabus. ff.* De *teſtam.tut.* Gonzalez *ad Reg.*8.*Cancel. gloſ.*11.*num.*68. Surd. *Conſil.*454.*num.*19. Iaſ. *in l.Gallus.* §. *Inſtituens num.*20.*ff.* De *liber. & poſth.* Abbas *in Cap.*2. *num.*2. De *verbor.ſignificat.* Ergo cum conditio dotis, & verba teſtatoris verificētur in ingrediente religionem, habebit quoque locum diſpoſitio ipſius *l. Miles.* §. *Pro parte. ff.* De *leg.*2.

3 Quod præſertim valet in diſpoſitione teſtatoris, ita vt etiam recedendum ſit à proprietate ſignificationis ob communem vſum loquendi: *l. Cum antiquitas. circa finem.* C. De *vſufr.* vbi *Gloſ. verbo. Eſſe relictum.* Bart. *ibid.* Aret. *in l.Ex facto.num.*11.*ff* De *vulg.& pupil.ſubſtit.* Corn. *Conſil.*233.*num.*6.*in fine.* vol.4. Roman. *Conſil.*179.*num.*5. Paulus à Monte Pico. *in l.Titia.* §. *Titia cum nuberet.n.* 21. *ver. Nec obſtat. ff.* De *leg.*2. Mantica plura cumulans *lib.*3. *de conniect.vlt volunt. tit.*8. *num.*1. *& ſequen* Vnde ſtante communi vſu, quod puellæ ingredientes religionem dicantur dotati, non eſt dubium;

bium, quod ex mente teſtatoris legatum dotis ad ipſas quoque extenditur.

4 Nec obſtat, quod in oppoſitum num. 1. allatum eſt; nam reſp. Quod ſtante propria ſignificatione, appellatione dotis venit id, quod traditur marito cum ſponſa contemplatione matrimonij, & ideo, quando loquimur de dote pro illa, quæ nuptura eſt, legatum dotis, & legatũ pro nuptijs sũt idem ratione ſubiectæ materiæ, ſecundum quam verba debent intelligi. *l. Cum pater. §. Donatum. ff. De leg. 2.* & *l. Si vno. ff. Locati.* & *Cap. Conſtitutus.* De *relig. domib.* Quia tamẽ ex communi vſu loquendi nomen dotis extenſum eſt ad ſignificandum id, quod traditur monaſterio pro ingrediente pro ſubſtinendo onere alimentorum; ideo quando non fit coarctatio ratione ſubiectæ materiæ appellatione dotis venit tã dos, quæ traditur nubenti, quàm dos, quæ traditur ingredienti religionem; & proinde legatum dotis ex mente teſtatoris, quæ, vt dictum eſt, ſecundum communem vſum loquendi eſt interpretanda, ſe extendit tàm ad nubentes, quàm ad ingredientes religionem.

An Clerici Regulares Theatini poſſint ſuccedere ab inteſtato. Quæſt. 251.

S V M M A

1 *Monaſterio capaci, religioſi ſuccedunt ab inteſtato.*
2 *Theatini ſuccedere poſſunt ab inteſtato ad effectum vendendi.*
3 *Quod non permanet, non dicitur factum.*
3 *Poſſeſſio non duratura non dicitur poſſeſſio.*
3 *Actus, qui non durat, non habetur in conſideratione.*
3 *Quod eſt in ordine ad aliud conſideratur vt determinatum ab ipſo.*
4 *Per aditionem hæreditatis acquiritur dominium.*
4 *Res denominatur à fine.*
5 *Theatini quatenus viuant de ſponte oblatis.*
5 *Verba ſubſequentia declarant præcedentia.*
6 *Oblationum appellatione quid veniat.*
6 *Quod prouenit ab inteſtato, prouenit ex tacita voluntate defuncti.*
6 *Agens præſumitur operari modo ſibi vtiliori.*
7 *Priuilegium recipiendi ſtabilia ad effectum vendendi pro Regularibus ea non poſſidentibus*
7 *Theatini habent æquè principaliter priuilegia aliarum religionum etiam Ieſuitarum.*
8 *Recipere immobilia ad effectum vendendi nõ lædit regulam non poſſidendi.*
9 *Profitens in religione non poſſidente immobilia, quodnam ius ad immobilia amittat.*

1 Religioſos admitti ad ſucceſſionem ab inteſtato, quando Monaſteriũ eſt capax, extra cõtrouerſiã eſt, ſi quidẽ monaſteriũ in locũ filij ſuccedit *l. Deo nobis. §. Hoc etiam cognitũ. C. De Episcop. & Cler.* & *§. Sed & hoc præſenti. Authen. De ſanctis. Episcop.* & *Cap. In præſentia. De probat.* Et proinde ſemper admittitur Monaſterium, niſi expreſsè cõtraria ſit volũtas teſtatoris, vt inter alios notant Couaruu. *lib. 1. Variar. cap. 19. n. 6. & ſequent.* & latè Paris *Conſil. 22. num. 1. & ſequent. vol. 3.* Vnde ſolum dubitatur, an poſſint ſuccedere ab inteſtato ſtante ſpeciali inſtituto non poſſidendi bona immobilia, & viuendi ex eleemoſinis ſponte oblatis. Ex hoc enim capite videntur incapaces, quia quod prouenit ex ſucceſſione ab inteſtato, non eſt eleemoſina ſponte oblata.

2 Sed hoc non obſtante tenendum eſt. *Quod poſſint ſuccedere ab inteſtato, etiam quò ad immobilia, ita vt poſſint capere hæreditatem immobilium ad effectum vendendi, & conuertendi pretium, vel in fabricam, vel in alios ſuos vſus.* Ita Gloſ. loquens de mendicantibus, quibus interdicitur habere redditus ad ſui ſubſtẽtationem *in Cap. vnicum. verbo* Domum. *De relig. domib. in 6.* Speculat. *tit. De ſtat. monach. §. 1. ver. Sed quæritur.* Iacob. de Arena *in l. Deo nobis. num. 6. ver. Alij dicũt. C. De episcop. & cler.* Bald. *in l. Cum quæſt. num. 7. C. De legat.* Cardin. *Conſil. 66. n. 4.* Abbas *in Cap. In præſen. nu. 63. De probat.* Felin. *num. 91. & 93.* Dec. *n. 70. alias. 270.* Alexan. *Conſil. 88. num. 1. lib. 2.* Benedic. Capra *Conſil. 24. num. 12.* Guido Papa

Decıſ.

Decif. 327. Anton. Gabr. *Concluſ.* 1. *nu.* 11. De *hered. inſtit. lib.* 4. qui omnes ſequuntur doctrinam Gloſ. & volunt incapaces poſſidendi poſſe capere ad effectum vendendi. Quos in cauſa hæreditatis Miniſtrantium infirmis ſequitur Mantica *Decif.* 225. *per totam.* & *De coniectur. vlt. volunt. lib.* 9. *tit.* 11. *num.* 13. *ver. Cum verò.*

3 Ratio autem eſt, quam affert Gloſ. *cit.* Quia cum bona immobilia non debeant apud dictos religioſos remanere, non dicuntur ad eos peruenire, quia tantum per trāſitum ſunt apud ipſos. Quod enim non durat, non dicitur factum, nec conuerſum in bona alterius, ſi conuerſum non durat *l. Si pro patre. §. Verū. ff.* De *in rem verſo.* Nec dicitur veniſſe qui non ſtetit. Cap. 1. *De iudic.* & notant plures apud Tiraquellum *in l. Si vnquam. ver. Libertis. num.* 176. *De reuocan. donat.* Et actus, qui non durat, à lege non conſideratur *l. Cogi. § Hi qui. ff.* Ad *Trebel.* & *l. Qui ſic. ff.* De *ſolut.* & *l. Nō uidentur. init. ff.* De *reg. iur.* Cuius rei ea eſt ratio, quia quando aliquid eſt in via ad aliud, non conſideratur de per ſe, ſed cū ordine ad ſuum terminum, à quo recipit denominationem. Vnde cum aditio hæreditatis ſit in ordine ad venditionem, non conſideratur de per ſe, ſed cum ordine ad alienationem, & ideo induit naturam alienationis, ad quam ordinatur, & proinde non contrariatur inſtituto de non poſſidendis bonis immobilibus.

4 Dices. Per aditionem hæreditatis acquiritur dominium bonorum immobilium *l. Cum heredes. init. ff.* De *acquir. poſſeſ.* & *l. Pro hered. ff.* De *acquir. hered.* Acquiſitio autem dominij bonorum immobilium contrariatur inſtituto. Reſp. Non contrariari, quia dominium eſt momentaneum, & non duraturum, vt notant Baldus *in Cap. Dum cauſa. nu.* 4. De *re iud.* & *Conſil.* 232. *num.* 1. *ver. Item domus lib.* 2. Calderin. *Conſil.* 46. *ver. Praterea.* De *teſtam.* Mantica *dict. Decif.* 225. *nu.* 2. Addi etiam poteſt, quod non contrariatur, quia non eſt dominium nudū, ſed habens cauſam finalem alienationis, & ideo cum res dominetur à fine *l. Ex imperfecto. ff.* De *leg.* 3. & *l. Sed & ſi quis. §.* 1. *ff.* De *vſufruc.* & Cap. *Fraternit. §. fin.* De *frigid. & malef.* conſideratur vt veſtitum cauſa ſua finali, & ſe habet vt apprehenſio alienatiua hæreditatis, & ordinata ad obſeruantiam inſtituti.

5 Nec etiam prohibentur ſuccedere ab inteſtato, quia ex eleemoſinis viuere debeant. Quia Conſtitutiones ipſorum præſcribunt, quod viuant ex eleemoſinis ſponte oblatis ad effectum excludendi petitionem eleemoſinarum, non autem ad ponendam incapacitatem ſucceſſionis. Ita enim habent *par.* 2. *cap.* 1. *ver. De altari.* De *altari, & ex euangelio viuere nos Clericos oportet, & ex ijs, quæ ſponte à fidelibus offeruntur.* Quæ verba ſolū oſtendunt qualitatem eleemoſinarū, ex quibus viuere debent, ad effectum excludēdi aliam qualitatem eleemoſinarum, nēpe mendicando acquiſitarum; nam ſtatim ſubditur. *Ita neque per nos ipſos, neque per alios petantur à ſæcularibus eleemoſina, ſed tota ſpes noſtra in Chriſti Domini verbis poſita ſit, qui ait, Quærite primum Regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Hæc enim verba oſtendunt, ad quem finem præcedentia prolata ſint, *l. Vſum. ff.* De *petit. hered.* & *l. Si Seruum. §. fin. ff.* De *leg.* 1. & iuxta ea, quæ tradunt Imola *Conſil.* 85. *init.* Signorol. *Conſil.* 37. *num.* 7. *ver. Praterea.* Bellam. *Conſil.* 39. *n.* 4. Roman. *Conſ.* 328. *num.* 5. *ver. Tertiò.* Caſtrenſ. *Conſ.* 74. *ver. Tertia regula. lib.* 2. Cum enim in ſubſequentibus excludatur mendicatio eleemoſinarum, & hoc deducatur tanquam conſequentia ex antecedentibus, fit, vt antecedentia ſolum præſcribant qualitatem eleemoſinarum; non autem, quod excludant iura, quæ aliunde competunt Monaſterio, ad ea, quæ ſibi neceſſaria ſunt.

6 Accedit etiam, quod cum nomine oblationum veniat quicquid ad Eccleſiam quocunque titulo peruenit, vt notat Gloſ. per illum text. *in Cap. Cum inter. in figurat. caſ. in fine.* De *verborum ſignificat.* quam ſequitur Moſcon. *lib.* 1. *de maieſt. militan. Eccleſ. par.* 3. *cap.* 3. *ver. Sub nomine. pag.* 466. Dum prædictæ [illegible]

G ſtitutio[n]itur

fluat à voluntate teſtatoris, non poteſt induci aliquis ordo prælationis, niſi ſit inductus à teſtatore; & proinde nec etiã locus pius habebit ius prælationis, niſi ſit ipſi tributus à teſtatore. Ergo cum in diſtribuendis legatis ſit attendendũ ius, quod habent legatarij; non autem fauor piæ cauſæ, quia non ſumus in fauorabilibus, ſed in iis, in quibus iuſtitia exercenda eſt, non poterit integrum legatum ſolui loco pio, ſi integrè cœtera ſolui non poſſunt, alioquin lædetur ius cœterorũ.

4 Ad id, quod in oppoſitum *num.* 1. allatum eſt. reſp: Quod licet cauſa pia ſit fauorabilis, & priuilegiata, non tamen habet ordinem prælationis quò ad recipienda legata integra, quando cœteris integrè ſolui non poſsunt, nã ita fauor debet habere locũ, vt cœteris non fiat iniuſtitia. Cap. *Ex tenore*. De *foro cõpet*. & Cap. *Nuper* De *donat. inter uir. et uxor.* Vnde in præſenti fauor piæ cauſæ nõ habet locũ, quia agitur de iure quæſito ex voluntate teſtatoris, quo priuarentur cœteri legatarij, ſi loco pio integrum legatum, & ipſis diminutum ſolueretur.

5 Ex his colligitur. Quod ſi executor, vel hæres ſoluat integrè loco pio, aut alteri legatum, quando omnia integrè ſolui non poſſunt; ſi ſcienter id faciat, peccabit contra iuſtitiam, & tàm ipſe, quam legatarius, qui plus accepit, tenebitur ad reſtitutionem iuxta ea, quæ tradunt communiter Doctores de ordine reſtitutionis, pro ſeruanda iuſtitia. Angelus *verbo*. Reſtitutio. 2. *num*. 16. *in fine*. Syluester *verbo*. Reſtitutio. 6. *quæſt*. 5. *ver. Poſt hoc autem*. Tabiena *verbo*: Reſtitutio. *quæſt*. 25. *ver. Sexto*. D. Antonin. 2 *par*. 2. *tit*. 2. *cap*. 7. §. 3. Bannes 2. 2. *qu*. 62. *ar*. 8. *concluſ*. 2. *poſt* 5. *docum*. Aragon. *ibid. in fine*; *concluſ*. 5. Nauar. *in Manual. c*. 17. *num*. 51. *ver. Quinto loco*. Petr. Nauar. *lib*. 4. *de reſt*. *cap*. 6. *num*. 31. Lopez *par*. 1. *Inſtruct. cap*. 110. *in fine*. Rodriquez *par*. 2. *Sum. cap*. 49. *concluſ*. 6. Carbo. *quæſt*. 92. *de reſt. concl*. 11. *ver. Sexto*. Says. *lib*. 10. *Clau. reg. tract*. 4. *cap*. 10. *num*. 27. & communiter. Quia legatarius, qui integrum legatum accepit, plus accepit, quàm ei debebetur, in præiudicium alterius; & executor, ſeu hæres tribuendo plus læſit ius aliorum.

6 Et hoc locum habet, etiam ſi executor, ſeu hæres proceſſerit bona fide, aut quia putaret, poſſe præferri locum pium, aut ſuffecturam hæreditatem pro omnibus integris legatis; nam primo modo peccauit contra munus proprium, ſi quidem tenebatur ſcire, aut conſulere modum ſeruandum in diſtributione legatorum; & cum hic ſit error iuris, licet poſſit excuſare à peccato, non tamen excuſat à reſtitutione, iuxta regulam generalem, quod ignorantia iuris non excuſat, vt notant Lappus *alleg*. 13. *init*. Fedor. de Senis. *Conſil*. 112. ver. *Quæro ſecundò*. Craueta. *Conſil*. 348. *nu*. 9. Roman. *Conſil*. 330. *in fine*. & communiter poſteriori autem modo ceſsante bona fide debet corrigere errorem, quia error ſuos debet tenere auctores, nec alteri debet nocere. Legatarius autem tenetur ratione rei indebitè acceptæ. Et ita in ſimili docent Nauar. *in Manuali cap*. 17. *num*. 167. Petrus Nauar. *lib*. 3. *De reſtit. cap* 1. *num*. 312. & communiter in materia de reſtit.

An quando legata integrè non poſſunt ſolui, ſit diminuendum etiam legatum certæ ſpeciei. Quæſt. 242.

S V M M A

1 *An legatum certæ ſpeciei diminuendum, quando cœtera integrè ſolui non poſſunt.*
2 *Id, de quo ſpecialiter diſponitur, non venit ſub generali diſpoſitione.*
3 *Res in ſpecie legata non continetur ſub legatis in quantitate.*
4 *Diſpoſitio ſpecialis derogat generali.*
4 *Legatum ſpeciale derogat generali.*
5 *Pereunte re in ſpecie legata perit legatum.*
5 *Legatarius quantitatis habet ius ad totam hæreditatem.*
5 *In ſoluendo debitis defuncti quomodo procedatur.*

1 LEgatum quoque certæ ſpeciei eſſe diminuendum, quando cœtera le-

ra legata integrè ſolui non poſſunt, tradunt. Angel. *in l. Quærebatur. ff.* Ad *leg. Falcid.* Alexan. *ibid.* Bald. *in l. 2. circa fin.* C. Ad *leg. Falcid.* Anton. Gomez *tom. 1. Variar. cap. 12. num. 34.* Parlador *lib. 1 ſer. quotidian. cap. 18.* Sanchez *lib. 4. in Decal. cap. 15. num. 40.* Nihil tamen afferunt in ſpecie pro lus legatis, quæ conſiſtunt in certa ſpecie, ſed ſolum probant generaliter, quod ſingulis legatis detrahendum ſit. per *l. Si quis teſtamento. §. Apud Iulianum. ff.* De *legat. 1.* Vbi ita deciditur. Verum hic textus expreſsè loquitur de ſolis legatis, quæ conſiſtunt in quãtitate.

2 Secunda ſententia tenet, quod legato certæ ſpeciei nihil ſit detrahendum. Ita Bald. *in l. Si verò. ff.* De *teſtam. milit.* Angel. *in l. Si cert. §. Similis. Eod. tit.* Caſtrenſ. *in l. Si quis teſtam. §. 1. ff.* De *legat. 1* Gregor. Lopez *in l. 1. ver.* De *las mandas. tit. 1 1. par. 6.* Ceual. *Commun. contra com. quæſt. 103. num. 35. & alij.*

3 Hæc *poſterior ſententia tanquam probabilior tenenda eſt.* Sumus enim in caſu, in quo teſtator facit duplicem diſpoſitionem; alteram quò ad legata in quantitate; & alteram de legato certæ ſpeciei qui modus diſponendi diſcretiuus arguit diuerſas voluntates in teſtatore, quarum vna continet ſpecialem fauorem erga legatarium, cui legat certam ſpeciem; & operatur, vt ſub legatis in quantitate nõ contineatur res in ſpecie legata nec ipſis ſubijciatur, ſicut ſubijcitur ipſa hæreditas; nam diſpoſitio teſtatoris de aliqua re in ſpecie, facit, quod illa res non veniat ſub generali diſpoſitione, & proinde nõ trahatur ad illam obligationem, ad quam trahuntur cœtera, quæ ſub generali diſpoſitione continentur. *l. Cum teſtamento. §. fin. ff.* De *her. d. inſtit.* & *l. Seruo manumiſſo. ff.* De *pecul. leg.* & *l Cohered. §. Qui patrem. ff.* De *vulg.* & *l. Hæres meus. §. Duæ ſtatuæ. ff.* De *legat. 3.* Ergo cum res in ſpecie legata non veniat ſub diſpoſitione de legatis in quantitate, nec etiam remanet obligata in ordine ad talia legata, cum tota obligatio oriatur ex diſpoſitione teſtatoris. Et ideo cum non remaneat obligata, nec etiam ipſi detrahendum eſt, quando alia legata integrè ſolui non poſſunt, cum legata ſoluenda ſint de ijs ſolum, quæ ex voluntate teſtatoris obligantur pro ijs legatis.

4 Confir. Diſpoſitio ſpecialis derogat generali, ita vt tantum tollat de generali, quantum neceſſe eſt, vt ipſa ſubſiſtat. *l. Sanctio ff.* De *pœnis,* & Cap. *1.* & Cap. *Paſtoralis.* De *reſcriptis*, et notant Caſtrenſ. *Conſil. 476. init. lib. 2.* Surdus *Conſ. 56. n. 1.* Beroius *Conſ. 57. n. 10. vol. 3.* Tuſch *littera G. concl. 16. n. 15.* Ergo concurrente generali diſpoſitione teſtatoris de legatis in quantitate, & ſpeciali de legato certæ ſpeciei, hæc debet integrè ſubſiſtere, etiã ſi neceſſe eſſet, quod altera periret etiam in totum. Et proinde quod legatum ſpeciale deroget generali tradunt Abbas. *Conſil. 4. num. 5. lib. 2.* Bald. *Conſil. 253. n. 3. ver. Si verò. lib. 5.* Crauet. *Conſil. 86. nu. 4. & 5.* Ruin. *Conſil. 90. num. 9. lib. 2.* Surd. *De alimen. tit. 2. quæſt. 15. num. 130.* Caſtillus *lib. 5. Controuer. par. 2. cap. 95. num. 23. & ſeq.*

5 Præterea. Si pereat res in ſpecie legata, legatarius amittit legatum, nec admittitur ad participandum in legatis in quantitate. *l. Quidam teſtam. §. Et ſi tibi. ff.* De *leg. 1.* Ergo neque alij legatarij, ſi cœtera legata pereant defectu hæreditatis, debent admitti ad participandum in legato certæ ſpeciei, quia debet eſſe æqua omnium conditio, & cum legatarius certæ ſpeciei deficiente proprio legato non ſentiat commodum legatorum in quantitate, nec etiam debet ſentire incommodum iuxta regulam iuris. Præſertim quia legatarius quantitatis habet ius ad totam hæreditatem, ex qua ſemper poteſt conſequi legatum *l. In ratione. §. Incertæ. ff.* Ad *leg. Falcid.* & *l. Incendium C. Si cert. pet.* Vnde ſi res in ſpecie legata ſit ſeiuncta ab hæreditate ex vi diſpoſitionis teſtatoris, nõ habet amplius ius legatarius quantitatis ad conſequendum legatum ex ipſa, cum ius ipſius non excedat terminos hæreditatis, quæ ſi non ſufficiat, non debet detrahi aliquid de legato rei certæ.

6 Deniq; in ſoluendis debitis defuncti, ita proceditur, vt ſi res aliqua debitoris ſit expreſsè, vel tacitè hypothecata,

ſatisfiat prius illi, qui habet expreſſam, vel tacitam hypothecam, deinde, ſi hæreditas ſufficiat, ſatisfiat cœteris, & ſi nō ſufficiat, ſatisfiat pro rata, vt tradunt cōm uniter. I). Medina C. de reſtit. quaeſt. 2. dub. 5. ver. Tertium. Salon. 2.2. quæſt. 62. ar8. in fine. Valent. tom. 3. diſp. 5. quæſt. 6. pun. 10. ver. Tertio. Catbò quæſt. 92. de reſtit. concluſ. 4. Sayr. lib. 10. Clau. reg. tract. 5. cap. 9. num. 8. loquentes quò ad expreſſam hypothecam. Et quò ad tacitam. Nauar. cap. 17. Manual. num. 50. ver. Tertiò loco. Aragon. 2.2. quæſt. 62. ar. 8. in fine concluſ. 3. Bannes ibid. Concluſ. 1. poſt 5. docum. Lopez par. 1. Inſtruct. ca. 19. Sylueſter verbo. Reſtitutio 6. quæſt. 5. Angel. verbo. Reſtitutio 2. nu. 16. D. Antonin. 2. par. Sum. tit. 2. cap. 7. §. 3 Rodriquez par. 2. Sum. cap. 46. concluſ. 5 Petrus Nauar. lib. 4. de reſtit. cap. 6. n. 21. & alij. Ergo etiam quando hæreditas non ſufficit, prius ſoluendum eſt legatum certæ ſpeciei, deinde cœtera, quatenus hæreditas ſuppetit, pro rata, quia ſimiliter ex voluntate ſpecifica teſtatoris res certæ ſpeciei legata eſt obligata ſpeciali et expreſſa obligatione legatario.

An legatum pro maritanda puella debeatur, ſi nubat adhuc viuente teſtatore. Quæſt. 243.

S V M M A.

1 *Legatum relictum puellæ, ſi nubat, an extinguatur, ſi nubat viuente teſtatore.*
3 *Relictum filiæ, ſi nupſerit, habet locum, etiam ſi nupta ſit.*
3 *Legatum ob cauſam ſecundum ipſam regulatur.*
3 *Reliquiæ cauſæ faciunt permanere legatum.*
3 *Finis legati pro maritanda puella.*
4 *Dos datur propter onera matrimonij.*
5 *Legatum pro maritanda puella paupere eſt ad piam cauſam.*
5 *Legati ad piam cauſam finis.*
5 *Quando ex legato conſurgit commodum teſtatoris, eſt cauſa finalis.*

---

1 LEgatum relictum pro maritanda puella extingui, ſi nubat adhuc viuente teſtatore tradunt iuxta doctrinā Gloſ. in l. Ablecta. §. Dat remiſſionem. ff. De excuſat. tut. Bart. poſt Din. in l. Lucius. 1. ff. De legat. 2. in fine. Caſtrenſ. Cōſil. 254. in fine. vol. 1. Tiraquel. in l. Si vnquam. verbo. Suſceperit liberos. num. 219. C. De reuocan. donat. Medices. tract. Mors om. ſol. par. 2. concluſ. 36. in fine. Alban. Conſil. 52. nu. 2. Mantica De conniect. vlt. volun. lib. 12. tit. 1. num. 13. Qui tamen limitant ſuam doctrinam, vt non extinguatur legatum, quando teſtator ſciuit eſſe nuptam, & potuit reuocare legatum, & non reuocauit, nam præſumitur voluiſſe decedere cū eadem voluntate.

2 Verum quod abſolutè debeatur legatum, etiam ſi teſtator neſciuerit, aut non potuerit reuocare legatum, tradunt Bald. in l. Filia num. 1. C. De legat. Angel. Salicet. Corn. Iaſ. & alij. ibid. Gul. Cun. in l. Cum is. §. Si mulier. ff. De condit. indeb. Alexan. Conſil 7. nu. 19. & 20. vol. 2. Imola Conſil. 113. num. 9. Caſtrenſ. in l. Publicis init. ff. De condit. & demonſtr. Marſil. in l Penul. nu. 47. ff. De quæſt. Spin. De teſtam. gloſ. 14. num. 152. Sarmiēto. lib. 2. Select. cap. 1. num. 11. Palac. Rub. in Cap. Per veſtras. not. 3. n. 4. Ceual. in tract. q. 138. num. 9. Couaruu. in Cap. Officium. num. 9. De teſtam. Lara de anniuer. lib. 1. cap. 25. num. 30. Peralta in l. Lucius 1. num. 38. ff. De legat. 2. Azeuedo Conſil. 1. nu. 25. Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 91. num. 65. Genuenſ. in Practicab. Eccleſ. quæſt. 387. n. 2. Tiullench. lib. 7. in Decal. cap. 18. dub. 12. nu. 15. Ludouic. Caſanate Conſil. 35. nu. 16. Cabal. Conſil. 61.

3 Et hæc poſterior ſententia abſolutè tenenda eſt, & deſumitur ex l. Si quis heredem. C. De inſtit. & ſubſtit. vbi relictū filiæ, ſi nupſerit, habet locū, etiam ſi nupta ſit. & l. Hæc condit. filia mea. & l. Conditio noſtra ff. De cōdit. & demonſtr. Et ratio euidens eſt. Quia legatum relictum ob aliquam cauſam regulatur, & determinatur ſecundum illā cauſam l. Seio amico. ff. De an. leg. & notant Bart. ibid. Duran. Deciſ. 339. num. 22. Vnde non extinguitur, quando non apparet de contraria voluntate teſtatoris, niſi extincta cauſa, vt notant Bertran. Conſil. 171. num. 8. in

fin e. vol.2.par.2. Cephal.*Conſil.*81.*num.*8. Gramat. *Deciſ.* 59.*num.*3. Franc. *in Cap. Cum ceſſante.* De appel. Tiraquel.*tract.Ceſſan.cau. limit.*1.*num.*1. & 2. Rota *Deciſ.* 233.*num.* 2.*par.*1. *in poſth. apud Farinac.* per *l.Cum tale. §.falſam. ff.* De *condit.& demonſtr.* Imo quamuis aliquo modo extinguatur cauſa, dummodo tamen reliquiæ illius maneant, durat legatum, vt notant Cephal.*Conſil.*81.*num.*15. Ludouiſ. *Deciſ.* 236 *num.*9. Cum autem legatum pro maritanda puella habeat cauſā finalem dotationis in ordine ad matrimonium, & hæc cauſa ponatur, quando primò nubet, & continuetur, quandiu durat matrimonium, ſequuta morte teſtatoris legatum fit debitum ex cauſa iam antecedenter poſita, & adhuc perſeuerante.

4 Quod amplius ex eo conſtat, quia dos datur propter onera matrimonij ſubſtinenda. *l. Quæris. ff.* De *pact dot.* ibi *Cum onera matrimonij fructus reuelaturi ſint*, & in *l. Cum pater. Eodem tit.* ibi. *Ne diuerſa ſententia fructus dotis oneribus matrimonij ſeparet.* & *l.* 2. *ff.* De *iure dot.* & *l.fin.* §. *Sicut* C.De *donat. ante nupt.* Ergo cum onera matrimonij habeant tractū ſucceſſiuum, & durent, quandiu durat matrimonium, durat quoque cauſa dotationis, atque adeo, quæ mouit teſtatorem ad legandum pro nubenda puella, quia dum reſpexit ad dotationem, reſpoxit etiam ad finem dotationis, cum media non eligantur, niſi in ordine ad ſuum finem.

5 Quod ſi puella, pro qua maritanda eſt relictum legatum, ſit pauper; ex alio quoque capite eſt ipſi debitum, etiam ſi nupſerit viuente teſtatore; quia nimirum eſt legatum ad piam cauſam. *l. Cum is. §. Si mulier. ff.* De *condit.indeb.* ibi. *Pietatis cauſa.* & notant *ibid.* Angel.& Florian. Io. Andr. *in Cap. Tua nobis.* ver. *Alios.* De *decim.* Bart.*in l. Si ego. §. 1. ff.* De *iur.dot.* Anan. *Conſil.*57.*poſt init.* Et ideo cauſa finalis legati non ceſſat ex eo, quod nubat; quia cauſa finalis non eſt commodum puellæ, ſed ſalus, & vtilitas animæ ipſius legatarij, vt notant Angelus de Perus. *Conſil.*124. *num.*4.ver. *Circa quod conſidero.* Rota *Deciſ.* 233. *num.*3. *par.*1. *in poſth. apud Farinac.* Quia quando ex legato conſurgit commodum teſtatoris, hoc eſt cauſa finalis legati *l.Titio centum. init. ff.* De *condit.& demonſtr.* & iuxta ea, quæ tradunt Angel. *Conſil.* 124.*num.* 3. ver. *Præterea.* & *num.*4. ver. *Circa quod.* Bar.*in l.*2. §. *fin.n.*1.*ff.* De *donat.* Caſtrenſ. *ibid.* Imola *in l.Titia cum teſtam.num.*3. *ff.*De *leg.*2. Craueta *Conſil.*243.*nu.*2.& 3. Franciſ. de Albergot. *inter Conſil. ad vlt. volunt. Conſil.*52.*num.*6. & 7. Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.*6. *tit.*14. *nu.*14. ver. *Et cauſa recipiens.* Nec obſtat, quod nupſerit cum aliqua dote, quia cum dos non ſit ſupra conditionem ipſius, non eleuat ipſam de ſtatu paupertatis, & ideo nec tollit conditionem, à qua originatur actus pietatis teſtatoris.

An legatum ad piam cauſam extinguatur, ſi ceſſet paupertas, cuius intuitu eſt relictum. Quæſt. 244.

SVMMA

1 *Legatum pauperi an extinguatur, ſi ceſſet paupertas.*
1 *Facta ob errorem non retractantur, ſi ſubſit cauſa pietatis.*
1 *Anima omnibus anteponenda.*
1 *Errans, vbi interuenit pietas, ſibi acquirit.*
2 *Legatum ceſſat ceſſante cauſa finali, non autem impulſiua.*
2 *Ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus.*
3 *In concurſu commodi teſtatoris, & legatarij, commodum teſtatoris eſt cauſa finalis.*
3 *In cauſa pietatis finis eſt vtilitas animæ.*

1 Contingere poteſt, quod teſtator relinquat legatum pauperi pro alimentis, aut puellæ pauperi pro dote, ſed interim, dum moritur, ceſſet in legatario paupertas, & proinde dubitatur, an ceſſet etiam legatū, an verò adhuc ſubſtineatur. *Et quod debeat ſubſtineri reſoluendum eſt iuxta* ſingularem doctrinam, quam tradit Lara *De alimentis. §. Si mater.*

ter.nu.27. vbi habet. Quod quando ſubeſt cauſa pietatis, etiam quæ fiunt per errorem ſubſiſtunt, nec retractantur, vt ſi quis alicui ſubminiſtraret alimenta, quē putaret eſſe pauperem, & non eſſet. Quia inquit ipſe, pietas fauet animæ, quæ rebus omnibus anteponitur. *l. Sancimus. §. fin. C.* De *Sacroſanc. Eccleſ.* Et qui errat, vbi interuenit pietas, ſibi quærit, in quo non requiritur conſenſus *l. Is cui bonis. ff.* De *verbor. obligat.* Vnde à fortiori fit, quod licet ceſſet paupertas, cuius intuitu eſt relictum legatum, non extinguatur, nec cenſeatur rettactatum, quia ſubeſt cauſa pietatis.

2 Ratio autem eſt. Quia legatum ſolum ceſſat ceſſante cauſa finali: non autem ceſſante cauſa impulſiua. *l. Cum tali. §. Falſam* & *l. Demoſtratio. §. Quod autem. ff.* De *condit. & demonſt.* & notant Socin. ſen. *in l. Si quis eam. in fine. Eod. tit.* Surd. *De alimen. tit. 5. quæſt. 5. n. 8.* Mantica *lib. 6. de coniect. vlt. volunt. tit. 14. n. 14.* & alij præſertim citati *quæſt. praced. nu. 3.* Et hoc eſt generale in omnibus, vt non ceſſent ceſſante cauſa impulſiua permanente finali, *l. 2. §. fin. ff.* De *donat.* vbi Gloſ. Bar. & alij, & *l. 1. §. Sextum. ff.* De *poſt.* vbi Doctor. Tiraquel. plures refeteus. *tract. Ceſſan. cau. limit. 1. num. 1.* quia finalis eſt illa, quæ principaliter mouet, & regulat voluntatem.

3 In legato autem cauſa pietatis, cauſa finalis eſt vtilitas teſtatoris, quia omnia pietatis opera tendunt ex natura ſua ad commodum animæ, & licet interueniat etiam commodum legatarij, in hoc tamen concurſu, commodum teſtatoris eſt cauſa finalis. *l. Titia centum. init. ff.* De *condit. & demonſtr.* & notant Doctores citati. *quæſt. praced. num. 5. ver. Quia quando.* præſertim, quia ſumus in cauſa pietatis, in qua finis teſtatoris eſt ſemper ſalus, & vtilitas animæ propriæ, vt inter alios notant Angel. de Perus. *Conſil 124 num. 4. ver. Circa quod conſidero.* Rota *Deciſ. 233. nu. 3. par. 1 poſth. apud Farinac.* Vnde cum habeamus cauſam finalem, ſequitur, quod paupertas legatarij ſit cauſa impulſiua, & proinde ea ceſſante non ceſſet legatum.

An debeatur legatum alimentorum cum obligatione alendi certum numerum famulorum, & equos, ſi legatarius fiat religioſus. Quæſt. 245.

S V M M A

1 *Alimenta debita ex legato non ceſſant, ſi aliunde habeantur.*
2 *Legatarius religioſus effectus recipit aſtimationem, quando alimenta ſunt ei legata eum modo incongruo.*
2 *Quando legati ſoluenda æſtimatio.*
3 *Alimenta debita legatario, etiam ſi deportetur.*
4 *Profitens in religione obtinet omnia legata etiam ſi adſit condicio, ſi non fiat religioſus.*
4 *Legatis centum puella, ſi fiat religioſa, & mille ſi nubat, obtinet mille etiam in priori caſu.*
5 *Legatum ſub conditione nuptiarum, filiorum &c. datur ingredienti religionem.*
5 *Voluntas teſtatoris non dominatur, niſi ſit legitima.*

1 QVamuis religioſus à religione conſequatur alimenta, non tamen ceſſant ea. quæ ipſi aliunde ſunt debita, ſed tranſeunt in commodum religionis. Neque enim alimenta debita ex legato, atque adeo iure actionis ceſſant ex eo, quod aliunde percipiantur, cum ſit iam ius quæſitum ad ea, quæ ex legato proueniunt, vt tradūt Bald. *Conſ. 481. num. 5. lib. 4.* Roland. *Conſil. 55. nu. 5. lib. 2.* Dec. *in l. De alimen. num. 5. C. De tranſac.* Menoch. *Conſil. 8. num. 22.* Seraph *Deciſ. 487. num. 6.* Rota *Deciſ. 199. num. 5. par. 2. poſth. apud Farinac.* Vnde ſolum difficultas eſt, quia alimenta cum onere alendi famulos, & equos non congruunt ſtatui religioſo, & ideo ratione incongruitatis videntur ceſſare.

2 Sed *non ceſſare, & proinde ſoluendam eſſe æſtimationem, reſoluendum eſt.* vt deſumitur *ex l. Sed ſi res aliena. ff.* De *legat. 1.* Vbi, quando legatarius non habet

bet ius poſſidendi rem legatam, æſtimatio ſoluenda eſt. & ex *l. Filiusfamilias.* *§. Si quid alicui. Eodem tit.* vbi quando legatarius *Propter corporis ſui vitium, vel propter qualitatem relicti, vel aliam quamcūq; probabilem cauſam, habere non potuit, alius tamen hoc habere potuit, quanti ſolet comparari, tantam æſtimationem accipiet.* Ergo cum ſimus in caſu, in quo alimentarius non poteſt percipere alimenta ſibi legata ſecundum modum, quo determinata ſunt à teſtatore, debet recipere æſtimationem illorum, cum æſtimatio debeatur, quando qualitas legati obſtat, ne poſſit percipi à legatario.

3 Confir. Alimenta ſunt priuilegiata, ita vt ſint debita legatario, etiam ſi condemnetur, & deportetur *l. Legatum. ff.* De *cap. dimin.* & *l. Solent.* §. *Debebit.* & *l. Is cui. ff.* De *alimen. & cibar. leg.* & notant Speculat. *tit. de exequut. ſenten. §. Sequitur. num.* 11. Caual. De *vſufr. mult. relict. nu.* 238. *& ſeq.* Franc. March. *Deciſ.* 833. *par.* 1. Peregrin. cum Salicet. Bal. Alber. & alijs *lib.* 5. *De iure. Fiſci. nu.* 123. Surd. *De alimen. tit.* 5. *quæſt.* 1. *nu.* 11. Ergo à fortiori alimenta legata ſunt debita legatario, licet in religione profiteatur, & ſi non poſſunt exhiberi cum qualitate legata, debent exhiberi cum alia, quia nō debet eſſe deterioris conditionis, quàm ſint deportati, & condemnati, imo cum ſe Deo dedicet, habet titulum magis fauorabilem. Vnde quæ ſunt ipſi fauorabilia non debent conuerti in eius odium.

4 Et adeo fauorabilis eſt profeſſio in religione, vt ſemper præferendus ſit religioſus ſicut anima præfertur corpori, vt obtineat ea omnia, quæ extra ſtatum religionis obtinerētur, etiam ſi aliter diſpoſuerit teſtator. Vnde ſi legauit mille puellæ nubenti, & ſolum ducenta, ſi monaſterium ingreditur, adhuc cōſequetur mille, ſi monaſterium ingrediatur, vt tradunt Io. Andr. *in Addit. ad Specul. in Rubr. De ſtatu Monach. & circa med.* ver. *Diſputata fuit.* Alberic. de Roſate *in l. Deo nobis. n.* 7. ver. *Sed quæro. & n.* 8. C. De *Epiſcop. & cler.* & *in tr. Statuto. p.* 2. *q.* 104. Bart. *in l.* 2. *num* 1. De *his, qui pœn. nom. relin. Matteſilan. ſingul.* 52. Rom. *in l. Stipulatio hoc modo num.* 17. *ff.* De *verbor. obligat.* Butr. *in Cap. In præſentia num.* 17. De *probat.* Abbas *in Repet. Cap. Cum Eccleſia S. Mariæ. num.* 55. ver. *Ex his infertur.* De *conſtit.* Alexan. *Conſil.* 121. *num.* 11. *vol.* 2. & *Conſil.* 35. *num.* 7. *vol.* 3. Imola *in l. Lucius.* 2. *circa fin. ff.* De *hæred. inſtit.* Socin. *Conſil.* 269. *init. vol.* 2. Aretin. *in Cap. In præſentia. num.* 72. De *probat.* Felin. *ibid. nu.* 67. Ruin. *Conſil.* 68. *num.* 12. *vol.* 4. Iaſ. *in Authen. Si qua mulier. num.* 11. *in fine.* C. De *Sacroſanc. Eccleſ.* Dec. *Conſil.* 674. *num.* 2. Pariſ. *Conſil.* 65. *num.* 14. *vol.* 2. Socin. iun. *Conſil.* 160. *num.* 68. *vol.* 2. Alciat. *in l. Filiusfamilias. §.* Diui. *num.* 33. ver. *Nam & receptum. ff.* De *leg.* 1. Roland. *Conſil.* 35. *volum.* 3. Oſaſch. *Deciſ. pedemon.* 126. *n.* 6. Mohed. *Deciſ.* 3. *num.* 3. *De teſtam.* Gabr. *in com. concluſ. tit. De legat. concluſ.* 2. *n.* 2. Bellet. *par.* 1. *Diſquiſit. cler. tit. De bonis cler.* §. 21. *num* 2. Rota *Deciſ.* 113. *nu.* 2. *par.* 2. *poſth. apud Farinac.* Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. & iure. cap.* 15. *dub.* 15. *nu.* 124. *in fine.* Comitol. *lib.* 7. *Reſpon. mor. quæſt.* 7. *num.* 5. Beia *par.* 1. *Caſu* 44. *&* 66. Pontius *De impedim. matrimon. cauſa* 27. *quæſt.* 2. *cap.* 17. §. 1. Valer. *in Different. vtriuſque for. verbo.* Teſtamentum. *difficul.* 10. Rebel. *De obligat. iuſt. par.* 2. *lib.* 18. *quæſt.* 16. *num.* 3. Rodriquez *par.* 2. *Sum. cap.* 240. *nu.* 1. Bonac. *diſp.* 3. *de reſtit. quæſt.* 1. *punc.* 4. *nu.* 10. Marta *de iuriſdict. par.* 4. *Centur.* 1. *caſu* 8. Barboſa *De poteſt. Epiſcopi par.* 3. *alleg.* 83. *num.* 28. Io. Baptiſt. de Thoro *in Sum. priuileg.* 242. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 22. ver. *Sextò.*

5 Et deſumitur ex Authent. *De ſanctiſs. Epiſcop. &c.* Cap. *Si quis ſub conditionem.* vbi ſtatuitur, quod legatum ſub conditione nuptiarum, liberorum, aut alia huiuſmodi debetur ingredienti religionem reiecta prædicta cōditione, quia nimirum fauor religionis facit, vt habeatur pro non appoſita, cum remoueat à propoſito religionis. Et hoc non ſolum habet locum, quando teſtator non cogitauit de religione, ſed etiam quando cogitauit, & expreſsè voluit, quod ducenta tantum conſequeretur, quia tunc voluntas teſtatoris directè tendit contra bonū legatarij, & contra ea, quæ concernunt

commodum animæ ipſius, & proinde talis voluntas, vt irrationabilis reijcitur, quia voluntas teſtatoris non dominatur, niſi ſit legitima *l. Cum quæſtio. in fine. C. De leg.* Talis autem voluntas non eſt legitima, ſed contra regulas rationis, quia eſt impeditiua maioris boni, & eorum, quæ concernunt ſalutem animæ. Et per hunc text. probatur etiam directè reſolutio poſita. Ergo in caſu quoque præſenti debet legatarius percipere totum legatum, & cum non poſſit in qualitate legata, debet recipere ſecundum æſtimationem, quia electio religionis non debet ei præiudicare, præſertim cum teſtator oppoſitum nõ diſpoſuerit; & ſi diſpoſuiſſet, corrueret diſpoſitio, ſicut corruit, quando legat tantum ducenta puellæ ingredienti religionem, & mille nubenti.

An exequutor poſſit tribuere legatum dotis puellæ, quam ſpe dotis induxit ad ſecum peccandum. Quæſt. 246.

S V M M A

1 *Exequutor non poteſt dare legatum dotis puellæ, quam ſpe eiuſdem induxit ad peccandum.*
1 *Habens liberam facultatem eligendi, non poteſt illa abuti.*
2 *Puella ſit indigna legatò dotis, ſi per malam viam tendat ad acquiſitionem.*
2 *Puella indigna non poteſt eligi ab exequutore ad legatum dotis.*
3 *Exequutor tribuens legatum dotis puellæ, cum qua oblata dote peccauit, tenetur ad reſtitutionem.*
3 *Nec puella poteſt illud retinere.*
4 *Omnis actus fundatur in potentia, & voluntate.*
4 *Deficiente potentia aut volũtate deficit actus.*

1 Difficultas procedit, quando exequutor habet liberam eligendi poteſtatem, ita vt non ſit coarctata ad puellas certo modo qualificatas. *Et nõ poſſe tali puellæ tribuere legatum dotis, tenendum eſt.* Quia licet habeat liberam eligẽdi poteſtatem, non tamẽ ea abuti poteſt in eligendo *l. Fideicommiſſa. §. Si fideicõmiſſum.*, ver. *Quandoque. ff. De leg. 3.* & *l. Thais. §. Sorore. ff. De fideicom. lib.* & tradunt Iaſ. *in l. Si ſic. num. 4. ff. De leg. 1.* Pariſ. *Conſil. 45. num. 16. vol. 3.* Rota *in Romana dotis. de Matthæis. 17. Decem. 1584. coram Bubalo.* & *Deciſ. 188. num. 2. par. 2. Poſthum. apud Farinac.* Si autem tribueret puellæ, quam ſpe dotis induxit ad ſecum peccandum, abuteretur poteſtate ſibi conceſſa, quia illa vteretur in perniciem animæ propriæ, & in ſcandalum, & ruinam ſpiritualem proximi.

2 Quod etiã ex eo confir. Quia puella tendens per hanc viam ad acquirendam dotem, ſit indigna beneficio teſtatoris, præſertim cum teſtator legans dotem reſpexerit ad ſubleuandam paupertatem honeſtarum puellarum, quæ non habent dotem, cum qua nubere poſſint, non autem intenderit exhibere fomentũ ad peccandum. Ergo cum puella ex hoc acceperit fomentum peccandi, ſit indigna beneficio teſtatoris. & vt talis non poteſt eligi ab exequutore iuxta ea, quæ tradunt Gloſ. *in l. Cum quidã*, verbo. *Qui non offenderint*. ver. *Quid ſi aliqui. ff De leg. 2.* Bart. *ibid. num. 3. ver. Nam quando.* & *num. 6.* Caſtrenſ. & Imola *ibid. & eod. num.* Florian. de S. Petro. *num. 9. & 19.* Peralta *num. 18.* Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 46.*

3 Ex his autem colligitur. Exequutorem nedum peccare tribuendo legatũ dotis tali puellæ; ſed etiam teneri ad reſtitutionem; ita vt totum id, quod tribuit tali puellæ, debeat de ſuo alteri puellæ dignæ tribuere. Cum enim abutatur poteſtate ſibi conceſſa, & eò extendat, quò non poteſt ſe extendere, contrectat rem teſtatoris inuito domino, quia de ipſa diſponit aliter, ac ipſi cõceſſum ſit diſponere, imo contra mentem teſtatoris; & ideo lædit ius alienum, & ponitur radix, vnde conſurgit obligatio reſarciendi per reſtitutionem ius læſum, vt tradunt communiter cum D. Th. *2. 2. quæſt. 62. art. 2.*

4 Colligitur 2. Quod, cũ omnis actus fundetur in potentia, & voluntate. Cap. *Cum ſuper. De offic. deleg.* & notant Bald. *in repet. l. 1. num. 55. C. De Sacroſanc Ecclеſ.*

cleſ. & *in l. Cum teſtamentum*, C. De *iur.* & *fac. ignor.* Socin. iun. *Conſil.* 72. *nu.* 12. *lib.* 1. Afflict. *Deciſ.* 305. *n.* 7. Socin. *reg.* 30. ver. *Tertiò*. Ita vt vno deficiente deficiat actus, & perinde ſe habeat, ac ſi nihil eſſet factum. *l. Hae conſultiſsima*. C. *Qui teſtam. fac. poſ.* & §. *Ex eo*. Inſtit. *Quib. mod. teſt. infir.* Non poſſit puella legatum dotis retinere; ſed, ſi poteſt, teneatur ad reſtitutionem, quia actus exequutoris tribuentis legatum dotis defectu poteſtatis fuit nullus, quia cum habeat poteſtatem ſolum ad eligendas puellas dignas, exceſſit terminos poteſtatis, & proinde nulliter operatus eſt.

An legatum relictum pro puellis maritandis poſſit tribui etiam viduis. Quæſt. 247.

S V M M A

1. *Vidua an poſſit participare legatum relictum pro puellis maritandis.*
2. *Nomine nuptiarum veniunt primæ.*
3. *Nomine puellæ venit virgo.*
4. *Legatum pro maritandis puellis poteſt tribui viduis, ſi illæ non adſint.*
4. *Legatum pro perſonis certæ ſpeciei debet tribui alijs proximioris ſpeciei, ſi illæ non adſint.*
4. *Quæ forma in hoc ſeruanda.*
5. *Legatum pro maritandis mulieribus poteſt tribui etiam virginibus.*
5. *Mulierum appellatione quæ veniant.*
6. *Fauor quando habeat locum erga perſonas priuilegiatas.*

1 QVod viduæ quoque poſſint participare legatū relictū pro puellis maritandis tradunt Caſtrenſ. *Conſil.* 308. *num.* 3. *vol.* 1. Io. Baptiſ. Laderchius *conſil.* 29. *n.* 4. Lara *de anniuer. lib.* 1. *c.* 21. *num.* 88.

2 Verum *oppoſita ſententia tenenda eſt tanquam magis congruens menti teſtatori*, quam tradunt Bald. *in proem. Decret. num.* 25. Iaſ. *in l. Duobus.* §. Si ei, qui. *n.* 2. *ff.* De *iureiur.* Tiraquel. *in l. Boues.* §. *Hoc ſermone. num.* 111. & 113. *ff.* De *verbor. ſignificat.* vbi alios citat. Et fundamentum habet hæc ſententia in dict. l. *Boues. illo* §. *Hoc ſermone*. vbi quando fit mentio de nuptijs, de primis nuptijs intelligitur. Et ideo cum teſtator legatum relinquit pro maritandis puellis, quia verba ipſius in propria ſignificatione, et ſecundum communem vſum accipienda ſunt, debet accipi, quod ſit relictum pro primis nuptijs.

3 Et fortius confir. Quia nomine puellæ venit virgo: non autem, quæ aliàs fuit nupta. *l. Cum quadam puella*. *ff.* De *iuriſd. om. iud.* et Cap. *Puella*. 20. *Quæſt.* 2. vbi Gloſ. et Cap. *Honorantur*. 32. *Quæſt.* 2. vbi etiam Gloſ. & notat Rota cum alijs *Deciſ.* 188. *num.* 3. *par* 2. *poſth. apud Farinac.* Ergo non poteſt tribui viduæ, quia piæ diſpoſitiones in forma ſpecifica præfixa à teſtatore implendæ ſunt iuxta Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reformat.*

4 Ex his tamen colligitur; quod ſi in eo loco, vbi diſtribuendum eſt legatum pro maritandis puellis, non adeſſent virgines, poſſet diſtribui etiam viduis; quia iuxta Concilium Trident. *num. praeced. cit.* quando non adſunt perſonæ illius ſpeciei, aut raræ, in quarum fauorem eſt facta pia diſpoſitio, poteſt in alium vſum pium proximum inſtitutioni conuerti, & pro loco & tempore vtiliorem. ibi. *Nec in loco ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur, mandat adhuc, vt fructus illorum in alium pium vſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco, & tempore vtilior, conuertantur*. Eſt autem maximè proximus vſus pius tribuere viduis legatum inſtitutum pro puellis maritandis. Eſt tamen aduertendum, quod exequutor non poteſt per ſe ſolum hoc exequutioni mandari, ſed debet ſeruari forma *ibid.* præſcripta à Concilio, nempe cum conſenſu Epiſcopi, et duobus de capitulo. ita enim ſubdit Concilium, *Prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum vſu peritiores ſint per ipſum deligendis magis expedire viſum fuerit.*

5 Secundo colligitur. Quod ſi legatū eſſet inſtitutum pro maritandis mulieri-

bus

bus, poſſent virgines quoque de ipſo æquè primo participare, vt notat Mantica *lib. 8. de coniect. vltim. volun. tit 5. n. 22.* Nam mulierum appellatione veniũt quæcumque, quæ ſint ſexus fœminini. *l. Argento. §. Muliebri veſte legata. ff.* De *auro, & argen. leg.* Præſertim, quia virgo viri potens dicitur mulier, vt decernitur, *in l. Mulieris. ff.* De *verbor. ſignificat.*

6 Neque cõtra prædicta obſtat, quod viduæ quoque ſint perſonæ priuilegiatæ, & quibus fauendum ſit, quia, vt dictum eſt etiam in ſuperioribus, tunc ſolum habet locum fauor erga perſonas priuilegiatas, quando impendi poteſt ſine præiudicio aliorum Cap. *Ex tenore*. De *foro compet.* Si autem viduis tribueretur legatum pro maritandis puellis inſtitutum, eſſet cum præiudicio virginum, quia quot viduæ eligerentur, tot puellę fraudarentur beneficio teſtatoris.

An legatum dotis poſſit dari iam nuptæ cum nulla, aut exigua dote. Quæſt. 248.

S V M M A.

1 *Legatum pro maritandis non poteſt dari iam nuptæ etiam abſque dote.*
2 *Quid, ſi ſit pro dote. & ſeq.*
3 *Voluntas teſtatoris primum locum obtinet.*
3 *Finis legantis dotem.*
4 *Conditio voluntaria in ſpecie neceſſariò implenda; neceſſaria poteſt per æquipollens impleri.*
5 *Legatum pro maritandis puellis non poteſt tribui ingredientibus religionem.*
5 *Vna cauſa pia non poteſt per aliam excludi.*
5 *Diſpoſitio teſtatoris debet impleri in forma ſpecifica.*
6 *Legatum pro maritandis, & pro dote an differant.*
7 *Qualis dotatio intenta per legatum dotis.*
8 *Legatum dotis pro conſanguineis teſtatoris an poſſit tribui iam nuptæ.*

1 CONueniunt communiter, quod ſi legatum ſit relictum pro puellis maritandis, nõ poteſt dari iam nuptæ etiam abſque vlla dote, quia cum nupta ſit iam maritata, & non maritanda, non poſſunt in ipſa verba legati verificari. Ita Contra Boſſium *De matrimon. cap. 11. nu. 556.* tenẽt Bald. *in l. fin. n. 11.* C. De *ſent. quæ ſine cert. quan.* Iaſ. *in l. Quominus. num. 153.* ver. *Quinto pro eadem parte. ff.* De *flumin.* Io. Lup. *in* Cap. *Per veſtras. not. 6. §. 12. nu. 8.* De *donat. inter. vir. & vxor.* Bald. Nouel. *De dote par. 5. num. 12.* Perez *lib. 5. Ordinat. tit. 2. l. 1.* ver. *Dubium eſt quotidianũ*. Hyppolit. *in Pract. §. 2. num. 53.* Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 91. num. 64.* Lara *de anniuer. lib. 1. cap. 21. num. 30.* & alij; ſolum difficultas eſt, quando legatum eſt inſtitutum pro ſubminiſtranda dote.

2 In quo caſu poſſe legatum dari iã nuptæ cum nulla, aut exigua dote, tradunt Bald. Nouel. *par. 5. de dote num. 12.* Io. Lupus *in* Cap. *Per veſtras. not. 3. §. 12. num. 8.* De *donat. inter vir. & vxor.* Sanchez. *lib. 7. de matrim. diſp. 91. num. 63.* Genuenſ. *in praxi Eccleſ. Tricenſ. quæſt. 386. num. 1.* Simon de Prætis *lib. 4. interpr. vlt. volunt. interpr. 1. dub. 12. num. 70.* Gutierez *de matrim. cap. 111. num. 10.* Boſſius *de matrim. cap. 11 num. 556.* Homobon. *par. 2. Examin. Eccleſ. tract. 9. cap. 10. quæſt. 28.* Quotum fundamentum eſt. Quia cauſa pietatis adhuc durat, & neceſſitas ſubſtinendi onera matrimonij; & verè ſaluatur, quod dotentur fœminæ.

3 Verum *hæc ſententia nequaquam placere poteſt*: Et quidem ſi teſtator diſponat, quod legatum inſeruiat pro dotãdis puellis, non poterit dari iam nuptæ, quia appellatione puellę venit virgo iuxta dicta *quæſt. præced. num. 3.* Si autem legatum ſit ſimpliciter pro dotandis fœminis, neque adhuc poterit dari iam nuptæ. Quia voluntas teſtatoris in conditionibus primum locum obtinet, & regit totam diſpoſitionem. *l. In conditionibus, ff.* De *conditionib. & demonſtrat.* & proinde tota exequutio ſecundum ipſam regulanda eſt. Voluntas autem, & mens teſtatoris legantis dotem eſt obuiare peccatis, ne videlicet illæ, quæ defectu dotis nubere nõ poſſunt, carnis incentiuis impulſæ

pulſæ in peccata prolabantur. Vnde mens teſtatoris eſt iuuare matrimonium contrahendum, non autem prodeſſe iam contracto, cum in hoc deficiat finis ipſius. Et ideo cum diſpoſitio teſtatoris debeat impleri in forma ſpecifica, non poterit legatum dotis dari iam nuptæ, licet eum nulla, aut exigua dote.

4 Accedit etiam, quod forma, ſeu cõditio voluntaria in hoc differt à neceſſaria, quod hæc per æquipollens impleri poteſt, illa verò in ſpecie implenda eſt. *l. Mauius. §. Qui heredit. ff.* De *condit. & demonſtr.* & notant Bart. *in l. Gallus. §. Et quid ſi tantum. num. 3. ff.* De *liber. & poſth.* Galiaula *ibid. num. 8.* Dec. *Conſil. 11. n. 19.* & *Conſil. 89. n. 3.* Rolan. *Conſil. 56. nu. 22. & 23. vol. 3.* Lara *De anniuer. lib. 1. c. 21. num. 29.* Ergo cum diſpoſitio teſtatoris ſit voluntaria, debet in forma ſpecifica impleri, ita vt legatum tribuatur illis, quæ indigent dote in ordine ad nubendum, pro quibus ex mente teſtatoris intelligitur legatum inſtitutum.

5 Inſuper legatum inſtitutũ pro maritandis incertis puellis, nõ poteſt ijs tribui, quæ ingrediũtur religionem, quamuis cauſa ſit magis pia, vt docent Bald. *in Authen. Quia rogati. num. 11. ver. Quæro, numquid.* Ad *Trebel.* Felin. *in Cap. Eccleſia S. Mariæ. num. 93.* De *conſtit.* Natta *Conſil. 296. num. 1. & 2.* Barbat. *Conſil. 23. nu. 2. vol. 1.* Bald. Nouel *De dote priuileg. 77. num. 2.* Gulliel. Benedict. *in Cap. Raynutius. ver. Qui cum alia. num. 31.* De *teſtam.* Io. Lupus *in Cap. Per veſtras. not. 3. §. 12. num. 6.* De *donat. inter vir. & vxor.* Loazez *in Repet. l. Filiusfamilias, §. Diui, num. 139. ff.* De *leg. 1.* Baeza *de non melior. cap. 14. nu. 9.* Gutierez *lib. 1. quæſt. canon. cap. 32 num. 20.* Mantica *lib. 8. de coniect. vlt. volun. tit. 5. num. 23.* Sanchez *lib. 1. De matrim. diſp. 33. num. 32. ver. Tandem.* Quia nimirum vna cauſa pia non poteſt excludi per aliam Clemen. *Quia contingit.* De *relig. domib.* Et quia diſpoſitio teſtatoris vt pote voluntaria in forma ſpecifica eſt implenda, vt *num. præced.* dicebatur, ita vt nec etiam vberiori modo ſit implẽda. Cap. *Cui de non ſacerdotali.* De *præbend. in 6.* Ergo neque legatum dotis poteſt tribui iam nuptę cũ exigua, aut nulla dote, quia licet adhuc ſit cauſa pia, eſt tamen diuerſa; quia non eſt adiuuare pauperes in ordine ad contrahendas nuptias, & auertere ab occaſione peccati, quod eſt de intentione teſtatoris.

6 Denique legatum pro maritandis puellis, & pro dote nihil differt, vt tradũt Caſtrenſ. *in l. Lucius 1. num. 5. in fine. ff.* De *leg. 2.* & *Conſil. 214. num. 1. lib. 1.* Craueta *Conſil. 101. num. 1. ver. Secundo.* & *Conſil. 686. nu. 5.* Couaruu. *in Cap. 3. n. 11. ver. Septimò.* De *teſtam.* Mantica *lib. 11. De coniect. vlt. volun. tit. 21. num. 4.* Ergo ſi legatum pro maritandis non poteſt dari iam nuptę, nec etiam poterit dari legatum pro dote.

7 Ex quibus facilè ſoluitur, quod pro oppoſita opinione *num. 2.* allatum eſt. Nam non durat eadem cauſa pietatis, nempe auertere à peccatis iuuando in ordine ad matrimonium contrahẽdum, ſed alia de nouo ſuperuenit, quæ non eſt de mente teſtatoris. Nec dotatio fœminarum quocumque modo eſt intenta à teſtatore, ſed dotatio in ordine ad talem finẽ, nẽpe in ordine ad contrahendũ matrimonium, & auertendum hoc pacto à peccatis; & ideo determinata dotatio eſt de mente teſtatoris, quia cauſa finalis reſtringit diſpoſitionem. *l. Vnum ex familia. §. fin.* De *leg. 2.*

8 Hæc tamen doctrina limitanda eſt, vt locum non habeat, quando legatum dotis eſſet pro conſanguineis, nam tunc dari poſſet etiam nuptæ cum nulla, aut exigua dote, præſertim, ſi nupſiſſet cum ſpe, et proteſtatione de conſequendo legato, vt notant etiam Sanchez *lib. 7 de matrim. diſp. 91. num. 66.* Lara *de anniuer. lib. 1. cap. 21. num. 30. in fine.* In tali enim caſu, cum legatum coarctatũ ſit ad conſanguineos teſtatoris, procedit ex ſpeciali charitate erga ipſas, quæ cum non appareat, quod ſit maior erga vnam, quàm erga aliam, & cum non extinguatur ex eo, quod aliqua nupſerit, nec etiam debet extingui effectus ipſius, nec deſinere eſſe efficax erga illam, quæ nupſit.

An legatum pro prima filia alicuius maritanda poſſit dari ſecundogenitæ, ſi primò nubat. Quæſt. 249.

S V M M A.

1 *Legatum pro prima filia alicuius nubenda an poſſit dari ſecunda, ſi primò nubat.*
2 *Voluntas teſtatoris accipit interpretationem à charitate.*
2 *Specialis dilectio facit, voluntatem teſtatoris ſpecialiter operari.*
2 *Nominatus à teſtatore nomine proprio eſt ſpecialiter dilectus.*
3 *Filiorum nomine veniunt nepotes.*
3 *Filij nomine proprio expreſſi excludunt nepotes.*
4 *Diſpoſitio fundata in ſpeciali affectione, aut meritis legatarij non extenditur.*
5 *Quando legatum relictum vxori debeatur omnibus.*
6 *Qualitas trahit diſpoſitionem teſtatoris ad ſubiectum, in quo eſt.*
6 *Qualitas oſtendit, quid ſit diſpoſitum.*

1 SEcundò genita poteſt primò nubere, vel quia primogenita decedat, vel quia eligat vitam cœlibem, & nolit nubere; dubitatur ergo, an tunc legatum debeatur ſecundò, aut etiam tertiò genitæ, ſi contingat, quod primò nubat. Et quod non debeatur latè tradit Roman. *Conſ.* 408. Sed deberi tenuit Imola *Conſil.* 113. *apud Tiraquel. in præfat. nu.* 136. De *iure primogen.* Mantica autem *De conniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 11. vult, hoc variè eſſe determinandũ ex cõniecturis iuxta *l. Nonnũquã. ff.* Ad *Trebel.*

2 Verum cum diſtinctione procedẽdum exiſtimo. Vel enim teſtator legauit primæ filiæ nubenti eam proprio nomine appellando. vel purè, & abſolutè primæ filiæ nubenti. *Si primo modo legauit, legatum non debetur ſecundò, aut tertiò genitæ, licet primò nubat.* Et ratio eſt. Quia voluntas teſtatoris recipit interpretationem à charitate *l. Cum alimenta. initio. ff.* De *alimen. leg.* & notant Gloſ. *in l. Ille, à quo. §. Si de teſtamen. verbo.* Verba. *Eod. tit.* Bald. *Conſil.* 156. *num.* 1. *in fine. vol.* 2. Mantica *lib.* 6. *De conniect. vlt. volun. tit.* 11. *num.* 5. Vnde ſpecialis dilectio facit, quod voluntas teſtatoris ſit ſpecialiter conuerſa in perſonam ſpecialiter dilectã; & quod circa ipsã operetur iuxta ea, quę tradunt Alexan. *in l. Hæredes mei. §. Cum ita. num.* 15 *ff.* Ad *Trebel.* & *Conſil.* 93. *n.* 4. *vol.* 3. Bart. *in l. Quidam relegatus. §. fin. ff.* De *reb. dub.* Ruin. *Conſil.* 42. *num.* 8. & *Conſil.* 150. *num.* 8. *vol.* 2. Roland. *Conſil.* 82. *nu.* 30. *vol.* 3. Cephal. *Conſil.* 188. *nu.* 12. Cum autem prima filia ſit ſpeciali nomine proprio appellata, declaratur ſpecialiter dilecta a teſtatore. *l. Cum ita. §. In fideicommiſſo. ff.* De *leg.* 2. vbi Bart. *nu.* 2. Vnde cum hæc ſpecialis dilectio non ſe extendat ad alias filias, nec etiam ſe extendet effectus dilectionis, nempe legatum.

3 Confir. etiam. Quamuis nomine filiorum veniãt nepotes *l. Iuſta interpretatione. ff.* De *verbor. ſignificat.* et *l. Lucius.* 2. *ff.* De *hæredib. inſtit.* Quando tamen filijs proprio nomine relictum eſt, ceſſat omnis controuerſia, nec vllo pacto nepotes admittuntur, vt docent Bar. *in l. Librorum. num.* 5. *ver. Sed mihi. ff.* De *verbor. ſignificat.* & *in l. Gallus. §. Inſtituẽs. ff.* De *liber. & poſth.* Socin. ſen. *Conſil.* 104. *num.* 2. *vol.* 3. Ruin. *Conſil.* 129. *n.* 8. *vol.* 3. Dec. *Conſil.* 510. *n.* 5. Curt. iun. *Conſ.* 161. *num.* 3. & communiter. & deſumitur ex *l. Si quis ita. init. ff.* De *teſt. tutel.* Ergo etiã in caſu præſenti legatum erit ſolius filiæ proprio nomine appellatæ, nec reliquæ admittentur, licet primò nubant.

4 Denique. Quando diſpoſitio fundatur in ſpeciali affectione, aut meritis legatarij, non extenditur ad alias perſonas *l. Cum alienam. C.* De *legat.* & *l. Nec adiecit. ff. Pro ſocio.* & iuxta ea, quæ tradit Felin. *in Cap. Innouamus. num.* 11. De *treg. & pace.* Cum ergo teſtator nominatim legauerit primæ filiæ nubenti, legatum non extendetur ad alias, quia ſpecialis nominatio indicat ſpecialem affectionem, vel merita legatariæ.

5 Quod *autem ſecluſa ſpeciali nominatione legatum debeatur cuicunq; filiæ primò nubenti*, colligitur ex doctrina, quam tradunt Felin. *nu. præced. cit.* Paul. à Monte

te

te Pico *in l. Titia. §. Titia cum nuberet. num.84. ff.* De *leg.2.* Couaruu. *in Cap. Requiſiſti. num.3.* De *teſtam.* Mantica *lib.8. de coniect. vlt. volun. tit.15. num.3.* quatenus docent, quod legatum relictum vxori ab eo, qui non habet vxores, extenditur ad omnes, quia ceſſat coniectura ſingularis affectionis, & meritorum, & intelligitur relictum ex generali affectione maritali. Vnde etiam in caſu præſenti ſi teſtator leget primæ filiæ nubenti nõ expreſſo nomine proprio ipſius, affectio erit erga filiam, quæ primò nubet, quia procedet ex generali affectione erga primam nubentem, quæcunque illa ſit.

6 Et confir. Teſtator legans primæ filiæ nubenti habet in diſpoſitione filias cũ qualitate primarum nuptiarum, ita vt reſpiciat ad talem qualitatem, alioquin ſi non reſpiceret, ſed reſpiceret ad qualitatem primogenituræ, non legaret primæ nubenti, ſed primogenitæ. Ergo locum habet diſpoſitio in fauorem illius filiæ, quæ primo loco nubet, cum qualitas oſtendat, quid diſpoſitum ſit, vt notant Bart. *in l. 4. §. Quoties. ff.* De *dam. infect.* Cephal. *Conſil.149. num.14.* Felin. *in Cap. Nonnulli. num. 102. & num. 104.* De *reſcrip.* Surd. *Conſil.45. num.26.*

An legatum dotis tribui poſſit ingredienti religionem. Queſt.250.

S V M M A

1 *Punctus difficultatis.*
2 *Legatum diſtribui poteſt ingredienti religionem.*
2 *Appellatione dotis venit, quod datur puellæ ingredienti religionem.*
3 *Communis vſus loquendi attendendus.*
3 *Vſus communis loquendi facit, vt recedatur à proprietate ſignificationis in diſpoſitione teſtatoris.*
4 *Quando legatum dotis, & pro nuptijs ſint idem.*
4 *Verba ſunt intelligenda ſecundum ſubiectam materiam.*

1 Difficultas procedit, quando non cõſtat, an teſtator reſpexerit ad matrimonium carnale: nam ſi reſpexerit, legando videlicet dotem pro maritãdis, certum eſt iuxta communem opinionẽ, non poſſe tribui, ſi legatum ſit pro incertis, vt dictum eſt ſupra *queſt.248. num.5.* Si ergo abſolutè legauit pro dotandis nihil exprimendo, an velit dotare in ordine ad matrimonium carnale, adhuc videtur dicendum, non poſſe legatum tribui ingredienti religionem: nam, vt eadem *queſt.* dicebatur, legatum dotis, & legatum pro maritandis non differunt, & ideo legatum dotis ſemper cenſetur eſſe in ordine ad matrimonium carnale.

2 Tenendum tamen eſt, *Quod poſſit dari etiam ingredienti religionem*; vt in ſpecie conſulit Azeuedo *Conſil.16. nu.21. & ſequent.* Et ratio eſt, quia quod datur Monaſterio pro puella ingrediente, cenſetur datum titulo dotis, vt notant Guido Papa *Deciſ. Delph.962. num.6.* Calderin. *Conſil.9.* Beroius. *queſt.34. Familiar. num.8.* Baeza *de dot. cap.14. num.11.* & cõſtat ex communi vſu loquendi, qui debet attendi *l. Cum de lanionis. §. Aſiniam. ff.* De *fun. inſtr.* & *l. Labeo ff.* De *ſuppellec. leg.* & notant Bar. *in l. Si quis filiabus. ff.* De *teſtam. tut.* Gonzalez *ad Reg.8. Cancel. gloſ.11. num.68.* Surd. *Conſil.454. num.19.* Iaſ. *in l. Gallus. §. Inſtituens num.20. ff.* De *liber. & poſth.* Abbas *in Cap.2. num.2.* De *verbor. ſignificat.* Ergo cum conditio dotis, & verba teſtatoris verificẽtur in ingrediente religionem, habebit quoque locum diſpoſitio ipſius *l. Miles. §. Pro parte. ff.* De *leg.2.*

3 Quod præſertim valet in diſpoſitione teſtatoris, ita vt etiam recedendum ſit à proprietate ſignificationis ob communem vſum loquendi: *l. Cum antiquitas. circa finem*, C. De *vſufr.* vbi *Gloſ. verbo. Eſſe relictum.* Bart. *ibid.* Aret. *in l. Ex facto. num.11. ff.* De *vulg. & pupil. ſubſtit.* Corn. *Conſil.233. num.6. in fine. vol.4.* Roman. *Conſil.179. num.5.* Paulus à Monte Pico. *in l. Titia. §. Titia cum nuberet. n. 21. ver. Nec obſtat. ff.* De *leg.2.* Mantica plura cumulans *lib.3. de coniect. vlt. volunt. tit.8. num.1. & ſequen.* Vnde ſtante communi vſu, quod puellæ ingredientes religionem dicantur dotati, non eſt dubium;

bium, quod ex mente reſtatoris legatu̇m dotis ad ipſas quoque extenditur.

4 Nec obſtat, quod in oppoſitum *num.1.* allatum eſt; nam reſp. Quod ſtante propria ſignificatione, appellatione dotis venit id, quod traditur marito cum ſponſa contemplatione matrimonij, & ideo, quando loquimur de dote pro illa, quæ nuptura eſt, legatum dotis, & legatũ pro nuptijs sũt idem ratione ſubiectæ materiæ, ſecundum quam verba debent intelligi. *l. Cum pater. §. Donatum. ff. De leg. 2.* & *l. Si vno. ff. Locati.* & Cap. *Conſtitutus.* De *relig. domib.* Quia tamẽ ex communi vſu loquendi nomen dotis extenſum eſt ad ſignificandum id, quod traditur monaſterio pro ingrediente pro ſubſtinendo onere alimentorum; ideo quando non fit coarctatio ratione ſubiectæ materiæ appellatione dotis venit tã dos, quæ traditur nubenti, quàm dos, quæ traditur ingredienti religionem; & proinde legatum dotis ex mente teſtatoris, quæ, vt dictum eſt, ſecundum communem vſum loquendi eſt interpretanda, ſe extendit tàm ad nubentes, quàm ad ingredientes religionem.

An Clerici Regulares Theatini poſſint ſuccedere ab inteſtato. Quæſt. 251.

SVMMA

1 *Monaſterio capati, religioſi ſuccedunt ab inteſtato.*
2 *Theatini ſuccedere poſſunt ab inteſtato ad effectum vendendi.*
3 *Quod non permanet non dicitur factum.*
3 *Poſſeſſio non duratura non dicitur poſſeſſio.*
3 *Actus, qui non durat, non habetur in conſideratione.*
3 *Quod eſt in ordine ad aliud conſideratur vt determinatum ab ipſo.*
4 *Per aditionem hæreditatis acquiritur dominium.*
4 *Res denominatur à fine.*
5 *Theatini quatenus viuant de ſponte oblatis.*
5 *Verba ſubſequentia declarant præcedentia.*
6 *Oblationum appellatione quid veniat.*
6 *Quod prouenit ab inteſtato, prouenit ex tacita voluntate defuncti.*
6 *Agens præſumitur operari modo ſibi vtiliori.*
7 *Priuilegium recipiendi ſtabilia ad effectum vendendi pro Regularibus ea non poſſidentibus.*
7 *Theatini habent æquè principaliter priuilegia aliarum religionum etiam Ieſuitarum.*
8 *Recipere immobilia ad effectum vendendi nõ lædit regulam non poſſidendi.*
9 *Profitens in religione non poſſidente immobilia, quodnam ius ad immobilia amittat.*

1 Religioſos admitti ad ſucceſſionem ab inteſtato, quando Monaſteriũ eſt capax, extra cõtrouerſiã eſt, ſi quidẽ monaſteriũ in locũ filij ſuccedit *l. Deo nobis. §. Hoc etiam cognitũ. C. De Epiſcop. & Cler.* & *§. Sed & hoc præſenti.* Authen. *De ſanctis. Epiſcop.* & Cap. *In præſentia.* *De probat.* Et proinde ſemper admittitur Monaſterium, niſi expreſsè cõtraria ſit volũtas teſtatoris, vt inter alios notant Couaruu. *lib. 1. Variar. cap. 19. n. 6. & ſequent.* & latè Paris *Conſil. 22. num. 1. & ſequent. vol. 3.* Vnde ſolum dubitatur, an poſſint ſuccedere ab inteſtato ſtante ſpeciali inſtituto non poſſidendi bona immobilia, & viuendi ex eleemoſinis ſponte oblatis. Ex hoc enim capite videntur incapaces, quia quod prouenit ex ſucceſſione ab inteſtato, non eſt eleemoſina ſponte oblata.

2 Sed hoc non obſtante tenendum eſt. *Quod poſſint ſuccedere ab inteſtato, etiam quò ad immobilia, ita vt poſſint capere hæreditatem immobilium ad effectum vendendi, & conuertendi pretium, vel in fabricam, vel in alios ſuos vſus.* Ita Gloſ. loquens de mendicantibus, quibus interdicitur habere redditus ad ſui ſubſtẽtationem *in Cap. vnicum. verbo* Domum. *De relig. domib. in 6.* Speculat. *tit. De ſtat. monach. §. 1. ver. Sed quæritur.* Iacob. de Arena *in l. Deo nobis. num. 6. ver. Alij dicũt. C. De epiſcop. & cler.* Bald. *in l. Cum quæſt. num. 7. C. De legat.* Cardin. *Conſil. 66. n. 4.* Abbas *in Cap. In præſen. nu. 63. De probat.* Felin. *num. 91. & 93.* Dec. *n. 70. alias. 270.* Alexan. *Conſil. 88. num. 1. lib. 2.* Benedic. Capra *Conſil. 24. num. 12.* Guido Papa

Decis.

Deciſ. 327. Anton. Gabr. *Concluſ.* 1. *nu.* 11. De *hered. inſtit. lib.* 4. qui omnes ſequuntur doctrinam Gloſ. & volunt incapaces poſſidendi poſſe capere ad effectum vendendi. Quos in cauſa hæreditatis Miniſtrantium infirmis ſequitur Mantica *Deciſ.* 225. *per totam.* & *De conniectur. vlt. volunt. lib.* 9. *tit.* 11. *num.* 13. ver. Cum *verò*.

3 Ratio autem eſt, quam affert Gloſ. *cit.* Quia cum bona immobilia non debeant apud dictos religioſos remanere, non dicuntur ad eos peruenire, quia tantum per trãſitum ſunt apud ipſos. Quod enim non durat, non dicitur factum, nec conuerſum in bona alterius, ſi conuerſum non durat *l. Si pro patre.* §. *Verũ. ff.* De *in rem verſo*. Nec dicitur veniſſe qui non ſtetit. Cap. 1. *De iudic.* & notant plures apud Tiraquellum *in l. Si vnquam. ver. Libertis. num.* 176. De *reuocan. donat.* Et actus, qui non durat, à lege non conſideratur *l. Cogi.* §. *Hi qui. ff.* Ad *Trebel.* & *l. Qui ſic. ff.* De *ſolut.* & *l. Nõ uidentur. init. ff.* De *reg. iur.* Cuius rei ea eſt ratio, quia quando aliquid eſt in via ad aliud, non conſideratur de per ſe, ſed cũ ordine ad ſuum terminum, à quo recipit denominationem. Vnde cum aditio hæreditatis ſit in ordine ad venditionem, non conſideratur de per ſe, ſed cum ordine ad alienationem, & ideo induit naturam alienationis, ad quam ordinatur, & proinde non contrariatur inſtituto de non poſſidendis bonis immobilibus.

4 Dices. Per aditionem hæreditatis acquiritur dominium bonorum immobilium *l. Cum heredes. init. ff.* De *acquir. poſſeſ.* & *l. Pro hered. ff.* De *acquir. hered.* Acquiſitio autem dominij bonorum immobilium contrariatur inſtituto. Reſp. Non contrariari, quia dominium eſt momentaneum, & non duraturum, vt notant Baldus *in Cap. Dum cauſa. nu.* 4. De *re iud.* & *Conſil.* 232. *num.* 1. ver. *Item domus. lib.* 2. Calderin. *Conſil.* 46. ver. *Praterea*. De *teſtam.* Mantica *dict. Deciſ.* 225. *nu.* 2. Addi etiam poteſt, quod non contrariatur, quia non eſt dominium nudũ, ſed habens cauſam finalem alienationis, & ideo cum res dominetur à fine *l. Ex imperfecto. ff.* De *leg.* 3. & *l. Sed & ſi quis.* §. 1. *ff.* De *vſufruc.* & Cap. *Fraternit.* §. *fin.* De *frigid. & malef.* conſideratur vt veſtitum cauſa ſua finali, & ſe habet vt apprehenſio alienatiua hæreditatis, & ordinata ad obſeruantiam inſtituti.

5 Nec etiam prohibentur ſuccedere ab inteſtato, quia ex eleemoſinis viuere debeant. Quia Conſtitutiones ipſorum præſcribunt, quod viuant ex eleemoſinis ſponte oblatis ad effectum excludendi petitionem eleemoſinarum, non autem ad ponendam incapacitatem ſucceſſionis. Ita enim habent *par.* 2. *cap.* 1. ver. *De altari.* De *altari, & ex euangelio viuere nos Clericos oportet, & ex ijs, quæ ſponte à fidelibus offeruntur.* Quæ verba ſolũ oſtendunt qualitatem eleemoſinarũ, ex quibus viuere debent, ad effectum excludẽdi aliam qualitatem eleemoſinarum, nẽpe mendicando acquiſitarum; nam ſtatim ſubditur. *Ita neque per nos ipſos, neque per alios petantur à ſæcularibus eleemoſinæ, ſed tota ſpes noſtra in Chriſti Domini verbis poſita ſit, qui ait, Quærite primum Regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Hæc enim verba oſtendunt, ad quem finem præcedentia prolata ſint, *l. Vſum. ff.* De *petit. hered.* & *l. Si Seruum.* §. *fin. ff.* De *leg.* 1. & iuxta ea, quæ tradunt Imola *Conſil.* 85. *init.* Signorol. *Conſil.* 37. *num.* 7. ver. *Præterea*. Bellam. *Conſil.* 39. *n.* 4. Roman. *Conſ.* 328. *num.* 5. ver. *Tertiò*. Caſtrenſ. *Conſ.* 74. ver. *Tertia regula. lib.* 2. Cum enim in ſubſequentibus excludatur mendicatio eleemoſinarum, & hoc deducatur tanquam conſequentia ex antecedentibus, fit, vt antecedentia ſolum præſcribant qualitatem eleemoſinarum; non autem, quod excludant iura, quæ aliunde competunt Monaſterio, ad ea, quæ ſibi neceſſaria ſunt.

6 Accedit etiam, quod cum nomine oblationum veniat quicquid ad Eccleſiam quocunque titulo peruenit, vt notat Gloſ. per illum text. *in Cap. Cum inter. in figurat. caſ. in fine*. De *verborum ſignificat.* quam ſequitur Moſcon. *lib.* 1. *de maieſt. militan. Eccleſ. par.* 3. *cap.* 3. ver. *Sub nomine. pag.* 466. Dum prædict[illegible]

ſtitutiones volunt, quod Clerici Regulares viuant de ſponte oblatis, ſub ſponte oblatis contineri etiam, quæ proueniunt ab inteſtato; nam hæc quoq; proueniunt ex tacita voluntate defuncti *l. Si quis cum multum.* & *l. Confirmatur. init ff. De iur. codicil.* & notat Puteus *Decif* 31. *num.* 9. *lib.* 2. Quia cum poſſit ſibi hæredem deligere, dum ſinit bona ſua deuolui ad monaſterium, tacitè illi offert hæreditatem ſuam. Imò non ſolum præſumitur offerre hæreditatem iure hæreditario, ſed etiam iure donationis, ſeu eleemoſinæ, quia agens præſumitur ſemper operari eo modo, quo ſibi vtilius eſt. *l.* 3. *ff.* De milit. *teſt.* ibi. *Nec credendus eſt* & *l. Centurio. ff.* De *vulg. & pupil. ſubſtit.* & notant Sfortia Oddo *in tract. Comp ndioſa. par.* §. *pramiſ.* 5. *ver. Secundus caſus* Menoch. *lib.* 6. *præſump.* 9. *num.* 10.

7 Denique ſubintrat etiam priuilegiũ Iulij III. concedentis domibus profeſſis Societatis Ieſu, vt poſſint recipere quoſcunque redditus ad effectum vendendi, vt habetur in libello *Litterarum Apoſtolicarum ad fauorem ipſius emanatarum*, de quo etiam Mantica dicta *Decif.* 225. *n.* 12. Quod participatur etiam à Theatinis nõ ſolum ex generali communicatione priuilegiorum aliarum religionum, ſed etiã ex conceſſione, & extenſione, qua omnia priuilegia ipſis conceduntur tanquã ſi primò, & principaliter ipſis eſſent conceſſa, vt conſtat ex Breui Gregorij XIV. *ſub die* 5. *April.* 1591. & ex ſpeciali conceſſione omnium priuilegiorum eiuſdem Societatis à Pio V. in fauorem eorumdẽ Cler. Reg. Theatin. *ſub Dat.* VII. *Id. Febru.* 1567. *vt in eius Bulla* 31. §. 14. *tom.* 2. *Bullar.*

8 Nec dici poteſt quod dictum priuilegium tanquam contrarium Inſtituto non cenſeatur conceſſum, cum nõ poſſint poſſidere bona immobilia, ſed debeant viuere ex eleemoſinis, nam Ieſuitæ quoque non poſſunt poſſidere, nec ad ipſa ius acquirere, vt conſtat ex *Conſtit.* 9. §. 9. Iulij III. *tom.* 1. *Bullar.* ibi. *Vt non ſolum priuatim, ſed neque etiam communiter poſſint profeſſi, vel vlla eorum Domus, ... ccleſia ad reliquos prouentus, redditus poſſeſſiones, ſed nec ad vlla bona ſtabilia, præter ea, quæ opportuna erunt ad vſum proprium, & habitationem, retinenda, in aliquod ciuile acquirere, rebus ſibi ex charitate donatis ad neceſſarium vitæ vſum contenti;* & tamen prædictum priuilegium eſt ijs conceſſum; & proinde præſumitur non contrariari Inſtituto non poſſidendi bona immobilia, & viuendi ex eleemoſinis, atque adeo conceſſum etiam eſſe Theatinis.

9 Dices: Dum quis profitetur Regulam, ſecundum quam non licet bona immobilia poſſidere, extinguitur ius ſucceſſionis ab inteſtato ad immobilia. Ergo non poterit ſuccedere ab inteſtato, atque adeo nec Monaſterium ratione ipſius. Reſp. Extingui illud tantum ius, cuius religio non eſt capax; nam cœtera omnia iura transferuntur in Monaſterium. Sicut ergo Religio non eſt incapax percipiendi immobilia ad effectum vendendi, ita etiam poteſt retinere ius, quò ad ipſa percipienda, quod cõuenit profitẽtibus. Et ideo nõ extinguetur ius ſucceſſionis, quod conuenit profitentibus, ſed tantum qualificabitur, vt ſit ad percipiendum in ordine ad vendendum, non autem ad reſtituendum.

An Clerici Regulares Theatini ſuccedant in fideicommiſſum. Quæſt. 252.

S V M M A.

1 *Theatini ſuccedunt in bona probibita alienari extra familiam.*
1 *Fideicommiſſum ſimplex poteſt ſtare cum poteſtate alienandi intra familiam.*
2 *Religioſus transfert in monaſterium ius ſucceſſionis.*
2 *Etiam ius ſuitatis, & agnationis.*
2 *Probibita alienari extra familiam poſſunt alienari in quemcunque de familia.*
3 *Quando monaſterium excludit ſubſtitutum, poſſunt Theatini ſuccedere ad effectum alienandi.*
3 *Quando fideicommiſſum defertur ad religioſum excluditur ſubſtitutus in perpetuũ.*
3 *Monaſterium æquè dilectum ac ſubſtitutus, quando ab ipſo excludatur.*

Thea-

4 *Theatini poſſunt recipere hæreditatem ad effectum alienandi, etiam ſtante prohibitione alienationis.*
4 *Prohibitio alienandi ceſſat, ſi fiat de iure impoſſibilis.*
4 *Conditio de iure impoſſibilis reijcitur etiã de mente teſtatoris.*
5 *Quando monaſterium excluditur à ſubſtituto, an Theatini poſſint percipere hæreditatem viuente religioſo hærede.*
5 *Monaſterium retinet ius ad fideicommiſſum viuente monacho.*
6 *Monaſterium incapax immobilium, & excluſum à ſubſtituto, percipere poteſt ad effectum vendendi durante vita religioſi.*
6 *Grauatus poteſt alienare donec veniat caſus reſtituendi.*
7 *Fideicommiſſarius grauatus eſt verè dominus.*
7 *Alienatio, quæ non lædit perſonam, ad cuius fauorem prohibetur, eſt licita.*
8 *Expreſſa prohibitio alienationis facit, vt neque ad vitam fideicommiſſum alienari poſſit.*
8 *Quid, ſi hæreditas perueniat ad monaſteriũ incapax poſsidendi.*

---

1 ORitur difficultas ex eo, quod fideicommiſſum alienari nõ poteſt: vnde cum poſſint ſolum ſuccedere ad effectum alienandi, vt dictum eſt *qu. præcedenti*, videtur ſequi, quod poſſint ſolum ſuccedere in bona libera, non autem in ſubiecta fideicommiſſo. Pro reſolutione autem. *Tenendum eſt primo loco, quod poſſint ſuccedere, quando fideicommiſſum oritur ex prohibitione alienationis extra familiam; tunc enim poſſunt adire hæreditatem ad effectum alienandi in aliquem ex familia.* Pro cuius intelligentia notanda eſt doctrina, quod poteſt ſtare fideicommiſſum ſimplex, per quod hæreditas gradatim de vno in alium tranſeat, & quod grauatus poſſit alienare in aliquem de familia, vt cum Comen. Caſtrenſ. Socin. Ferdinan. Alciato et alijs notat Surd. *Conſ.96.n.25.* nam fideicommiſſum habebit locum, ſi grauatus moreretur ab inteſtato, aut ſi alienaret in extraneum, vel inter viuos, vel per vltimam voluntatem, quod etiam probat ex varijs text. Hoc autem debet intelligi, vt Monaſterium habeat ius ſuccedendi, quamdiu religioſus viuit.

2 Ratio autem eſt. Quia religioſus transfert in Monaſterium omnia ſua iura, atque adeo etiam ius ſucceſſionis. §: Si *qua mulier.* Authen. *De ſanctis. Epiſcop.* & §. *Illud quoque*. Authen. *De monach.* & Authen. *Si qua mulier*, & Authen. *Ingreſſi.* C. De *ſacroſan. Eccleſ.* & Cap. Si *quæ mulier.* & Cap. *Quia ingredientibus.* 19. *Quæſt.* 3. vbi approbantur leges hoc ſtatuentes. Cum enim religioſus per profeſſionẽ non amittat iura ſuitatis, & agnationis, & proinde transferat in Monaſterium *l. fin.* C. De *Epiſcop. & cler.* vbi *Gloſ.* §. *Hoc autem*. verbo. *Parentum*. Bal. *n.4.* & cœteri Doctores. Tiraquel. *De retr. ligna.* §. *1. gloſ.8. num.19.* & *l. Si vnquam*. verbo. *Suſceperit. num.42.* C. De *reuocan. donat.* & *De nobilit. cap.6. num.* 50. & *Cap.* 26. *in fine*. alios referens. Molina *lib.1. de primogen. cap.13. nu.47.* Mantica *lib.8. de conniect. vlt. volun. tit.12. num.25.* Ergo licet monaſterium non ſit capax poſſidendi immobilia, dum tamẽ poteſt ſuccedere ad effectum vendendi, vt dictum eſt *quæſt. præced.* poterit ſuccedere etiã in bona prohibita alienari extra familiã ad effectum alienandi in aliquem de familia; quia bona prohibita alienari extra familiam, poſſunt alienari in quemcunque de familia etiam remotiorem. *l. Peto.* §. *Fratre.* ff. De *legat.2.* & *l. Vnum ex familia. init.* & §. *1.* & *l. Filiusfamilias.* §. *Pater. Eod. tit.* & notant Tiraquel. cum Comenſ. Caſtrenſ. Socin. Ferdinan. Alciat. *De retract. Conſang.* §. *11. gloſ.6. nu.7.* Ruin. *Conſil.127. num.13.* ver. *Nam quandoque. vol.2.* Alciat. *Conſil.561. nu.3.* Surd. *Conſil.96. num.24.* Pariſ. *Conſil.2. num.46. vol 1.* & *Conſil.72. num.12. vol.2.* Cephal. *Conſil.11. num.11.* Cuman. *in l. Cum ita.* §. *In fideicom. num.2.* ver. *Ego tamen. ff.* De *leg.2.* Mantica. *lib.8. de conniect. vlt. volunt. tit. 12. num. 23. in 2. edit.*

3 Secundo loco tenendum eſt. *Quod, quando Monaſterium excludit ſubſtitutum, poteſt ſuccedere in fideicommiſſum ad effectum alienandi, etiam ſi bona immobilia poſſidere non poſſit.* Ratio eſt. Quia per hoc, quod fideicommiſſum defertur ad religioſum iure ſucceſſionis, excluditur

ſubſtitutus in perpetuum, & expirat fideicommiſſum. *§. Sed & hoc præſenti*. Authen. *De ſanctis. Epiſcop.* & Authent. *Niſi rogati*. C. Ad *Trebel.* & Cap. *In præſentia*. De *probat.* Quia nimirum, cum religioſus ſe tradat Monaſterio, & in ipſum omnia ſua iura trāsferat, induit perſonam profitentis, & illam repræſentat, atque adeo præſumitur æquè dilectum à teſtatore, ac perſona, ad quam ex vi inſtitutionis, aut ſubſtitutionis peruenit hæreditas; & conſequenter noluiſſe vlterius extendere ſubſtitutionem, ſed termi naſſe in Monaſterio, vt in eo, quod ſemperdurat, & repręſentat perſonam vocatam. Ergo cum Monaſterium non poſſit retinere immobilia, ſed ſolum capere ad effectum vendendi, poterit ſuccedere in immobilia fideicommiſſo ſubiecta ad effectū alienādi vēdo in hoc iure ſuo; quia cum per delationem ad Monaſterium expiret fideicommiſſum, efficiuntur alienabilia, cum non debeant amplius alicui reſtitui.

4 Sed dubium eſt. Quid dicendum ſit, ſi à teſtatore, vnuſquiſque, ad quem fideicommiſſum peruenerit, expreſsè prohibitus ſit alienare. Reſp. Adhuc poſſe percipere hęreditatem ad effectū alienandi. Tum quia, cum prohibitio alienandi ſit conſequutiuè ad fideicommiſſum, extincto fideicommiſſo talis quoqꝫ conditio extinguitur, vnde cum extinguatur fideicommiſſum, quando monaſterium excludit ſubſtitutum, vt dictum eſt *num. præced.* extinguetur quoque prohibitio. Tum quia deuenitur ad caſum, in quo prohibitio alienandi ſit de iure impoſſibilis, ſi quidem retentioni bonorum immobilium obſtat ius ſpeciale religionis, cum Conſtitutiones ipſius præcipiāt alienationem, & proinde in tali caſu reijcitur à diſpoſitione teſtatoris, & habetur pro non appoſita. *§. Impoſſi.* Inſtit. *De hæred. inſtit.* & *l.* 1. & *l. Conditiones contra.* & *l. Si quis ita inſtitutus*. *ff.* De *condit. inſtit.* & *l. Obtinuit. ff.* De *condit. & demonſtr.* & *l. Reprehendenda*. C. De *inſtitut. & ſubſtit.* Idque prouenit ex tacita mente teſtatoris, qui præſumitur, non fuiſſe appoſiturum pro caſu, in quo fieret impoſſibilis. *l. Quoties. §. Tantumdem.* ver. *Sed ſi. ff.* De *hæred. inſtit.*

5 Tertiò. *Quando monaſterium excluditur à ſubſtituto, adhuc Clerici Regulares Theatini, & alia huiusmodi religiones poſſunt percipere hæreditatem ad effectum vēdendi pro tempore vitæ naturalis illius religioſi; cuius contemplatione religio ſuccedit.* Ratio autem eſt, Quia Monaſterium, licet excludatur à ſubſtituto, non excluditur, niſi poſt naturalem mortem profeſſi grauati, quia cum omnia iura profeſſi tranſeant in monaſterium, vt dictū eſt *num.* 2. ſicut profeſſus toto vitæ tempore in ſæculo retinuiſſet illa bona, ita etiam monaſterium poterit retinere, vt tradunt communiter in *Cap. Cum in præſentia. num.* 25. De probat. Coſta *in Cap. Si pater. par.* 1. *verbo.* Si abſqꝫ liberis. *n.* 63. De *teſtamen. in* 6. Tapia *Authen. Ingreſſi.* ver. *Sua. Cap.* 13. *nu.* 49. C. *De ſacroſanc. Eccleſ.* Socin. *in l. Cum auus. num.* 104. *in fine. ff.* De *condit. & demonſtr.* Pariſ. *in l. Gallus. § Et quid ſi tantum. num.* 52. *ff.* De *liber. & poſth.* Bald. *Conſ.* 407. *n.* 13. *vol.* 1. Corn. *Conſil.* 18. *n.* 23. *vol.* 4. Ruin. *Conſ.* 85. *num.* 4. *vol.* 2. Beroius *Conſil.* 114. *in fine*. *vol.* 2. Surd. *Conſil.* 90. *n.* 23. & *Conſil.* 238. *num.* 5. & 6. alios citans. Honded. *Conſil.* 62. *num.* 37. *lib* 1. Boer. *Deciſ.* 354. *num.* 4. Couaruu. *lib.* 1. *Variar. cap.* 19. *num.* 7. Peregrin. *De fideicom. ar.* 28. *num.* 81. Molina *tom.* 1. *De iuſt. & iure. diſp.* 190. ver. *In quocunque autem*. Sanchez *lib.* 7. *in Decal. cap.* 16 *num.* 10.

6 Quando ergo monaſterium excluditur à ſubſtituto, & non eſt capax poſſidendi bona immobilia, ſed tantum percipiendi ad effectum vendendi, poterit percipere fideicommiſſum, & vendere durante vita religioſi, ratione cuius ſuccedit, ſi quidem grauatus poteſt alienare valide, donec veniat caſus reſtituendi *l. Seruo legato. §.* 1. *ff* De *legat.* 1. vbi Doctores, & *l. Cum pater. §. Libertis. ff.* De *legat.* 2. vbi Gloſ. & Doctores. & notant Alexan. *Conſil.* 65. *init. vol.* 5. Marſil. *Sing.* 31. Tiraquel. alios referens. *De retract. conuen. §.* 1. *gloſ.* 7. *nu.* 10. Surd. *Conſil.* 294. *num.* 26. Bart. *in l. fin. §. Sin autem.* C. Cōmunia *de legat.* vbi & cæteri Doctór. Seraph.

raph. *Deciſ.* 755. *num.* 6. Duran. *Deciſ.* 40. *num.* 46. Rota *Deciſ.* 110. *num.* 34. *par.* 2. *Diuerſor.*

7 Ratio autem eſt, quia fideicõmiſſarius grauatus eſt verus dominus, cum interim acquirat dominium *l. Filij.* & *l. Filios. ff. De vſu, & vſufr. leg.* & notant Socin. ſen. *Conſil.* 10. *num.* 11. Peregrin. *De fideicom. ar.* 40. *num.* 6. Molin. *De primogen. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 4. Rota *in Reatina. Fideicom.* 17. *Maij*, & *in Ariminenſ. legit.* 1617. *coram Durano.* & ſequitur idem Duran. *Deciſ.* 155. *num.* 16. & ideo poteſt alienare fideicommiſſum ad tempus ſuæ vitæ, quia per hanc alienationem non læditur perſona, ad cuius fauorem facta eſt prohibitio alienandi, vt tradunt Angel. *Conſil.* 169. Natta *Conſil.* 470. Surd. 462. *num.* 15. Et ratio eſt, quia ceſſat ratio prohibitionis, atque adeo prohibitio Cap. *Et ſi chriſtus.* De *iureiur.* & *Cap. Neophytus Diſt.* 61. Gloſ *ibid.* Archidiacon. Gemin. Alexan. *ibid.* Bald. *in dict. Cap. Et ſi chriſtus.* Butr. *ibid. not.* 1. Tiraquel, alios citans, *tract. Ceſſan. cau. par.* 1. *num.* 215.

8 Quod ſi monaſterium non ſolum excludatur à ſubſtituto, ſed etiam adſit prohibitio expreſſa teſtatoris alienandi fideicommiſſum, quò ad omnes, ad quos peruenerit, tunc, licet neque vita durante grauati, poſſit alienari iuxta *l. Cum pater. §. Si libertis. ff.* De *leg.* 2. & *l. Peto. §. Fratre. Eod. tit.* & notant Molina *de primogen. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 33. Peregr. De *fideicom. ar.* 40. *num.* 5. Duran. *Deciſ.* 40. *nu.* 47. Rota *Deciſ.* 110. *num.* 34. *par.* 2. *Diuerſ.* Adhuc tamen Monaſterium incapax poſſidendi immobilia, ſed capax recipiendi ad effectũ alienandi, poterit alienare, quia cum ſimus in caſu, in quo de iure prohibitio ſit impoſſilis, habetur pro non appoſita juxta ſuperius dicta *num.* 4.

An ſi teſtator dicat hæredi inſtituto, quod certam ſummam pecuniæ poſt mortem ſuam ſoluat alicui, teneatur ſoluere. Quæſt. 253.

S V M M A.

1 *Hæres promittens teſtatori ſoluere certam pecuniam alicui, tenetur.*

1 *In actu vltimæ voluntatis poſſunt contractus celebrari.*

2 *Hæres promittens aliquid teſtatori tenetur, etiam ſi teſtamentum ſit nullum, ſi adhuc ab inteſtato ſuccedat.*

2 *Promiſsio facta ab hærede teſtatori eſt quid diuerſum ab vltima voluntate.*

3 *Hæres, ſi non promittat teſtatori, an teneatur ſoluere certam ſummam iniunctam, ſi non adſint teſtes &c.*

4 *Voluntas teſtatoris quando obliget hæredem.*

4 *Voluntas vltima ſine teſtibus ſufficientibus eſt nulla.*

4 *Solemnitates inuentæ ob publicam vtilitatem.*

4 *Omiſsio illarum vitiat actum.*

5 *Quot teſtes requirantur, vt hæres teneatur implere voluntatem teſtatoris.*

6 *Vbi res demonſtratur, non eſt opus, vt magis demonſtretur.*

6 *Hæres quatenus teneatur exequi voluntatem teſtatoris.*

7 *Actus habens, quæ de iure naturæ ſunt ſubſtantialia, tenet de iure naturæ, & quid, ſi lex irritet.*

8 *Aliud promittere exequi vltimam voluntatem, & aliud promittere exequi diſpoſitionem teſtatoris.*

8 *Hæres, ſi promiſit, an teneatur exequi legatum deficiente debita ſolemnitate.*

8 *Voluntas vltima nulla, perinde ſe habet, ac ſi non eſſet.*

---

1 IN hac difficultate cum diſtinctione eſt procedendum. Vel enim hæres, ſeu exequutor promiſit, quod teſtator iniunxit: vel nõ promiſit. *Si promiſit, tenebitur exequi mentem defuncti, iuxta* ea, quæ tradunt Sotus *lib.* 4. *de iuſt. & iure qu.* 5. *ar* 3. *ver. Tertio arguitur.* Sanchez *lib.* 4. *Conſil. moral. cap.* 1. *dub.* 14. *n.* 15. Matienzo *lib.* 5. *noua recopil. tit.* 4. *De teſtam. l.* 1. *gloſ.* 10. *num.* 29. Ripoll. *in Varijs reſolut.*

lut. cap. 13. de teſtam. num. 283. & ſequent. & deſumitur *ex l. fin.* C. *Ad leg. Falcid.* Ratio autem eſt. Quia cum in actu vltimę voluntatis poſſint contractus celebrari. *l. Non eſt miſſum. ff.* De piguor. *act.* & tradunt Gloſ. *in l. Hæredes palam. §. fin. ff.* De *teſtam.* Bald. Bart. & alij *ibid.* Caſtrenſ. *in l. Cum antiquitas*. C. De *teſtam.* hæc vltima voluntas teſtatoris conualidatur inter viuos mediante contractu, per quem teſtator obligat hærede ad accipiendam hæreditatem ſub illo onere ſoluendi tertio certam ſummam de bonis hæreditatis Et proinde hæres non ſolum, quia eſt certus de voluntate defuncti; ſed etiam, quia obſtinxit fidem ſuam, & conſenſit in contractum, tenetur dictam ſummam ſoluere.

2 Ex quo fit. Quod licet teſtamentũ non valeret, neque etiam quo ad legata, adhuc tamen hæres, ſi ab inteſtato ſuccederet, teneretur dictam ſummam de bonis defuncti ſoluere, quia cum dicta bona ſint ſub diſpoſitione teſtatoris, poteſt obligare hæredem, quocumque modo ſuccederet, ad dictam ſummam ſoluendam, vnde cum hæres conſenſerit in obligationem, tenetur in conſcientia illam ſoluere, quia obligatio oritur ex contractu inter viuos: & etiam in foro externo, ſi adſint teſtes ſufficientes; ſufficient autem duo teſtes, quia hic contractus eſt diuerſus à teſtamento, & regulatur ſecundum propriam naturam contractus, vt tradunt Iaſ. *in l. 1. num. 11.* C. De *bonor. poſſeſſ. ſecun. tab.* Duran. *De condit. & mod. par. 4. cap. 2. num. 8.*

3 Si verò teſtator ſolum iniunxit hæredi, vt certam ſummam de bonis hæreditatis tertiò daret, nec hæres obſtrinxit ſuam fidem, atque adeo non interuenit contractus, adhuc obligari in conſcientia ad illam ſoluendam, reſoluendum eſſet iuxta ea, quæ tradũt Matienzo *lib. 5. noua recopilat. tit. 4. de teſtam. l. 1. gloſ. 10. num. 11.* & alij, quos ipſe citat. Ripoll. *in varijs reſolut. cap. 13. de teſtam. nu. 283.* & illi, qui volunt ex teſtamento minus ſolemni oriri naturalem obligationem, quos refert Sanchez *lib. 4. Conſil.* Cap. 1. *dub. 14. num. 2.*

4 Sed tenendum eſt, *Quod non teneatur hæres dictam ſummam ſoluere, quamuis ſibi conſtet de voluntate teſtatoris, niſi adſint teſtes ſufficientes pro vltima voluntate requiſiti.* ita Sotus. *lib. 4. de iuſt. & iure quæſt. 5. ar. 3. ver. Tertio arguitur.* Sanchez *lib. 4. Conſil. cap. 1. dub. 14. num. 15.* Ratio eſt. Quia voluntas teſtatoris ſecluſo contractu, cum reſpiciat aliquid exequendũ poſt mortem, non obligat hæredem, niſi per modum vltimæ voluntatis. Ergo, ſi non valet, nec habet vim per modum vltimæ voluntatis, nullam inducet obligationem. Voluntas autem vltima, cui non adſiſtũt teſtes ſufficientes, eſt nulla, quia leges eam irritant *l. Hac conſultiſſima*. C. De *teſtamen.* & proinde ſolemnitas teſtium pertinet ad ſubſtantiam vltimæ voluntatis de iure communi, vt notant Couaruu. *in Cap. Cum omnes. nu. 8.* De *teſt.* Matien. *lib. 5. Noua recopil. tit. 4. de teſt. l. 1. gloſ. 4. num. 12.* Tel. *ad l. 3. Tauri. num. 21.* Burgos de Pace. *num. 444.* alios citantes. Cum enim ſolemnitates ſint inuentæ ob publicam vtilitatem ad euitandas fraudes, vt notant Bald. *in cap. 1. §. Si quis per triginta. num. 9.* Si *de feud. fuer. contr. inter Domin.* Corn. *Conſil. 135. num. 24.* Merito omiſſio illius vitiat actũ, vt tradunt Bart. *in l. Si quis pro eo. num. 8. ff.* De *fideiuſ.* Bald. *Conſil. 250. num. 24.* Rota *in Romana nullitatis obligat. 16. Ian. 1626. coram Durano*. Cum ergo talis vltima voluntas ſit nulla, nullam poteſt parere obligationem, quia cauſa nulla nullum parit effectum.

5 Sed difficultas eſt. Quot teſtes requirantur, vt hæres teneatur implere volũtatem teſtatoris. Sanchez *proxed. num. citat.* vult, quod tot teſtes debeant interuenire, quot requiruntur ad teſtamentũ nuncupatiuum. Sed hoc non eſt neceſſarium, ſed ſufficient duo, vel tres teſtes coram parocho. Nam in Cap. *Cum eſſes*. De *teſtam* corrigitur ius commune ciuile requirens ſeptem, vel quinque teſtes tanquam alienum à lege diuina, Sãctorum PP. inſtitutis, & à generali conſuetudine Eccleſiæ, & ſtatuitur, quod teſtamenta firma permaneant, quæ coram Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus facta

facta ſunt. & ideo cum ius canonicum obliget in conſcientia, quamuis ſecundũ ius ciuile aliter ſeruetur, orietur obligatio in hærede ad ſeruandam vltimam voluntatem teſtatoris ſiue circa legata, ſiue circa quodcunque aliud, ſi adſint requiſita à iure canonico. Imo ſi id, quod teſtator iniunxit ſoluendum tertio ab hærede, ſit ad pias cauſas, ſufficient duo, vel tres teſtes, vt ſtatuit Alexan. III. *in Cap. Relatum*. De *teſtamen*.

6 Dices Hæres eſt certus de voluntate defuncti. Ergo tenetur implere, etiam ſi non certificetur per teſtes, vbi enim res demonſtratur, non eſt, cur magis demõſtretur. *l.* 1. *§. fin. ff.* De *dot. præl.* & *l. Certum. ff.* Si *cert. pet.* Reſp. hæredem eſſe quidem certum de voluntate teſtatoris; ſed inſuper etiam eſſe certum, quod talis voluntas ſit inualida de iure, nec vllum poſſit operari effectum, quia ius ipſi reſiſtit: & ideo non tenetur ad aliquid, quia in tantum teneretur, in quantum voluntas haberet vim obligandi.

7 Dices 2. Licet voluntas vltima teſtatoris careat ſolemnitate teſtium, habet tamen, quæ de iure naturæ ſunt ſubſtantialia, & ideo obligat hæredem, cum de ipſa ſit certus. Nam quando actus habet, quæ de iure naturæ ſunt ſubſtantialia; licet non habeat formam ſolemnitatis, tenet de iure naturæ, vt loquentes de electione tradunt Abbas *in Cap. Quia propter.* De *elect.* Innocent. *in Cap. Quod ſicut. Eod. tit.* vbi cœteri Doctores. Nauar. *Conſil.* 6. *num.* 5. De *elect.* Sylueſter *verbo*. Electio I. *quæſt.* 10. Sigiſmun. *De elect. dub.* 3. *init.* Lauor. *De elect. cap.* 21. *num.* 27. Miran. *tom.* 2. *Manual. quæſt.* 23. *art.* 3. *concluſ.* 3. *in fine*. Rota *in Treuirenſi Abbat. S. Maximini.* 24. *Nouemb.* 1624. *coram Coccino*. Reſp. Actum valere de iure naturæ, quando habet, quæ de iure naturæ ſunt ſubſtantialia, ſi lex non reſiſtat annullando; ſecus autem, ſi annullet; nam annullando limitat potentiam ad illum actum, & coarctat, vt non poſſit operari, niſi cum tali forma, & ideo aliter operando, deficienter operatur, atque adeo nulliter, cum lex non ſinat potentiam ſortiri ſuum effectũ. Sic in matrimonio, quamuis contractus habeat, quæ de iure naturæ ſunt ſubſtantialia, eſt nullus abſolutè, ſi ſit clandeſtinus, quia à iure irritatur, nec inducit aliquã obligationem. In caſu autem noſtro vltima voluntas irritatur, niſi adſint teſtes ſufficientes, vt dictum eſt *num.* 4.

8 Deniq; dubium remanet, Quid dicendum, ſi teſtator iniungat hæredi, vt exequatur ſuam vltimam voluntatem circa aliquod legatum, aut quid aliud, & hæres promittat, an teneatur exequi, ſi teſtamentum ſit nullum defectu ſolẽnitatis requiſitæ etiam ſecundum ius canonicum. Pro quo eſt aduertendum, quod aliud eſt promittere exequi vltimã voluntatem; & aliud promittere exequi id, quod diſponit teſtator. Primò modo fides promiſſarij adſtringitur teſtatori circa vltimam voluntatem, atque adeo reſpicit tempus futurum, in quo voluntas vltima erit in ſtatu, vt poſſit exequutioni mandari. Secundo modo adſtringitur circa rem, de qua procedit diſpoſitio, & reſpicit aliquid præſens, licet in tempore futuro exequendum, & ſupponit id, circa quod ſe obligat. Reſp. ergo. Non teneri hæredem exequi vltimã voluntatem, quando deficiunt debitæ ſolemnitates. Ratio eſt, quia promiſſio de exequenda alicuius voluntate ſupponit, quod talis voluntas exiſtat: vnde votum obedientiæ non obligat ad obediendum ſuperiori, niſi in ipſo adſit voluntas, quæ exigat obedientiam. Quando autem vltimæ voluntati deeſt ſolemnitas requiſita ſaltem à iure canonico, non adeſt vltima voluntas exequutioni mandanda, quia cum ſit nulla iuxta dicta ſupra. *n.* 4. perinde ſe habet, ac ſi non eſſet. *l. Duo ſunt*. & *l. Non putauit*. *§. Quæſiuit. ff.* De *bono. poſſeſ. contra tab.* & notant Farinac. *in praxi* Crimin. *quæſt.* 15 *nu.* 45. *& ſeq.* Surd. *Deciſ.* 222. *num* 2. & ideo non ſubintrat promiſſio exequutionis, cum ſit facta ex præſuppoſitione, quod exiſtat vltima voluntas. E contra verò dicendũ eſt, ſi promiſsio ſit de exequẽdo eo, quod diſponitur à teſtatore iuxta dicta *num.* 1. Quod etiam confir. à contrario ſenſu ex Cap. *Cum eſſet*, & Cap. *Relatum*. De *teſtamen*.

tamentis. nam ſi eſt implenda voluntas teſtatoris, quando adſunt ibi præſcripta, vt pote quia tunc eſt valida, non erit implenda, quando non adſunt, vt pote inualida.

An legatum relictum regularibus pro fabrica poſſit in alium vſum ſaltem meliorem conuerti. Quæſt. 254.

S V M M A.

1 *Legatum relictum regularibus pro fabrica an poſſit in alium vſum conuerti.*
2 *Quid, ſi accedat conſenſus hæredis.*
3 *Diſpoſitio voluntaria eſt implenda in forma ſpecifica, nec poteſt impleri per vtilius.*
3 *Fit iniuria teſtatori, ſi legatum conuertatur in aliud, licet melius.*
4 *Legatum pro maritandis puellis incertis an poſſit tribus ingredientibus religionem.*
5 *Impium eſt, non ſeruare voluntatem teſtatoris prætextu cauſæ magis piæ.*

1 QVod legatum. v. g. relictum pro conſtructione Capellæ poſſit à Regularibus cõuerti in alium vſum præſertim meliorem, vt ſi conuerteretur in emptionem librorum, tradit Bordon. *to.* 2. *Conſil. regul. reſol.* 55. *nu.* 48. & 49. Et fundatur in priuilegijs Sixti IV. & Leonis X. apud Collectorem. *verbo. Legatum*. & hoc ipſum tenuerunt ante reuocationẽ Oraculorum viuæ vocis Rodriquez *in Quæſt. reg. tom.* 1. *quæſt.* 27. *art.* 5. & *tom.* 2. *quæſt.* 125. & Alter Rodriquez *in Compẽdio. Reſol.* 88. *num.* 12. Citat etiam Lezanam *tom.* 1. *quæſt. Reg. cap.* 18. *num.* 94. Verum ibi reijcit hanc opinionem, quatenus fundatam in dictis priuilegijs, tum quia reuocata ſunt; tum quia non fuerũt authentica, vt teſtatur Caſarub *in Cõpẽd. priuileg.* verbo *Commutare. num.* 1. & 2. & rurſus hanc opinionem reijcit *to.* 2. *c.* 19. *n.* 47. Rurſus etiam in eo fundatur, quod commutatio fiat in melius, & vtilius religioni.

2 Sed tenendum abſolutè eſt, *Quod relicta pro aliquo vſu determinato non poſſit à Regularibus in alium vſum, etiam vtiliorem conuerti, ſiue interueniat conſenſus hæredum, ſiue non: & proinde legatum pro conſtructione Capellæ non poſſe cõuerti in emendos libros*. Ita decernitur in Clemen. *Quia contingit*. De *relig. domib.* ibi. *Cum ea, quæ ad certum vſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium [ſalua quidem ſedis Apoſtolicæ auctoritate] conuerti*. Et ita tradit Gloſ. *ibid.* Verbo. *Non ad alium*. & communiter in materia de legatis quò ad commutationem.

3 Ratio autem eſt. Quia quãdo agitur de adimplenda alicuius diſpoſitione, quæ ſit merè voluntaria, debet adimpleri in forma ſpecifica, ita vt non poſſit impleri per æquipollens etiam melius, et vtilius Cap. Cui *de non ſacerdotali*. De *præben. in* 6. nec poteſt fieri extenſio dictæ diſpoſitionis ad caſum non expreſsũ. Ergo, cum diſpoſitio teſtatoris de legato ſit omnino voluntaria, erit implenda in forma ſpecifica, ita vt non poſſit etiam in melius commutari. Ratio autem eſt. Quia cum legatum relictum ſit à teſtatore ad certum vſum ex mera eius libera voluntate determinatum, dum in alium conuertitur, etiam meliorem, fit ipſi iniuria, quia eo inuito contrectantur res ipſius aliter, ac diſpoſuerit; nam cum potuerit ipſe in meliorem vſum deſtinare, & noluerit, præſumitur rationabiliter inuitus, quod in alium vſum conuertatur.

4 Confir. Legatum relictum pro maritandis puellis incertis non poteſt tribui ingredientibus religionem, etiam ſi cauſa ſit magis pia, vt tradunt Bald. *in Authen. Quia rogati. num.* 11. ver. *Quæro. numquid. ff.* Ad *Trebel.* Felin. *in Cap Eccleſia* S. *Mariæ. num.* 93. De *Conſtit.* Gulliel. Benedict. *in Cap. Raynutius*. ver. *Qui cum alia. nu.* 31. De *teſtam.* Gutierez *lib.* 1. *Quæſt. canon. Cap.* 32. *num.* 20. Mantica *De coniect. vlt. volun. lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 23. & communiter præſertim citati ſupra *Quæſt.* 248. *n.* 5. non alia ratione, niſi quia voluntas teſtatoris debet impleri in forma ſpecifica. Ergo nec Regulares poterunt commutare legatum in alium vſum, etiam meliorem.

Nec

5 Nec iuuant priuilegia, quia ſunt conceſſa viuæ vocis oraculo, & proinde ſublata ſunt, & dato, quod non eſſent ſublata, quæ non ſunt alteri præiudicialia, vt tradit idem Bordon. *to. 1. Conſ. Reſol.* 31. adhuc iſta eſſent ſublata, quia ſunt in præiudicium teſtatoris; nam impium eſt, & iniurioſum non ſeruare voluntatem teſtatoris etiam prætextu cauſæ magis piæ, vt notant Angel. *Conſ.* 328. *num.* 5. Dec. *Conſil.* 11. *num.* 10. *&* 21. Caſtrenſ. *Conſ.* 259. *in fine. vol.* 1. Pariſ. *Conſ.* 19. *nu.* 56. *vol.* 2. Mantica *De coniectur. vlt. volun. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 4. *in fine*. Imo conuertere legatum pro fabrica Capellæ in libros emendos eſſet conuerſio in vſum minus pium, quia in primo vſu agitur immediatè de cultu Dei.

An legatarius poſſit clam capere rem ſibi legatam, ſi præuideat, quod non ſit eam conſequuturus ex aliquo defectu ſolemnitatis teſtamenti. Quæſt. 255.

S V M M A

1 *Legatarius an poſsit clam capere rem legatam, ſi timeat de exequutione defectu ſolemnitatis.*
2 *Quid, ſi adſint ſolemnitates iuris canonici.*
2 *Quid requiratur, vt voluntas teſtatoris ſit efficax.*
3 *Voluntas vltima valida de iure canonico obligat in conſcientia.*

---

1 VIdetur affirmatiuè reſoluendum iuxta ea, quæ tradunt Bald. *in l.* 1. C. De *teſtam. milit.* Iaſ. *ibid. num.* 8. Syluester *verbo*. Legatum. 4. *num.* 10. Medina *Cod. de reb. reſtit. quaſt.* 23. Armilla *verbo*. Hæreditas. *num.* 14. Ripa *in l. Nemo poteſt. num.* 101. *ff.* De *legat.* 1. Vaſquez *lib.* 1. *De ſucceſ. creat. lib.* 1. *§.* 1. *num.* 24. *&* *§* 2. *num.* 6. Quando nimirum legatarius eſſet certus de voluntate defuncti. Quia in tantum requiritur ſolemnitas, in quantum præſumitur neceſſaria ad fraudes vitandas, & ad certificandam voluntatem teſtatoris. Si ergo aliunde conſtat de voluntate teſtatoris, debet ſortiri ſuũ effectum; & legatarius poterit tanquam ſibi debitam in foro conſcientiæ rem legatam capere.

2 Sed dicendum eſt. *Quod ſi ſolemnitatis defectus ſit non ſolum ſecundum ius ciuile, ſed etiam ſecundum ius canonicum, non poſſit legatarius clam capere rem ſibi legatam. Poterit autem, ſi defectus ſit ſolum ſecundum ius ciuile, adſit verò ſolemnitas requiſita à iure canonico* in Cap. *Cum eſſes*. & Cap. *Relatum*. De *teſtamen*. Qúod non poſsit capere, quando deficit ſolemnitas vtriuſque iuris, deſumitur ex Couaruu. *in dict. Cap. Cum eſſet. num.* 10. ver. *Septimò*. De *teſtam.* & ex ijs, qui abſolutè docent, non poſſe capi. vt Anton. Padil. *in l. Cum quis. num.* 16. *&* 17. C. De *iur. & facti ignoran.* Matienzo. *lib.* 5. *noua recopil. tit.* 4. *De teſtam. l.* 1. *gloſ.* 10. *nu.* 42. Et ratio eſt. Quia in tantum poſſet capere, in quantum res legata fieret ſibi debita, & naſceretur in hæredibus naturalis obligatio. Nõ fit autẽ debita, nec naſcitur talis obligatio. Quia volũtas teſtatoris, vt ſit efficax tãquã vltima volũtas, debet habere adſiſtentiam teſtium ſufficientium, ita vt tunc ſolum habeat vim diſponendi, quando apud teſtes declaratur, atque adeo requirit declatationem tanquam formam, à qua recipiat ſuam efficaciam *l. Hac conſultiſſima*. C. De *teſtam.* & Cap. *Cum eſſes*. De *teſtam.* Ergo ſtante defectu huius ſolemnitatis, voluntas teſtatoris tanquam deſtituta ſua forma remanet inefficax, nec poteſt in hærede parere aliquam naturalem obligationem, aut rem legatum facere debitam legatario.

3 At ſi adſit ſolemnitas à iure canonico requiſita, poterit clam capere, & retinere, nam ſtante dicta ſolemnitate duorum teſtium cum parochi præſentia teſtamenta valida ſunt, & ſeruanda Cap. *Cum eſſes*. De *teſtamentis*, & quò ad diſpoſita in ordine ad pias cauſas ſtantibus duobus teſtibus. Ergo ſi vltima voluntas ſic declarata ſeruanda eſt, habet ſuã formam, per quam ſaltem in foro conſcien-

ſcientiæ, vbi ius ciuile quò ad hoc non ſeruatur, fit efficax, & valida. Ex quibus ſolutum manet fundamentum in oppoſitum: nam non ſufficit certitudo volũtatis defuncti, ſed requiritur etiam, vt voluntas habeat ſuam efficaciam, qua ſecluſa, licet quis ſit certus de voluntate, adhuc tamen eſt certus etiam, quod talis voluntas nullam induxit obligationem.

An teſtamentum ſolemne verbaliter poſſit reuocari. Quæſt. 256.

S V M M A

1 *Teſtamentum coram legitimo numero teſtium verbabiliter poteſt reuocari, ſi nouus hæres inſtituatur.*

2 *Quid, ſi hæres dicat, ſe uelle decedere inteſtatum.*

3 *Quando reuocatio teſtamenti requirat numerum legitimum teſtium.*

4 *Reuocatio teſtamenti verbalis an valeat non inſtituto hærede.*

4 *Dictio Tàm, et quàm, quid operetur.*

5 *Res quælibet per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.*

6 *Incipiens teſtari, ſi impediatur ab hæredibus, cenſetur receſsiſſe à priori teſtamento.*

7 *Teſtator rumpens linum, aut ſignaculum cenſetur velle, vt teſtamentum non valeat.*

7 *Teſtamentum cancellatum non amplius valet.*

7 *Non minus facta, quàm verba animum declarant.*

8 *Eadem ſolemnitas in actu deſtruendo, quæ in conſtruendo.*

8 *Teſtamentum quomodo oriatur ab inſtitutione hæredis.*

9 *Diſpoſitio perfecta nõ tollitur per ſubſequentem imperfectam.*

9 *Actus voluntatis per quid perfectè reuocetur.*

10 *Teſtamentum ſolemne non infirmatur nuda voluntate priuata: ſecus publica.*

11 *Teſtamentum verbaliter reuocatur ſi adſint teſtes de iure canonico requiſiti.*

21 *Quid, ſi facultas teſtandi ſit à lege.*

1 CAſus accidit, quod quidam morti proximus pœnitentia ductus coram teſtibus dixit, ſe nolle amplius inſtituere hæredem, quem inſtituerat, & proinde ſe reuocare teſtamentum à ſe iam ante confectum, dubitatur modo, cum non confecerit aliud teſtamentum, an reuocatio prioris valeat. Conueniunt doctores, quod liceat verbaliter reuocare teſtamentum, ita vt valeat reuocatio, ſi fiat coram legitimo numero teſtium, & hæres de nouo inſtituatur. Ita Bart. *in l. Si iure. n. 3. ff.* De *leg.* 3. Aret. *in l. Hæredes palã. §. Si quid poſt. ff.* De *teſtam.* Caſtrẽſ. *in l. Hæreditas. num. 2. C.* De *his, quib. vt ind.* & *in l. Sancimus.* C. De *teſtam.* Iaſ. *ibid.* Alexan. *ibid.* & *in l. Si ita ſcriptum. §. Regula. num. 5. ff.* De *liber. & poſth.* Bald. *in l. 1. num. 68.* C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Imola *in Cap. Cum eſſes. quæſt. 7.* De *teſtam.* Couaruu. *in Rubr. par. 2. De teſtam. num. 21. ver. Hinc ergo.* Mayner. *in l. Quamdiu. num. 109. ff.* De *reg. iur.* Guillel. Benedict. in Cap. Raynutius. verbo Teſtamen. *n.* 8. Anton. Gomez *in l. 3. Tauri. n.* 102. & alij, qui addunt, quod dicta reuocatio non valeat, niſi adſit hæredis inſtitutio.

2 Quod tamen admittit limitationẽ, vt habeat locum verbalis reuocatio teſtamenti abſque inſtitutione hæredis, ſi reuocans dicat, ſe velle decedere inteſtatum, nam ſic cenſentur vocati, qui veniunt ab inteſtato. Ita notant. Bart. *in l. Si iure. nu. 3. ff.* De *leg.* 3. Alexan. *Conſil.* 104. *lib.* 2. & *Conſil.* 30. *dub.* 2. *lib.* 3. teſtans de communi & *in l. Sancimus circa finem.* C. De *teſtam.* & *in l. Si ita ſcriptum. §. Regulæ. n. 4. ff.* De *liber. & poſth.* Aret. *ibid.* Corn. *Conſil.* 39. *lib.* 2. Calcan. *Conſil.* 91. Dec. *Conſil.* 182. teſtans de communi. Riminal. *in l. Sancimus.* C. De *teſtam.* Couaruu. *par. 2. num. vlt.* ver. *Sexta concluſ.* De *teſtam.* Gomez *in l. 3. Tauri. n.* 103. Marc. Sol. Burg. *ibid. n.* 842. Gregor. Lop. *in l. 21. gloſ. 1. tit. 1. par.* 6. Matienzo. *lib. 5. nouæ Recopil. tit. 4. de teſtam. l. 1. gloſ. 10. num.* 6. & alij. Quod deſumitur *ex l. 1. §. Si hæres.* iunc gloſ. *ff. Si tab. teſt. nul. ext.* Quia nimirũ in tali caſu res reducitur ad priſtinum ſuum ſtatum naturalem, & venienti ab inteſtato reſtituitur ius ſuccedendi.

3 Verùm, quod ſpectat ad reuocationem teſtamenti abſque hæredis inſtitu-

tio

tione verbaliter factam loquuntur prędicti Doctores *num.* 1. allati, quando reuocatur per aliud teſtamentum, nam fundantur in eo, quod teſtamentum non valeat ſine hæredis inſtitutione; & ideo, vt argumentum valeat, debet reuocatio ſe habere per modum teſtamenti, vt nimirum tanquam irrita ob defectum inſtitutionis hæredis, non præiudicet priori teſtamento ſolemni: Quod etiam ex eo colligitur, quia ſi conſtat, quod reuocans nolit reuocare cōdendo nouum teſtamētum, ſed quia velit decedere ab inteſtato, vt ſi dicat, ſe velle inteſtatum decedere, valet reuocatio per eoſdem Doctores, vt conſtat ex dictis *num. præcedenti*.

4 Itaque, *Si coram ſufficientibus teſtibus quis dicat, ſe reuocare teſtamentum à ſe iam pridem ſolemniter confectum, valebit reuocatio, etiam ſi non inſtituat hæredem, tanquam pura, & nuda reuocatio, & non teſtamentario modo facta*. Deſumitur ex *l. Sancimus*, C. De *teſtamen.* vbi ſancitur, quod ſolemne teſtamentum nō corruat ex lapſu decennij, & ſtatuitur duplex modus, quo prius teſtamentum reuocari poſſit, nempe per ſubſequens teſtamētum ſolemne; vel per manifeſtationem contrariæ voluntatis ſiue coram ſufficiētibus teſtibus, ſiue inter acta. & concluditur, *Tum irritum eſt teſtamentum, tàm ex contraria voluntate, quàm ex curſu temporali*. Ex quo elicitur, quod ſola ſolemnis manifeſtatio voluntatis, qua quis non vult, ſtare prius teſtamentum, ſufficit pro reuocatione, nam Imperator vtitur dictione *Tam*, & *Quàm*. De cuius natura eſt æqualiter tribuere actum vtrique copulato, quia ſe habet diuiſiuo modo, vt notant Surd. *Conſil.* 317. *num.* 16. & *Conſil.* 401. *num.* 12. Monach. *Decis. Lucenſ* 58. *nu.* 11. & *Deris Bonon.* 61. *nu.* 51. Menoch. *Conſil.* 793. *nu.* 2. & 23. & *Conſil.* 400. *num.* 9.

5 Ratio autem eſt. Quia res quælibet, per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur Cap. *Omnis res.* De *reg. iur. in Decret.* Si ergo teſtamentum naſcitur per voluntatem teſtatoris ſolemniter manifeſtatam, per eamdem quoque voluntatem ſolemniter publicatam diſſoluetur, quia teſtamentum eſt ex natura ſua diſſolubile. Præſertim quia teſtamentum habet totam ſuam vim à voluntate teſtatoris vltima. Si ergo deficit voluntas, deficit etiam efficacia teſtamenti. & ſi ſolemniter conſtat, teſtatorem receſſiſſe à priori voluntate, conſtabit etiam, teſtamentum remanere nullum.

6 Confir. Si teſtator incipiat facere ſecundum teſtamentum, & ab hæredibus impediatur, ne perficiat, cenſetur receſſiſſe à priori teſtamento *l. Si ſcriptis. ff. De his, quib. vt indig.* & notant Mantica *lib.* 12. *De coniect. vlt. volunt. tit.* 1. *nu.* 24. Et hoc non alia ratione, niſi quia ex tali actu colligitur efficax voluntas, quod nō valeat prius teſtamentum. Ergo à fortiori reuocabitur prius teſtamentum, ſi apertè declaret ſuam voluntatem corā ſufficientibus teſtibus, quod nolit, prius teſtamentum valere.

7 Confir. 2. Ex eo, quod teſtator rumpat linum, vel ſignacula, aut auferat, intelligitur voluntas ipſius mutata, ita vt teſtamentum non valeat *l.* 1. §. *Si hæres inſtitut. ff. Si tab. teſtam. nud. extabunt.* & *l. penul.* C. De *teſtam.* vbi Bar. Bald. Caſtrenſ. Salicet. & alij. Similiter etiam ſi teſtator cancellet teſtamentum, nō amplius valet, ſed cenſetur reuocatum. *l. Cancellauerat.* & *l. Sequenti.* & *l. fin. ff.* De *ijs, quæ in teſtam. delen.* & dict. *l.* 1. §. *Si hæres inſtitutus. ff.* Si *tab teſt. nul. extab.* Ergo reuocabitur etiam teſtamentum, ſi coram teſtibus dicat, nolle teſtamentum à ſe conditum amplius valere, quia in prioribus caſibus in tantum reuocatur, in quantum facto ipſo declarat ſuam voluntatem, quod non valeat; parum autem refert, quod declaret facto, aut verbis: cum non minus verba, quàm facta animum declarent. *l. Paulus*, & *l. Nō tantum. ff.* Rem *ratam haberi.* & *l. De quibus. ff.* De *legib.*

8 Dices. Nō ſufficere reuocationem, licet coram teſtibus, quia teſtamentum oritur non ſolum ex ſolemni voluntate teſtatoris, ſed etiam ex inſtitutione hæredis; vnde non poteſt reuocari, niſi in reuocatione interueniat eadem ſolemnitas,

tas, & nouus hæres inſtituatur. Nam eadem ſolemnitas requiritur in actu deſtruendo, quæ requiritur in conſtruẽdo. *l. Militis codicillis. §. Veteranus. ff.* De milit. teſtam. & *l. Hæredes palam. §. Si quid poſt. ff. De teſtam.* Reſp. Teſtamentum non oriri tanquam ex cauſa efficiente ex inſtitutione hæredis, ſed dependere ab ipſa tanquam à forma. Sola autem voluntas ſolemnis teſtatoris eſt cauſa efficiens; & ideo cauſa efficiens deſtructiua erit ſola ſolemnis voluntas teſtatoris contraria, quæ valeat inducere negationem formæ inductę per cauſam efficientem. Vnde cum forma teſtamenti ſit inſtitutio hæredis, reuocatio talis inſtitutionis erit forma oppoſita. hæc autem inducitur ex eo, quod teſtator nolit teſtamentum amplius valere.

9 Dices. 2. Diſpoſitio perfecta non tollitur per ſubſequentem imperfectam, ex qua alteri ius non quæritur. *l. Nec vtilem. ff.* Ex *quib. cau. maio.* & *l. Si iure. ff. De leg. 3.* & *l Cum quit. §. Si debitorem. ff. De ſolut.* & *l. Si abſentis. in fine.* C. Si *cert. pet.* & *l. Vir vxori*. ver. *Sed ſi promiſſor. ff. De donat. inter vir. & vxor.* & *l. Si me in vacuan. in fine. ff.* De *acquir. poſſeſ.* Ergo nec perfectum teſtamentum tolletur, niſi per ſubſequentem actum perfectum, atque adeo niſi per reuocationem cum inſtitutione hæredis. Reſp. Ex hoc probari ſolum, quod ſolemne, & perfectum teſtamentum nõ poſsit tolli per aliud teſtamentum, atque adeo teſtamentario modo, niſi perfectum ſit, & ſolemne; non autem, quod non poſſit tolli per ſimplicem reuocationem; quia ſufficit, quod reuocatio perfecta ſit in ſuo genere. Eſt autem perfecta in præſẽti, quia actus voluntatis perfectè reuocatur per contrariã voluntatem, quæ ſi ſit ſolemniter declarata, habet totum id, quod requiritur ad perfectam reuocationem actus ex natura ſua retractabili. argum. *ex l. 2. ff. De orig. iur.* Et per ipſam alteri ius acquiritur, nempe venienti ab inteſtato, quod per teſtamentum fuerat ablatum.

10 Dices 3. Teſtamentum ſolemne non infirmatur nuda voluntate, quia nimirum teſtator noluerit, amplius valere. *§. Ex eo autem.* Inſtit. *Quib. mod. teſt. infir.* Ergo non ſufficit nuda reuocatio. Reſp. Teſtamentum non infirmari nuda voluntate teſtatoris, ſi ſit priuata, de qua voluntate procedit dict. tex. quia priuata voluntas non poteſt præualere contra publicam. Secus autem, ſi ſit publica, & ſolemnis, nempè declarata coram teſtibus, nam tunc non eſt nuda voluntas, qua teſtator nolit teſtamentum valere, ſed eſt veſtita forma præſcripta à iure, nompè ſolemnitate teſtium.

11 Ex his autem colligitur. Quod ſi quando teſtator dicit, nolle, amplius ſuũ teſtamentum valere, adſit ille numerus teſtium, qui ſolus à iure canonico requiritur pro conficiendo teſtamento, vt in Cap. *Cum eſſet. De teſtamentis*, quò ad forum conſcientiæ, etiam vbi in foro externo quò ad hoc non ſeruatur ius canonicũ, reuocatio erit valida: nam ibi Pontifex abſolutè præcipit, ita ſeruari, & oppoſitum reijcitur tanquam alienum à lege diuina, Sanctor. Patrum inſtitutis, & vniuerſali conſuetudine Eccleſiæ: vnde inducit vniuerſaliter apud omnes obligationem in conſcientia. Quod valet, etiamſi facultas teſtandi eſſet data à lege iuxta ea, quæ tradit Matienzo *lib. 5. nouæ recopilat. tit. 4. de teſtatam. l. 1. gloſ. 1. in fine*, & *gloſ. 4. num.* 16. & proinde debeat regulari ſecundum formam præſcriptam à lege, aliàs nulliter procedat. nam modo non agitur de poteſtate condendi teſtamentum, ſed de facultate reuocandi, quæ non eſt à lege, ſed de iure naturæ ex eo, quod quilibet eſt dominus ſuæ voluntatis, & ideo poteſt ipſam, vt libuerit reuocare, quandiu remanet reuocabilis.

An, quando quis poteſt non ſeruata ſolemnitate teſtari, ſi ſolemniter teſtetur, & poſtea vtens priuilegio ſine ſolemnitate teſtetur, valeat ſecundum teſtamentum. Quaeſt. 257.

S V M M A

1 *Per vſum contrarium ammittitur priuilegium.*

2 *Stante priuilegio teſtandi abſque ſolemnitate, an valeat poſterius teſtamentum abſque ſolemnitate, ſi prius fuit conditum cum ſolemnitate.*

2 *Poſterius teſtamentum ex priuilegio infirmat prius factum ſecundum ius commune.*

2 *Teſtans ſecundum ius commune poteſt redire ad priuilegium, ſi illud habebat.*

3 *Teſtamentum militis abſque ſolemnitatibus rumpit prius ſolemne.*

4 *Teſtamentum debet ſuſtineri de iure ſpeciali, ſi non valet de iure communi.*

4 *Potens operari ex duplici iure non excludit alterum, licet ex vno intendat operari.*

5 *Actus, qui non valet de iure communi, praeſumitur factus de ſpeciali ſtante priuilegio.*

6 *Princeps praeſumitur vti plenitudine poteſtatis, quando actus aliàs non valeret.*

6 *Actus praeſumitur geſtus per eam facultatem, per quam valere poteſt.*

7 *Vtens iure communi non cenſetur renunciare ſpeciali, quod habet ex priuilegio.*

7 *Quae priuilegia amittantur per contrarium vſum.*

1 HAbebat quis priuilegiũ à Summo Pontifice teſtandi abſque ſolemnitatibus iuris, & nihilominus cõdidit teſtamentum ſeruatis omnibus ſolemnitatibus; ſed poſtea mutata voluntate aliud teſtamentum condidit nõ ſeruatis ſolemnitatibus Dubitatur modo, an poſterius teſtamẽtũ ſubſiſtat & tollat antecedens. Et negatiuè videtur reſpõdendum, quia dum potuit in primo teſtamẽto minus ſolemniter teſtari ſtante priuilegio, & non eſt teſtatus, ſed adhibuit ſolemnitatem, per actum contrarium videtur renuntiaſſe priuilegio, ſi quidem per vſum contrarium amittitur priuilegium: Cap. *Gratum.* De *offic. deleg.* vbi Gloſ. *verbo. Receſſum.* & Cap. *Ex ore.* De *his, quae fiunt à maiori par.* Cap. vbi Gloſ. *verbo. Renuntiaſſe.* & communiter Canoniſtae in hos tex. & in Cap. *Cum acceſſiſſent.* De *conſtit.* & in Cap. *Si terra.* & in Cap. *Accedentibus.* De *priuileg.* & Iuriſtae *in l. fin. ff.* De *conſtit. princip.*

2 Sed tenendum eſt, *quod valeat poſterius teſtamentum ſine ſolemnitatibus ſtante priuilegio, licet praeceſſerit teſtamentum ſolemne.* Ita Gloſ. in ſimili *in l. Eius militis. §. Militia ff.* De *teſtam. milit.* & deſumitur ex dicto tex. nam quando quis poteſt dupliciter teſtari, nempe ſecundũ ius commune, & ex priuilegio abſque ſolemnitatibus iuris cõmunis, poſterius teſtamentum factum ex priuilegio infirmat primum factum quocunque modo, nempe ſiue de iure communi, ſiue de iure priuilegiatiuo, vt habet Gloſ. *ibid.* verbo. *Quocunque modo.* Qui autem habet priuilegium teſtandi ſine ſolemnitatibus iuris cõmunis, poteſt vtroq; modo teſtari, nam ius commune ſemper illi aſſiſtit, & poteſt non vti priuilegio. Et rurſus poteſt redire ad priuilegium, quia durat quouſque durat poteſtas teſtandi, cum ſit in ordine ad ipſam, vt habetur etiam ex dicta *l. Eius militis. §. Militia.* vbi Miles, qui teſtatus fuerat ſecundum ius cõmune, poteſt poſtea iure militari teſtari, & valet poſterius teſtamentum. Et ideo qui teſtatus eſt ex priuilegio abſque ſolẽnitatibus, vtiliter teſtatus eſt, licet prius teſtatus fuerit ſolemniter.

3 Confir. Ideo teſtamentum militis abſque ſolemnitatibus rumpit teſtamentum antecedens ſolemne, quia poteſt ex priuilegio teſtari quocunq; modo libuerit dic. *l. Eius militis. in fine ff.* De *milit. teſtam.* ibi. *Nam quocunque modo teſtamentum fecerit, nouiſſima volũtate reſcindetur; quoniam voluntas quaeque militis teſtamentum eſt.* Neque hoc priuilegium amittit ex eo, quod ſolemniter teſtetur. Sed etiam, qui ex priuilegio poteſt teſtari abſque ſolemnitatibus, habet, vt quaelibet ipſius voluntas ſit teſtamentum, cum per priuilegium eximatur à ſeruanda ſolemnitate. Ergo etiam in ipſo teſta-

inentum poſterius rumpet primum quocunque modo factum.

4 *Et hoc adeo verum eſt*, vt etiamſi non cõſtet, quod teſtator voluerit vti priuilegio, debeat teſtamentum ſubſtineri tanquam de iure ſpeciali priuilegiatiuo confectum: imò etiam ſi voluiſſet de iure communi teſtari, & deficeret aliqua ſolemnitas, deberet ſubſtineri teſtamẽtũ de ſpeciali iure per tex. *l. Si miles qui. ff.* De *teſtam.* vbi militem, qui propoſuit communi iure teſtari, & non potuit, ait deficit aliqua ſolemnitas, vtiliter adhuc teſtatum decernitur de iure ſpeciali. Quia quando quis poteſt ex duplici iure operari, licet proponat operari ex vno, non tamen excludit alterum, ſed habet interpretatiuam voluntatem, quod actus, ſi non poteſt valere de iure, de quo propoſuit, valeat de alio iure, cum quo poteſt operari, vt *ibid* in tex. dicitur. ibi. *Neque enim, qui voluit iure communi teſtari, ſtatim beneficio militari renunciauit. Nec credendus eſt quiſquam genus teſtandi eligere ad impugnanda ſua iudicia, ſed magis vtroque genere voluiſſe propter fortuitos caſus.*

5 Et proinde quando actus non poteſt valere de iure communi, præſumitur factus ſtante priuilegio de iure ſpeciali, & priuilegiatiuo, vt tradunt Alciat. *De præſump. reg. 3. præſump. 36. num 6. ver. Quartò limitatur.* Alexander *in l. Quamquam.* C. De *teſtam. milit.* Galiaula *in l. Centurio. n. 143. ff.* De *vulg. & pupil. ſubſtit.* Paulus Leonius *tract. De ſubſtit.* Tit. *De compend. num. 228.* Sfortia Oddo *Trac. compend. Subſtit. partic. 5. præmis. 5. ver. Primus eſt.* Quos ſequitur Menoch. *lib 6. præſump 6. num. 4.*

6 Quod etiam ex eo confir. quia licet princeps non præſumatur vti plenitudine poteſtatis, præſumitur tamẽ vti, quãdo actus aliàs non valeret, etiam ſi agatur de præiudicio tertij, vt tradunt Dec. *in l. Si donatione. num. 12.* C. De *collat.* & *in l. In teſtamento. num. 12.* C. De *teſtam. milit.* Galiaula *in l. Centurio. num. 143. ff.* De *vulg. & pupil. ſubſt.* Alciat. De *præſũp. reg. 3. præſum. 34. nu 2.* Craueta *Conſil. 52. num 4.* & *Conſil. 278.* ver. *Septimò, vbi ret.* Menoch. *lib. 1. præſump. 43.* & Doctores *in l. Quamquam.* C. De *teſtam. milit.* Ex generali regula, quod actus præſumitur geſtus, vt omnino valeat, atque adeo per eam facultatem, ſeu potentiam, per quã valere poteſt. *l. Quoties 2. ff.* De *reb. dub.* & *l. Quoties. 80. ff.* De *verbor. obligat.* & Cap. *Abbate.* De *verbor. ſignificat.* Et ideo quãdo in aliquo concurrit poteſtas teſtandi tàm de iure communi, quàm de iure ſpeciali, præſumitur teſtatum fuiſſe eo iure, quo teſtamentum valere poteſt.

7 Nec obſtat ratio in contrarium *n. 1.* allata. Neque enim ex eo, quod quis vtatur iure communi in eo, quod poteſt facere ex iure ſpeciali, cenſetur renunciare priuilegio nedum pro tempore ſubſequenti, ſed neq; etiã pro illo actu, quẽ poteſt facere de iure ſpeciali, vt expreſsè decernitur *in l. Si miles, qui. ff* De *milit. teſt.* Neq; vti iure cõmuni eſt actus cõtrarius priuilegio, quia priuilegiũ nõ tollit facultatem iuris communis, ſed aliam cumulat, & ideo remanet in poteſtate priuilegiati vti ad libitum vna, aut altera facultate, vel vtraque ſimul, vt in dic. *l. Si miles, qui.* Accedit etiam, quod contrarius vſus, quo amittuntur priuilegia, habet tãtum locum in priuilegijs negatiuis, quæ eximunt ab aliquo actu præſtando, vt ſoluere tributa, vt notat Merol. *t. 3. Theol. mor. diſp. 6. cap. 7. dub. 2. init.* Modo autem agitur de priuilegio poſitiuo, per quod confertur ſpecialis facultas teſtandi.

An hæres, qui non confecit inuentarium, poſſit vti compenſatione, ſi coactus ſit aliquid ſoluere vltra vires hæreditatis. Quæſt. 258.

S V M M A.

1 *Hæres non conficiens inuentarium non tenetur in conſcientia vltra vires hæreditatis.*
2 *Obligatio in foro externo vltra vires hæreditatis vnde proueniat.*
2 *Lex fundata in falſa præſumptione non obligat in conſcientia.*
2 *In foro conſcientiæ attenditur veritas, non præſumptio.*
3 *Hæres non conficiens inuentarium in conſcien-*

ſcientia non tenetur ſtare ſententiæ de ſoluendo vltra vires hæreditatis, & ideo vti poteſt compenſatione.

4 *Corruente antecedenti corruunt, quæ ad ipſum conſequuntur.*

5 *Sententia ex legitimis probationibus non reddit tutum in conſcientia, ſi ſciatur, rem aliter ſe habere.*

6 *Sententia lata ex præſumptionibus, licet trãſierit in rem iudicatam, retractatur, ſi conſtet de veritate.*

6 *Præſumptio iuris, & de iure, licet pro veritate habeatur, non eſt tamen ipſa veritas.*

6 *Veritas ſuperueniens debet præualere præſumptioni.*

---

1 QVamuis Ferdinan. Vaſquez *lib. 1. De ſucceſ. creat. §. 1. num. 26.* teneat, quod hæres non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditatis, etiam in conſcientia, communiter tamẽ docent, quod, ſi nihil ſubtraxit, nõ teneatur in conſcientia ſoluere aliquid vltra vires hæreditatis. Ita Iaſ. *in Rubr. ff.* De *acquiren. hæredit. num. 14.* Bart. Alexan. & alij *ibid.* Matienzo *lib. 5. nouæ recopilat. tit. 4. De teſtam. l. 1. gloſ. 10. nu. 3.* & alij apud ipſum Vaſquez citat. & *§. 2. num. 12.*

2 Et ratio clara eſt, quia obligatio in foro externo vltra vires hæreditatis prouenit ex præſumptione quod hæres aliquid de hæreditate ſubtraxerit, quæ eſt præſumptio iuris, & de iure. Si ergo nihil ſubtraxit, non obligabitur in conſciẽtia, quia præſumptio, quæ eſt fundamentum obligationis, falſa eſt. Lex enim fundata in falſa præſumptione iuris, & de iure non obligat in conſcientia, vt tradũt Innocẽti *in Cap. Pleriq.* De *immun. Eccleſ.* & alij *ibid.* Io. Andr. *in Cap. Quamdiu.* De *vſur. in 6.* Panorm. *in Cap. 1.* De *conſtit.* Dec. *ibid. num. 18.* vbi etiam alij Doctores. Bart. *in l. Si is, qui. ff.* De *vſucap.* Sotus *lib. 1. De iuſt. & iure. quæſt. 6. ar. 4. in reſp. ad 4.* & communiter Theologi cum D. Th. 1. 2 *quæſt. 96. ar. 6.* Quia nimirum in foro conſcientiæ non attenditur præſumptio, ſed veritas Cap. *Tua nos.* & Cap. *Is, qui fidem.* De *ſponſal.* & notant Bald. *in l. Cum quis numero.* C. De *iur. & facti ignorar.* Abbas *in Cap. Quæ in Eccleſiarum.* De *conſtitut.* vbi & cæteri Doctores.

3 Sed difficultas eſt, quid ſi ſoluat vltra vires hæreditatis condemnatus per ſententiam iudicis, an poſsit in conſcientia repetere, & vti compenſatione. Et videtur negatiuè reſpondendum, quia pœna ſit de iure debita ſequuta ſententia; vnde cum hæres verè transgreſſus ſit legem, & pœna à lege impoſita condemnatus ſit, in conſcientia tenetur ſoluere, nec poteſt vti compenſatione. Sed hoc non obſtante exiſtimo, *Quod in conſcientia non teneatur ad pœnam, & proinde ſi cogatur ſoluere, poſſit vti compenſatione.*

4 Ratio autẽ eſt. Quia totus hic proceſſus nempe obligatio legis, transgreſſio, condemnatio, ſolutio pœnæ originãtur ex præſumptione, & veniunt in conſequentiam ad ipſam. Si ergo præſumptio eſt falſa, & proinde facit ceſſare obligationem legis, vt dictum eſt, faciet etiã ceſſare omnia, quæ veniũt in cõſequentiam ad ipſam, quia corruẽte antecedenti corruunt omnia, quæ ad ipſum conſequuntur. *l. 1. §. Huius rei. ff.* De *offic. eius.* et *l. Veteres. ff.* De *itin. actuque priuato.* et declarat Euerard. *in Topica. loco 96.* Vnde cum corruat obligatio ſtandi ſententiæ iudicis tanquam innixę lęgi, quę in conſcientia non obligabat, corruet etiam obligatio ſoluendi pœnam: et proinde ſi ſoluet, vti poterit compenſatione.

5 Confir. Licet ſententia feratur ex legitimis probationibus in fauorem alicuius, non redditur tamen tutus in conſcientia, ſi certò ſciat, rem ſibi adiudicatam nõ pertinere ad ſe, ſed eſſe alterius, et proinde tenetur reſtituere. Cap. *Fraternitas. 12. Quæſt. 2.* et tradunt communiter Doctores in Cap. *Nouit.* De *iudic.* et Matienzo cum alijs *lib. 5. Noua recopilat. tit. 4. De teſtam. l. 1. gloſ. 10. nu. 28.* Quia in tali caſu, quamuis iuxta allegata, et probata ſententia rectè procedat, in ſe tamen eſt iniuſta, et ideo non dat ius in conſcientia. Ergo econtra cũ ex falſa pręſumptione, in qua fundatur lex, quis eſt condemnatus vltra vires hæreditatis nõ tenebitur in conſcientia ſoluere, quamuis aliàs ſententia legitimè procedat, cum certus ſit, quod præſumptio eſt fal-

ſa, in qua lex, et ſententia fundantur.

6 Confir. 2. Quando ſententia eſt lata ex præſumptionibus iuris, & de iure, & tranſiuit in rem iudicatam, retractatur ex veris probationibus, quibus doceatur, de rei veritate, vt deſumitur ex Cap. *Dilectus*. 2. De *purgat. canon.* & ex *l. 2. C. Si ex falſ. inſtr.* & tradunt Bald. *in l. Si quis adulterij. num 3. in fine.* C. Ad *leg. Iul. De adult.* Aret. *in* Cap. *Propoſuiſti. num. 23.* De *probat.* Iaſ. *in Repet. l. Admonendi. num. 46. ff.* De *iureiur.* Cur. ſen. *ibid. num. 23.* Dec. *in l. 1. nu. ff. 64.* De *reb. cred. in 3. Lectura.* Alexan. *ibid.* Iacob Niger. *num. 48.* & alij: Menoch. *lib. 1. De præſump. quæſt. 95. nu. 2.* Et ratio eſt, quia licet præſumptio iuris, & de iure pro veritate habeatur, non eſt tamen ipſa veritas, vt notat Alciat. *De præſumpt. par. 2. Prælud. num. 9.* ver. *Et eſt ratio.* Menoch. *eodem lib. 1. quæſt. 61. n. 7.* & ideo, ſi ſuperueniat veritas debet prævalere. *l. Nuptura filio. ff.* De *iure dot.* & *l. Cum de indebito. ff.* De *probat.* & *l. In rebus. C.* De *iure dot.* Ergo, quia ſententia, qua hæres damnatur vltra vires hæreditatis, eſſet reſcindenda, tanquam originata ex falſa præſumptione, ſi conſtaret de veritate, cum ipſe hæres ſit certus in conſcientia de veritate, erit etiam certus, quod ſententia in conſcientia non obliget, & proinde contra ipſam poterit vti occulta compenſatione, cum aliter non poſſit ſe indemnem reddere, & obtinere debitam æqualitatem.

An audientes teſtatorem iniungentem verbaliter hæredi, quod ſoluat certum legatum pium, poſſint eſſe teſtes in iudicio ad ipſum vindicandum.
Quæſt. 259.

S V M M A

1 *Teſtes pro vltimis voluntatibus debent eſſe rogati.*
2 *Audiens teſtatoris mentem verbaliter diſponentis an poſſit eſſe teſtis in cauſa pia.*
3 *Teſtes non rogati ſufficiunt pro vltima voluntate in cauſa pia.*
4 *Solemnitas rogandi teſtes non requiritur in cauſa pia.*
5 *Teſtes pro vltima voluntate quò ad cauſam piam debent habere requiſita à iure.*
5 *Sufficiunt requiſita à iure canonico.*

1 DIfficultas ex eo naſcitur, quod teſtes pro vltimis voluntaribus debent eſſe rogati, vt fidem faciant in iudicio, aliàs omnis diſpoſitio erit nulla defectu ſolemnitatis. *l. Heredes palam.* §. *penul. ff.* De *teſtam.* & *l. Hac conſultiſſima. init. C.* De *teſtam.* vbi latè Iaſ. Caſſan. *in Conſuet. Burgun. Rubr. 7. §. 4. nu. 4.* Guillel. Benedict. *in Cap. Raynut.* verbo. *Teſtamentum. num. 89.* De *teſtam.* Vaſquez *De ſucceſſ. creat. §. 13. num. 61. & 64.* Matienzo *l. b. 5. nouæ recopil tit. 4.* De *teſtam. l. 1. gloſ. 8. num. 7.* & communiter. Vnde cum in præſenti caſu teſtes non fuerint rogati, non videntur ſufficientes.

2 Et hanc partem, quamuis legatum ſit ad cauſam piã, tenent Boer. *Decif. 34.* Roman. *in Authen. Similiter. ſpeciali 11. C.* Ad *leg. Falcidiam.* Barbat. *in Cap Relatũ. 1.* De *teſtam.* Vaſquez *De ſucceſ. creat. §. 13. num. 62.* Et fundamentum huius ſententiæ eſt. Quia in Cap. *Relatum. 1.* De *teſtamen.* dicitur, Tribus, aut duobus legitimis teſtibus requiſitis. Si ergo debent eſſe requiſiti, debet eſſe rogati. Sed hoc non eſt alicuius momenti, quia dictio, *Requiſitis*, refertur ad iudices in ordine ad iudicium, quia debent exigere tantum duos, vel tres teſtes ad probationem vltimæ voluntatis in cauſa pia.

3 At tenendum eſt, *quod ſufficiant in cauſa pia teſtes non rogati, & proinde, quando duo, vel tres concurrunt ad deponendum de onere iniuncto hæredi à teſtatore de ſoluendo legato pio, ſit iudicandum in fauorem piæ cauſæ.* Ita tradunt Io. Andr. *in* Cap. *Relatum. 1.* De *teſtam.* Abbas. Imola & alij Doctor. *ibid.* Bald. *in l. 1. in fine. C.* De *ſacroſanc. Eccleſ.* Bart. *ibid num. 76.* Pariſ. *Conſil. 24. num. .. vol. 3* Caſtrenſ. *Conſil. 75. & 327. vol. 1.* Corn. *Conſ. 278. vol. 1.* Marc. Anton. *in §. Sed hæc quidem. n. 35.* Inſtit. *De teſtam.* Couar. *in* Cap. *Relat. 1. n. 4.* De *teſtam.* Matien. *lib. 5. nouæ recopilat. tit. 4.*

tit.4.De teſtam.l.1.gloſ.8.num.7. Tiraquel. *De priuileg. pia cau. priuileg.3.* Emanuel à Coſta *in Cap. Si pater.*verbo *In ſuo teſtam. num.9.*De *teſtam.*Harprecthus.§. *Sed paulatim.num.43.* Inſtit. *de teſtam. ord.tom.2.* Euerar. iun. *Conſil.27.n.52. vol.1.* Andr. De Beſſetis *in Repet.l.1.num 221.C.* De *ſacroſanc.Eccleſ.* Ripoll. *in Var.reſol.c.13. De teſtam.num. 560.* Facundez *lib. 6. De iuſt. & iure.cap.3. num.23.* & communiter. Et deſumitur ex Gloſ. *in l. fin. §. In omni.*verbo *Excepto.*C.De *Codicil.*quatenus docet, Teſtamentum inter liberos valere, etiamſi teſtes non ſint rogati. Eadem autem ratio eſt de diſpoſitione vltimæ voluntatis ad pias cauſas.

4 Ratio autem eſt. Quia quod teſtes ſint rogati, pertinet ad ſolemnitatem: & ideo non eſt neceſſaria, niſi quando à iure requiritur; in diſpoſitione autem ad pias cauſas non requiritur, vt conſtat ex Cap. *Relatum.* 1. De *teſtam.* vbi ſolum requiritur, quod comprobetur per duos, vel tres teſtes voluntas vltima teſtatoris, nec requiritur, quod iſti teſtes fuerint rogati: & ideo ſufficit, quod poſſint deponere eo modo, quò deponunt in cæteris cauſis.

5 Quod autem ſpectat ad qualitatem teſtium Caſtrenſ.*Conſil.328.num.2.lib.1.* putat ſufficere non integros. Sed hoc eſt contra tex.Cap.*R latum.1.* De *teſtam.* ibi, *Tribus aut duobus legitimis teſtibus requiſitis.* Si ergo debent eſſe legitimi, oportet, vt habeant requiſita à iure. Et ideo ita docent Couaruu. *in Cap. Relatum. 1. num.8. ver. Ex quo* De *teſtam.* Benedict. Capra *Conſil.162. num.12.* Pariſ.*Conſ.24. num.13.* & *14. vol. 1.* Mantica *lib.6. de coniect.vlt. volunt.tit. 3.num.6.* Sufficit tamen, vt habeant requiſita à iure canonico pro illis teſtibus, qui idonei ſunt pro quocunque actu, licet non habeant requiſita à iure ciuili iuxta ea, quæ notat Archar. *in l. Lucius.ff.* De *teſtam. milit.* & *in l. Milites.C.* De *teſtam.milit.*

An teſtes in diſpoſitionibus vltimæ voluntatis ad cauſas pias requirantur ſolum ad probationem, vel etiam ad ſolemnitatem, & ſubſtantiam. Quæſt. 260.

S V M M A

1 *Teſtes pro vltima voluntate an requirantur ſolum ad probationem in pijs cauſis.*
1 *Solemnitas iuris ciuilis non eſt neceſſaria in diſpoſitione ad pias cauſas.*
2 *Deficiente ſolemnitate legi. non tenet vltima voluntas in foro conſcientia.*
3 *Teſtes requiſiti à lege ſunt neceſſarij etiam in pijs cauſis ob validitatem.*
3 *Omiſſa forma actus non valet.*
3 *Diſpoſitum ſub vna conditione cenſetur ſub oppoſita non diſpoſitum.*
2 *Numerus teſtium eſt de ſubſtantia vltima voluntatis.*
5 *Decretum irritans inducit formam.*
4 *Numerus teſtium de iure canonico eſt pro forma.*
6 *Correctio iuris non eſt inducenda niſi de ipſa conſtet.*
7 *Vltima voluntas deficiente ſolemnitate nullam parit obligationem.*
7 *Lex regulat actus.*
7 *Potentia deficit, quando non prodit in actum vt regulata.*
7 *Vltima voluntas inepta non eſt ſeruanda.*
7 *Vltima Voluntas contra bonos mores non eſt ſeruanda.*
8 *Ius canonicum in quo corrigat ius ciuile quò ad teſtamenta.*
9 *Actus licet nullus declarat voluntatem.*
9 *Voluntas expreſſa in teſtamento nullo eſt perfecta voluntas.*

1 EX reſolutione huius difficultatis plures aliæ poterunt reſolui, præſertim in ordine ad forum conſcientiæ. Quod autem teſtes requiſiti de iure canonico non pertineant ad ſubſtantiam diſpoſitionis vltimæ voluntatis, ſed tantum ad probationē, tradunt Corn. *Conſ. 215. lib.3.* Euerar. Iun.*Conſil.27.num.29.* Thomas Maulius. *De vltim. volun. lib.1. tit.13.nu.8.* Leſſius *lib.2. De iuſt. & iure. Cap.19. dub.2. num.7.* Laiman *lib.3. theol.*

moral.ſect.5.tract.5.cap.2.num.5. Molina *tract.2. De iuſt.& iure diſp.*134.ver.*Quin cum eodẽ*. Qui citat Couaruu. *in Cap. Relatum.1.num.8 in fine*. De *teſtam.* qui tamen hoc non dicit, ſed ſolum, quod ſufficiant teſtes, qui faciant legitimam probationem. Dicaſtil. *lib.2.De iuſt.& iure. tract.19.diſp.1.dub.10.num.214.* Fundamentum huius ſententiæ eſt. Quia in diſpoſitionibus vltimę volũtatis ad pias cauſas non eſt neceſſaria ſolemnitas iuris ciuilis, vt conſtat ex Cap. *Relatum.1.* De *teſtam.* & duo teſtes *ibid.* requiruntur, vt poſſit probari. Ergo adhuc valebunt in foro conſcientię, licet probari non poſſint, & teſtes non pertinebunt ad ſolemnitatem.

2 At oppoſitum ſequi debent, qui tenent, quod deficiente ſolemnitate legis, non teneat vltima voluntas etiam in foro conſcientiæ. Ita Bald Fulgoſ. Caſtrenſ. Cinus. Fortunius Garzia. Lariotus quos citat et ſequitur Matienzo *lib. 5. nouæ recopil. tit.4. de teſtam. l.1.gloſ.10.num.23. 26. 31. & 32.* Gregor. Lopez *l. 3. tit. 14. par.5.* Vaſquez *de Succeſ.creat §.1.nu.21.* Padilla *in l. Cum quis. num.10. & ſequen. C. De iur. & facti ignoran.* Rayner. De Forliuio *in Repet.l. Omnes Populi.num.45. ff De iuſt. & iure.* Bald. *in Authen.Ingreſſi. nu.15.C. De Sacroſanc. Eccleſ.* Ancharan. *in Reg.Poſſeſſor. num.12.* Aret. *in Cap. Nouit. De iudic.* Iaſ. *num.5.& in l. Si poſt diuiſionem. C. De iur.& facti ignor.* Imola *in l. Nemo poteſt.nu.8.ff.De leg.1.* Alexan. *ibid. num.25.* Ripa *num.100.* Garzia *De vlt.fine.n.237.* Tiraquel. *De legib.connub gloſ.4. num.22.* Socin. *Conſil.97.nu.2.lib.1.* Io. Annibal. *in l. Nemo poteſt.nu.664.ff. De leg.1.* Couaruu. *in Cap.Cum omnes. nu.6.& ſequent.* De *teſtam.* & Reg. *Peccatum.par.2. §.3.nu.9.* Mexia *Super pragmat.pan.Concluſ.6.num.75.76.98.& 100.* Anton. Gomez *ad l.3.Tauri.n.123.* Ledeſma *2.p.4. quæſt.13.ar.1.dub.12.* Sotus *lib.4. De iuſt. & iure.quæſt.5.ar.2.* & alij.

3 Et hæc poſterior ſententia eſt tenẽda. *Quare teſtes, qui requiruntur à iure canonico pro vltima voluntate etiã ad pias cauſas, erunt neceſſarij non ſolũ propter probationem, ſed etiam propter ſubſtantialem ſolemnitatem, atque adeo propter validitatem.* Deſumitur ex Cap. *Cum eſſes.* De *teſtamẽtis*, quatenus ibi præcipitur, quod firma permaneant teſtamenta facta coram duobus teſtibus, & Parocho. Quæ diſpoſitio eſt ſub conditione, quod interuenerint duo teſtes, & Parochus, & proinde per hanc conditionẽ forma cẽſetur inducta, qua omiſſa actus non valeat *l. Qui heredi.& l. Meuius. ff.De cõdit.& demõſtr.* Et quia diſpoſitũ ſub vna cõditione, cẽſetur ſub oppoſita nõ diſpoſitũ *l. Si legatũ purè.ff.De leg.admim.* & *l. Aliquãdo. ff. De cõdit.& demõſtr.* & *l.Quod purè.ff.Quã. dies leg ced.* & *l. Si pecuniam. ff.Si cert. pet.*

4 Ratio autem eſt. Quia ſecundum ius ciuile numerus teſtium eſt de ſubſtãtia vltimæ voluntatis, & ita ipſam informat, vt eo ſecluſo, tanquam carens ſua forma, & ſubſtantia, non valeat vt vltima voluntas, ſed nulla ſit *l. Hac conſultiſſima. C.De teſtamentis.* vbi declaratur nulla vltima voluntas, cui non adſiſtit debitus numerus teſtium, & notant Bart. *in l.Nemo poteſt. init.ff. De legat. 1.* vbi communiter Doctores Iaſ. *in 1. lect.num.17.& in 2.num. 21.* Ripa *num.27.* Crotus *num.11.* Alexan. *in l.1.ff. De condit. indeb.* Iaſ. *ibid. num.17.* Dec. *in l.2.nu.5. & 6. ff. De bonor. poſſeſ ſecun.tab.* vbi rurſus Iaſ. *num 10.* Padilla *in l. Cum quis. num.11. C. De iur. & & fact.ignor.* Alciat. *lib.5.Paradoxor. c.16. prope fin.& cap.17.init.* teſtans de communi. Couaruu. *in Cap.Cum eſſes.num.8.De teſtam.* Tel. Fernandez *ad l.3.Tauri.n.21. & ſequen.* Marc. Solon. Burg. *ibid.nu.444.* teſtans de communi. Matienzo *lib.5.nouæ recopilat.tit.4.de teſtam. l.1.gloſ.4.n 12.* Clar. *§.Teſtamentum.Quæſ.56 num.2.* Rota *Deciſ.356. nu.3. par.6. Recent.* Et deſumitur etiam ex *l.Si vnius.* ibi. *Iure deficit teſtamentum.* & *l.Diſantibus in fine.* ibi. *Teſtibus ad efficiendam voluntatem adbibitis.C.De teſtam.* & *§.Ex eo autem.* Inſtit. *Quib.mod.teſtam.infir.*

5 Quando enim lex apponit decretũ irritans inducit formam, qua non ſeruata, corruit actus, vt tradunt Bald. *Conſil.351. num.9.lib.5.* Dec *Conſil.452. num.4.* Felin. *in Cap. Cum acceſſiſſent. num.8.ver.Et vbi apponitur.* De *conſtit.*

Socin.

Socin. iun. *Conſil.* 71. *num.* 23. *lib.* 1. Paris. *Conſil.* 19. *num.* 85. *lib.* 2. Anton. Gabr. *lib.* 6. *Commun. tit. De clauſ. concluſ.* 3. *num.* 70. Grat. *reſp.* 16. *in'f. lib.* 1. Brun *tract. De forma.* Rubr. *Quan aliq. cenſ. trad. pro for.* Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancel gloſ.* 67. *num.* 50. Rota *Deciſ.* 215. *num.* 7. *par.* 1. *Diuer.* & *deciſ.* 225. *num.* 5. *par.* 2. *Recent.* & *in Romana Societatis Officij.* 4. *Ianuar.* 1613. *coram Pamphilio.* Vnde cum in dicta l. *Conſultiſſima.* C. *De teſtam.* adſit clauſula irritans, numerus teſtium ibi requiſitus erit pro forma.

6 Ex hoc autem ſequitur, quod numerus teſtium requiſitus à iure canonico nō tantum ſit in ordine ad probationem, ſed etiam pro forma. Nam in Cap. *Cum eſſes.* De *teſtamentis*. corrigitur ius ciuile requirens ſeptem, aut quinq. teſtes pro validitate teſtamenti tanquam contrarium iuri diuino, & numerus teſtium reducitur ad duos, vel tres cum præſentia proprij ſacerdotis; & quò ad cauſas pias ad duos, vel tres abſq. præſentia proprij Sacerdotis in Cap. *Relatum* 1. *Eod. tit.* Non autem corrigitur, quod teſtes non ſe habeant pro forma, quia ex dictis textib. talis correctio non colligitur, & ideo non eſt inducenda *l. Si quando.* C. De *inoffic. teſtam.* & *l. Præcipimus. in fine.* C. De *app llat.* & Cap. 1. *De noui oper. nunciat.* & Cap. *Cum exp diat.* De *elect. in.* 6. Imo colligitur quod adhuc teſtes ſint pro forma, vt conſtat ex dicto *num.* 3.

7 Cum ergo vltima voluntas deficiēte ſolemnitate teſtium ſit nulla, neque etiam parit naturalem obligationem, quod latè confirmat Matienzo *lib.* 5. *nouæ recopilat. tit.* 4. *D teſtam. gloſ.* 10. *num.* 19. *& ſequent.* Et inſuper conſtat, quia pertinet ad legem regulare actus, qui concernunt humanum commercium, atque adeo etiam facultatem ad ipſos actus faciendos, ita vt poſſit præſcribere modum, cum quo ſolo poſſit exerceri facultas, & non aliter, ita exigente communi vtilitate, cui inſeruire debent omnes priuatæ perſonæ, & ideo ſecundum ipſam regulare omnes ſuas facultates. Cap. *Facta. Diſt.* 4. & *l.* 2. *ff. De legib.* & communiter. cum D. Th. 1. 2. *quæſt.* 96. *ar.* 1. Ergo quando potentia non prodit in actum vt regulata per leges, nihil operatur, quia ſe habet vt potentia deficiēs, cum ipſi deficiat regula, & ideo deficit etiam in operando. *l. Nolle.* C. *Communia de leg.* vbi Bald. & Imola. ex *l. Nemo poteſt. ff.* De *leg.* 1. Sic etiam vltima voluntas inepta, vt pote nulla, quia non regulatur regulis rationis, non eſt ſeruāna *l. Seruo alieno.* §. *fin.* & *l Si quis inquilinos.* §. 1. *ff.* De *legat.* 1 & *l. At ſi quis.* §. *Funeris cauſa. & ſeq* C. De *relig. & ſumpt. fun.* & *l. fin.* §. *fin. ff.* De *auro, & argent. leg.* Similiter etiam quando voluntas teſtatoris eſt contra bonos mores, vt pote quia eſt irregulata, atque adeo non eſt in ipſo poteſtas ad id, quod eſt contra bonos mores, non eſt ſeruanda *l. Conditiones.* 1. & 2. & *l. Quidam in ſuo teſtamento. ff.* De *condit. inſtit.*

8 Quod amplius confir. In Cap. *Cum eſſes.* De *teſtam* vbi Pontifex corrigit ius ciuile annullans teſtamenta, vbi non interueniunt teſtes ab ipſo præſcripti, coarctat ſuam correctionem ad teſtamenta, quæ fiant in præſentia parochi cum tribus, vel duobus teſtibus idoneis, & proinde cætera, in quibus dicti teſtes cum Parocho non interueniunt relinquit in ſua nullitate, quam habet de iure ciuili. Et proinde iudex eccleſiaſticus, cum ſolū teneatur rata habere teſtamenta facta coram duobus teſtibus ad minus, & parocho, poterit cætera, in quibus hæc ſolemnitas deficit, declarare nulla, & ad iudicare bona ſuccedenti ab inteſtato, nō obſtante, quod in teſtamento, licet nullo defectu voluntatis, appareat voluntas teſtatoris. Tunc autem ſequeretur, & quod ſuccedens ab inteſtato iuſtè retineret hæreditatem, & quod etiam hæres inſtitutus haberet ius ad ipſā ſtante voluntate teſtatoris, quæ ſunt incompoſſibilia, quia ſi vnus iuſtè retinet, eſt iniuſtitia, quod priuetur eo, quod iuſtè retinet.

9 Præterea. Actus, licet nullus, declarat voluntatem *l. fin. ff.* De *reb. cor.* vbi Bart. Ruin. *Conſil.* 118. *num.* 6. *lib.* 3 Socin. ſen. *Conſil.* 53. ver. *His tamen non*

obſtantibus. lib. 1. Socin. iunior. *Conſil.* 8. *num.* 31. *lib.* 2. & Conſil. 122. *num* 15. *lib.* 3. Paris. *Conſil.* 85. *num.* 50. *lib.* 3. & *Conſil.* 112. *nu.* 23. *lib.* 4. Craueta *Conſil.* 856. *num.* 20. Rubeus *Conſil.* 43. *num.* 6. Dec. *in l. De alimen. in fine.* C. *De tranſact.* Crotus *in l.* 1. *§. Si quis ita. num.* 6 *ff.* De *verbor. obligat.* Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 15. *num.* 2. Quod præcipuè valet de vltima voluntate expreſſa in teſtamento nullo defectu debitæ ſolemnitatis, nam illa voluntas in ratione voluntatis eſt perfecta *l Teſtamento. ff.* De *fideicom. liber.* & *l. Planè. init. ff.* De *leg.* 1. & *l.* 3. *§. fin. ff.* De *fun. inſtr.* & *l.* 2. *ff.* De *confir. tut.* Et tamen non obſtante tali voluntate, de qua conſtat, nec ius ciuile, nec ius canonicum adiudicat bona hæredi inſtituto. Quod fieri non poteſt, niſi quia talis voluntas non habet vim diſponendi, vt pote deſtituta forma ſolemnitatis, & procedens à facultate, quæ non ſequens regulam præfixam, inefficax eſt. Et ex his ſolutum manet fundamentum oppoſitę ſenten. cum teſtes etiam in pia cauſa requirantur pro ipſa ſolemnitate, & validitate, vt conſtat ex dictis.

An Regulares habentes communicationem priuilegiorum poſſint miniſtrare viaticum, & extremam vnctionem famulis, hoſpitibus, & qui intra eorum monaſteria, aut Eccleſias ſunt in articulo mortis &c. Quæſt. 261.

SVMMA.

1 *Priuilegium conceſſum Theatinis quò ad miniſtrationem viatici.*
2 *In quibus terminis debeat accipi.*
3 *In generali communicatione priuilegiorum non veniunt, quæ continent præiudicium tertij.*
4 *Quando in communicatione priuilegiorum veniunt, quæ præiudicant tertio.*
5 *Conceſſio priuilegiorum ad inſtar quid operetur.*
5 *Relatum eſt in referente.*

1 PIus V. *In ſua Conſtit.* 31. *ſub VII. Id Febr.* 1567. *tom.* 2. *Bullarij* cōceſſit Clericis Regularibus Theatinis, vt *Tàm Præpoſiti, quàm cæteri omnes Clerici Romæ, Ven. tijs, Neapoli, ac aliàs vbique locorum degentes Congregationis huiuſmodi nunc, & pro tempore exiſtentes, qui tamen Præsbiteri fuerint, Euchariſtiæ, etiam pro viatico, ac etiam conſtitutis in articulo mortis, ac extremæ vnctionis cæteris Clericis, & fratribus Congregationis huiuſmodi, ac etiam mercenarijs famulis, operarijs, & ſeruis eorumdem Congregationis, ac quibuſuis hoſpitibus, etiam ſecularibus, & extraneis, quos in locis, vel habitationibus Congregationis huiuſmodi tunc reperiri contigerit, etiam in mortis articulo, & quoties de illo dubitari contigerit, etiam Diœceſan. locorum, ſacerdotum Curatorum quorumcunque, etiam in quorum ciuitatibus, & Diœceſibus, ac Eccleſiarum Parochijs reſpectiuè Eccleſiæ, & loca ipſorum Congregationis nunc, & pro tempore fuerint, aut aliorum quorumcunq. licentia minimè petita, nec obtenta. Et in caſum, quo non daretur ſpatium petendi talem licentiam propter repentinam neceſſitatem, etiam quibuſcunq. alijs perſonis, quæ in huiuſmodi neceſſitate intra Eccleſias, Collegia, Domos, & habitationes Congregationis prędictorū reperiri contigerit, ac extra illa alijs, quibuſuis infirmis, etiam in mortis articulo conſtitutis vbiq. in caſu neceſſitatis ſupradictæ, etiam nulla ad hoc per eos petita, nec eis conceſſa licentia cuiuſuis Sacerdotis Curati pœnitentię Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare poſſint.* Dubitatur modo, an hoc priuilegium per viam communicationis extēdatur ad alios Regulares, qui communicant in priuilegijs.

2 Pro quo eſt aduertendum, quod priuilegium non debet accipi in ijs terminis, in quibus quilibet ſacerdos ratione neceſsitatis ex interpretatiua voluntate Eccleſię poteſt hæc ſacramenta miniſtrare, vt quando deficit omnino proprius ſacerdos, ſed in terminis, quando moraliter non poteſt tempeſtiuè aduocari, vt in repentina neceſsitate, vt declarant verba Pontificis ibi *Propter repentinam neceſſitatem.* Vt ſi quis ex improuiſo ira infirmaretur, vt timeretur de vicina morte, aut ſi infirmi continui deuenirent

nitent ad talem ſtatum, vt deberent de præſenti hæc ſacramenta miniſtrari: & in alijs huiuſmodi caſibus, in quibus nõ poſſent, niſi cum licentia Parochi hæc ſacramenta miniſtrari; ſi quidem Pontifex loquitur de caſibus, pro quibus pręſumit, eſſe petendam licentiam.

3 Eſt ergo conſiderãdum, an in litteris communicationis priuilegiorum ſimpliciter communicentur priuilegia. an vero communicatio extendatur etiam ad ea, quæ ſunt in præiudicium tertij, quocunq. tamen modo fiat extenſio. Si enim ſimpliciter conceditur communicatio priuilegiorum abſq. vlla expreſsione, ex qua colligatur communicatio etiam illorum, quæ ſunt in præiudicium tertij, habentes talem cõmunicationem, non fruentur dicto priuilegio, cum contineat præiudicium iurium parochialiũ, quia in generali communicatione non veniunt, quæ continent præiudicium alterius, vt tradit Rota *in Valliſoletana Quartę funer.* 19. *April.* 1606. *coram Iuſto. & in Valent. Decimar.* 28. *Nouembr.* 1603. *coram Lancellot.* Caualer. *Deciſ.* 101. *num.* 3.

4 Si verò in conceſſione communicationis priuilegiorum fiat extenſio etiã ad priuilegia alieno iuri pręiudicialia, aut expreſsè, aut tacitè per verba, ex quibus colligatur voluntas Pontificis concedendi priuilegia tàm non præiudicialia, quã præiudicialia, vt ſi in genere concedat illa, quæ de ſui natura continent præiudicium, quales ſunt immunitates, exemptiones, &c. aut adhibeat clauſulas abrogantes cõnſenſum eorum, qui habent intereſſe, aut nolit obſtare defectum citationis, aut alio modo oſtendat enixam voluntatem, vt cõmunicatio ſit de omnibus priuilegijs, & per omnia, aut alio ſimili modo. Tunc ſtante tali forma cõmunicationis, fruentur priuilegio, de quo ſupra, nam communicatio ſe extendet etiam ad priuilegia continentia præiudicium, iuxta ea, quæ tradunt Horat. Mandos. *De priuileg. ad inſtar. quæſt.* 4. *num.* 7. ver. *Quæ omnia.* Rota *in Bononienſi exemption.* 25. *Maij* 1618. *coram Veroſpio*, quæ eſt *Deciſ.* 30. *tom.* 2. *par.* 4. *Recent.* & *in Mediolitenſi Collectar.* 7. *Maij* 1627. *coram Vbaldo.* quæ eſt *Deciſ.* 63. *num.* 4. *par.* 5. *Recent.*

5 Ex his colligitur, quod ſi aliqua religio haberet generalem conceſſionem priuilegiorum ad inſtar Cler. Reg. poſſet vti prędicto priuilegio, quia cum talis cõceſſio ſe referat ad priuilegia alteri conceſſa, non minus operatur, quàm ſi priuilegiato omnia, & ſingula alterius priuilegia ſingillatim, & ſpecificè conceſſa eſſent, & in conceſſione ſingillatim narrata fuiſſent, vt tradunt Stephan. Bertrand. *Conſil.* 149. *num.* 2. *vol.* 1. Pariſ. *Conſil.* 22. *num.* 5. *lib.* 4. Oldrad. *Conſil.* 300. *nu.* 8. ver. *Et præſertim.* Horat. Mandos. *De priuil. Ad inſtar. quæſt.* 4. *num.* 1. Quia, inquit, relatum eſt in referente *l. Aſſe toto. ff.* De *hæred. inſtit.* & *l. Si ita ſcripſero. ff.* De *condit. & demonſtr.* Et ratio eſt. Quia eo ipſo, quod cõceſſio eſt ad inſtar, eſt ad exemplar illorum priuilegiorũ, quæ alteri conceſſa ſunt, & ideo continet, quicquid in ipſis reperitur, cum exemplar contineatur in exemplato ſecundum omnia.

Quid in ſupradicto priuilegio intelligatur per Penitentiæ ſacramenta eccleſiaſtica. *Quæſt.* 262.

SVMMA

1 *Pænitentia eccleſiaſtica ſacramenta in priuilegio Theatinor. non important ſacramentalem confeſſionem.*
2 *Important extremam vnctionem,*
2 *Sacramentum extremæ vnctionis eſt conſumatiuum pœnitentiæ.*
2 *Verba debent accipi ſecundum ſubiectam materiam.*
3 *Nomine pœnitentiæ venit etiam viaticum.*
4 *Priuilegium Regularium miniſtrandi viaticum.*
4 *Viaticum præmitti debet extremæ vnctioni.*
4 *Dictio. Etiam, eſt extenſiua.*
5 *Ampliat diſpoſitionem ad alium caſum præſertim iuncta dictioni Et.*
6 *Pœnitentiæ ſacramenta quænam comprehendant*
6 *Pluralis numerus requirit plura.*

---

1 NOn poſſe intelligi de ſacramentali confeſſione, manifeſte conuin-

uincitur. Tum quia priuilegium nihil concederet, quia Regulares omnes habent, quod tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ poſſint vnicuique miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ. Tum quia in caſu, de quo procedit priuilegium, etiam quilibet ſacerdos de iure communi, & vniuerſali conſuetudine Eccleſiæ poteſt miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ, vt declarat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. Tum quia priuilegium procedit de eo, quod ſine licentia parochorum non liceret; ibi. *Nulla ad hoc per eos petita, nec ijs conceſſa licentia cuiuſuis Sacerdotis curati*. Pro ſacramento autem pœnitentiæ miniſtrando non eſt neceſſaria aliqua licentia Parochorum.

2 Debent ergo accipi illa verba de ſacramento extremæ vnctionis, quod dicitur ſacramentũ pœnitẽtiæ, quia, vt habet Concilium Trident. *ſeſſ.* 14. *De ſacram. extr. vnct.* init. eſt conſumatiuum pœnitentiæ. ibi. *Quod non modo pœnitentiæ, ſed & totius chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet. conſumatiuum exiſtimatum eſt à patribus*. Siquidem eſt inſtitutum ad tollendas reliquias peccatorum, iuxta illud Epiſtolæ Iacob. Apoſt. cap. 5. *Et ſi in peccatis ſit, remittentur ei*; & conſtat etiam ex forma. *Indulgeat tibi, Deus quicquid peccaſti*. & communiter notant cum D. Th. *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 1. *ar.* 2. *quæſtiun.* 4. *ad* 1. Ratio autem eſt, Quia verba priuilegij debẽt accipi de ijs ſacramentis, pro quibus adminiſtrãdis requiritur licentia Parochi, cum Põtifex cõcedat, quod in caſu neceſſitatis, de quo ibi, poſſint adminiſtrare ſine tali licẽtia. Verba enim debent accipi ſecundum ſubiectam materiam *l. Cum pater. §. Donatum. ff.* De leg. 2. & *l. Si vno. ff. Locati.* & *l. Si ſtipulatus. ff.* De *vſur.* & Cap. *Conſtitutus*. De *relig. dom.* Vnde cum pro ſolis ſacramentis viatici, & extremæ vnctionis requiratur pro conſtitutis in periculo mortis licentia parochi, de his tantum debet accipi priuilegium. Præſertim, quia nomine pœnitentiæ venit etiam viaticum, vt deciditur in Cap. *Quod ſi*. De *pœnit.* & *remiſ.*

3 Ex his colligitur, quod in virtute dicti priuilegij nedum poteſt miniſtrari extrema vnctio, ſed etiam viaticum, quia debet præmitti ad extremam vnctionẽ, vt docet Catechiſmus Romanus tanquam quid de perpetua conſuetudine Eccleſiæ *par.* 2. *cap.* 6. *num.* 12. ibi. *Seruanda eſt Eccleſiæ catholicæ perpetua conſuetudo, vt ante extremã, vnctionem pœnitentiæ & euchariſtiæ ſacramentum adminiſtretur*. Quod deſumitur etiam ex tenore priuilegij; nam Pontifex, quod pro famulis, operarijs, ac hoſpitibus abſolutè conceſſerat, extendit poſtea ad quoſcunque alios, qui eſſent intra eccleſiam, vel domos, vel extra in caſu, in quo ob repẽtinam neceſſitatem non adeſſet tempus petendi licentiam à Parocho, vt conſtat ex illis verbis. *Et in caſum, in quo non daretur ſpatium petendi talem licẽtiam propter repentinam neceſſitatem, etiam quibuſuis alijs perſonis &c. Intra Eccleſias, Collegia &c. Ac extra illa alijs quibuſuis infirmis &c.* Quæ oratio eſt extenſiua priuilegij iam conceſſi, et operatur, vt ſub eadem conceſſione contineatur caſus ſubſequens, cum hæc ſit vis dictionis, *Etiam*, vt notant Calderin. *Conſil.* 237. *in fine*. ver. *Nec obſtat*. aliàs 16. *De præben.* Tuſch. *Littera D concluſ.* 275. *num.* 2.

4 Hæc enim dictio, *Etiã*, ampliat diſpoſitionem ad alium caſum. Clemen. 1. *§. fin.* De *re iud.* Ruin. *Conſil.* 43. *num.* 19. *lib.* 2. Bald. *Conſil.* 209. *num.* 2. & 4. Menoch. *Conſil.* 901. *nu.* 36. Geminian. *Conſil.* 132. *init.* Quod præcipuè valet, quia ibi iungitur cum dictione, *Et*, per ea, quæ notat Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſ.* 36. *num.* 25. Cum ergo conceſsio Pontificis fuerit tàm pro ſacramento extremæ vnctionis, quàm pro viatico, eadem quoque conceſsio erit pro vtroque ſacramento in ſubſequenti caſu.

5 Quod etiam declaratur ex alijs verbis priuilegij; nam Pontifex inquit, quod ſacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare poſſunt, & loquitur de ijs, pro quibus aliàs requireretur licentia Parochi; numerus autem pluralis non poteſt verificari in vno ſacramento, ſed requirit plura. *l. Vbi numerus. ff.* De *teſtib* & Cap. *Pluralis*. De *reg. iur. in* 6. Nec obſtat, quod dicat ſacramenta

menta pœnitentiæ, quia vocat ſacramēta pœnitentiæ ratione ſubiectæ materiæ, nempe quia dantur pænitentiam agenti,& ſunt terminus, ad quem ordinatur pœnitentia moribundi:& quia ordinantur ad claudendam vitam hominis,quæ debet eſſe perpetua pœnitentia, vt ait Concil. Triden. *ſeſſ.14. De extrema vnc. init.*

An regularis poſſit eſſe teſtis pro legato ſibi relicto verbaliter à teſtatore. Quæſt. 263.

SVMMA

1 *Regularis an poſſit eſſe teſtis pro legato ſibi relicto.*
1 *Percipiens commodum ex inſtitutione non poteſt pro ipſa eſſe teſtis.*
2 *Pro vltima voluntate ad pias cauſas requiruntur ſaltem duo teſtes idonei.*
2 *Teſtis idoneus quinam ſit.*
3 *Religioſus poteſt eſſe teſtis in cauſis ſui monaſterij.*
4 *Qui ſunt de vniuerſitate poſſunt eſſe teſtes in ijs, quæ ſunt vniuerſitatis.*
4 *Cauſa vniuerſitatis non eſt cauſa ſingulorum de vniuerſitate.*
5 *Quod in teſte de iure admittitur, non poteſt ipſi obijci.*
5 *Non præſumitur quis peierare propter vniuerſitatem.*
5 *Quæ communiter poſſidentur, ſolent negligi.*

1 QVod non poſſit eſſe teſtis regularis pro legato ſibi relicto,quia agitur de intereſſe proprio, tenēt Corn. *Conſil.261.num.12. vol.1.* Patiſ. *Conſ. 24. num.36.vol.1.* Mantica *lib.6.De coniect. vlt.volun.tit.3.num.6. & 7.* dum volunt, non probari legatum relictum Eccleſiæ per duos religioſos eiuſdem Eccleſię;nec per Capellanum, quod hoſpitale hæres inſtitutum ſit. Et facit doctrina generalis, quod percipiens commodum ex inſtitutione, non poſſit pro ipſa eſſe teſtis, vt notant Gloſ. & Doctores *in §. Sed neque hæres.* Inſtit. *De teſtam.*

2 Fundamentum huius ſentent. eſt. Quia in Cap. *Relatum 1. De teſtam.* In diſpoſitione ad pias cauſas requiruntur ſaltem duo teſtes legitimi, ſeu idonei. Ille autem ſolus eſt idoneus teſtis,cui nihil obijci poteſt, vt notant Gloſ. communiter recepta *in §. Item verborum.* verbo. *Idoneos. Inſtit.* De verbor. obligat. Alexan. *Conſil.70. num.12. vol.2.* Socin. ſen. *Conſil.54.num.7.vol.3.* Socin. iun. *Conſil. 12. num.8.vol.2.*

3 Sed *oppoſita ſentent. tanquam certa tenenda eſt*, quam tradunt Gloſ. *in Authen. De monach. §. Cogitandum.* Bar. *in l.In tantum.§. Vniuerſitatis. ff.* De *rer.diuiſio.*Quia religioſus non acquirit ſibi,ſed monaſterio; & ideo non agitur de intereſse proprio perſonali, ſed de intereſſe monaſterij. Poteſt autem Religioſus eſſe teſtis in cauſis proprij monaſterij, vt deciditur in Cap. *Inſuper.* De *teſtib.*& deſumitur etiam ex Cap. *Super prudentia. 14.Quæſt. 2.* & Cap. *Cū nuncius.* & Cap. *Tuis.* De *teſtib.* Et Cap. *Et ſi Chriſtus.* De *iureiur.* & notat Gloſ. *in dict.Cap. Inſuper.* verbo. *Eccleſia.* & in Cap. *Tuis.* verbo. *Iuramenti.* Quia, vt ait Gloſ. *in dict. Cap. Cum nuncius.* verbo. *Repellendi.* Qui dicit teſtimonium pro communitate, pro nullo de communitate dicit, atque adeo nec pro ſe.

4 Quod amplius confirmari poteſt. Qui ſunt de vniuerſitate,poſſunt eſſe teſtes quò ad ea, quæ concernunt vniuerſitatem, etiam quādo ex eorum depoſitione reſultat commodum vniuerſitati, licet in conſequentiam ad ipſos quoque tale commodum perueniat, vt tradunt Dec *Conſil. 342.* ver. *Et videmus.* teſtans de communi Viuius *commun. opin. 293. libi2.* Petrus de Beniten, *Deciſ.70.in fine.* teſtans, ita fuiſſe iudicatum à Rota Bononienſi. Nel. à S. Gemin. *De teſtib.p. 1. num. 13.* Caſtrenſ. *in l. Sed ſi hac. §. Qui manumittitur ff.* De *in ius vocan.* Bar. *ibid.* Bald. *in l. Si municipes. ff.* Quod *cuiuſque vniu.* Angel. *ibid.* Cinus *in l. Parentes. C.* De *teſtib.* Salicet. *ibid.* Imola *in Cap. Cum nuncius. & in Cap. Inſuper.* De *teſtib.* Aretin. *in §. Vniuerſitatis.* Inſtit. *De rer. diuiſ.* Franciſ. Curt. *De teſtib. concluſ 3 nu.11.* Albetic. de Malet. *de teſtib. cap.4.nu.71.*

Lan-

Lanfranch. de Oriano: *de teſtib. num.* 73. Speculat. *tit. De teſtib. §.* 1. ver. *Numquid in cauſa veritatis.* Io. Andr. *in Cap. Cum nuncius.* De *teſtib.* Aufer. *De teſtib. nu.* 91. ver. *Teſtes an poſſint.* & alij communiter cū Gloſ. *in Cap. Cū nuncius.* De *teſtib.* & Gloſ. ciuil. *in l. Tantū. §. Vniuerſitatis. ff.* De *rer. diuiſ.* & *in l. Idonei. ff.* De *teſtib.* & *in §. Cogitandum.* ver. *Teſtes.* Authen. *De monach.* & *in l.* Si *Municipes. ff.* Quod cuiuſq. vniu. Et ratio eſt, quia cauſa vniuerſitatis non eſt cauſa ſingulorum de communitate. *l. Si municipes.* & *l. Sicut. §.* 1. *ff.* Quod *cuiuſq; vniuer.* & ideo non debent, qui ſunt de vniuerſitate repelli à teſtificando, quaſi pro cauſa propria teſtificaturi ſint. Ergo etiam regularis poterit eſſe teſtis in legato ſibi relicto, quia nō teſtificatur in cauſa propria, ſed monaſterij, ſi quidem ſibi relictum, monaſterio relictum cenſetur, cum omnia ſua iura ſint iura monaſterij.

5 Neque obſtat ratio pro oppoſita ſententia *num.* 2. allata. Nam admiſſo, quod teſtis idoneus ſit ille, cui nihil obijci poſſit; non poteſt obijci, quod quis ſit de vniuerſitate, aut de monaſterio, de cuius intereſſe agitur; nā non poteſt obijci, quod de iure non obijcitur; non obijcitur autem teſti, quod ſit de vniuerſitate, aut de monaſterio, nam hoc non obſtante ius decernit, quod poſſint teſtificari, & ideo non poſſunt ex hoc capite repelli, ſi aliàs ſint idonei. Neque enim eſt veriſimile, quod quis propter iura vniuerſitatis, aut monaſterii conſeruanda pererare velit, cum ſoleat negligi, quod communiter poſſidetur *l.* 2. *C. Quando, ex quib. quar. par.*

An ſi ſocius conuertat pecuniam communem in aliquam emptionem lucroſam, teneatur diuidere lucrum cum cœteris ſocijs, Quæſt. 264.

S V M M A

1 *Socius emens nomine proprio de pecunia communi rem, quæ ſit de ijs, quæ pertinent ad ſocietatem, tenetur ad communicationem cum ſocijs.*
2 *Quid, ſi non ſit de eo genere, quod pertinet ad ſocietatem.*
3 *Res empta aliena pecunia, cuius &c.*
3 *Societas non habet ius ad rem emptam à ſocio nomine proprio &c.*
4 *In ſocietate omnium bonorum empta nomine proprio debent communicari.*
4 *Quid faciendum, ſi ſocius compararet ſibi nomine proprio aliquid de bonis communibus.*

1 IN hac difficultate certum eſſe debet, quod etiam ſi ſocius emat nomine proprio, tenetur rem emptam, ſeu lucrum ex ipſa communicare cœteris ſocijs, ſi ſit de illo genere, quæ pertineant ad ſocietatem, ſeu in quos pecunia ſocietatis ſolet conuerti, vt tradunt Petrus de Vbald. *De duob. fratr. par.* 5. *num.* 3. Felic. *De ſocietate, cap.* 14. *num.* 79. & cōmuniter. Quia licet ex eo, quod ſit empta nomine proprio, non efficiatur communis, debet tamen ab emptore communicari, ita exigente natura ſocietatis, nam eo ipſo, quod ex communi pacto pecunia eſt deſtinata ad emptionem rerum talis generis, res empta de tali genere quocunq; nomine empta ſit, pertinet ad ſocietatē, quia in tali emptione mandatur executioni id, quod in primo pacto eſt conuentum, aliàs fieret diuiſio ſocietatis in eo, in quo eſt ſocietas.

2 Solū ergo difficultas eſt, ſi res empta non ſit de eo genere, quæ ex communi pecunia, & ex pacto ſocietatis emi ſolent, ſit tamen empta nomine proprio. *Et tunc eſſe ipſius emptoris, nec venire communicandam tenendum eſt*, vt tradunt etiam Petrus de Vbald. *De duob. fratrib. par.* 5. *num.* 3. Felic. *De ſociet. cap.* 14. *n.* 81. & deſumitur ex *l. Cum duobus. §. fin.* & *l. Duo ſocietatem. §.* 1. & *l. Si fames initio.* & *l Si vnus. §. Si vnus. ff.* Pro *Socio.*

3 Ratio autē eſt. Quia res empta aliena pecunia, non eſt illius, cuius eſt pecunia, ſed emptoris, ſi nomine proprio emit. *l. Si ex ea*, et *l. Si vt proponis* C. De *rei vendit.* Vnde etiam res empta ex pecunia dotali, non eſt dotalis, ſed illius, qui emit *l. Ex pecunia.* C. *De iure dot.* Quia nimi-

nimirum emptio eſt actio perſonalis, & acquirit ius perſonale ementi. Ergo emptor non tenetur communicare ſocietati, quia non tenetur ratione emptionis, cum non ſit facta nomine ſocietatis, nec quia vſus ſit pecunia ſocietatis, quia hoc non diſtrahit emptionem ab emptore, nec facit, quod res empta ſit debita ſocietati, cũ ſocietas non acquirat aliquod ius ad rem emptam, vt deciditur in l. *Qui aliena*. C. *Si quis alt. vel ſibi alter. nu.* & proinde ſocietas non poteſt petere rem emptam ſibi communicari, vt in eodem tex. ſtatuitur.

4 Nec obſtat tex. *l. Si quis ſocietatẽ. ff.* Pro *ſocio*. & alij huiuſmodi, in quibus ſancitur, quod licet emptum à ſocio nomine proprio ſit ipſius; cogitur tamen rem emptam communicare. Nam tex. procedit quò ad eos, qui contraxerunt ſocietatem omnium bonorum. Siquidẽ in *l. Si Patruus*. C. Commun. *vtriuſque iud.* ſtatuitur, quod ſocius comparans ſibi res aliquas nomine proprio de bonis communibus, poteſt quidem alter ſocius conſulere indemnitati propriæ, ſed non poteſt prætendere, quod res empta communicetur, quia non ſunt ſocij omnium bonorum. Vnde vt hæc iura concordẽtur, lex *Si quis ſocietatem* debet accipi de ſocietate omnium bonorum, quia cum ſit vniuerſalis, poteſt trahere ad communionem, quicquid ſocij quocunq; modo acquirunt.

An vtens pecunia ſocietatis ad aliquid ſibi emendum peccet, & ad quid teneatur. Quæſt. 265.

S V M M A.

1 *Vtens pecunia ſocietatis ad aliquid ſibi emẽdum, debet reddere indemnem ſocietatem.*
2 *Conuertens pecuniam ſocietatis in proprium commodum peccat, & tenetur furti.*
3 *Quid, ſi vtatur illa pecunia tanquam parte, quæ ad ſe pertineat.*
4 *Quid, ſi pecunia ſubtraheretur lucro.*
5 *Quid, ſi futura eſſet otioſa.*
5 *Voluntas præſumitur talis, qualis rationabiliter deberet eſſe.*

1 QVod teneatur reddere indemnẽ ſocietatem, nulli dubium eſſe poteſt, ex omnibus regulis reſtitutionis; quæ cum exigant ſeruari æqualitatem cum vnoquoque, exigunt quoque, vt ſocietas indemnis ſeruetur; alioquin ſi ſocius, quæ ſunt communia, in propriam vtilitatem conuerteret, induceretur inæqualitas, quia ipſe plus haberet de communibus, quàm alij ſocij, quod eſt contra naturam ſocietatis, quæ exigit æqualitatem, atque adeo contra iuſtitiam.

2 Eſt autem certum, quod ex natura rei id eſt obiectum peccati mortalis, quia cum pecunia ſit communis, non minus eſt ſub dominio ipſius, quàm alterius ſocij. & ideo, dum conuertit in proprium vſum emendo nomine proprio, contrectat rem alienam inuito domino, in quo conſiſtit furtum; atq; adeo tenetur furti *l. Rei communis*. & *l. Merito*. *ff.* Pro *ſocio*. & *l. Si ſocius ff.* De *furtis*. & notant Crauet. *Conſil. 286. lib. 2.* Felician. *De Societ. cap. 3. num. 55.* Quod tamen debet accipi, ſi id faciat mala fide intendens abſolutè rem communem in proprium vſum conuertere, aliàs excuſatur, vt decernitur in dicta *l. Merito*.

3 Verum, ſi in tali caſu intendat vti illa pecunia tanquam parte, quæ de ſocietatẽ ad ſe pertineat, videndum eſt, an iuxta pacta ſocietatis poſſit illa vti: annon. Nam ſi vti poteſt, & iure ſuo vtitur, nec alicui facit iniuriam; atq; adeo nec peccat. Si verò iuxta pacta ſocietatis non poteſt vti, peccat contra ſocietatem atque adeo contra iuſtitiam, atque grauiter, vel leuiter iuxta quantitatem pecuniæ; quia violat iuſtitiam, cum ex iuſtitia teneatur ſeruare pacta ſocietatis. Vnde etiam tenetur reſarcire omne damnum, quod inde alteri ſocio reſultat.

4 Rurſus conſiderandum eſt. An pecunia, qua ſocius vtitur, ſit ita ad lucrandum expoſita, vt per emptionem ſubtrahatur negociationi, atque adeò lu-

cro; an verò interim, dum reſtituatur ſit ocioſa. Si enim ſubtrahitur lucro, redūdat in damnum alterius ſocij, quia priuatur illo lucro, quod perciperet, ſi pecunia relinqueretur expoſita negociationi. Et ideò, qui illam ſubtrahit, peccat contra iuſtitiam, & tenetur compēſare damnum, quod pariter alteri ſocio pro illa portione lucri, quod aliàs perciperet. Quod tamen non haberet locum, ſi ſocius vteretur cōmuni pecunia cum animo ſoluendi cum ſocio portionem lucri, qua priuatur, ne priuaretur occaſione lucroſæ emptionis, nam cum tunc nullum damnum inferat ſocietati, nec etiam peccat.

5 Similiter ſi pecunia interim ſit futura otioſa, non peccabit ſocius, ſi ea vtatur in proprium commodum, dummodo retardatione ſolutionis non retardetur, aut impediatur aliquod lucrum commune ſocietatis; aut non exponatur pecunia alicui periculo: aut ſaltem adſit animus reſarciendi, quicquid inde pateretur ſocietas; tunc enim, cum in nullo lædat iura ſocietatis, neq. etiam peccat. Neque obſtat, quod pecunia non ſit propria ipſius, ſed ſit etiam ſocij, quia præſumitur conſenſus tacitus illius, quantum ſpectat ad ſe; nam dum ex hoc nullum damnum patitur, eſſet irrationabiliter inuitus. Voluntas autem, cum debeat à ratione regulari, ſemper præſumitur rationabilis, & talis, qualis rationabiliter debet eſſe, vt notant Bald. *in l.* 1. *C. De ſacroſanc. Eccleſ.* Afflict. *Deciſ.* 44. *num.* 20 Surd. *Conſil.* 198. *num.* 16.

An valeat teſtamentum cum duobus teſtibus, quando ſcholaris inſtituitur hæres, Quæſt. 266.

S V M M A

1 *Teſtamentum cum duobus teſtibus an valeat ſcholari inſtituto hærede.*
1 *Teſtamentum ad pias cauſas valet cum duobus teſtibus.*
2 *Cauſa ſtudij eſt cauſa pia. & quomodo*
3 *Finis inſtituendi hæredem.*
4 *Cauſa pietatis quem finem debeat habere.*
5 *Inſtitutio ſcholaris, vt poſſit ſtudijs vacare an valeat cum duobus teſtibus?*
5 *Legatum non eſt ad pias cauſas, ſi non legetur pauperi.*
6 *Inſtitutio ſcholaris non eſt ad pias cauſas, licet pauperis, ſi hæreditas excedat expenſas ſtudij.*
6 *Facta ſubſequentia declarant animum.*
7 *Teſtator, quicquid dicat, non diſponit ad cauſas pias, niſi ſubſit paupertas.*
7 *Quod legatur diuiti non eſt ad pias cauſas.*
7 *Dictum teſtatoris non immutat rei veritatem.*
7 *Princeps non poteſt immutare rei veritatem.*

1 Teſtamentum cum duobus teſtibus tantum, valere, quando ſcholaris inſtituitur hæres, tradit Horatius Lucius. *De priuileg. ſtud. ntium. Priuileg.* 60. *in fine*. Quia, inquit, eſt teſtamentum ad pias cauſas, cum cauſa ſtudij ſit pia cauſa. Teſtamentum autem ad pias cauſas valet, etiam cum ſolis duobus teſtibus. Cap. *Relatum.* 1. *De teſtam.*

2 Sed hæc opinio non eſt admittenda. Quia licet cauſa ſtudij ſit cauſa pia, vt tradunt. Gloſ. *in l. Si verò non remunerandi. § Inde Papinianus. ver. Donaſſe ff. Mandati.* Panorm. *Conſil.* 63. *num.* 5. *lib.* 2 Dec. *in Cap.* 1. *num.* 19. De *probat.* Salicet. *in l. Filia, cuius. num.* 12. C. *Famil. herſc.* Alexan. *in l. Ita ſtipul. num.* 28 *ff.* De *verbor. obligat.* Bolognet. *in Authen.* Habita. *num.* 360. *C. Ne Filij pro patre.* Tiraquel. *De priuileg. piæ cauſæ in Præfat. ver. Item relictum cau. ſtud.* Et deſumitur ex *l. Qua pater filio. ff. Famil. herſc.* ibi. *Pietate.* & *l. Macedoniani.* C. *Ad Maced.* ibi *Quos patris pietas.* & ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 5 *cap.* 1. *De reformat.* & *ſeſſ.* 23. *cap.* 18. ibi *Tam pium inſtitutum*. Hæc tamen cauſa pia coarctatur ad ea, quæ concernunt ſcholares cauſa ſtudij. Quia pietas originatur, & ſpecificatur à ſtudio, tāquam à fine, & proinde ſtudium eſt mēſura pietatis; vnde ea ſolum, quæ tanquam media ordinantur ad fouendum ſtudium, continentur ſub cauſa pia. Cœ-

tera vero, quæ non habent pro fine ſtudium, non ſunt cauſa pia, quia ſicut non veſtiuntur fine, ita neque induunt cauſam pietatis.

3 Inſtitutio autem, qua ſcholaris inſtituitur hæres, non habet pro fine ſtudium, ſi quidem teſtator non intendit ipſum adiuuare, vt ſtudere poſſit, ſed ipſum honorare, & oſtendere erga eum ſuam charitatem, & beneuolentiam, nā hic eſt finis cuiuſcunque teſtatoris inſtituentis hæredem iuxta *l. Si filium.* §. *Sed & ſi portio. ff.* De *legat. praſt*, & notat Roman. *in l. Iulianus. num. 2. ff. Si quis om. cau. teſtam.* Vnde non debet ſcholaris conſiderari tanquam inſtitutus cauſa ſtudij, ſed tanquam præ cœteris dilectus à teſtatore: & proinde inſtitutio non eſt ob cauſam piam, neque ſecundum regulas cauſæ piæ regulari debet.

4 Confirm. Cauſa pietatis habet pro fine commodum, & vtilitatem animæ teſtatoris, vt colligitur. *ex* §. *Si vnum. in fine.* Authen. *Vt cum de appel. cogn.* ibi *Ipſorum quoq. anima ex hac cauſa pijſſima ſubleuentur.* & notant Gloſ. *in l. Si quis Titio. ff.* De *leg.* 2. & *in l. Illud.* C. De *ſacroſan. Eccleſ.* Bald. *in Repet. l.* 1. *quaſt.* 2. ver. *Solutio ſic. ff.* De *leg.* 2. Mantica *lib.* 6. *de coniect. vlt. volun. tit.* 3. *num.* 28. Rota *deciſ.* 231. *num* 3. *par.* 1. *poſth. apud Farinac* Angelus de Peruſ. *Conſil.* 124. *num.* 4. ver. *Circa quod conſidero.* Trullench. *lib.* 7. *in Decal. cap.* 18 *dub.* 12. *num.* 2. Machad. *tom.* 1. *De perfec. Confeſ. lib.* 3. *par.* 6. *tract.* 1. *docum.* 9. *num.* 2. & alij communiter. Vt enim cauſa ſit pia, debet habere pro fine pietatem, ita vt teſtator exerceat actum pietatis: actus autem pietatis ſemper eſt in commodum, & vtilitatem animæ, & tendit in cultum, & honorem Dei. Verum quando quis inſtituit hæredē ſcholarem non magis reſpicit ad vtilitatem animæ, & honorem Dei, quàm ſi reſpiceret, ſi quemlibet alium inſtitueret, & proinde non teſtatur ad pias cauſas.

5 Sed quid, ſi inſtitueret hæredem ſcholarem, vt ſtudijs vacare poſſet? Reſp. Si aliàs non haberet, vnde ſe ſubſtentaret, vt ſtudijs vacare poſſet, & hæreditas non excederet, aut ſaltem non multum excederet expenſas pro ſtudijs, certè teſtamentum eſſet ad pias cauſas, & ſufficerent duo teſtes iuxta Cap. *Relatū.* 1. De *teſtam.* At ſi ſcholaris eſſet diues, & haberet, vnde ſe ſubſtentaret in ſtudijs, non eſſet teſtamentum ad pias cauſas iuxta ea, quæ de legato dotis, quod non ſit ad pias cauſas, niſi pauperi ſit relictum, tradunt Roman. *in Authen. Similiter. num.* 5. Ad *leg. Falcid.* Alexan. *in l. Si conſtante. init. num.* 18. *ff.* Soluto *matrimonio.* Ruin. *Conſil.* 71. *num.* 15. *vol.* 3. Dec. *Conſil.* 120. *num.* 2. *& ſeq.* Cephal. *Conſil.* 216. *num.* 3. Iaſ. *in l. Cum is.* §. *Si mulier. n.* 1. *ff.* De *condit indeb.* Ripa *in l. fin. num.* 170. C. De *reuocan. donat.* Quia nimirum ad fundandam pietatem cauſæ requiritur finis proportionatus, qui certè non adeſt, quando ſubiecta materia non eſt capax talis finis, vt in caſu præſenti, in quo ſcholaris non indiget alterius ſubleuamento, vt poſſit vacare ſtudijs.

6 Quod etiam locum habet, quando teſtator inſtitueret ſcholarem hæredem, & hæreditas eſſet valde pinguis, itaut expenſas ſtudij longè excederet, nam tunc, licet ſcholaris eſſet pauper, inſtitutio tamen non eſſet ad cauſas pias, quia non menſuraretur ſecundum exigentiā cauſæ ſtudiorum, nam longè illam excederet, ſed præſumeretur facta inſtitutio ad ditandum hæredem, non autem ad exercendam pietatem. Nam talis præſumitur animus, qualis etiam actus ab ipſo procedens, cum per facta ſubſequētia declaretur. *l.* 1. §. *fin. ff.* De *dolo,* & *l. Certū ff.* Si *cert pet.* & *l. fin. ff.* De *diuort.* & Cap. *Dilecti.* De *appellat.* Et proinde cum actus teſtatoris ſit actus conferens diuitias hæredi, præſumitur factus ad ipſum ditandum, non autem intuitu pietatis.

7 Nec proficeret in prædictis caſibus, ſi teſtator diceret, ſe talem inſtituere hæredem pro anima ſua, aut contemplatione pietatis, aut cauſa ſtudij. Quia non dicitur teſtator diſponere ob cauſam piā, niſi ſubſit paupertas, vt tradunt Barr. *in Repet. l.* 1. *num.* 43. C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Roman. *in Authen.* Similiter *num.* 1. *Ad leg. Falcid.* Barbat. *in Cap. Relatum.* 1. *n.*

14. De *teſtam.* Quod enim legatur diuiti non eſt ad piam cauſam, vt notant Doctores in *l. Illud. C. De ſacroſanc. Eccleſ.* Nec dictum teſtatoris poteſt immutare rei veritatem. *l. Qui teſtamentum. ff. De probat.* & *l. Si forte. ff. De caſtrenſ. pecul.* & notat Bald. *in dict. Authen. Similiter. n.* 4. Cum nec id poſſit ipſe princeps. *l. 2. ff. De vſufr. ear. rer. quę vſ. conſum.*

An percutiens Clericum mortuum incidat in excommunicationem Canonis. Quæſt. 267.

S V M M A.

1 *Percutiens Clericum mortuum an incidat in excommunicationem.*
1 *Mortuo poteſt inferri iniuria.*
2 *Percutiens figuram, aut ſtatuam clerici nō incidit in canonem.*
2 *Diſpoſitio locum non habet, vbi verba aptari non poſſunt.*
3 *Percutiens cadauer Clerici cur non percutiat clericum.*
4 *Homo quid ſit.*
4 *Forma conſiſtit in indiuiſibili.*

1 Affirmatiuam ſententiam tradūt Felin. *in Cap. A nobis. 2. num. 2.* vet. *Numquid percutiens. De ſentent. ex comm.* Boet. *Deciſ.* 316. *num.* 12. Duen. *reg. 99. Ampliat.* 6. Hippolitus *in l. Vnicā. num.* 53. *C. De rap. virgin.* & *in l. fin. num.* 56. *ff. De quæſt.* Brun. *tract. De aug. num.* 95. Tolet. *lib. 1. cap. 32. num.* 1. Squillan. *De priuileg. Cler. cap. 6. num.* 36. Bellet. *in Diſquiſ. Cler. tit. De fauor. Cler.* §. 1. *num.* 12. Villal. *par. 1. ſum. tract. 17. difficul. 22. n.* 16. Nald. *ver.* Sepultura. *nu.* 5. & alij, qui volunt inijcientem manus violentas in cadauer Clerici incidere in excommunicationem Can. *Si quis ſuadente.* Et in eo fundantur, quod mortuo quoque inferri poteſt iniuria, vt notant Baiar. ad Clar. *§. fin. quæſt. 77. num.* 16. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit. par. 3. num.* 61. Decian. *tract. Crimin. lib. 6. cap. 17. num.* 19. Carol. de Graſſis *effect. 9. Cler. num.* 140. Ergo inferens iniuriam incurrit pœnas impoſitas inferentibus.

2 Verum licet mortuo inferri poſſit iniuria, ſicut etiam deferri poteſt honor, vt conſtat ex praxi quò ad honores funebres ſpecialiter; non tamen ex hoc ſequitur, quod fauor canonis ſe extendat etiam ad corpora mortuorum. Sic etiā mortui honorari poſſunt, & iniuria affici in ipſorum ſtatuis, & imaginibus; non tamen ſequitur, quod percutiens ſtatuā, aut imaginem Clerici incidat in canonem, quia ſtatua, & imago non eſt Clericus, & proinde verba legis caſui aptari non poſſunt. Vnde vt locum habeat pœna canonis, neceſſe eſt, vt verba ipſius caſui aptari poſſint, neque enim habet locum diſpoſitio, vbi verba legis non cōueniunt. *l. Quod conſtitutum. ff. De milit. teſtam.* & *l. Hos accuſare. §. Omnibus. ff. De accuſat.* & Cap. *Indemnitatibus, §. Sed cum eat. De elect. in 6.*

3 Itaque tenendum eſt, *Quod percutiens cadauer Clerici non incidat in excommunicationem* Canonis. *Si quis ſuadente.* 17. *Quæſt.* 4. vt tenet etiam Dec. *in Cap. Ad hæc. num.* 34. *De priuilegijs.* Graſ. *Conſil. 7. num 9. De ſent. excom. vol.* 1. Leonius *De cenſur. Recollect. 5. num.* 55. Ratio autem eſt, quia non percutit Clericū, & proinde verba legis locum non habent. Clericus enim neceſſariò eſt homo, quia ſolus eſt capax ordinis eccleſiaſtici; ita vt, ni ſi ſit homo, neque etiam ſit clericus, quia deficiente homine, deficit fundamentū, imo ipſa perſona, in qua poteſt eſſe clericatus. Cadauer autem, quod fuit corpus Clerici, non eſt homo, ſicut neque etiam ipſa anima, ſed pars hominis, atq. adeo nec etiam clericus.

4 Homo enim eſt quoddam totum, ſeu compoſitum coaleſcens ex anima, & corpore, ita vt neque anima ſeorſim, neque corpus ſint homo, iuxta doctrinā communem, quam tradunt Ariſt. 2. *de anima. tex.* 3. D. Auguſt. *lib. 19. de ciuit. Dei. cap.* 3. D. Th. 1. *par. quæſt. 75. ar.* 4. & *quæſt. 79. ar.* 1. Innocent. III. *in Cap. In quadam § Sed aduerſus. De celebr. miſſar.* Et ideo ſi ſoluatur compoſitum, ſoluitur, & deficit homo, vt conſtat etiam in omnibus

alijs,

alijs, quæ ex aliqua compoſitione reſultant. Cum enim forma conſiſtat in indiuiſibili, vt notãt *in l. Si veritas*. C. *De fideicom.* & inſuper Gonzalez *ad Reg. 8. Cancel. gloſ. 18. num. 76.* Tiraquel. *De iure mar. gloſ. 6. num. 4.* Pereira *De poteſt. eligen. cap. 3. num. 13.* Molina *lib. 1. De primogenit. cap 9. num. 17.* Rota *Deciſ. 30. num. 3. par. 1. Recent.* ſequitur, quod per ablationem cuiuſcunque tollatur. Vnde ſo ma hominis, cum coaleſcat ex anima, & corpore vnitis, facta ſeparatione deſtruitur, atque adeo deſtruitur etiam homo, qui per talem formam conſtituebatur.

An, ſi dum populus furens concurrit ad domum Clerici cum armis, inimicus arrepta occaſione, occidat Clericum, contrahant omnes irregularitatem. Quæſt. 268.

S V M M A.

1 *Irregularitas ex homicidio non contrahitur ex animo, ſed ex effectu ſequuto.*

2 *Concurrentes ad domum Clerici cum armis &c. an ſint irregulares, ſi eius inimicus arrepta occaſione illum occidat.*

2 *Si conſtet, quis in rixa lætaliter vulnerauerit, cæteri non contrahunt irregularitatem.*

2 *Si vnus leuiter percutiat, alter occidat, non tamen ſe mutuò adiuuent, ſolus occidens fit irregularis.*

2 *Vulnerans non fit irregularis, ſi vulneratus aliunde moriatur.*

3 *Si plures aliquem offendant, nec ſe mutuò adiuuent, ſolus lætaliter vulnerans eſt irregularis.*

4 *Dans occaſionem, non tamen incitans, aut mouens ad occidendum, non fit irregularis.*

1 CVm irregularitas ex homicidio non contrahatur, niſi effectu ſequuto, & ſolum ab ijs, qui ſunt cauſa homicidij, vel phyſica, vel moralis ſiue directa, ſiue indirecta, manifeſtum eſt, neminem ex populo concurrente contraxiſſe irregularitatem ex eo, quòd fuerit cauſa phyſica homicidij; cum nihil egerit, ex quo phyſicè ſequuta ſit mors Clerici, cum nemo neque vulnerauerit, neque percuſſerit, aut aliquo modo phyſicè perſonam offenderit. Et hoc habet locum, etiam ſi concurſus ſit factus cum animo occidendi, quia ad contrahendã irregularitatem non ſufficit animus occidendi, quia in hac materia non attenditur animus, ſed effectus ſubſequutus, vt de communi teſtantes notant Sotus *lib. 5. De iuſt. & iure, quæſt. 1. ar. 9. ante med.* Medina *lib. 1. Inſtruc. Conſcien. c. 11. §. 10.* Salon. *2. 2. quæſt. 64. ar. 8. controuer. 1. concluſ. 1.* Henriquez *lib. 14. Sum cap. 5. num. 6. & 8.* Sayr. *lib 7. Theſauri cap. 16. num. 5. in fine.* Quia non imponitur pro animo occidendi, ſed pro homicidio ſubſequuto. Vnde ſolum difficultas eſt, an omnes in tali concurſu ſint cauſa moralis, & proinde ex hoc capite contrahant irregularitatem.

2 Reſoluendum eſt autem, *Quòd non contrahant, ſuppoſito, quod non incitauerint occiſorem, aut iuuauerint.* Deſumitur ex doctrina illorum, qui volunt, quod quando quis in rixa læthaliter vulneratus eſt vnico vulnere, ſi conſtet, quis inflixerit vulnus, cœteri, qui interuenerũt, non ſint irregulares. Ita Doctores communiter *in Cap. Significaſti 2. De homicidio.* Couaruuias *in Clem. Si furioſus. par. 2. §. 2. num. 3. ver. Secundus caſus. De homicidio.* Carrer. *in Pract. Crimin. tit. De homicid. §. 2. num. 18. & 75. & §. Circa. num. 446.* Henriquez *lib. 14. Sum. cap. 4. §. 3.* & alij. Et ſimiliter ex illorum doctrina, qui volunt, quod quando ſimul plures concurrunt, non tamen ſe mutuò incitãtes, aut adiuuantes, etiamſi primus percutiat, ſed leuiter, & alius occidat, ſolus ſecundus erit irregularis. Ita etiam Doctores *in dict. Cap. Significaſti. 2. De homicidio.* Io. Andr. Panorm. & alij. Henriquez *lib. 14. Sum cap. 14. num. 2.* Sayr. *lib. 7. Theſ ca. 4. num. 15.* Coninch. *De cenſur. diſp. 18. dub 8. num. 70.* Quod etiam extendunt, quãdo primus lęthaliter percuſſit, & ſecundus ita percuſſit, vt ſtatim percuſſus obierit. ita Coninch. *citat.* Aui-

la *De cenſur. par. 7. diſp. 6. ſect. 2. dub. 7.* Bonac. *De cenſur. diſp. 7. De irregular. quæſt. 1. pun. 8. num. 33.* Rurſus etiam ex doctrina illorum, qui volunt, non eſſe irregularem eum, qui aliquem vulnerauit, quem poſtea domus cadens interfecit. Ita Auila, & Bonacina *citati* Couar. *in Clem. Si furioſus. par. 2. §. 2. num. 4.* Vgolin. *De irregular. cap. 14. S. 1.* Molina *tom. 4. De iuſt. & iure. Diſp. 33. mem. 7. num. 4.* In his enim caſibus excluditur irregularitas, quia qui interuenit, quamuis interuenerit in occiſione, aut etiam percuſſerit, non tamen fuit cauſa homicidij, cum nec phyſicè mortem intulerit, nec aliquo genere cauſæ ad occiſionem ab alio perpetratam concurrerit, quod etiam valet in caſu præſenti, vt mox conſtabit.

3 Ratio autem eſt. Quia, quando quis concurrentibus pluribus ad aliquē offendendum, aliqui ſolum leuiter, & non læthaliter percutiunt, & aliquis læthaliter percutit. Nec iſte occidit eorūdem ſtudio, conſilio, aut mandato, ſolus occidens contrahit irregularitatem; non autem cœteri. Ita ſancitur *in Cap. Significaſti. 2. De homicid.* Sed in præſenti caſu populus concurrens ad domum Clerici nullo modo percuſſit, & proinde nō fuit cauſa phyſica. Neque ſtudio, conſilio, aut mandato, aut quouis alio modo mouit occiſorem, & proinde non fuit cauſa moralis, ſed occiſor ex priuata inimicitia vſus eſt occaſione talis concurſus. Ergo nemo de populo, præter occiſorem, contraxit irregularitatem.

4 Dices. Dum populus armata manu fuit ad domum Clerici oſtendens animū occidendi, incitauit inimicum Clerici ad ipſum occidendum. Ergo ſinguli fuerūt cauſa moralis occiſionis. Reſp. Propriè non incitaſſe, ſed ſolum præbuiſſe occaſionem, vt commodè poſſet occidere, quæ quidem occaſio fuit per accidens, ac præter intentionem, quia etiam dato, quod qui erant in illo concurſu intenderent occidere; nemo tamen habuit animum inducendi inimicum Clerici ad occidendum, neq. ipſi præbere commoditatem, aut occaſionem: & proinde nullo pacto fuit cauſa influens in homicidium, præſertim quia non poterant præuidere, quod inimicus clerici eſſet arrepturus talem occaſionem ad ipſum occidendum.

An in prædicto caſu, in quo populus furens concurrit ad domum Clerici, quem eius inimicus occaſione arrepta interficit, incidant ſinguli in excommunicationem. Quæſt. 169.

S V M M A

1 *Populus furens contra Clericum an contrahat excommunicationem, ſi inimicus clerici arrepta occaſione illum occidat.*
2 *Incutiens metum ſiue verbalem, ſiue realem clerico, non incurrit in excommunicationem.*
3 *Iniectio manuum violentarum quid requirat.*
4 *Si quis vtatur occaſione populi concitati in clericum ad illum occidendum populus cōcitatus an influat in homicidium.*

---

1 Difficultas habet locum, ſi ſolus inimicus occidat, & cœteri de populo nullo modo lædant ipſum corporaliter, ſed tantum furenti illo concurſu terrorem incutiant. Et ratio dubitandi eſt, quia ſinguli de populo peccant mortaliter, & iniurioſi ſunt in perſonam illius Clerici; vnde cum inimicus Clerici ſe illis immiſceat, videntur conſtituere vnam cauſam moralem iniectionis manuum violentarum; ſi quidem inimicus ſolus non ſufficeret, nec auderet occidere. Quod præſertim videtur habere locum, ſi habeat populus animum occidendi, nam tunc eius animus per occidentem exequutioni mandatur.

2 Tenendum tamen eſt, *Quod nemo ex populo incurrat excommunicationem, dummodo Clericum corporaliter non lædat.* Deſumitur ex illis doctoribus, qui tradunt, quod incutiens metum ſiue verbalem, ſiue realem, ſed ſine tactu, non incurrit

currit excommunicationem canonis. Ita Hoſtienſ. *lib. 5. Sum. tit. De excommunic. §. In primis, num. 9.* Aſtenſ. *par. 2. ſum. lib. 7. tit. 3. ar. 2. quæſt. 7. & 19* Tabiena *verbo.* Excommunicatio 5. *caſu. 1. num. 41. ver. Quid de eo.* Angelus *verbo. Excommunicatio 5 num. 29.* Syluester *verbo.* Excommunicatio 6. *nu. 5. ver. Octauò.* Sayr. *lib. 7. Theſauri. cap. 26. num. 21.* Bonacina *De cenſur. in partic. diſp. 2. de excõm. extr. Bul. quæſt. 3. pun. 6. ſect. 1. num. 3. ver. Secunda conditio.*

3 Ratio autem eſt. Quia quò ad eos, qui corporaliter non lædunt clericum, ſed tantum concurſum faciunt cum furore, non exercent illam actionem, pro qua impoſita eſt excõmunicatio in Cap. *Si quis ſuadente. 17. Quæſt. 4.* Nam ibi imponitur excommunicatio pro violenta iniectione manuum in clericum; iniectio autem importat quamdam applicationem intrinſecam. atque adeo, quę fiat cũ contactu: vnde cum prohibeatur aliquid corporale circa corporale, ſi non interueniт contactus corporalis, non erit actio, pro qua impoſita eſt excommunicatio.

4 Ad rationem dubitandi reſpon. Singulos quidem de populo peccare mortaliter, & eſſe iniurioſos in perſonam Clerici, non tamen ea actione, pro qua eſt impoſita excommunicatio, quia non interuenit violenta iniectio manuum. Neque dici poteſt, quod conſtituant vnã cauſam moralem cum occiſore, quia, vt dictum eſt etiam *quæſt. præcedenti*, non influunt moraliter in mortem Clerici, quia neque auxiliantur, neque conſiliũ, aut fauorem præbent, ſed ſolum occidẽs vtitur occaſione ſibi præſentata. Quod ex eo conuincitur, quia occiſor nõ communicauit cum aliquo intentionẽ ſuam, & proinde nemo de populo ſcit, quod velit occidere. Vbi autem non eſt ſcientia, non poteſt eſſe voluntarium, atque adeo nec illæ actiones, quæ ſupponunt voluntarium, vt conſilium, auxilium, fauor, &c.

An legatum factum Eccleſiæ cenſeatur ademptum, ſi teſtator moriatur excommunicatus. Quæſt. 270.

SVMMA.

1 *Inimicitia ſuperueniens inter legatarium, & teſtatorem, facit, quod legatum cenſeatur ademptum.*
2 *Quid, ſi teſtator dedit cauſam inimicitiæ.*
2 *Mutatio voluntatis præſumitur ex inimicitia, etiam in dante cauſam.*
2 *Vbi eadem ratio, ibi eadem diſpoſitio.*
3 *Legatum factum Eccleſiæ an cenſeatur ademptum, ſi teſtator excommunicetur.*
4 *Excommunicatio non infert inimicitiam inter excommunicatum, & Eccleſiam.*
4 *Excommunicatio ordinatur ad medicinam*
5 *Excommunicatio eſt effectus charitatis.*
5 *Voluntas teſtatoris legibus interdicta non eſt ſeruanda.*
5 *Voluntas teſtatoris non dominatur, niſi ſit legitima.*
5 *Priuata diſpoſitio non immutat diſpoſitionem legis.*
6 *Teſtator excommunicatus, ſi nolit valere legatum factum Eccleſiæ adhuc tamen valet.*

1 Ratio dubitandi ex eo oritur, quod ſuperueniens inimicitia inter teſtatorem, & legatarium operatur, vt legatum habeatur pro adempto. *l. Si inimicitiæ. ff.* De iis, *quib. vt indig.* & *l. Si quis ita legauerit. §. fi. ff.* De *adimen. leg.* ibi. *Et ſi quidem capitales, vel grauiſſimæ inimicitiæ interceſſerint, ademptum videtur, quod relictum eſt.* Quod valet, etiam ſi teſtator non dicat aliquid de reuocatione legati. Et ita communiter docent Dec. *Conſil. 37. num. 35. lib. 1.* Barboſa *in l. Si ab hoſtibus. num. 9. ff.* Soluto *matrim.* Iaſ. *in l. Hæreditas. num. 3. C.* De *his, quib. vt in dign.* Ripa *in l. fin. nu. 151. C.* De *reuocan. donat.* Molina *lib. 1. De primogen. cap. 9. num. 35.* Mieres *de maior. par. 1. quæſt. 43. num. 5. & 414.* Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib. 12 tit. 5. nu. 1. & ſequen.* vbi cum alijs Doctoribus id ampliat in pluribus generibus perſonarum;

rum. Quia enim inimicitia conuertit amorem in odium, facit, vt præſumatur mutata voluntas quò ad effectus ſpecialis amoris.

2 Et quamuis plures limitent communem doctrinam, vt non habeat locũ, quando teſtator ipſe dedit cauſam inimicitiæ, quos refert Menoch. *lib.* 3. *præſump.* 37. *num.* 22. Oppoſitum tamen tanquam verum tenent Iaſ. *in l. Filia. num.* 2. C. De *inoﬀicioſo teſtam.* Petra Sancta *Sing.* 5. ver. *Adde.* Io. Lupus *in Rubrica. De donat. inter vir. & vxor.* §. 78. *num.* 28. Ripa *in l fin. num.* 155. C. De *reuocan. donat. & in Cap.* 1. *num.* 14. De *iud.* Bernardus Diaz *reg.* 258. Couar. *in Rubr. De teſtam, par* 2. *num.* 19. ver. *Quintò ex præmiſſis.* Vaſquez *lib.* 3. *De ſucceſ. progreſ. tit. De leg* §. 28. *num.* 9. Menoch. *lib.* 3. *præſump.* 37. *num.* 23. Mantica *lib.* 12. *de coniect. vlt volun. tit.* 5. *num.* 9. Quod colligit ex *l.* 4 *ﬀ De adimen. legat.* ibi. *Et teſtatorem pœnituerit prioris oﬀenſe,* & *l. Ex parte* ibi, *Et eum teſtator grauiſſimis inimicitijs perſecutus.* Eod. *tit.* Et id ratio conuincit. Quia in tantum præſumitur ademptum legatum ex ſuperueniend inimicitia, quia præſumitur mutata voluntas teſtatoris. Non minus autem præſumitur mutata, ſi ipſe dederit cauſam inimicitiæ, quàm ſi dederit legatarius, quia immutatio oritur ex eò, quod ceſſet amor teſtatoris erga legatarium, & proinde ceſſet etiam effectus amoris, nempe legatum. Et ideo cum etiam in hoc caſu militet eadem ratio, militat quoque eadem diſpoſitio. *l. Illud. ﬀ* Ad *leg. Aquil.* & *l. A Titio ﬀ.* De *verbor. obligat.* Quare cum inter excommunicatum, & Eccleſiam orta ſit inimicitia, ſi quidem excõmunicatus eſt ſeparatus ab Eccleſia, & proiectus, ita vt non admittatur ad participandum in bonis ipſius, cenſebitur ademptum legatum.

3 At non adimi legatum ratione excommunicationis, docent communiter. Ita Gulliel. Benedict. *in Cap. Raynutius.* ver. *Mortuo itaq.* 2. *num.* 50. & 295. De *teſtam.* Cotta *in Memorabil. verbo.* Inimicitię *in fine.* Menoch. *lib.* 4. *præſump.* 183. *num.* 46. Socin. *in l. In teſtamento.* 2. *nu.* 13. *ﬀ.* De *condit. & demonſtr.* Dinus *in l. Miles.* § *fin. ﬀ.* Ad *leg. Iul. de adult.* Bart. *ibid.* Caſtrenſ. *in l.* 1. C. De *inſtit. & ſubſtit.* Salicet *ibid.* Alexan. *num* 7. Iaſ. *nu.* 9. Anchar. *in Cap. Filius.* De *teſtam.* Imola *ibid.* Spinus *De teſtam. gloſ* 2. *de elect. ſepult. n.* 34. Simon. de Præt. *lib.* 4. *interpret. vltim. volun. interpr.* 3. *dub.* 1. *num.* 11. Medices. *De ſepult. par.* 1. *quæſt.* 25. Ameſcua *de poteſtate in ſeip. lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 33. Lara *de anniuer lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 32 Qui tamen non reddunt rationem diſparitatis cur in hoc caſu inimicitia non adimat legatum.

4 Nihilominus *hæc communis ſententia eſt tenenda,* & fundatur in eo, quia excommunicatio non infert inimicitiam rationabilem; & ideo deficit fundamentum, ob quod præſumatur legatum adẽptum. Quod autem excommunicatio, non inferat inimicitiam, conuincitur, quia excommunicatio eſt medicina ordinata ad medendũ. Cap. *Multi* 2. *Quæſt.* 1. & Cap. *Notandum.* 24. *Quæſt.* 3. & Cap. 1. *De except. in* 6. & Cap. 1. *De ſent. excom. eod. lib.* Finis enim excommunicationis eſt ſpiritualem infirmitatem curare, & facere, vt peccator reſcipiſcat, & ſalutem animæ conſequatur iuxta illud Apoſtoli 1. Ad Corinth. Cap 5 *Vt ſpiritus eius ſaluus fiat.* Et ita notant communiter Doctores Alenſ. *par.* 4. *quæſt.* 22. *mem.* 1. *ar.* 2. D. Bonau. *in* 4. *diſt.* 18. *part. vlt. quæſt.* 1. Richar. *ar.* 3. *quæſt.* 2. Gabr. *quæſt.* 2. *not.* 3. Couaru. *in Cap Alma Mater par.* 1. *init. num.* 9. Stephan. Coſta *in Repet. Cap. Cum medicinalis, num.* 1. De *ſent. excom. in* 6.

5 Quod autem ordinatur ad medicinam, & ad bonum alicuius, eſt effectus charitatis erga ipſum, non autem inimicitiæ; Et ideo Eccleſia excommunicans non exercet inimicitiam cum excommunicato, ſed charitatem. Et ideo ipſe quoque deberet charitati Eccleſiæ correſpondere offerendo ſe paratum ad reſcipiſcendum, & ad emendationem, nec impedire fructum medicinę iuxta Cap. *Corripiantur.* 24. *Quæſt.* 3. Quod ſi id non præſtat, ſed obſtinatus perſeuerat, & exercet inimicitiam, & malam volunta-

tem

tem contra Eccleſias, non eſt hæc volũtas tanquam voluntas phrænetici inſurgentis contra medicum attendenda: atque adeo non debet cenſeri per ipſam legatum ademptũ, quia voluntas teſtatoris legibus interdicta non eſt ſeruãda: *§. fin.* Inſtit. *De legat.* & *§. Diſponat.* Authen. *De nupt.* præſertim ſi repugnet iuri naturali. Neque enim voluntas teſtatoris dominatur, niſi ſit legitima *l. Cum quæſtio. in fine* C. De *leg.* Quia non poteſt priuata diſpoſitio legis diſpoſitionem immutare. *l. Nemo poteſt. ff. De legat.* 1: Eſt autem contra ius naturale habere malam voluntatem, & exercere inimicitias contra eos, qui nobis benefaciunt, præſertim ex eo capite, quod nobis benefaciant.

6 Ex quo deducitur, vt notant etiam Simon de Prætis *lib. 4. Interpret. vltimar. volun. Interpr. 3. dub. 1. num. 11.* Medices *tract. De ſepult. par. 1. q. 25.* Ameſcua *lib. 1. De poteſt. in ſeip. cap. 22. num. 33. ver. Ampliat.* Capra *Conſil. vlt.* Lara *De anniuer. lib. 1. cap. 11. num. 33.* quod etiam ſi teſtator, expreſsè nollet, valere legatum, adhuc tamen ſubſiſteret, quia voluntas ipſius non attenderetur, vt pote originata ex irrationabili odio, & contraria iuri naturali, quia nimirum vellet malum facienti ſibi bonum ex eo capite, quod ipſi benefaceret, vt dicebatur *num. præcedenti*.

An legatum factum Eccleſiæ ſub conditione ſepulturæ, aut officij &c. ſubſiſtat, ſi teſtator decedat excommunicatus. Quæſt. 271.

S V M M A

1 *Legatum ſub conditione ſepulturæ &c. an valeat, ſi teſtator decedat excommunicatus.*
1 *Remotum cenſetur legatum remoto onere ſub quo.*
1 *Legatum remouetur, ſi teſtator faciat deficere conditionem, ſub qua.*
1 *Legatum conditionatum remouetur, ſi deficiat fortuitò conditio.*
1 *Legatum fortius reuocatur facto teſtatoris, quam caſu.*
2 *Impedimentum iuris cauſatum ab eo, qui vult excuſari non iuuat.*
3 *Voluntas teſtatoris illegitima, ratione cuius deficit conditio, non adimit legatum conditionatum.*
3 *Voluntas probroſa, & iniuſta non eſt habenda in conſideratione.*
3 *Voluntas illegitima nullum operatur effectum.*
4 *Dempto onere quando cenſeatur ademptum legatum.*
4 *Voluntas non legitima non reputatur.*
5 *Modus mixtus deficiens culpa teſtatoris, habetur pro adimpleto.*
5 *Deficiente modo non reſoluitur legatum.*
6 *Legatum conditionatum, quando ſit ademptum, ſi facto teſtatoris deficiat conditio.*
7 *Si facto teſtatoris conditio fiat de iure impoſſibilis, legatum conditionatum non corruit.*
8 *Onus ſepulturæ, officij &c. non ſunt conditio, ſed modus:*
8 *Modus, & conditio in quo differant.*

1 Difficultas ex eo oritur, quia conditio, ſub qua eſt factum legatum, non poteſt impleri, & ideo videtur ceſſare. Vnde Caſtrenſ. *in l. In teſtamento. 2. ff.* De *condit. & demonſtr.* tenuit, legatum in tali caſu non valere, quando teſtator, poſt conditum teſtamentum fuit excõmunicatus, & in excommunicatione deceſſit. Secus autem, ſi poſt excommunicationem condidit teſtamẽtum. Prob. autem. Quando teſtator remouet onus adiectum legato, reuocat etiam legatũ. *l. Alumnæ. §. Seia.* & *l. Filio. §. Matri. ff.* De *adimen. legat.* Teſtator autem decedens in excommunicatione remouet onus legati, officij &c, quia facto ipſo declarat remouere *l. De quibus ff.* De *legib.* Secũdò. Legata libertate ſeruo, ſi ſoluat Titio, quod teſtator debet, ſi ipſe teſtator ſoluat, dum viuit, & ſuo facto faciat deficere conditionem, ſub qua eſt legata libertas, deficit legatum. *l. Cum tale. §. penul. ff.* De *condit. & demonſtrat.* Quando autem teſtator moritur excommunicatus, facto ſuo facit deficere conditionẽ. 3. Si fortuitò deficiat conditio, ſub qua aliquid legatur, deficit legatum *l. Legatum.* C. De *condit. inſer.* Plus autem eſt, quod defi-

deficiat facto teſtatoris, quàm caſu, quia legatum fortius reuocatur facto teſtatoris, quàm caſu *l. Cum tal*. §. *penul.* iuncta *l. Cum ita datur. ff.* De condit. *& demonſtrat.*

2 Communiter tamen tenent, *quod adhuc ſubſiſtat legatum, quamuis onus, ſeu conditio impoſita à teſtatore impleri nō poſsit.* Ita ſpecialiter Doctores *quæſt. præced. num.* 3. citati, & in iiſdem locis: Et ratio eſt, quia quod non poſſit impleri onus, ſeu conditio adiecta legato, eſt impedimentum iuris cauſatum ab ipſo teſtatore, quia moritur in ſua contumacia. Impedimentum autem iuris cauſatum ab eo, qui vult ex ipſo impedimento excuſari, nihil operatur, l. *Miles.* §. *fin. ff.* Ad *leg. Iud. De adult.* Deinde quando conditio ſit impoſſibilis de iure, reijcitur. & ſubſiſtit legatum *l. Obtinuit. ff.* De *condit. & demonſtr.* Quod autem teſtator ſepeliatur in Eccleſia, aut pro ipſo officium recitetur &c. eſt conditio facta de iure impoſsibilis ex facto ipſius, & proinde debet reijci, & ſuſtineri legatum.

3 Poteſt etiam alia efficaci ratione hoc ipſum probari. Ideo non eſſet debitum legatum, quia eſt ſublatū onus adiectum, ſeu conditio oneroſa, ſub qua eſt relictum, nam ex tali ablatione venit in conſequentiam ablatio legati. Sed hoc non obſtante non eſt ablatum legatum. Ergo eſt debitum. Min. prob. Nam ablatio legati non poteſt aliunde prouenire, niſi ex voluntate teſtatoris, per quam eſt contumax contra Eccleſiam, & inſordeſcit in excommunicatione, in qua decedit; nam ex hac ſola voluntate prouenit, quod non poſsit impleri conditio, ſeu onus annexum legato, atque adeo, quod cenſeatur remotum, & in conſequentiam etiam ademptum legatum. Sed hæc voluntas nō poteſt adimere legatum aliàs legitimum, quia cū ſit voluntas illegitima, & peruerſa, vt pote contraria ſaluti animæ, diſciplinæ eccleſiaſticæ, bonis moribus, & contra charitatem, qua quiſque tenetur ſeipſum diligere; non eſt habenda in conſideratione, tanquam proboſa, & iniuſta *l. 1. in fine* C. De *his, quæ pœn. nom. relin.* & §. *fin.* Inſtit. *De legat.* Sed tanquam de iure, etiam naturali impoſsibilis eſt reijcienda. Et proinde non poteſt talis voluntas tanquam illegitima, & nulla operari aliquem effectum, & facere, quod legata aliàs legitima cenſeantur adempta. *l. Si aut nullum.* C. De *legit. hæredit.* & Cap. *Illud.* De *iurepatr.*

4 Ad 1. reſp. Tunc teſtatorem adēpto onere cenſeri adimere etiam legatū, quando volūtas ipſius immediatè, & directè verſatur circa ademptionem oneris, quia tunc eſt tacita volūtas adimendi etiam legatum. Secus autem, quando ſolum facit aliquid, ex quo ſolum indirectè, & ex alia cauſa excluditur onus. Nam tunc onus non excluditur ex voluntate ipſius, ſed aliunde; & cum hæc cauſa non habeat vim adimendi legatū, non cenſetur ademptum. Quod contingit in caſu præſenti; nam voluntas teſtatoris moriendi in excommunicatione non verſatur directè, & immediatè circa ademptionem oneris ſepulturæ, aut officij, ſed circa aliud, quo ſtante ſubintrat ius excludens onus ſepulturæ, aut officij: vnde onus eſt ademptum à iure, non autem à teſtatore, & ideo ſubſiſtit legatū, cum à iure non adimatur. Deinde vt ex ademptione oneris ſequatur ademptio legati, debet volūtas, qua adimitur onus, eſſe legitima; aliàs non poteſt præualere contra voluntatem legitimam de legato; nam voluntas non legitima nō reputatur, tanquam ſi non eſſet. Cap. *Veniens.* De *præsbiter. non baptiz.* & Cap. *Inter corporalia.* De *translat. Epiſc.*

5 Accedit etiam, quod onus ſepulturæ adiectum legato, eſt modus quidam, ſub quo legatum relictum eſt, qui debet adimpleri in perſona teſtatoris. Vnde cum ſit modus mixtus, & deficiat facto, et culpa teſtatoris, & non culpa legatarij, habetur pro adimpleto *l. 1.* C. *De his, quæ ſub modo &c.* & ſpecialiter Corn. *n.* 3. & *in l. 1. num.* 31. C. De *inſtit. & ſubſtit.* Menoch. *lib.* 4. *præſump.* 184. *num.* 3. Duran *De condit. & mod. impoſſib. par.* 5. *c.* 2. *num.* 16. Imo quocunque modo deficiat modus, ſi caſu deficiat, non corruit legatum *l. 1. C. De legat.* Io Baptiſt. à S. Seuerino

tino *Conſil.* 69. *num.* 4. *inter Conſil. Socini ſen. lib.* 1. Corneus *Conſil.* 311. *num.* 4. *lib.* 1. Duran. *cit. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 5. Quia modus ſubſequitur ius acquiſitum, & ideo, ſi caſu nequit impleri, remanent res in ſuo ſtatu.

6 Ad 2. *tex. l. Cum tale.* procedere, quando teſtator facto ſuo legitimo, & directè verſante circa conditionem appoſitam legato, facit ipſam ceſſare, quia tūc volūtas teſtatoris eſt virtualis ademptio legati, ſiquidem extinguendo conditionem, ſub qua ſtat legatum extinguit etiā legatum. Non autem procedit, quando teſtator non facit directè ceſſare conditionem, ſed ſolum ex occaſione facti ipſius aliunde ceſſat, vt in caſu præſenti, in quo teſtator non tollit directè conditionem, ſed ſtante facto ipſius ſubintrat ius illam excludens in pœnam facti eiuſdē teſtatoris. Et cum pœna præſumatur eſſe contra voluntatem puniti, potius contra voluntatem teſtatoris excluditur cōditio à iure. Accedit etiam, quod factum teſtatoris non eſt legitimum, cum ſit voluntas contumax contra mandata Eccleſiæ; & ideo nihil poteſt operari, vt conſtat ex dictis *n.* 3.

7 Ad 3. eodem modo reſp. Corruere legatum, ſi deficiat conditio ex facto teſtatoris legitimo, & tendente ad tollendam conditionē. Non autem quando ſolum ex occaſione facti teſtatoris, præſ ertim illegitimi, atque adeo in pœnam ipſius ius facit, ipſam deficere, quia reddit impoſſibilem, nam tūc tanquam de iure impoſſibili reijcitur, & ſubſtinetur legatum, vt contingit in præſenti caſu, in quo Eccleſia in pœnam contumaciæ teſtatoris prohibet ipſum ſepeliri in loco ſacro, celebrari pro ipſo officia &c.

8 Rurſus etiam ad 2. & 3. argum. poteſt reſpōderi, quod onus ſepulturæ, aut officij adiectum legato non eſt conditio, ſed modus. Et ideo non impedit acquiſitionem legati, ſicut impedit conditio, quando caſu deficit. vt dictum eſt *num.* 4. Quod autem ſit modus, & non conditio ex eo conſtat, quia eſt quid adimplēdum poſt adeptum legatum; nam legatum acquiritur ſtatim à morte teſtatoris, ſepultura autem, & officium exequutioni mandatur poſt aliquod ſaltem horarum interuallum. Conditio autem debet impleri antequam acquiratur, quod ſub conditione conceditur. *l. Filioſamil. ff. De condit. & demonſt.* Quando autem, quod iniungitur eſt implendum poſt rei acquiſitionem, aut poſt actum completum, eſt modus. *l. Mauia. ff. De manumiſ. teſtam.* & *l. Quibus diebus.* §. *Termilius. ff. De condit. & demonſtr.* vbi Bart. *num.* 1. ver. *Dic ergo ſic.* Alciat. *reſponſ.* 165. *num.* 15. Pariſ. *Conſil.* 19. *num.* 25. *lib* 2. Menoch. *Conſil.* 131. *num.* 2. Sarmient. *lib.* 7. *ſelect. cap.* 3. *num.* 1. & 4. quos ſequitur Duran. *De condit. & mod. impoſ. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 3.

An ſolemnitas Concilij Trident. ſeſſ. 25. cap. cap. 15. De Regul. ſeruanda ſit in renunciatione à Nouitio, qui excedit annum ſextumdecimum. Quæſt. 272.

S V M M A.

1 *Solemnitas Concilij Tridentini pro renunciatione Nouitiorum.*
2 *An locum habeat in ijs qui excedunt annū ſex umdecimum.*
3 *Eſt generalis.*
4 *Concilium quid in ipſa conſideret.*
4 *Decretum irritans inducit formam.*
5 *Finis Concilij Trident. in præſcribenda forma renunciationis.*
6 *Argumentum à maiori conceſſo cum minori ſolemnitate non valet ad minus.*

1 Concilium Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *De regularib* præcipit, quod renunciatio, quæ ſolet fieri à nouitijs ante profeſſionem, fiat cum licentia Epiſcopi, ſeu eius Vicarij intra duos menſes proximos ante profeſſionem, & aliter facta, etiam cum expreſſa renunciatione huius fauoris, nulla ſit, atque irrita. Dubitatur modo, an hæc ſolemnitas locum habeat etiam in Nouitijs, qui excedūt

runt annum ſextumdecimum.

2 Et Menoch. *De arbitr. lib. 2. Cent. 5. caſu 436. num. 8.* Theſaur. *lib. 2. quaeſt. forenſ. quaeſt. 56. num. 7.* Megal. *1. 2. lib. 2. c. 27. n. 27.* Zech. *De repub. Eccleſ. tit. De regular. cap. 3. num. 14. limit. 8.* Riccius *tom. 3. praxis rer. quot. reſol. 327.* putant diſpoſitionem Concilii non habere locum in ijs, qui exceſſerunt annum ſextumdecimum, quia, inquiũt, eſt ita ſancitum; vt prouideatur ætati minori ſexdecim annorum, vnde cum ceſſet cauſa, debet quoque ceſſare diſpoſitio. Et confirm. poteſt. Ante annum ſextumdecimum completum per Concilium non eſt quis aptus profiteri: eo autem completo eſt aptus, & poteſt profitendo ſeipſum liberè tradere religioni, & omnia ſua iura, & bona in ipſam transferre. Ergo erit etiam aptus, quando peruenit ad decimumſeptimum annum, abſque dicta ſolemnitate in fauorem aliorum renũciare bonis, & iuribus ſuis; nam ſi eſt aptus ad diſponendum de propria perſona quò ad ſtatum perpetuum, erit etiam aptus ad diſponendum de proprijs bonis.

3 At Gutierez *lib. 2. Canon. quaeſt. cap. 1. num. 34.* reijcit opinionem Menochij, aſſerens eſſe contra litterã Concilij, quia Concilium generaliter loquitur, nec diſtinguit inter maiores, vel minores annis ſexdecim & idem tenent. Cenedo *Collect. 50. num. 5.* Velaſc. *De partit. cap. 16. n. 27.* Rodriquez *to. 2. quaeſt. Reg. quaeſt. 47. ar. 13.* Morquechus *lib. 4. de diuiſione bonor. cap. 5. num. 34.* Sanchez *lib. 7. Sum. cap. 5. num. 7.* Vecchius *in Praxi Nouit. Diſp. 8. dub. 8. num. 1.* Bordon. *tom. 2. Conſil. Regular. reſol. 60. num. 20.* Molin. *De ritu nup. lib. 3. quaeſt. 99. num. 41.* Hermoſil. *ad gloſ. 4. l. 1. tit. 4. par. 5. num. 19,* Narbona *in Annal. iur. anno 17. quaeſt. 3. n. 3.* Et iure quidẽ reijciendus Menoch cũ alijs, & tanquam certum tenendum. *Quod prædicta forma ab omnibus profeſſuris ſeruanda ſit, cuiuſcunque ſint ætatis.* Quod etiam declauit S. Congreg. apud Bellarm.

4 Ratio autem eſt. Quia Concilium in illa diſpoſitione non conſiderat ætatẽ nouitiorum, neque diſponit circa ipſos Nouitios, ſed conſiderat actum renunciationis, & præſcribit formam in ipſo ſeruandam, ſiquidem ponit decretum irritans, quod inducit formam, vt notant communiter Bald. *Conſil. 351. num. 9. lib. 5.* Dec. *Conſil. 532. num. 4.* Gonzalez *ad Reg. 84. Cancel. gloſ. 67. num. 50.* Socin. iun. *Conſil. 71. num. 23. lib. 1.* Pariſ. *Conſil. 19. n. 185. lib. 2.* Grat. *Conſil. 16. init. lib. 1.* Felin. *in Cap. Cum acceſſiſſent. num. 8. ver. Et vbi opponitur. De conſtit.* Rota *Deciſ. 215. nu. par. 1. Diuerſor. & deciſ. 225. num. 5. par. 2. Recent.* Ergo quacunque ætate ſit Nouitius, debet ſeruari præſcripta forma; quia actus, cum ſecundum ſe conſideratus ſit nullus forma non ſeruata, erit etiam nullus, in quocunque ſubiecto ponatur ſiue excedat, ſiue non excedat annum ſextumdecimum, cum ſemper trahat ſecũ ſuam intrinſecam qualitatem, atq. adeo vel validitatem, vel nullitatem, quam aliàs ex ſui natura habet.

5 Neque fundamentum à Menochio adductum ſubſiſtit. Nam finis Concilij nõ fuit conſulere minori ætati ſexdecim annorum, ſiquidem, ſi voluiſſet ætati conſulere, illius meminiſſet, & illam conſideraſſet, ſicut meminit, & conſiderauit in Capite *præced.* quando voluit illi conſulere in ordine ad profeſſionem, decernens, quod irrita ſit, ſi emittatur ante annum ſextumdecimum expletum; ſed finis Concilij fuit obuiare fraudibus, quæ poſſent interuenire, vt notat etiam Nauar. *Conſil. 8. De donat. lib. 3.* Hæ autem fraudes locum habent in quacunque ætate fiat renunciatio.

6 Ad confir. neg. conſeq. quia argumentum ſupponit, quod Concilium rationem habeat ætatis, ſicut habet in decernendo tempore pro emittenda profeſſione, quod tamen eſt falſum, vt conſtat ex dictis: nam reſpicit ſolum ad actũ renunciationis, & illum regulans, præſcribit formam, cum qua eſt exercendus. Sic etiam quilibet poteſt cũ duobus teſtibus contrahere: imò poteſt etiam contrahere matrimonium interueniente parocho, in quo contractu diſponunt contrahentes de propria perſona; & tamen qui poteſt ſic contrahere, non poteſt teſtari, niſi interueniat ſolemnitas præſcripta

pta à iure. Et ideo non valet argumentũ à maiori conceſſo cum minori ſolemnitate ad minus, quando circa minus lex præſcribit aliquam ſpecialem ſolemnitatem, quia tunc conſiderat actum, non autem perſonas.

An ſolemnitas præſcripta à Concilio Tridentino pro renunciatione eorum, qui profeſſuri ſunt, habeat locum, ſi fiat ante ingreſſum religionis: Quæſt. 273.

S V M M A

1 *De qua renunciatione bonorum diſponat Concilium Trident.*
2 *Solemnitas Concilij Tridentini an habeat locum in renunciatione facta ante ingreſſum religionis.*
2 *Lex exorbitans extenditur ad caſum, ad quem, ſi non extenderetur, fieret eluſoria.*
2 *Ingreſſus, & volens ingredi æquiparantur.*
3 *Dictio. Quoq. inducit repetitionem præcedentium.*
3 *Facit, quod qualitas caſus præcedentis replicetur in ſequenti.*
4 *Lex afficit tantum ſubditos*
4 *Poteſtas Pontificis non ſe extendit ad politicas leges pro alienis ſubditis.*
5 *Lex ad quos caſus extendatur, ne ſit deluſoria.*
6 *Lex quando non fiat eluſoria.*
7 *Quid attendendum in electione opinionis.*
8 *Ingreſſus religionis, & volens ingredi in quibus pariſicentur.*
9 *Renunciatio ob cauſam ingreſſus annullatur non ſequuta profeſſione.*
10 *Diſpoſitio Trident. circa renunciationem intuitu profeſſionis an afficiat renunciationẽ ante ingreſſum in terris Eccleſiæ.*

1 Difficultas non habet locũ, quando ante ingreſſum religionis quis bonis ſuis renunciaret ex aliõ capite, quàm contemplatione ingrediendi religionem, quia cum ſit ſuarum rerum dominus, poteſt ipſis renuntiare, in cuius libuerit fauorem, ſeruata forma iuris ciuilis, quia ſicuti in cœteris cõtractibus nõ tenetur, niſi ad formam iuris ciuilis, ita etiam in renunciatione. Neque Conciliũ *ſ. ſſ. 21. cap. 16. de Regular.* de hac renunciatione diſponit, ſed de illa tantum, quę fit contemplatione profeſſionis; nam intendit conſulere libertati profeſſionis, ita vt nouitius poſſit vſq. ad vltimum mutare propoſitum: & proinde decernit, quod dicta renunciatio non valeat, niſi ſequuta profeſſione, & ita notant Molina *De iuſt. & iure. tr. 2. diſp.* 139. ver. *Ambiget rurſus*. Zechius *De repub. Eccleſ. cap. 3. de ingredient. relig. num.* 10. Sanchez *lib. 7. ſum. cap. 5. num. 2.* Vnde difficultas procedit de renunciatione, quæ ante ingreſſum religionis fit ab eo, qui cogitat de ingrediendo,

2 Quod autem hęc ſolemnitas ſeruãda ſit etiam in renunciatione, quę fit ante ingreſſum religionis tenent Nauar. *Cõſil. 8 De donat. lib.* 3, Molina *De iuſt. & iure tom. 2. diſp.* 139. ver. *Ambiget rurſus*. Leſſius *lib. 2. de iuſt. & iure. cap. 41. dub. 4. nu.* 40. Pariſ. *De reſign. lib. 3. quæſt. 13. num.* 9. Spin. *in Specul. teſtam. gloſ. 12. nu.* 5. Azor. *par. 1. lib. 13. cap 2. quæſt.* a. Sà. ver. Religio. *num.* 5. Lopez *lib. 2. de contr. cap. 39. not.* 5. Rodriquez *quæſt. Reg. tom. 2. quæſt. 47. ar.* 8. Ceual. *quæſt. can.* 115. *in fine*. Fuſch. *lib. 2. De viſit. cap. 18. nu.* 37. AEgid. Bened. *li. 1. par. 4. §. 2. num.* 22. C. *De ſacroſanc. Eccleſ.* Sorb. *in Compen. Priuileg.* verbo. *Nouitius*. ver. *Sed ſi ordinationes*. Roias *in Epitome ſucceſ. cap. 7. nu.* 30. Cancer. *lib. 2. Reſol. cap. 8 num.* 81. Prob. Niſi diſpoſitio Concilij Tridentini comprehẽderet etiam renunciationes factas ante ingreſſum religionis, eſſet eluſoria, quia parentes procurarent, vt fieret ante ingreſſum, ne poſſent ingredientes retrocedere. Lex autem, licet exorbitans, & pœnalis, extenditur ad illum caſum, ad quem, ſi non extenderetur, fieret eluſoria. Cap. *Si ciuitas*. De *ſentent. excom. in* 6. & Cap. 2. *De vſur. in* 6. vbi Gloſ. *ver. Teſtamenta*. & notant Anan. Iaſ. Felin. Franc. Caſtrenſ. Ripa. Dec. Alciat. & alij quos citat, & ſequitur Gallin. *De verbor. Significat. lib. 6. cap. 19. nu.* 6. Secundo. Quia hæc opinio eſt fauorabilior ingreſſuris religionem, quia poſtea poſſunt, ſi volunt, aliquid relinquere monaſterio, quod aliàs non facerent, quia facilè inducuntur

tur extra religionem ad renunciandum omnibus bonis, iuribus, &c. Tertiò. Ingreſſus, & volens ingredi æquiparantur Authen. *Ingreſſi*.C.De *Sacroſanct. Eccleſ.* & notant Canoniſtæ *in Cap. In præſentia*.De *probat.* Ergo ſi ingreſſus debet ſeruare formam Concilij, debet ſeruare etiam volens ingredi.

3 Contrariam opinionem, *quod non habeat locum in renunciatione facta ante ingreſſum religionis* tradunt Menoch. *in Addit. ad Arbitr. caſu* 436. *num.* 3. *& ſequent.* afferens pro hoc declarat. Sacræ Congregat. Mandoſ. *Conſil.* 22. *num.*8. Caualcan. *Deciſ.*11. *nu.*113.*par.*3. Vega *par.*1. *ſum. cap.*91. *caſu* 4. Confect. *in Priuil. in Notab. tit.* 13.*cap.*12.*&* 13.Coſta *de Remed. ſubſid. remed.* 85. *in fine.* Grat. *Deciſ. Marcb.* 37.*par.*1. Sachez *lib.*7.*in Decal.cap.*5.*num.* 4. Valaſc. *De partition. cap.*16.*num.*22. Fauſt. *in Theſauro Relig. q.*83.*num* 2.Peregr. *ad c.*1. *littera G.§.*2. *par.*2. *Conſtit. Cler. Regul.* Vecch. *in Praxi Nouit. diſp.*8.*dub.*8.*num.*4. Paſſarel. *in Compend. Minim. cap.*37. Quaran. *in Sum Bul.* verbo. *Monaſteria*. ver. *Dubium illud* Garzia *de benefic. par.*1.*cap.*9. *num.* 15. Megal. 1.2.*lib.* 2.*cap* 27. *num.*25. Zanard.*p.* 2.*Direct cap.*17. ver. *Primo. ſi ſit.* Naldus *in ſum. verbo* Religioſus *num.* 4. Molinus *lib.*3. *De ritu nuptiarum. quæſt.*99. *nu* 29. ver. *His non obſtantibus*. Quæ mihi videtur tenenda. Ratio autem eſt. Quia Concilium in illo *cap.* 16. continuat diſpoſitionem ſuam circa eaſdẽ perſonas, de quibus in *Cap. præcedenti* diſpoſuerat, quod non emitterent profeſſionem, niſi expleto anno ſextodecimo, & peracto integro anno nouitiatus, vt conſtat ex illis verbis, *Nulla quoque renunciatio*, quibus incipit ſubſequentem diſpoſitionem. Dictio enim, *Quoq.* ita eſt copulatiua, vt inducat repetitionem præcedentium, vt notant Oldrad. *Conſil* 103. *num.*4. Tuſch. *Littera* D. *concluſ.*357.*nu.* 1. & operatur, vt qualitas, quæ erat in caſu præcedenti cenſeatur replicata in ſubſequenti, vt *in l. Locus. in fine.* & *in l. Interdum ff.* De *verbor. ſignificat.* & *in l. Seruum quoque ff.* De *procurat.* & notant Rebuf. *Ad leg. Deceſſatio.* §. *Familiæ appellatione.* ver. *Quoq.* & ver. *Secundò natura.* Pichar. §. *Si eadem res. num.*45. *Inſt.*t. *De legat.* Cenedo *ſingul.* 93. *num.* 1. Narbona *in Annalib. iur. anno* 17. *quæſ.*3. *num.*2. Quos ſequitur Barboſa *in Dict. Quoque. num.*2. Ergo cum in præcedenti Concilium diſpoſuerit circa iam ingreſſos religionem, hos quoque repetit in ſubſequenti diſpoſitione, & ad ipſam trahuntur perſonæ cum eadem qualitate nouitiatus, ſeu ingreſſus in religionem.

4 Et etiam efficaciſſima ratione cõfir. Nam lex quæcunque poteſt tantum afficere ſubditos, nec vllo pacto extendi poteſt extra ſpheram iuriſdictionis: cum iuriſdictio non poſſit exerceri in nõ ſubditum iuxta illud 1. Ad Corinth. Cap. 3. *De his, qui foris ſunt, nihil ad nos.* & Cap. 2. *De conſtit. in* 6. ibi. *Extra territorium ius dicenti non paretur impunè*. Conciliũ autem, & Summus Pontifex, licet indirectè habeat iuriſdictionem circa temporalia, quatenus poteſt aliquid circa ipſa diſponere in ordine ad excludendum peccatum, non tamen habet iuriſdictionem directam, nec poteſt politicas leges imponere, nec poteſtas Pontificis ad hoc ſe extendit Cap. *Ad bellum. Dist.* 96. & Cap. *Inter hæc.*3. *Quæſt.*2. ibi. *Sancta Dei Eccleſia gladium non habet, niſi ſpiritualem.* & Cap. *Tuam.* De *ordine cognit.* & Cap. *Si Duobus.* §. *Deniq.* De *appellat.* & Cap. *Lator.* Qui *filij ſint legitimi.* & Cap. *Cauſam* 2.*eod. tit.* & Cap. *Solitæ*. De *maiorit. & obedient.* & Cap. *Nouit.* De *iudic.* Ergo leges Concilij, atque Pontificis circa ciuilia non ſe extendunt ad perſonas non ſubditas, atque adeo nec etiam ad eos, qui ſunt ingreſſuri religionem, quia adhuc ſunt perſonæ laicæ, & legibus laicorum regulantur. Vnde nec lex Cõcilij circa renunciationem ſe extendet ad renunciationem, quæ fit ab eo, qui nondum eſt ingreſſus religionem, cum ſit perſona laica, & actus ſit ciuilis. Atq. ita declaraſſe S. Congregationem, teſtatur Vecch. *num. præced.* citat. afferens ipſam declarationem.

5 Ad 1. reſp. Tunc legem extendi ad illum caſum, ad quem, ſi non extenderetur, fieret eluſoria, ſi caſus comprehẽ-

datur

datur intra limites illarum perſonarum, pro quibus lex eſt poſita, & intra limites illius actus, pro quo regulando eſt poſita. Non extendi autem vltra ſpheram poteſtatis legiſlatoris, quia cum habeat vires à poteſtate legiſlatoris, non poteſt extendi ad illas perſonas, ad quas non ſe extendit poteſtas, vt dictum eſt *num. præced.* & ſtatuitur in Cap. *A nobis.* 1. De *ſenten. excommun.* vbi Canoniſtæ. & *l. fin. ff.* De *iuriſd. om. iud.* vbi communiter Doctores. Lex autem Concilij de renūciatione eſt poſita tantum pro nouitijs, & pro renunciatione, quæ fit à iam induto habitu regularis; & eſt lex fundata in iuriſdictione Eccleſiaſtica, & ideo non ſe extendit vltra perſonas eccleſiaſticas.

6 Deinde: Lex non fit eluſoria, quādo quis eligit alium actum, pro quo non eſt poſita, aut operatur alio tempore, pro quo non eſt poſita, aut in alio ſtatu. Sic lex requirens ſeptem teſtes in teſtamento in ſcriptis non fit eluſoria ex eo, quod cum minori numero poſſit nuncupatiuè teſtari: nec ſimiliter, ſi omiſſo teſtamento donet inter viuos retento ſibi quòad vixerit vſufructu. Nec ſi quis de rebus ſuis diſponat, antequam in religione profiteatur, fiet eluſorium votum. & prohibitio annexa, ne poſſit de bonis ſuis diſponere, quia vniuerſaliter ſufficit, ne lex fiat eluſoria, quod ſortiatur ſuum effectum pro actu, perſonis, & tempore, pro quibus eſt poſita, quia ex natura ſua extra hos terminos non ſe extendit.

7 Ad 2. reſp. Non eſſe in opinionibus eligendis attendendam fauorabilitatem ipſarum; ſed, an ſint ſufficienter fundatæ, quia fauor, qui non fundatur in iure, non eſt fauor, ſed iniuſtitia; fauor autem, qui naſcitur ex oppoſita opinione, non fundatur in iure, ſed eſt contra ius, quia habet pro fundamento, quod poteſtas eccleſiaſtica ſe extendat ad laicos quò ad ciuilia, & politica, quod eſt falsū vt conſtat ex allegatis *n.* 4.

8 Ad 3. neg. Ingreſſum in religionem, & volentem ingredi parificari in omnibus, nam volens ingredi non gaudet priuilegio fori, nec priuilegio canonis, ſicut gaudet ingreſſus; nec gaudet priuilegijs religionis. Neque id, quod in probationem adducitur, id probat, ſed ſolum probat, quod parificentur quò ad validitatem teſtamenti, quando titulo inſtitutionis aliquid relinquunt religioni, vt notat Molinus. *lib.* 3. *de ritu nuptiar. quæſt.* 99. *num.* 37. & colligitur ex illa Authent. & Doctorib. *ibid.*

9 Neque obſtat, quod facta renunciatione abſque ſolemnitate Concilij, cogeretur remanere in monaſterio, vt pote proprijs bonis deſtitutus: vnde profeſſio non eſſet libera; nam ſic renuncianti ſuccurritur diſpoſitione iuris communis, vt notat Menoch. *in Addit. ad Arbitr. caſu* 436. *num.* 9. *ver. Non inquam*, nam talis renunciatio non ſequuta profeſſione nulla declaratur; nam cum ſit facta ob cauſam ingreſſus, ceſſante cauſa ceſſat etiam renunciatio, vt notat Tiraquel. *tract. Ceſſante cauſa. par.* 1. *num.* 232.

10 Ex dictis colligitur. Neque in terris Eccleſiæ ſubiectis obligare Conſtitutionem Conciliarem ingredi volentes religionem ad ſeruandam præſcriptam formam in renunciatione. Tum quia eſt poſita ſolum pro Nouitijs, vt conſtat ex dictis *num.* 3. Tum quia eſt lex fundata in iuriſdictione ſpirituali, quæ neq. in terris Eccleſiæ quò ad ciuilia ſe extendit ad perſonas laicas. Tum quia eſt lex vniuerſalis pro toto orbe, & pariformiter obligat: vnde ſi alicubi non obligat, quantum eſt de ſe volentes ingredi religionem, nullibi obligabit.

An prædicta Conſtitutio Concilij Tridentini de renunciatione habeat locum in hoſpitibus Clericor. Regular Quæſt. 274.

SVMMA

1 *Hoſpites apud Clericos Regulares quinam ſint.*

2 *Hoſpites Clericor. Regul. non comprebenduntur ſub conſtitutione Concil. Trident. de renunciat.*

3 *Qua diù cum habitu nouitiarum permanſit* in

in Monaſterio educationis cauſa, validè donat monaſterio.
4 *Hoſpites Cleric. Reg. quomodo gaudeant priuilegio fori.*

1 Apud Clericos Regulares poſtquã quis eſt acceptatus ad religionem, induit quidem habitum religionis, ſed materialiter tantum, nam per quattuor menſes, ſi ſit admiſſus ad Clericatum, & per quinque annos, ſi ſit admiſſus ad ſeruitia corporalia, reputatur pro hoſpite; & hoc tempore elapſo, capitulariter, & ſolemniter admittitur ad habitum, & ad annum probationis, vt ſtatuitur in Conſtit. *relig. par. 2. cap. 5. §. Poſtquam*. Et pro toto hoc tempore hi hoſpites non ſunt religioſi, nec etiam eo modo, quo ſunt nouitij, quia nondũ ſunt neque tanquam nouitij incorporati religioni, nec iuridicè habitu induti, vt dixi etiam in *Deciſ. moral. Deciſ. 424. n. 2. & Cẽt. 1. quæſt. canon. quæſt. 96. n. 6.* quia illa geſtatio habitus, vt pote materialis tantum, non facit Monachum. Cap. *Porrectum. De regular.* Quæritur ergo, an renunciatio facta ab his abſque ſolemnitate Concilij Trident. *ſeſſ. 25. cap. 16. de regularib.* ſubſiſtat.

2 Et *Quod ſubſiſtat, mihi reſoluendum videtur, tanquam facta ab ijs, qui non comprehenduntur ſub dicta diſpoſitione.* Et ita tenent etiam Megal. *1. 2. lib. 2. cap. 27. ſnum. 26.* Bordon. *tom. 2. Conſil. regul. reſol. 60. nu. 25.* Vt enim dictum eſt *Quæſt. præced. num. 3.* Concilium loquitur de ijs, qui iam ſuſceperunt habitum religionis, & ſunt in Nouitiatu, vt præter ibi allegata, ſignificant etiam verba. *Finito tempore nouitiatus.* Item *Sed neque ante profeſſionem*, quæ ſatis indicant, diſpoſitionem illam Concilij verſari circa Nouitios. Ergo cum non comprehantur ſub dicta diſpoſitione, poterunt validè renunciare ſecundum formam iuris ciuilis.

3 Quod etiam confir. Quæ cum habitu nouitiarum diutius permanſit in monaſterio educationis cauſa, poteſt validè donare ipſi Monaſterio, quia non eſt monialis, vt refert deciſum in Fauẽtina 31. *Iulij.* 1627. Sel. *in Select. Canon. cap. 3. num. 3.* apud Barboſ. *in Trident. ad dict. Cap. 16. De regular. ſeſſ. 25.* non obſtante, quod *ibid.* à Concilio ſit prohibita omnis donatio, quia eſt tantum prohibita nouitij. Ergo neque etiam hoſpites Clericorum Regularium tenebuntur dicta conſtitutione, cum nondum ſint admiſſi ad habitum religionis, ſed illum materialiter deferant, ſicut deferret, quæ eſt in monaſterio educationis cauſa.

4 Dices. Hi hoſpites gaudent priuilegio fori, vt dixi citata *quæſt. 96. nu. 2. Centur. 1.* ergo non ſunt amplius perſonæ laicæ, ſed eccleſiaſticæ, atque adeo comprehenduntur ſub dicta diſpoſitione Concilij. Reſp. Gaudere priuilegio fori, non ratione propriæ perſonæ, ſed ratione religionis, vt *ibid.* explicaui, quia nimirũ perturbaretur ſtatus religionis, ſi iudex laicus in ipſos poſſet exercere iuriſdictionem; vnde fauore religionis priuilegium ad ipſos quoq. extenditur. At quando agitur de renunciatione, quia eſt actus concernens propria iura perſonalia, regulatur tanquam actus perſonæ laicæ. cum fauor religionis non exigat, quod priuentur ijs iuribus, quæ aliàs ipſis competunt.

An renunciatio facta iuxta formam Concilij Trident. à Nouitio ſit reuocabilis quouſque ſequatur profeſſio. Quæſt. 275.

S V M M A

1 *Renunciatio facta à nouitio iuxta formam Trident. an ſit reuocabilis ante profeſſionem.*
1 *Donatio conditionalis non poteſt reuocari pendente conditione.*
2 *Contractus gratioſi pendente conditione an poſſint reuocari.*
3 *Donatio cauſa mortis cur reuocabilis.*
4 *Renunciatio nouitiorum reſpicit effectum dependentem à profeſſione, & incipit ſolum valere à profeſſione.*
5 *Concilium Trident. cur ſtatuerit, renunciationem fieri à nouitijs intra duos proximos*

mos menſes ante profeſſionem.

6 *Renunciatio nouitiorum iuxta formam Tridentin. in quo differat ab actu conditionato.*

7 *Nouitius facta renunciatione poteſt condere teſtamentum abſolutè valiturum.*

---

1 QVod renunciatio facta à Nouitio ſeruata forma Concil. Tridentini, non ſit amplius reuocabilis, tradunt Sanchez *lib. 7. in Decal. cap. 5. num. 58.* Vecch. *in Praxi Nouit. diſp. 8. dub. 9. num. 6* Bordon. *tom. 2. Conſil. Reg. reſol. 60. num. 15.* Et probant. ſi eſſet reuocabilis, poſſet fieri quocunque tempore nouitiatus, nec eſſet neceſſaria ſolemnitas præſcripta à Concilio. Ergo cum Cōcilium nolit, quod fiat, niſi ante duos menſes ante profeſſionem ad ſummū, ſignū eſt, quod fit ſtatim irreuocabilis. 2. Donatio cōditionalis nō poteſt reuocari, etiam pendente conditione, vt tenent. Angelus *verbo.* Donatio 1. *quæſt. 15. num. 19.* Tabiena *verbo.* Nouitius *num. 12.* Couarru. *lib. 1. Variar. cap. 14. num. 16. poſt med.* Cephal. *Conſil. 312. num. 28. & 29. vol. 3.* Molina *tom. 2. de iuſt. & iure diſp. 285. concluſ. 4.* Quia ſicut ex contractu abſoluto oritur obligatio abſoluta, & in re, ita ex conditionato oritur obligatio in ſpe, atque adeo erit irreuocabilis.

2 At eſſe reuocabilem, docet Menoch. *Conſil. 388. num. 34.* Quia contractus gratioſi pendente conditione poſſunt reuocari; et adducit Bald. *in l. Si quis iuſiurandum. num. 2. C. De reb. credit.* vbi ait, quod factum ſuum, ex quo nondum eſt perfectè ius quæſitum alteri, & ſic re integra, poteſt quis reuocare. & fauet Alexan. *Conſil. 40. num. 3. vol. 5.* dum vult, quod neutri contrahenti liceat pendente conditione retrocedere, quando contractus eſt celebratus gratia vtriuſque. Vnde ſequitur, quod, cum donatio non ſit gratia vtriuſq. ſed ſolius donatarij, ſicut & renunciatio, ſit reuocabilis.

3 Sed quicquid ſit an donatio ſit reuocabilis pendente conditione, adhuc tenēdum eſt, *Renunciationem factā à Nouitio eſſe ſemper reuocabilem, quouſque ſequatur profeſſio;* quia nimirum ſit donatio, ſeu renunciatio facta cauſa profeſſionis, atque nullum ſortiatur effectum, niſi ſubſequuta profeſſione, ſicut donatio cauſa mortis eſt ſemper reuocabilis, quocunque mors ſequatur. Prob. Ideo donatio cauſâ mortis, & quælibet vltima voluntas eſt ſemper reuocabilis, quia reſpicit effectum poſt mortem, & quia ſola morte confirmatur, nam quamuis antecedat, trahitur tamen ad tempus mortis, itaut, licet de præſenti concepta, ſit tamen concepta pro tempore mortis. Sed etiam voluntas, qua regitur renunciatio nouitij, reſpicit effectum ponendū ſolum poſt profeſſionem, & ſola profeſſione confirmatur, & licet de præſenti concepta, eſt tamen concepta pro tempore profeſſionis. Ergo remanet reuocabilis, quouſque ſequatur profeſſio.

4 Minor huius argumenti prob. Concil. Trident *ſeſſ. 25. cap. 16.* decernit de hac renunciatione, *Ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſequuta profeſſione.* Ergo ſi non ſortitur effectum, niſi ſequuta profeſſione, reſpicit effectum ponendum poſt profeſſionem. Rurſus à ſola profeſſione incipit valere, aliàs ſi ante valeret, haberet ſuum effectum ante profeſſionem, quia in tantum operatur, in quantum valet. Ergo ita per profeſſionem confirmatur, vt ab ipſa accipat ſuam efficaciam. Denique licet de præſenti fiat, ſit tamen vt habitura effectum ſolum ſequuta profeſſione, quia ſit iuxta formam Concilij. Ergo de præſenti concipitur pro tempore futuro; atque adeo habet omnes intrinſecas conditiones, ob quas vltima voluntas eſt reuocabilis, ſicut etiam donatio cauſa mortis.

5 Ad 1. neg ſequel. Nam Concilium non præſcripſit ſolos duos vltimos menſes ante profeſſionem pro renūciatione, quia eſſet irreuocabilis, ſed quia voluit, vt quā maximè fieri poſſet, eſſet propinqua profeſſioni: tum quia, vt fieret in tempore magis proximo ætati aptæ pro profitendo. Tum quia, vt fieret in illo tempore, in quo nouitius eſſet moraliter

determinatus ad profitendum, atq; adeo vt propriè fieret contemplatione profeſſionis, & regularetur ex fine profeſſionis, vt cum Menoch. *Conſil.* 338. *nu.* 7. notat etiam Sanchez *lib.* 7. *Sum. cap.* 5. *num.* 82.

6 Secundum autem argumentum non procedit contra reſolutionem poſitam, ſiquidem non fundatur in eo quod ſit conditionalis renunciatio; ſed in eo, quod concipitur pro tēpore profeſsionis, ſicut concipitur vltima voluntas pro tēpore mortis. Vnde differt ab actu conditionato, quod iſte de præſenti ponitur, & pro præſenti: & quantum eſt de ſe, aptus eſt parere ſuum effectum, & in tantum non parit, in quantum conditio ipſum ſuſpendit. At renunciatio nouitij eſt abſoluta in ſe, ſed non concepta pro præſēti, ſed pro futuro tempore, in quo emittetur profeſsio, itaut efficacia ipſius determināda ſit à profeſsione, nec aliquā ponit obligationē in renunciante; nec ius in eo, in cuius fauorē fit; & ideo remanet reuocabilis. Si enim de præſēti pareret obligationem, & ius, de præſenti ſortiretur effectum, licèt ſuſpenſus maneret in euētum conditionis: vnde nō eſſet verum, quod non ſortiatur effectum, niſi profeſsione ſequuta, vt decernit Concilium Tridentinum.

7 Ex dictis colligitur contra Sanchez *lib.* 7. *in Decal. cap.* 5. *num.* 50. Nouitium, poſtquam renunciauit, nedum poſſe cōdere teſtamentum valiturum in euentū, quod moreretur ante emiſſam profeſsionem, nam tunc certum eſt, quod renunciatio non valeat, cum Concilium decernat, non aliàs habituram effectum, niſi ſequuta profeſsione, ſed etiam abſolutè valiturum, quia cum renunciatio ſit reuocabilis, poteſt per teſtamentum reuocari, ſicur primum teſtamentum reuocatur per ſubſequens.

Ad quemnam ſpectent fructus facta renunciatione à Nouitio, qui percipiuntur vſque ad profeſſionem.
Queſt. 276.

S V M M A.

1 *Nouitius poteſt diſponere de fructibus percipiendis à renunciatione vſque ad profeſſionem.*
1 *Quilibet poteſt de rebus ſuis liberè diſponere.*
2 *Quid, ſi nouitius renuncians non diſponat de fructibus.*
3 *Conditionis euentus retrahit actum ad tempus celebrationis.*
4 *Fructus à renunciatione ad tempus profeſſionis cur ſpectent ad renunciantem.*
4 *Nouitius transfert omnia ſua iura in religionem.*

1 CErtum eſt, quod ſi Nouitius, dum renunciat, diſponat de fructibus percipiendis tempore intermedio à renūciatione ad profeſsionem, ſpectabunt ad eum, in cuius fauorem de ipſis diſpoſuit; quia cum habeat ius ad ipſos percipiendos, nec impediatur, quin diſponat ſecūdum ius, quod habet, erit quò ad ipſos attendenda eius diſpoſitio, & poterit renunciare bonis immobilibus in fauorem vnius, & fructibus medio tempore percipiendis in fauorem alterius, cum quilibet poſsit, vt libuerit, de rebus ſuis diſponere. *l. Non vſque adeo. ff.* Si *quis à paren. ſue. manum.* & *l. In traditionibus. ff.* De *pactis.* & ideo poteſt vni tradere immobilia, & alteri fructus intermedij temporis. Vnde ſolum difficultas eſt, ſi abſolutè Nouitius renunciet nihil diſponendo de fructibus.

2 Reſpond. autem Sanchez *lib.* 7. *in Decal. cap* 5. *nu.* 63. Bordon. *tom.* 2. *Conſil. reſol.* 60. *num.* 18. Nō pertinere ad eum, in cuius fauorem eſt facta renunciatio, ſed ad ipsū pertinere ſolos fructus percipiendos à tēpore profeſsionis, & ſubdit Sāchez, quod ex ijs, quę dicturus eſt, conſtabit ad quos pertineant. Fundatur autem in eo, quia ſolum tempore profeſsionis im-

pletur

pletur conditio, ſub qua facta eſt renunciatio; quæ cum non ſit ſolum reſolutiua, ſed ſuſpenſiua, ſuſpendit renuntiationis effectum vſque ad illud tempus.

3 Verùm licet reſponſio Sanchez vera ſit, eius tamen fundamentum difficultatem patitur. Nam licet conditio ſuſpendat actum, ea tamen euueniente retrotrahitur à die euentus conditionis ad diem, quo celebratus eſt, & facit, vt actus valeat à die celebrationis *l. Qui balneum.* & *l. Potior. ff.* Qui *pot. in pign. hab.* & *l. Si quis ſub conditione. ff.* De *teſtam. tutel.* vbi Angel. & Alex. Si ergo renunciatio eſſet ſub conditione profeſſionis, retrotraheretur profeſſio ad tempus renunciationis, & faceret, quod renunciatio ab illo die valeret, & transferret ius in rem in eum, cuius fauore facta eſt, atque adeo quod fructus ad ipſum pertinerent à die renunciationis.

4 Itaque ex eo capite non ſpectabunt ad eum, ad cuius fauorem facta eſt renũciatio, quia renunciatio, vt dictum eſt, *quæſt. præced* eſt facta cauſa profeſſionis, atque adeo à die tantum profeſſionis incipit valere, ſicut incipit valere teſtamẽtum à die mortis: vnde ante profeſſionem nullum ius transfert, cuius vigore fructus percipi poſſint. Quare ſicut ſecluſa renunciatione pertinerent ad renũciantem; ita etiam pertinebunt ſtante renunciatione, ſicut fructus pertinent ad teſtatorem, non obſtante teſtamento, vſq; ad mortẽ. Cum autem nouitius per profeſſionem transferat omnia ſua iura in monaſteriũ. *§. Si qua mulier.* Authent. *De ſanctis. Epiſcop.* & Authent. *Si qua mulier.* & Authen. *Ingreſſi. C. De ſacroſanc. Eccleſ.* & Cap. *Quia ingredientibus 19. q. 3.* transferet etiam ius, quod habet ad hos fructus, & proinde pertinebunt ad Monaſterium.

An, ſi Nouitius renunciet in fauorem Monaſterij, bona renunciata perueniant ſtatim ad Monaſterium. Quæſt. 277.

SVMMA

1 *Facta à nouitio renunciatione in fauorem monaſterij, an bona ſtatim perueniant ad ipſum.*
2 *Concilium Trident. prohibens, bona nouitij tribui monaſterio, non comprehendit renunciationem.*
2 *Ceſſante cauſa finali ceſſat diſpoſitio.*
3 *Renunciatio nouitij non ſtatim transfert bona in eum, in cuius fauorem eſt facta.*
4 *Neque conſentiente nouitio bona ipſius tradi poſſunt ante profeſſionem ei, in cuius fauorem facta eſt renunciatio,*

1 Non peruenire ſtatim ad Monaſterium, ſed expectandam eſſe profeſſionem, tradit Sanchez *lib. 7. in Decal. cap. 5. num. 53.* Quia, inquit ipſe, id prohibetur à Cõcilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 16. De regul.* ibi. *Sed neque ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius Monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totã, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit*: Quæ ratio, ait Sanchez, æquè militat, ſi facta renunciatione tradantur ſtatim bona monaſterio.

2 Verùm quamuis ex alio capite hęc opinio tenenda ſit, non tamen ob fundamentum Sanchez, ſi quidem Concilium non comprehendit renunciationem, dũ prohibet, ne bona nouitij ante profeſſionem tribuantur monaſterio; ſed ſolum, ne dentur alio titulo, quàm renunciationis. Quia in renunciatione ceſſat cauſa finalis illius diſpoſitionis, quæ eſt, vt profeſſio ſit libera, & ne ob difficultatem recuperandi propria bona inducatur Nouitius ad profitendum, & ideo ceſſat etiã

diſpo-

diſpoſitio. *l. Adigere. §. Quamuis. ff. De iurepatr.* & Cap. *Cum ceſſante. De appell.* Quod autem in renunciatione ceſſet dicta cauſa finalis, conſtat, quia Conciliũ *ibid.* decernit, quod renunciatio non valeat, niſi ſequuta profeſsione, & ideo, ſi nouitius diſcedere vellet, ſtatim abſque vlla difficultate recuperaret propria bona, quia ceſſat titulus, ob quem poſſet monaſterium illa retinere, & proinde nõ poſſet interponere aliquã difficultatem, ſicut poſſet facere, ſi alio titulo eſſent tributa. Vnde Concilium relinquit renunciationem in ſuo ſtatu, quod nimirum iuxta ſui naturam transferat ſtatim, vel non transferat bona ad monaſterium.

3 Vera ergo ratio, cur non ſtatim bona ſint tradenda monaſterio, eſt, quia renunciatio ex ſui natura illa ſtatim non transfert. Effectus enim talis renunciationis transfertur in tempus ſubſequens ad profeſsionem, vel quia non ſit valida, niſi confirmetur profeſſione, vt dictum eſt ſupra; vel ſaltem quia ad ponendum effectum requirit profeſſionem tanquã conditionem. Quod enim effectum nõ ſortiatur, ſtatuit Concil. Trident. *cit. Cap. 16 ibi. Ac non aliàs intelligatur effectum ſortiri, niſi ſequuta profeſſione.* Si autem ſtatim eſſent tradenda bona monaſterio, ſtatim ſortiretur effectum, cum hic ſit effectus dictæ renunciationis.

4 Ex quibus colligitur, quod ſi nouitius renunciet in fauorem alterius, quàm monaſterij, neque adhuc ipſi tradenda ſunt bona, niſi ſequuta profeſſione; quia cum traditio ſit effectus renunciationis, & ipſa non ſortiatur effectum, niſi ſequuta profeſsione, non poſſunt bona tradi in virtute dictæ renũciationis, aliàs traditio eſſet iniuſta, & nulla. Quod valet, etiam ſi nouitius cõſentiat, quod tradantur; nam talis conſenſus eſſet contra diſpoſitionem Concilij, & contra formã ab ipſo præſcriptam, quod nimirum renunciatio ſit talis, quod non ſortiatur effectum, niſi ſequuta profeſſione; & proinde eſſet nullus, quia induceret effectum renunciationis, antequam poſſit induci.

An, ſi is, in cuius fauorem renunciauit nouitius, diſponat cauſa mortis de bonis ſibi renunciatis, teneat diſpoſitio, ſi decedat ante profeſſionem nouitij. Quæſt. 278.

S V M M A

1 *Diſpoſitio cauſa mortis an valeat, ſi is, cui facta eſt renunciatio à nouitio, moriatur ante illius profeſſionem.*
2 *Renunciatarius neque ſpem acquirit ad bona nouitij ante illius profeſſionem.*
3 *Morte renunciatarij fit caduca renunciatio.*
3 *Morte legatarij extinguitur legatum, aut fideicommiſſum.*
4 *Morte legatarij extinguitur legatum, ſi moriatur ante impletam conditionem.*
5 *Renunciatio facta ad fauorem renunciatarij, & hæredum non transfert bona ad ipſos, ſi ante profeſsionem nouitij moriatur renunciatarius.*
5 *Renunciatio, ſi non ſortitur effectum in renunciatario, reuertitur ad renunciantem.*

1 *Talem diſpoſitionem non ſubſiſtere, quatenus ſe extendit ad bona ſibi renunciata, reſoluendum eſt, cum defectu poteſtatis corruat.* Neque enim, vt decernit Concil. Tridentin. *ſeſs. 25. cap. 16. De regular.* renunciatio ſortitur aliquem effectum, niſi ſequuta profeſsione, & ideo bona renunciata, cum non ſint ſub iure renunciatarij, neque etiam ſunt ſub illius diſpoſitione. Et hoc valet, etiam ſi poſtea ſequatur profeſsio.

2 Tunc enim renunciatio eſt inſtar vltimæ voluntatis, vt in ſuperioribus dictum eſt, & non cõualidatur, niſi per profeſsionem. Vnde renunciatarius nõ acquirit aliquod ius, nec ſpẽ vllam ad bona renunciata *l. fin. C. De pactis.* & notãt Bart. & alij *in l. In poteſt. ff. De acquir. hæred.* Torniel. *in l. Hæredes mei. §. Cum ita num. 62. in fine. ff.* Ad *Trebel.* Noalis *De transmiſ. init. num. 12.*

3 Vnde morte renunciatarij fit caduca renunciatio, vt de legato, & fideicommiſ-

commiſſo decernitur *in l. Si Auguſta. ff.* De *leg.* 2. & in *l. Vnica. §. Et cum triplici.* ver. *Vel viro.* iuncto. *§. Pro ſecundo.* C. De *caduc. tollen.* et tradunt Craueta *in l. Cum Filiosfamilias par.* 2. *num.* 266. *ff.* De *leg.* 1. Caſtrenſ. *in l. Ciuitatibus. §.* 1. *ff.* De *leg.* 1. Corn. *Conſil.* 118. *num.* 14. *lib.* 3.

4 Imo etiam ſi talis renunciatio non ſe haberet inſtar vltimæ voluntatis, ſed ſolum requireret profeſsionem vt conditionem, neque adhuc ſubſiſteret diſpoſitio renunciantis, quia cum decedat ante adimplementum conditionis, ſub qua facta eſt renunciatio in eius fauorem, nō poteſt bona renunciata tranſmittere; ſed extinguitur renunciatio, ſicut extinguitur legatum, aut fideicōmiſſum ſub conditione, ſi ante adimpletam conditionē decedat legatarius, aut fideicommiſſarius. *l. Vnica.* §. *Pro ſecundo.* C. De *caduc. tollen.* & *l. Non putauit.* §. *A primo. ff.* De *bonor. poſſeſs. cont. tab.* & *l. Intercidit. ff.* De *condit. & demonſtr.* & *l. Hæredes mei. §. Cum ita. ff.* Ad Trebel. & *l. Cum ex filio. init. ff.* De *vulg. & pupil. ſubſtit.* vbi Bald. & Imola. Gloſ. communiter recepta *in l. Vnicam. ff.* De *his, qui an. aper. tab.* vbi Cin. Bar. Angel. Corn. & alij. Alexan. *Conſil.* 206. *num.* 2. *vol.* 6. & *Conſil.* 92. *n.* 1. *vol.* 3. Angel. *Conſil.* 287. *num.* 3. ver. *Sed cum dies.* Dec. *Conſil.* 416. *in fine.* & *Conſ.* 574. *num.* 2. Ruin. *Conſil.* 181. *nu.* 1. *vol.* 2. Ripa *in l.* 1. *num.* 36. *ff.* De *leg.* 1. Socin. iun. *Conſil.* 117. *nu.* 18. *vol.* 1. Gabr. plures alios allegans *concluſ.* 2. *nu.* 10. *De hæred. inſtit. lib.* 4. Ratio autem eſt, quia non poteſt tranſmittere ad hæredes, quod ſuum nō eſt; bona autem renunciata non ſunt ipſius, quia conditio, ſub qua ſunt renunciata, ſuſpendit actum, & impedit acquiſitionem iuris. Spes autem expectans adimplementum conditionis non poteſt tranſmitti, quia cum ſit perſonalis, extinguitur cum perſona.

5 Et prædicta doctrina extendēda eſt, vt habeat locum, etiam ſi renunciatio ſit facta in fauorem renunciatarij, & etiā hæredum ipſius iuxta ea, quæ tradunt Bald. *Conſil.* 391. *lib.* 3. Fulgoſ. *Conſil.* 17. Bolognet. *Conſil.* 64. Menoch. *Conſil.* 84. *num.* 15. quos ſequitur Noalis *de tranſmiſſione. cap.* 44. *nu.* 1. Talis namque renunciatio eſt facta contemplatione renūciatarij, & ſolum extenditur ad hæredes ratione ipſius: vnde, ſi in ipſo non ſortitur effectum, euaneſcit, & bona renunciata redeunt ad renunciantem iuxta *l. Si inter virum. ff.* De *reb. dub.* & tradita per Bald. *in l.* 2. C. De *iure dot.* Caſtrenſ. *in l. Quod de bonis. §. Ex donat. num.* 2. *ff.* Ad *l. Falcid.* Dec. *in l. Non omnis. num.* 7. *ff.* Si *cert. pet.* Iaſ. *ibid. num.* 5. & *Conſil.* 6. *aliàs* 245. *n.* 4. *lib.* 3. Alexan. *Conſil.* 14. *num.* 3. *lib.* 1. Crauet. *Conſil.* 214. *num.* 18. Cum enim ſit ad ipſum coarctata, nec poſſit ſortiri effectum, defectu ſubiecti euaneſcit.

An pater Nouitij poſſit aliquid donare Monaſterio. Quæſt. 279.

SVMMA

1 *Pater nouitij, an poſſit aliquid donare monaſterio. & num. ſeq.*
2 *Diſpoſitio Concilij Tridentini non habet locum quò ad donationem, quæ fit à patre nouitij.*
3 *Tutores, curatores, & c. nouitij non prohibentur donare monaſterio aliquid de proprio.*

1 QVod pater Nouitij nō poſsit aliquid donare Monaſterio, veluti paramentum altaris, aut quid ſimile, in quo nouitius agit nouitiatum, tradit Sel. *in Select. canon. cap.* 32. *nu.* 3. aſſerens ita deciſum fuiſſe ſub *die* 12. *Auguſt.* 1617. apud Barboſ. *in Collect. ad Concil. Trident. ſeſs.* 25. *cap.* 16. *De regul. num.* 45.

2 Verum, Si hæc deciſio vera eſt, exiſtimo, quod non fuerit vniuerſalis, ſed in caſu particulari, in quo ratione circumſtantiarum haberet locū diſpoſitio Concilij Tridentini *dict. ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regular,* quia aliàs dicta declaratio non congrueret illi diſpoſitioni; cum Concilium ſolum prohibeat, aliquid dari monaſterio de bonis eiuſdem nouitij, non autem, quin pater de proprijs aliquid donet;

Nec

Nec habeat locum cauſa finalis prohibitionis, quæ eſt, ne nouitius recedere poſſit, ſi vellet, ob difficultatem recuperandi propriæ bona. tum quia nihil de bonis ipſius daretur monaſterio; tum quia paramentum altaris non eſt tanti, vt inducat neceſsitatem profitendi in nouitio. Et ideo hanc partem tenent Sanchez *lib.7.in Decal.cap.5.num.23.* Vecch. *in praxi nouitiorum. diſp.8.dub.7. num.14.*

3 Ex quibus colligitur cum Suarez *tom.3.de relig.lib.5.cap.9. nu.16.* Vecchio *in praxi Nouit. num. præced.cit.* Tutores Curatores, ac conſanguineos nouitiorũ poſſe de proprijs bonis monaſterio donare non ſecus, ac ſi ibi non adeſſet nouitius, quia cum prohibitio Concilij procedat ſolum quò ad bona nouitij, non ſe extendit ad bona propria ipſorũ, & proinde reiinquuntur in eo ſtatu, in quo eſſent, ſi nihil ad ipſos de nouitio pertineret.

An, renunciatio nouitij cum debita ſolemnitate valeat ſequuta profeſſione irrita, ſi poſtea profeſſio ratificetur. Quæſt. 280

S V M M A

1 *Renunciatio nouitij non valet, niſi ſequuta valida profeſſione.*

2 *Paria ſunt nulliter fieri, et non fieri.*

2 *Renunciatio reuocari non poteſt, ſi profeſſio ſit nulla, poſt elapſum quinquennium, in foro externo, niſi admittatur ad reclamandum.*

3 *Renunciatio an conualidetur, ſi profeſſio nulla ratificetur.*

3 *Pactum tempore inhabili relatum in tempus habile, valet, dum peruenit ad tempus, à quo poteſt incipere.*

4 *Renunciatio non valet, ſi profeſſus inualidè reuertatur ad ſaeculum.*

5 *Renunciatio an euaneſcat, ſi nouitius non reclamet contra nullitatem profeſſionis, ſed ratificet.*

6 *Correſpectiuitas actuum, in quo conſiſtat.*

6 *Correſpectiua non debent diuerſo iure cenſeri.*

6 *In correſpectiuis inualiditas vnius inest etiam alteri.*

7 *Ratificatio profeſſionis eſt nouus actus cum noua deliberatione.*

8 *Ratificatio actus ab initio nulli non retrotrahitur.*

9 *Quando, quæ fiunt tempore inhabili, incipiant valere, ſi transferantur in tempus habile.*

1 QVia renunciatio non valet iuxta decretum Concilij Trid. *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regular.* niſi ſequuta profeſſione. Et proinde neceſſe ſit, quod ſequatur profeſſio valida, quia profeſsionis irritæ nulla habetur ratio, cum reuera non ſit ſequuta, quia paria ſunt, nulliter fieri, ac non fieri *l. Non putauit. §. Non quæuis. ff.* De *bonor. poſſeſ. cont. tab.* & *l. Quoties. ff.* Qui *ſatisd. cog.* ideo ad conualidandam renunciationem requiritur legitima profeſsio. Quod etiam colligitur ex diſpoſitione Concilij, nam vult, quod non ſortiatur effectum, niſi ſequuta profeſſione, vt liber ſit nouitus ad recedendum, ſi velit, & proin de iuxta hanc diſpoſitionem nunquam ſortietur effectum, quouſque eſt in facultate nouitij recedere, atque adeo niſi ſequuta valida profeſsione. Et ita notant Rodriquez *tom.2.ſum.cap.7. num.6.* Lopez *lib.2. de contrac. cap. 39. quæſt. 3. not. 6.* Sanchez *lib.7. in Decal. cap. 5. num. 55.*

2 Eſt autem ſupponendum. Quod ſi profeſsio ſit nulla, & profeſſus intra quinquennium non reclamet, nõ poterit reuocare amplius renunciationem, vt docent Spinus *in Speculo teſtam. gloſ. 12. prin. num. ult.* Vega *par.1. ſum. cap. 91. caſu 4.* Rodriquez *tom. 2. quæſt. regul. quæſt. 47. art. 11.* & *tom. 1. ſum. cap. 90. n. 5.* & *tom. 2. cap. 7. nu. 6.* Sanchez *lib. 7. in Decal. cap. 5. num. 56.* Quod intelligitur, vt aduertit Sanchez, in foro externo, quia renunciatio ſequitur naturam profeſsionis; vnde ſicuti tunc profeſsio in foro externo habetur pro rata iuxta decretum Concil. Trident. *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regular.* ita etiam habetur renunciatio, niſi aliunde corruat. In foro tamen conſcientiæ non valebit, & ideo cum profeſſus nulliter non poſsit bona renũciata in iudicio repetere

petere, poterit vti, quantum commodè poteſt, occulta compenſatione, cum lex fundata in præſumptione iuris, & de iure non obliget in conſcientia, quando præſumptio eſt falſa. Si tamen reſtituatur ad reclamandum, & doceat de nullitate profeſsionis, corruet quoque renũciatio, quia ſicut conſtabit de nullitate profeſsionis, ita etiam, quod renunciatio non ſit ſortita effectum.

3 Difficultas autem ſolum eſt, ſi ſtante nullitate profeſsionis, de qua conſtet, & poſtea intra, vel vltra quinquennium ratificetur, conualidetur quoque renunciatio. Quod autem ratificatione profeſsionis conualidetur renunciatio, tradunt Riccius. *Deciſ. Neap.* 146. *part.* 4. Sanchez *lib.* 7. *in Decal. cap.* 5. *n.* 56. Tamburin. *tom.* 3. *De iure Abbat. diſp.* 4. *qu.* 12. *nu.* 2. Bordon. *De profeſ. regul. cap.* 6. *q.* 29. & *tom.* 2. *Conſil. Reſol.* 60. *num.* 17. Barboſa *ad Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 16 *de regul. n.* 16. Et prob. Quia profeſsio ſubſequens eſt vera profeſsio, & retro trahitur, ac ſi ab initio valida fuiſſet, & parit eoſdem effectus, atque adeo conualidat renũciationem. Deinde quia factum tempore inhabili relatum in tempus habile valet, cum peruenit ad eum ſtatum, à quo poteſt incipere Cap. 12. *De conuer. coniug.* & *l. In tempus. ff.* De *hered. inſtit.* ergo cũ renunciatio perueniat ad eum ſtatum, in quo poteſt habere efficax principium, conualidabitur.

4 Hæc doctrina mihi difficilis videtur. *Vnde exiſtimo, quod quando* Nouitius *reclamat contra profeſsionem, & obtinet ſententiam pro inualiditate, ſi rurſus mutata voluntate profiteatur, non conualeſcat renunciatio facta ante profeſsionem inualidam.* Moueor. Quia, ſi profeſſus inualidè redeat ad ſæculum, reuocatur renũciatio, nec habet amplius vigorem, vt docent communiter Menoch *De arbitr. lib.* 2. *centur.* 5. *num.* 7. Honded. *Conſil.* 73. *num.* 16. *vol.* 2. Sanchez *lib.* 7. *in Decal. c.* 5. *num.* 55. Rodriquez *par.* 2. *ſum. cap.* 7. *n* 6. Lopez *lib.* 2. *de contract. cap.* 39. *quæſt* 5. *not.* 6. Spinus *in ſpeculo teſtam. gloſ.* 12. *princip. num. vlt.* Vecch. *in praxi nouit. diſp.* 8. *dub.* 9. *num.* 6. & communiter; & habetur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* Quia recedente nouitio, aut nulliter profeſſo à monaſterio, non verificatur, quod ſit ſequuta profeſsio; atque adeo, nec quod renũciatio ſortiatur effectum. Ergo reuocabitur, quoque renunciatio, ſi profeſſus nulliter reclamet, & obtineat ſententiam pro nullitate, nam tunc interuenit formalis receſſus à religione, quamuis non materialis, & corporalis. Sententia enim nullitatis ad inſtantiam profeſſi licentiat ipſum petentem, vt recedat à religione, & dum acceptat ſententiam, ipſe ſe licentiat, vnde cum interueniat diſſolutio cõtractus, partes recedunt ab ipſo, atque adeo profeſſus recedit ab incorporatione cum religione.

5 Rurſus. *Etiam ſi non reclamet contra nullitatem profeſsionis, dummodo tamen de ipſa conſtet, exiſtimo euaneſcere renunciationem, & opus eſſe noua renunciatione, quando ratificaturus eſt profeſsionem.* Ratio autem eſt. Quia renunciatio fit cum ordine, & relatione ad illam profeſsionẽ, quæ ſubſequitur; & cum profeſsio vnica tantum vice emitti poſsit ex natura ipſius actus, ratione relationis coarctatur renunciatio ad illam vnicam profeſsionem, quæ ſubſequitur. Ergo ſi ab ipſa non conualidatur, euaneſcit, & proinde non poteſt conualidari ab alia profeſsione, quæ longo tempore poſt emitti poteſt; cum non ſit facta pro ipſa, ſed cum ordine ad inualidam. Relatiua namque ſicut non extenduntur vltra terminum propriæ relationis, ita nec ab alio, quàm ab ipſo poſſunt qualificari.

6 Confir. Renunciatio, et profeſsio ſunt actus correſpectiui, quia renunciatio ſubordinatur profeſsioni, in quo conſiſtit correſpectiuitas ſecundum Tuſch. *littera C. concluſ.* 1043. *num.* 2. Nec obſtat diuerſitas temporis, in quo fiunt, quia ad ſaluandam correſpectiuitatẽ ſufficit, quod vnus fiat intuitu, et contemplatione alterius, vt tradunt Ancharan. *Conſil.* 434. *num.* 3. ver. *Præterea*. Craueta *Conſ.* 153. *nu.* 8. *ver. Idem ſi non incontinenti.* et *Conſil.* 156. *num.* 17. *ver. Non obſtat tertium*; Seraph. *Deciſ.* 619. *nu.* 7. Rota *Deciſ.* 233. *num.* 2.

num.2. par.2. Poſthum. apud Farinac. Vn-decum correſpectiua non debeant diuerſo iure cenſeri l. *Etiam* .S. *Ex cauſa ff.* De *minor.* & notant Crauet. *Conſil.16 num.4.* & *Conſil.246. nu.7.& 4.* ſi vnum eſt inualidum. alterum quoque erit tale, & ideo ſtante nullitate profeſſionis, nulla quoque erit renunciatio, atque adeo repetenda. Præſertim quia in correſpectiuis quod ineſt vni, ineſt etiam alteri, & proinde inualiditas vnius inerit etiam alteri, vt tradunt Bald *Conſil. 317. per totum. lib.* 3. Tuſch. *littera* C. *cõcluſ.1043. num.4.* Tiraquel. *in l. Si vnquam. v rbo* Donatione largitus. *num. 117. C. De reuocan. donat.* Gabr. *Concluſ.13. num.17. De præſumpt.* Craueta *Conſil.461. num. 39.* Seraphin. *Deciſ. 542. num. 4.* Rota *Deciſ.108. num.5. par.5. Diuerſ.* & *Deciſ. 323. n.86. par.6.*

7 Confir. 2. Ratificatio profeſſionis eſt nouus actus proueniens ex noua deliberatione *l. Aſſe toto. ff.* De *hæred. inſtit.* & *l. Obuenire ſolet. ff.* De *verbor. ſignific.* & notant Socin. *Conſil.92. num.11. lib.3.* Menoch. *Conſil. 80. num. 66.* Ludouiſ. *Deciſ. 395. num.10.* Ergo requirit etiam nouam renunciationem, cum renunciatio debeat fieri intuitu, & contemplatione profeſſionis, atque adeo ex vi illius deliberationis, ex qua promanat profeſſio, alioquin ſi proueniret ex alia deliberatione, non eſſet contemplatione profeſſionis, nam profeſſio emittenda non moueret ad ipſum Vnde nec etiam ſeruaretur forma Concil. Tridentini, quod fiat intra duos proximos menſes ante profeſsionem: vnde etiam ob defectum formę non ſubſiſteret.

8 Ad 1. in oppoſitum. reſp. Ratificationem eſſe quidem veram profeſſionē, ſed per nouum actum, & ex noua deliberatione. Neque retrotrahi ad tempus profeſsionis inualidæ, quia ratificatio actus ab initio nulli non retrotrahitur, vt tradunt Surdus alios allegans *Deciſ.241. num. 70.* Pariſ. alios ſimiliter citans *De reſignat. lib.9. quæſt.17. num.71.* Hondcd. *Conſil.38. num.19. & ſeq lib.* Ludouiſ. *Deciſ.395. num. 9.* Rota *Deciſ.557. n.3. par.1. Recent.* & ideo non poteſt conualidare renunciationem ab initio factam, præſertim quia iam euanuit.

9 Ad 2. reſp. Quod quæ fiunt tempore inhabili, ſi transferantur in tempus habile, incipiunt valere, ſi habeant tractum ſucceſſiuum; ſecus autem ſi non habeant, ſed extinguantur. Nam vt incipiant valere, debent poſſe peruenire ad tempus habile. Non poſſunt autem peruenire, niſi habeant tractum ſucceſſiuum; quia ſi euaneſcunt, non habentur amplius in conſideratione, ſed ſubintrat regula, quod ab initio nullum temporis tractu non conualeſcit. Renunciatio autem nouitij euaneſcit ſubſequuta profeſſione nulla, vt conſtat ex dictis, & tamquam correſpectiua ad ipſam, non habet tractum ſucceſſiuum, ſed extinguitur cum ipſa profeſſione.

An per decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 25. cap. 16. de Regular. *prohibeatur poſſe dari mutuò monaſterio de bonis nouitij. Quæſt.* 281.

S V M M A

1 *Excepto victu, & veſtitu nouitij nihil poteſt dari monaſterio de bonis Nouitij.*
2 *Mutuatio an comprehendatur ſub hac prohibitione.*
3 *Concilium Tridentinum quid prohibeat, dũ prohibet, ne de bonis nouitij detur monaſterio.*
3 *Dictio, dare, quid ſignificet.*
4 *Mutuatio de bonis nouitij in fauorem monaſterij an repugnet menti Concilij Tridentini.*
5 *Omnis diſpoſitio regulatur à ratione, ſecũdũ quam reſtringitur, & ampliatur.*
6 *Concil. Trid. quomodo prohibeat, ne quocũque prætextu detur monaſterio de bonis nouitij ante profeſſionem.*

1 TRident. Concil. *ſeſſ.25. cap.16. De Regular.* prohibet ne ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis,

quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur; ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel maiorem partem ſubſtantię ſuę monaſterium poſſideat; nec facile, ſi diſceſſerit, recuperare poſſit; quin potius præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant. Quod vt rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat. Difficultas modo eſt, an per hoc decretum prohibeatur etiam mutuatio.

2 In hac difficultate Rodriquez *to. 2. ſum. cap. 7. in fine* refert, graues Doctores Salmaticenſes de hac re conſultos, reſpondiſſe, non comprehendi ſub hoc decreto mutuationem, dum modo interueniat pignus, aut fideiuſſio. Quam opinionem ait, ſe non damnare, ſed nec audere ſequi. Velaſc. autem *de part. cap. 16. num. 32.* quem ſequitur Sanchez *l b. 7. in Decal. cap. 5. num. 24.* aſſerunt comprehendi ſub dicto decreto etiam mutuationem, & proinde eſſe illicitam; addit tamen Sanchez, ſe non audere oppoſitam opinionem damnare. Imo eſſe licitam mutuationem cum pacto, quod ſi nouitia profiteatur, remaneat quantitas mutuata pro dote; & ſi non profiteatur, remaneat periculo parentũ, tutorum, aut curatorum, & non imputetur in legitimam: & non fiat mutuatio de bonis nouitijs, aut nouitiæ.

3 Verum ſaluo ſemper meliori iudicio, exiſtimo, *Quod mutuatio nõ cõprehendatur ſub dicto decreto. & proinde licita ſit de bonis nouitij, ſi fiat cum debitis cautellis.* Ratio autem eſt. Quia Concilium vtitur dictione, *Tribuatur*, quæ idẽ omnino ſignificat, ac *Detur*; Dictio autem dare importat translationẽ dominij, vt notant Menoch. *lib. 3. præſump. 34. num. 32.* Surd. *Deciſ. 166. nu. 16.* Gratian. *Diſcep. forenſ. cap 82. num. 14* Bertazzol. *De clauſ. inſtrum. clau. 16. gloſ. 1. n. 3.* Ludouiſ. *Deciſ. 194. nu. 15.* Vnde cum Concil. prohibeat, ne abſolutè detur, prohibebit ſolum abſolutam trãslationẽ dominij; non autem translationem dominij ſecundum quid, qualis eſt in mutuo, in quo ſolum pro illo tempore, pro quo fit mutuatio, transfertur dominiũ: & proinde ſolum prohibet dare, quod eſt abſolutè dare: non autem dare mutuò, quod eſt dare ſecundum quid.

4 Confir. Concilium præcipit, quod ſi nouitius nolit profiteri, omnia, quæ ſua erunt, ipſi reſtituantur, & per Ordinarios per cenſuras quoque, ſi opus fuerit, compellatur monaſterium ad reſtituendum. Ergo quando prohibet, ne aliquid tribuatur monaſterio de bonis nouitij, non intelligit de mutuatione, ſed de alijs modis dandi, ex quibus oriri poteſt titulus non amplius reſtituendi, nam elapſo tempore, pro quo facta eſt mutuatio, manifeſta eſt obligatio reſtituendi, ita vt nulla tergiuerſatione negari poſſit.

5 Confir. 2. Omnis diſpoſitio regulatur à ratione, cui innititur, ita vt ampliętur, & reſtringatur ad menſuram ſuę rationis, & proinde etiã ſi verba aliquid amplius ſonent, reſtringantur ad terminos rationis *l. Cum pater. §. Dulciſſimis. ff.* De *legat 2.* vbi Bart. Imola, & alij. & *l. Adigere §. Quamuis. ff* De *iurepatr.* vbi Bart. et alij. & *l Milites agrum. ff* De *re milit.* & tradunt Abbas *in Cap. Quia in inſulis.* De *regul.* & in Cap. *Suggeſtum.* De *appellat.* Dec. *ibid. not. 1. & 2.* Butr. *in Cap. Poſt translationem. num. 24.* De *renun.* Tiraquel. alios citans in tractat. *Ceſſante cauſa. par. 1. num. 144.* Euerar. *in Topica. Loco, A ratione legis ſtric ad reſtr. leg.* Suarez *l. b. 6. De leg b. cap. 5. n. 5.* Præſertim, quando ratio eſt in lege expreſſa. Cum enim ratio ſit anima legis tribuens ipſi vim, & efficaciam, non poteſt facere, quod ſecundum vim obligatiuam vltra illos terminos ſe extendat, vltra quos non ſe extendit ratio. Ratio autem, ob quam Concilium prohibet ne de bonis nouitij aliquid detur monaſterio, eſt, vt ipſi conſeruetur plena libertas recedendi, & ne ob difficultatem recuperandi, quod dedit, inducatur ad

profitendum, & aliquid minuatur de plena libertate. Hæc autem ratio non habet locum in mutuatione, præſertim ſi interueniat pignus, aut fideiuſſio, quia tunc nulla adeſt difficultas in recuperando, quod mutuatus eſt: & proinde neque habebit locum diſpoſitio Concilij.

6 Dices Concilium prohibet, ne quocunque prætextu aliquid detur de bonis nouitij. Ergo etiam prætextu mutuationis. Reſp. Prohibere, ne quocunque prætextu detur, quando ſimpliciter datur, & abſolutè transfertur dominium, & quò ad hunc modum dandi excludit quemcunque prętextum. Non autem excludit quemcunque prętextum quò ad modum dandi ſecundum quid, vt fit in mutuatione. quia cum ratio legis regulet totam diſpoſitionem, excludit prætextum ſolum in ordine ad id, quod ab ipſa lege ratione informata prohibetur.

An ſi nouitius diſpenſetur, vt profiteatur ante completum annum nouitiatus; habeat ſemper integrum bimeſtre pro renunciatione facienda. Quæſt. 282.

S V M M A.

1 *Nouitio diſpenſato vt ante annum profiteatur, an concedatur bimeſtre pro renunciatione.*

1 *Diſpenſatio non extenditur ad acceſſoria ſeparabilia.*

2 *Opinio Bordoni*

3 *Concilium concedit abſolutè bimeſtre nouitijs pro renunciatione, non autem talem, aut talem menſem.*

3 *Diſpoſitio habet locum, quando verba aptantur materia.*

4 *Diſpenſatio pro profeſſione ante debitum tempus non immutat decretum Concilij de renunciatione.*

5 *Diſpoſitio Trident. de renunciatione obligat nouitium, etiam ſi profiteatur ante menſem vndecimum*

6 *Dilata profeſſione vltra annum, poteſt etiã differri renunciatio.*

7 *Renunciatio facta intra duos menſes vltimos nouitiatus non valet, ſi vltra annum differatur profeſſio.*

1 SAnchez *lib. 7. in Decal. cap. 5. nu. 83.* docet, quod ſi nouitius diſpenſetur, vt profiteatur ante vndecimũ menſem, non gaudere beneficio bimeſtris ante profeſſionem quò ad renũciationem faciendam, ſed renunciationem eſſe faciendam proximè ante profeſſionem, quàm maximè fieri poteſt. Quia diſpenſatio non extenditur ad acceſſoria ſeparabilia, vt ſupponit, ſe probaſſe *lib. 8. de matr. diſp. 1. num 19. & 20.* renunciatio autem eſt actus ſeparabilis à profeſſione, licet ſit acceſſoria. Præſertim quia credendum eſt, Pontificem, quàm minimum fieri poteſt derogare Concilio Tridentino.

2 Bordonus autem *tom 2. Conſil. Regular. reſol 60. num. 10.* aſſerit. Quod ſi profeſſio ex diſpenſatione fiat ante vndecimum menſem, renunciationem fieri poſſe in bimeſtri præcedente profeſſionem, quia cum non poſſit obſeruari decretum Concilij de vltimo bimeſtri anno nouitiatus, cenſetur illi derogatũ, quia impoſsibilium nulla eſt obligatio. At ſi profeſſio ſit facienda intra vndecimum menſem, tunc quia ſeruari poteſt quò ad tempus decretum Concilij, facienda eſt renunciatio ſaltem intra vndecimum menſem, ita vt ſi prima die menſis vndecimi ſit emittenda profeſſio eadem die renunciatio facienda ſit.

3 Mihi tamen probabilius videtur; *Quod in quocunque tempore ante completum nouitiatus annum fiat profeſſio ex diſpenſatione, poſſit nouitius gaudere beneficio duorum menſium proximorum ante profeſſionem, in quibus renunciare poſſit iuxta formam Concilij.* Moueor. Quia Concilium ſolum decernit, quod renunciatio fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem, nec coarctet ad vndecimum, & duodecimum. Ergo quocunque tempore fiat profeſſio. diſpoſitio Concilij de duobus menſibus proximis ante profeſſionem poteſt habere locum tanquam non coarctata ad hunc, vel illum

ſum menſem, atque adeo debet ſubintrare. Tunc enim diſpoſitio habet locũ, quando verba ipſius accommodantur materiæ, & ad ipſam diriguntur. *l. Miles.§ Pro parte. ff. De legat. 2.* & notant Caſtrenſ. *Conſil. 252. lib. 1.* Bald. *Conſil. 495. ver. Non obſtant. lib. 4.* Verba autem Concilij dirigũtur ad duos menſes proximos ante profeſſionem in confuſo, non autem ad hos, vel illos.

4 Confir. Quod renunciatio fiat intra duos proximos menſes ante profeſſionem, eſt diuerſa diſpoſitio ab ea, qua diſponitur, quod profeſſio non fiat, niſi expleto anno ſextodecimo, & expleto anno nouitiatus. Ergo ex eo, quod in hac poſteriori fiat diſpenſatio, nõ fit aliqua immutatio in priori, cum ſit ſeparabilis ab ipſa, & optimè abſque poſteriori poſsit habere locum. Ergo ſemper obligabit tàm quò ad id, quod concedit, quàm quò ad id, quod negat, vt nimirũ non fiat renunciatio ante duos menſes proximos ante profeſsionem; & quod toto illo præcedente bimeſtri fieri poſſit.

5 Ex his colligitur. Quod ſi decretum Concilij fieret impoſsibile, quando profeſsio fieret ante vndecimum menſem, vt vult Bordon. *num. 2. citat.* euaneſceret omnino quò ad illam partem, in qua fieret impoſsibile, & proinde in quocunque tempore nouitiatus poſſet nouitius renunciare. Verum, cum etiam quò ad hanc partem optimè cohæreat cum diſpenſatione de profeſsione ante completum annum nouitiatus, ſemper obligabit iuxta ſuperius dicta.

6 Colligitur 2. Cum Bordono *tom. 2. Conſil. Reg. reſol. 60. num. 12.* Poſſe differri renunciationem vltra annum integrũ nouitiatus, quando differtur etiam profeſsio. Nam decretum Concilij dicit, quod renunciatio fiat intra duos menſes proximos ante profeſsionem; vnde quando differtur profeſsio vltra annum nouitiatus, ſi differatur etiam renunciatio, adhuc verificabitur diſpoſitio Concilij, quod fiat intra duos proximos mẽſes ante profeſsionem. Verificata autem diſpoſitione Concilij, habetur obſeruantia legis.

7 Colligitur. 3. Quod ſi renunciatio fiat intra duos vltimos menſes nouitiatus, & poſtea vltra expletum annum nouitiatus differatur profeſsio, valere renũciationem, vt docent Sanchez *lib. 7. in Decal. cap. 5. num. 82.* Menoch. *Conſ. 238.* Barboſa *ad Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 16. nu. 37. De regular.* citans Armendar. Bordon. *tom. 2. Conſil. Reg. reſol. 60. num. 12.* Vecch. *in Praxi Nouit. diſp. 8. dub. 9. n. 5.* aſſerens, ita declaraſſe. S. Congregat. *die 17. Octob. 1594.* Nam adhuc fit renũciatio bimeſtri proximo ante profeſsionem intelligendo de profeſsione pro illo tempore, in quo aliàs eſſet emittenda iuxta diſpoſitionem Cõcilij, niſi ex cauſa differretur.

An corruat renunciatio facta à nouitio de hæreditate paterna, ſi viuo patre deficiat poſteritas tota ipſius. Quæſt. 283.

SVMMA

1 *Renunciatio nouitij an corruat, ſi viuo patre deficiat poſteritas. & num. ſeq.*
3 *Spectata voluntate interpretatiua nouitij, renunciatio non cenſetur facta in omnem euentum.*
4 *In interpretanda voluntate quid ſpectandum.*
4 *Voluntas præſumitur iuxta leges regulata.*
5 *Monaſterium præfertur extraneis, & tranſuerſalibus.*
5 *Magis coniuncti magis ex charitate diligendi.*
5 *Charitas facit interpretari diſpoſitionem etiam vltra conſuetum modum.*
6 *Profitens præſumitur cogitare de commodo monaſterij.*
6 *Solatium religioſorum, quod bona ſua eos ſequantur.*

1 PRima ſẽtẽtia tenet, non corruere renũciationẽ paternę hæreditatis, quamuis viuo patre deficiant omnes deſcendentes. Ita Couaruu. *in Cap. Quamuis*

uit pactum par. 3 §. 3. num. 4. ver. Nono. Spinus *in ſpeculo teſtam. gloſ. 12. princip. n. 52.* Vaſquez *de ſucceſs. creat. lib 2.* §. 18. *num.* 117. Molina *tom. 3. De iuſt. & iure diſp.* 579. *num.* 19. Addunt tamen Couaruu. & Molina, quod decedente Patre ab inteſtato ſuccedet monaſterium capax bonorum, cum non ſupetſit aliquis ex deſcenden tibus patris, quem præſumatut voluiſſe præferri filio, & monaſterio ratione filij. Fundamentũ huius opinionis eſt. Quia cum renunciatio ſit facta intuitu profeſsionis, atq; adeo ab eo, qui ſcit, quod amplius non indigebit bonis renunciatis, cenſetur facta in omnem euentum, atque adeo tradita patri plena poteſtas diſponendi de bonis renunciatis.

2 Secunda tamen ſententia tenet, quod deficiente tota poſteritate patris corruat renunciatio, atq; adeo decedente patre tota hæreditas reuertatur ad monaſterium, nec poſsit pater aliquem inſtituere. Ita Tel. *ad l. 6. Tauri. nu 51. & ſequen.* Sanchez *lib. 7. in Decal. cap. 7. num.* 29. Quia quamuis ingredientes religionem non præſumantur ſolliciti de rebus temporalibus quò ad ſe ipſos, præſumuntur tamen quò ad monaſterium.

3 Hæc *poſterior ſententia, quamuis pauciores doctores pro ſe habeat, mihi tamẽ videtur probabilior ſpectata ratione.* Nam cum non conſtet, an renunciatio ſit facta fauore deſcendentium, ſumus in dubio, an ſit facta in omnem euentum, an ſolum in euentum poſteritatis: vnde pro deciſione dubij recurrendum eſt ad voluntatem interpretatiuam renunciantis. Spectata autem voluntate interpretatiua non cenſetur facta in omnem euentum, ſed ſolum in euentum poſteritatis.

4 Ratio autem eſt. Quia in interpretanda voluntate, ſpectari debet volũtas, quid voluiſſet, ſi cogitaſſet, & expreſsiſſet. *l. Penul. ff.* De iure codicil. & *l. fin. ff.* De *hæred. inſtit.* & *l. Titius §. Lucius Titius. ff.* De *lib. & poſth* & ita notant Socin. ſen. *in l. 1. num.* 38 ver. Nono *ff.* De *vulg. ſubſtit.* Galiaula *in l. Centurio. num. 51. Eod. tit.* Calcan. *Conſil.* 103. *num.* 2. Batt. *in l. In teſtamento* 1. *num.* 3. C. De *milit. teſt.* Caſtrenſ. *in l. fin. num.* 3. vet. *Sed contra. ff.* De *inſtit. & ſubſtit.* Craueta. *Conſil.* 785. *nu* 6. Quando autem conſideratur, quid voluiſſet aliquis, ſi cogitaſſet, ſemper reſpicitur ad regulas rationis rectæ, quibus p æſumitur voluntas regulati, & ſine quibus non eſt voluntas legitima, & proinde ſemper pręſumitur ſecundum leges regulata, in quibus regulæ rectę rationis exprimantur, vt tradunt Bart. *in l. Hæredes mei. §. Cum ita. num. 4. ff.* Ad *Trebel.* Alciat. *in Paradox. cap. 19. num.* 2. Socin. iun. teſtans de communi *Conſil.* 168. *n.* 63. *lib* 2. Socin. ſen. *Conſil.* 51. *num.* 33. *vol.* 4. Bald. *in l. 1. in fine. ff.* De *Fal. cau. adiec. leg.* Dec. *Conſil.* 153. *num.* 4. ver. *Et retenta.* Afflict. *Deciſ.* 44. *num.* 20.

5 Hac autem voluntate ſpectata renunciatio non poteſt dici facta in omnẽ euentum, ſed ſolum in euentum poſteritatis; quia deficiente poſteritate concurrunt extranei omnino, qui nullo modo pertinent ad renunciantem, aut ad ſummum tranſuerſales; Ex altera verò parte concurrit monaſterium, cui ipſe eſt incorporatus, & quod tenetur magis diligere iuxta ordinem charitatis, quàm extraneos, aut tranſuerſales, quia, vt communiter docent cum D. Th 2. 2. qu. 26. ar. 7. & 8. ordo charitatis exigit, vt magis diligamus magis coniunctos nobis, quàm minus coniunctos. Monaſterium autem eſt ipſi magis coniunctum, vt pote cuius ipſe eſt membrum, & de cuius bonis ipſe participat. Vnde cum ſecundum menſuram charitatis debeat fieri interpretatio, vt voluntas ſit talis, qualis debet eſſe ſecũdum regulas rectæ rationis, & charitas faciat interpretari diſpoſitionem etiam vltra conſuetum modũ *l. Si ſeruus plurium. §. fin. ff.* De *leg.* 1. & *l. Si fuerit. ff.* De *reb. dub.* & *l. fin. ff.* De *iuſt. & iure.* & *l. Cum tale* & *l. Cum Auus. ff.* De *condit. & demon.* & *l. Generaliter §. fin.* C. De *inſtit. & ſubſt. ſub condit.* & *l. Nõ ſolum. §. Denuo. ff.* De *ritu nupt.* & plura congerens Tiraquel. *in l. Si vnquam, init. num. 3. & ſeq.* & *Verbo.* Libertis. *num.* 75. C. *De reuocan. donat.* concludendum eſt, quod renuncians coarctauerit renunciationem

tionem ad euẽtum poſteritatis, & quod illa deficiente reſpexerit ad monaſteriũ; & proinde euaneſcat renunciatio tamquam facta in fauorem poſteritatis, & ſuccedat monaſterium.

6 Neque vrget fundamentum oppoſitæ opinionis. Nam quamuis profitens in religione ſciat, quod non amplius indigebit bonis renunciatis, præſumitur tamen reſpicere ad monaſterium, & cogitare de eius commodo, vt meliori modo poſſit ſibi neceſſaria ſubminiſtrare Cap. *fin.* 20 *quæſt.* 3. atque adeo velle ad ipſũ tranſire bona, quibus renunciat, defectu poſteritatis, quam in renunciatione monaſterio præfert. Præſertim quia eſt ſolatium religioſorum, vt bona ſua eos ſequantur. *§. Sed & hoc præſenti*. Authen. *De ſanctis. Epiſcop.* ibi. *Hoc autem ſolatio*, & notat Beroius *in Cap. In præſentia. nu.* 480. *& ſeq.* De *probat.*

An in renunciatione facta à nouitio veniat legatum relictum ſub conditione, ſi conditio non impleatur ante profeſsionem, licet poſsit impleri. Quæſt. 284.

S V. M M A.

1 *Legatum relictum ſub conditione profeſsionis non comprehenditur ſub renunciatione nouitij.*

1 *In legatis attenditur tempus, in quo impletur conditio.*

2 *Legatum relictum ſub conditione, quæ poſsit impleri ante profeſſionem an comprehendatur ſub renunciatione.*

3 *In legatis ita attenditur tempus, in quo impletur conditio, vt non retrotrahatur.*

4 *Legatum ſub conditione ante conditionem non parit ius in ſpe.*

5 *Spes orta ex contractu, poteſt in alium transferri, & transmitti ad hæredes.*

5 *Spes orta ex vltima voluntate non poteſt transferri in alium, aut ad hæredes transmitti, & cur.*

1 SI conditio ſit ipſa profeſſio, vt nimirum relinquatur legatum, ſi profiteatur in religione, non contineri ſub generali renunciatione, tradunt Benedict. Ægid. *in l. Titiæ, ſi non nupſerit. par.* 1. *num.* 51. *ff.* De *condit. & demonſtr.* Sanchez *lib.* 7. *in Decal. cap.* 7. *num.* 53. Quia cum poſita conditione profeſsionis profitens non ſit amplius ſui iuris, ſed omne ius transtulerit in religionem, legatum ſub conditione profeſsionis non cenſetur ipſi relictum, niſi intuitu monaſterij, & proinde cẽſetur relictum monaſterio, atque adeo non eſt in poteſtate legatarij ipſi renunciare. In legatis enim attenditur tempus, in quo impletur cõditio. *l.* 1. *§. Serui. ff.* Ad *Syllanum.* & *l. Si cum hæres. ff.* Quan. *dies. leg.* & *l. Quæ legata. ff. De reg. iur.* Vnde difficultas eſt, ſi ſub alia conditione ſit relictum, quæ impleri poſsit tàm ante, quàm poſt profeſsionem, ſed non impleatur, niſi poſt profeſsionem.

2 Quod autem in tali caſu legatũ cõprehendatur ſub generali renunciatione, tradunt Benedict. Aegid. & Sanchez *nu. præced.* citati. Quia, inquiunt, tunc legatarius habet ſpem, & ius ſuccedendi in legato adimpleta conditione, hanc autẽ ſpem, & ius poteſt interim à ſe abdicare. Citat Sanchez Couaruu. D. *pact. part.* 3 *§.* 2. *nu.* 3. ver. *Non oberit*. quatenus docet; Quod monaſterium non acquirit fideicommiſſum conditionale, licet poſt profeſsionem eueniat conditio, ſi profeſſus ante profeſsionem illi renunciauit.

3 Hæc tamen doctrina mihi difficilis videtur. Quia, vt dictum eſt *num.* 1 in legatis attenditur tempus, in quo impletur conditio, ita vt conditio non retrotrahatur, vt notant etiam Gloſ. *in l. Non ad ea. verbo.* Præſens, *ff. De condit. & demonſtr.* Bart. *in l. Quod traditum eſt, in fine. Eod. tit.* Roman. *in l.* Si *marito. inſt. num.* 24. *ff.* Soluto *matrim.* Bald. *in l. Etiã. num.* 4. C. Ad *leg. Falcid.* Felin. *in Cap. Ad liberandum. num.* 1. *not.* 2. De *Iudæis.* Caſſan *in Conſuet. Burgun. Rubr.* 2. *§.* 2. *init. num.* 24. *limit.* 2. & alij plures, quos refert, & ſequitur ipſe Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 14. *num.* 15. Ergo, antequam impleatur cõditio, legatarius nullum habet ius,

cui renunciare poſsit, cum totum ius oriatur ex voluntate legantis, & hæc reſpiciat tempus conditionis, pro quo ſolū confert ius legatario. Et ideo ſi conditio euenit poſt profeſsionem, ius acquiritur monaſterio, nec eſt ſub diſpoſitione legatarij.

4 Confir. In tantum legatarius renūciaret legato ſub conditione in generali renunciatione, in quantum ſtante diſpoſitione teſtatoris inciperet apud ipſum aliquod ius in ſpe, quod poſſet in alium transferre. Sed non incipit, quia non poteſt incipere, niſi in quantum oritur ex voluntate legantis, quæ cum reſpiciat tempus cōditionis, eſt coarctāta ad operandum tantū pro illo tempore, ad quod trahitur ab euentu conditionis, & ideo ante ipſum non poteſt aliquid operari, nec parere in legatario aliquod ius in ſpe, ſed tantum meram ſpem expectantem euentum conditionis.

5 Ex quo fit, quod ſicut ſpes, quæ oritur ex contractu poteſt in alium transferri, & tranſmitti ad hæredes iuxta *l. Spem.* C. De *donat.* & §. *Ex conditionali.* Inſtit. *De verbor. ſignificat.* Non tamen transferri poteſt, aut tranſmitti ſpes, quæ oritur ex vltima voluntate, vt notāt Gloſ. *in l. Subſtitutio verbo.* Subſtitutio. *in fine. ff.* De *acquir. rer. domin.* & *in l. Is, cui verbo.* Creditorem. *ff. De act. & obligat* & *in §. Ex conditionali.* verbo. *Contigerit.* Inſtit. *De verbor. obligat.* Oinot. *ibid. num.* 2. Myſing. *ibid.* Tob. *nu.* 4. Zanchin. *in l. Hæredes mei.* §. *Cum ita. par.* 4. *nu.* 10. Archidiacon. *in Cap. Statutum. in fine.* 18. *q.* 1. Beroius *Conſil.* 107. *num.* 10. *lib.* 2. Surd. *Conſil.* 403. *num.* 2. & 3. Cancer. *lib.* 3. *Variar. cap.* 31. *nu.* 116. Noales *De tranſmiſ. Caſu* 1. *nu.* 97. Peregr. *de Fideicom. ar.* 31. *num.* 23. Rota *Deciſ.* 782. *num.* 24. & 25. *par.* 1. *Diuer.* Cuius rei ea ratio eſt, quia contractus cōfert ius de præſenti, & ideo ſpes non eſt nuda ſpes, ſed fundata in iure acquiſito, & ideo poteſt in alium trāsferri: at vltima voluntas non dat ius de præſenti, ſed tantum pro tempore, in quo eſt exequenda, & ideo de præſenti generat ſolam ſpem, quæ vt pote omni iure denudata, non eſt transferibilis.

An, ſi excommunicatus occultus celebret ad vitandam malam ſuſpicionem, dum interim procurat abſolutionem, contrahat irregularitatem. Quæſt. 285.

S V M M A

1 *Excommunicatus occultus celebrans ad viaeandam malam ſuſpicionem, an fiat irregularis.*
2 *Irregularitas ex delicto non contrahitur, niſi ex peccato mortali.*
2 *Pœna, & culpa debent ſibi inuicem correſpondere.*
3 *Excommunicatus occultus celebrans ad vitandam malam opinionem non peccat mortaliter.*
4 *Nec contemnit claues.*
4 *Contemptus quando habeat locum.*
5 *Excommunicatus ad vitandam malam ſuſpicionem poteſt exercere actus prohibitos.*
5 *Monialis occultè excommunicata poteſt ſumere eucharistiam, dum interim procurat abſolutionem.*
6 *Excommunicatus occultus quando exercet actus requirentes ſtatum gratiæ, quid facere debeat.*
7 *Excommunicatus occultus putans ex iuſta cauſa exercere actus prohibitos, an fiat irregularis.*
7 *Ignorantia etiam venialiter culpabilis excuſat à pœna.*
7 *Pœna irregularitatis quid requirat.*

1 NNon *contrahere irregularitatem colligitur ex duabus concluſionibus ſatis receptis.* Quarum prima eſt, quod irregularitas non contrahitur abſque contemptu, vt tradunt communiter Abbas *in Cap. Paſtoralis.* §. *Verum. num.* 15. De *appellat.* Felin. *in Cap. Rodulphus. num.* 43. De *reſcrip.* Dominic. *in Cap. Solet.* De *ſent. excommunicat.* Nauar. *Cap.* 27. *Manual. num.* 252. ver. *Octauò.* Rota *Deciſ.* 659. *num.* 3. *par.* 4. *Recent.*

2 Contemptus autem debet eſſe talis, vt contineat peccatum mortale, quia irregularitas ex delicto non contrahitur, niſi ex peccato mortali, vt tradunt So-

tus

tus *lib.5. de iuſt. & iure quaeſt.1. art.9. in fine.* Salon.2.2.*quaeſt.64. ar.8.controuer.3. in fine*. Henriquez *lib.14.ſum.cap.3.n.1.* & *cap.15.num.1. & 7.* Suarez 3.*par.to.3. diſp.31.ſect.6.dub.6.* Petrus Nauar. *lib.2. de reſtit. cap. 1. n.69.* Valent. *tom.4.ſum. diſp.7.quaeſt.19.pun.3.* §.5. Capeauil. *De caſib. reſer.cap.10.qu.1. in fine.* Sayr. *lib.7. De cenſur. cap.5. n.5.* Filliuc.*tract.20.cap. 3.nu.58. & ſeq.* Coninch. *De cenſur.diſp. 18. dub.2.num.13.* Bonac.*diſp.7.de cenſur. quaeſt.1.pun.2 num.1.* Sanchez *lib.9.de matrim.diſp.32. num.34.* Villalob.*part.1. tract.21. difficul.22. num.8. & 14.* Diana *par.2.tract.16.reſol.18.* ver. *At ego.* Monteſin. *1.2. quaeſt.76. ar.4.diſp.8.quaeſt.12. num.153.* Turrian.*lib.8 de cenſur.diſp.57. dub.2.* Laiman *lib.1. theol. moral. tract.5. par.1.cap.1.nu.4.* Vaſquez *1.2. diſp.158. cap.1.* Auila *De cenſur.par.7.diſp.2.dub.3. concluſ.3* Gordon. *tom 2. theol. mor.lib.7. quaeſt.10.§.4. num.14.* Io à Cruce *par.2. Direct. conſcien. dub.12. de irregular. concluſ 6.* Tanner.*tom.4.ſum diſp.6.quaeſt.10. dub.10.num.181.* Præpoſit. 3.*par.qu.5.de irregular dub.2.num.9.* Hurtad.*De cenſur. diſp 1.de irregular. difficul.2.num.8.* Et ratio eſt, quia quantitas pœnæ, & quantitas culpæ debent inuicem ſibi correſpõdere. Cap. *Felicis.* De *pœnis. in 6.* vnde cum irregularitas ſit pœna grauiſſima, non contrahetur, niſi ratione contemptus, qui ſit peccatum mortale.

3 Altera autem concluſio eſt. Quod non interueniat contemptus in eo, nec peccatum ſaltem mortale. Et quod non interueniat peccatum mortale, quando ex mala ſuſpicione, quæ generaretur, fieret iactura bonæ opinionis, tradunt Ledeſma *par.4.quaeſt.25.ar.1.in fine.* Victoria *tract.de excom .num.13.* Caſtro *lib.2. de lege pœn. cap.vlt. concluſ.2.* Cordub. *in ſum.queſt.142.* Lopez *par.2.Inſtruct.c.93. in fine.* Nauar. *cap.27. Manual. num.239.* Henriquez *lib.13.ſum.cap.7.num.2. littera K.* & *cap.21.num.3.* qui alios citat. Sotus *in 4.diſt. 18. quaeſt. 2. ar. 5. ad 2.* ver. *Hoc autem dubium.* Suarez *de Sacram.diſp. 66.ſect.4.* Sayr.*lib.2.de cenſur. cap.3.n.28.* Et ratio eſt. Quia in tali caſu concurrit ius humanum de non celebrando cum iure naturali de conſeruanda propria bona opinione: ius autem naturale tãquam ſuperioris ordinis, & contra quod non poteſt poteſtas humana ſtatuere, cum habeat Deum pro auctore, debet præualere.

4 Sed neque interuenit contemptus. Quia tunc tantum contemptus inducitur, quando excommunicatus contumax eſt, & reſiſtit obedire legi, & ex hac cauſa procedit ad faciendum contra legem, ita vt contemptus ſit cauſa transgreſſionis, vt conſiderauit Rota *deciſ.659. n.3.par.2. Poſthum. apud Farinac.* Si enim ex alia cauſa mouetur, quàm ex contumacia contra legem, aut ſuperiorem, nõ interuenit contemptus; nam animus cõtemnentis debet reſpicere ad legem, & ipſam ſpernere. In caſu autem præſenti animus celebrantis non mouetur ex contemptu ad faciendum cõtra legem, neque ipſam ſpernit, ſed ita reſpicit ad ipſam, vt velit, quantum in ſe eſt obſeruare, quod ſatis declarat procurando abſolutionem, imò non facit contra legem, quia putat in tali caſu non obligare.

5 Ex dictis colligitur. Quæ dicta ſunt, habere locum nedum in ſacerdote excommunicato celebrante; ſed etiam in quocũque excommunicato quò ad eá, quæ ipſi ratione excommunicationis interdicuntur, quia militat in omnibus eadem ratio, ne dum quò ad irregularitatem, ſed etiam quò ad peccatum. nam cum non interueniat contemptus, nec etiam contrahitur irregularitas; & cum præualeat ius naturale, ceſſat interdictum legis, atque adeo excluditur peccatum. Vnde, vt notat Henriquez *lib. 13. Sum. cap.21. num.3.* Monialis, quæ incidit in excommunicationem, dum interim procurat abſolutionem, poterit conſuetis diebus accedere ad euchariſtiam, quia ſi non accederet, & quando cœteræ ex regula, aut conſuetudine accedunt, generaret ſiniſtram opinionem de ſeipſa: vnde etiam poterit cum cœteris miſſæ intereſſe.

6 Colligitur 2. Quod licet in prædicto caſu aliquis celebrando, aut exercendo officium ordinis non cõtraheret irre-

irregularitatem peccaret tamen, quando actus, quem exercet, ex ſui natura requireret ſtatum gratiæ, vt eſt celebratio, & non præmitteret actum contritionis; tunc enim non accederet cum debita diſpoſitione, & proinde peccaret.

7 Colligitur 3. Quod ſi quis putans, ſe habere iuſtam cauſam non abſtinendi à celebratione, aut ab exercitio ordinis non obſtante excōmunicatione, ſi non abſtineat, non contrahet irregularitatem, etiam ſi reuera cauſa non eſſet ſufficiens. Quia ſtante hac bona fide ignorat, factum eſſe contra legem; hæc autem ignorantia excuſat à pœna, etiā ſi aliàs eſſet venialiter culpabilis ob prætermiſſam debitam diligentiam, aut ex alio capite iuxta ea, quæ tradunt Speculator. *tit. De diſpenſat.* S. *Iuxta. num.* 41. Io. Andreas *in Cap. Quantæ. in fine*. De *ſentent. excommunicat.* Syluester *verbo.* Culpa. *num.* 14. *in fine.* & *verbo* Ignorantia. *quæſt* 8. Angelus *verbo* Excommunicatio. 7. *caſu vlt. num.* 3. Tabiena *ibid. quæſt.* 1. *num.* 2. Ledeſ. *De matrimon. quæſt.* 45. *ar.* 5. *pun.* 1. *dub.* 3. *concluſ.* 2. Lopez *par.* 7. *Inſtru. cap.* 13. *de excomm.* §. *Sed cum* Henriquez *lib.* 13. *ſum cap.* 23. *num.* 2. Sanchez *lib.* 9. *de matrimon. diſp.* 33. *num.* 23. & 33. Præterea quia ſtante bona fide non poteſt interuenire contemptus, qui requiritur pro contrahenda irregularitate, vt dictum eſt. *nu.* 3. Nec peccatum mortale, quod ſimiliter eſt neceſſarium, vt dictum eſt *nu.* 2. Vnde verum eſt, quod non ſtudioſè negligant, & proinde non incurrant pœnam irregularitatis, quæ ſolum imponitur aut directè facientibus contra legem, aut ſtudioſè negligentibus Cap. *Quæſitum.* De *pœnit.* & *remiſſion.*

An hereditas, vel legatum ſub conditione, ſi heres, vel legatarius non ſit ingreſſus religionem, debeatur ingreſſo, ſed non ſolemniter profeſſo. Quæſt. 286.

S V M M A.

1 *Hereditas, & legatum ſub conditione, quod non ſit Religionem ingreſſus, debeatur, ſi ſit ingreſſus, ſed non profeſſus.*
1 *Verba teſtatoris propriè ſunt accipienda, & ab ipſis non licet diſcedere.*
1 *Quinam dicatur ingreſſus religionem.*
2 *Non dicitur religionem ingreſſus quouſque quis emiſerit profeſſionem.*
3 *Qui non emiſit profeſſionem non eſt, religioſus.*
4 *Nouitius in odioſis non venit appellatione religioſi.*
4 *Nouitius quouſque emittat profeſſionem, habetur pro laico.*
5 *Nouitiatus eſt velutu tractatus in ordine ad ingreſſum religionis.*
5 *Non quod tractatur, ſed ſola concluſio attenditur.*
5 *Cum ſupereſt aliquid agendum, quod factū eſt, habetur pro non facto.*
5 *Paria ſunt non fieri, ac non perfici.*
6 *Ingreſſus in religionem quomodo accipiatur.*
7 *Ingredi religionem, & profiteri quomodo diuerſa. & n.* 1.

1 Difficultas oritur ex eo, an conditio appoſita verificetur per ſolū ingreſſum in religionem, an vero requiratur etiam ſolemnis profeſſio. Et quod ſufficiat ſolus ingreſſus in religionem, abſque ſolemni profeſſione, tenet R poll *in varijs reſolut. iur. cap.* 13. *num.* 4. Quod etiam in caſu conditionis oppoſitæ tenet Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 34. *nu.* 37. Fūdamentum eſt. Quia verba teſtatoris propriè ſunt accipienda *l. Qui heredi. ff.* De *condit. & demonſtrat.* à quibus nō licet recedere *l. Non aliter. ff.* De *legat.* 3 Conditio autem expreſſa illis verbis, ſi religionē ingreſſus nō fuerit, verificatur per ſolum ingreſſum abſque ſolēni profeſſione, quia ille verè, & propriè dicitur

in-

ingreſſus religionem, qui ad illam ſe recepir, & illius habitum ſuſcepit, etiamſi non emiſerit profeſsionem Authen. *Ingreſſi*. C. De *ſacroſan. Eccleſ.* Confirm. Quia aliud eſt ingredi religionem, & aliud profiteri in ipſa Cap. *Qui poſt votū*. De *regular. in* 6. ibi. *Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipſa*. Ergo ſolo ingreſſu ſeorſim à profeſsione impletur conditio, cum in ipſo verificetur id, quod verba ſignificant, quorum ſignificationi mens teſtatoris correſpondet. *l. Labeo. §. Idem Tubero. ff.* De *ſuppellect. leg.*

2 At oppoſitum tenendum eſt. *vt nimirum ſit capax hæreditatis, aut legati ſub conditione, quia non ſit ingreſſus religionem, quouſque emittat ſolemnem profeſſionem.* iuxta doctrinam, quam tradūt Bart. *in Autheu. Si qua mulier. num.* 20. C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Bald. *Conſil.* 323. *circa fin. lib.* 2. Alexan. *in l. Inſubſtit. col.* 1. *ff.* De *vulg. & pupil. ſubſtit. & in l.* Si *quis hæredem. circa finem.* C. De *inſtit. & ſubſtit.* Dec. *in Authen. Ingreſſi. num.* 3. C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* & *Conſil.* 330. *nu.* 4. Menoch. *De arbitr lib.* 2. *cent.* 4. *caſu* 436. *num.* 4. Fulgoſ. *in dict. Authen.* Si *qua mulier.* C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Caſtrenſ. Alexan. & alij *ib d.* Corn. *in l. Si quis hæredem.* C. De *inſtit. & ſubſtit.* Beroius *in Cap. In præſentia. num.* 552. De *probat.* Molina *lib.* 2. *de primogen. cap.* 9. *num.* 53. alios cirans. Tiraquel. *De retr. lign. §.* 1. *gloſ.* 8. *num.* 34. Cened. *Canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 17. Peregrin. *lib.* 6. *Variar. num.* 69. Benedict. AEgid. *in Repet. l.* 1. *par.* 4. *§.* 2. *num.* 19. *init.* C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Gutierez *lib.* 2. *canon. quæſt. cap.* 1. *num.* 21. qui volunt, quod Nouitius, quouſque emittat ſolemnem profeſſionem, non ſit ingreſſus religionem, ſed cenſeatur tanquam laicus.

3 Cum ergo, qui profeſſionem non emiſit, non dicatur religionem ingreſſus, ſi quidem nōdum eſt religioſus Cap. *Religioſo. §. Quamuis.* De *ſent. excommunicat. in* 6. ibi. *Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſſè profeſſus.* Et proinde non ſit verè, & propriè religionem ingreſſus, quia ingredi religionem eſt quaſi incorporari, atque adeo fieri religioſum, & ſtatum mutare; nam ingreſſus importat ingreſſum formalem, non auten ſolum materialem, non verificabitur conditio de religionis ingreſſu in eo, qui non emiſit ſolemnem profeſſionem.

4 Confir. Nouitius eſt in via ad religionem, cū ſit in ſtatu probationis, nec dum ſtatum religioſum aſſumpſerit; & proinde non venit in odioſis appellatione religioſi, ſed tantum quò ad priuilegia ex benigna iuris conceſſione, vt notant Gloſ. *in Clemen.* 1. *verbo* Religioſus. *De elect.* Riccius *in praxi aurea Reſol.* 138. *num.* 3. Vecch. *in Praxi Nouit. diſp.* 11. *dub.* 10. Coriolan. *De caſib. reſeruat. par.* 1. *ſect.* 3. *ar.* 18. *num.* 3. Ergo cum amiſſio hæreditatis, aut legati ſit quid odioſum, nouitius non habetur pro religioſo, nec pro ingreſſo religionem; nam qui eſt in via, nondum eſt ingreſſus terminum: nec qui eſt in via ad aliquem locum, dicitur ingreſſus illum locum. Imo quouſque emittat profeſſionem habetur pro laico. Cap. *Non ſolum.* & Cap. *Conſtitutionem.* De *regular. in* 6. & dicto Cap. *Religioſo.* De *ſent. excommunicat. in* 6. & notant Magon. *Deciſ. Florent.* 141. *num.* 1. *& ſeq.* Honded. *Conſil.* 94. *num.* 3. *vol.* 1. & alij. & proinde tanquam laicus poteſt ſuccedere, & recipere legatum.

5 Confir. 2. Nouitiatus eſt tempus probationis, in quo nouitius experitur aſperitates religionis, & religio mores nouitij, & proinde eſt quoddam præābulū, & veluti tractatus ad contractum, qui fit inter nouitium, & religionem, ita vt tàm tractatus, qui fit in ordine ad admiſſionem ad nouitiatum, quàm ipſe nouitiatus, ſe habeant per modum tractatus, & præambuli ad huuc contractum perficiendum. Vnde ingreſſus in religionem adhuc erit in tractatu, & proinde nō erit tanquam ingreſſus attendendus, quia non quod tractatur, ſed ſola concluſio attenditur. *l. Si voluntate.* C. De *reſcin. vendit.* & Cap. *Tua.* De *bis, quæ fiunt à Prælat.* & notant Alexan.

Con-

Conſil. 13. *num.* 16. *in fine.* & *Conſil.* 18. *num.* 2. Rebuſ. *ad Concord Rubr. De conſtit. in gloſ. ver. Nec aliquod ius ex tractatu.* Putcus *Deciſ.* 39. *lib.* 2. Caputaquen. *deciſ.* 16 *num.* 2. & *Deciſ.* 92. *num.* 1. *par.* 3. Præſertim, quia cum circa ingreſſum in religionem aliquid ſuperſit agendum, nihil factum dicitur; ſed quod factum eſt habetur pro non facto. *l. Cum Sillanianum. in fine.* C. De *his quib. vt indig.* vbi Bald. *num.* 2. & *l. Soluendo. ff.* De *verbor. ſignificat.* & Cap. 1. *De baptiſmo.* & Cap. *Nihil.* 7. *Quaſt.* 1. Nam in iure æquiparantur, Non fieri, ſeu non incipere, ac actum cœptum non perficere *l. fin. §. Illud.* C. De *codicil.* & *§. penult.* Inſtit. *Quib. mod. teſtam. infir.* Quare cum ante profeſſionem ſolemnem ingreſſus in religionem non ſit perfectus, quia non eſt facta incorporatio, ſed eſt adhuc in via, & preambulo contractus celebrãdus, ideo non computatur pro ingreſſu, nec ſufficit ad verificandam conditionem de ingreſſu.

6 Hinc ad fundamentum oppoſitæ ſenten. negandum eſt, quod per ſolam ſuſceptionem habitus habeatur ingreſſus propriè, & completè in religionem, cum ſit tantum ingreſſus in via, & in præambulo, vt conſtat ex dictis, qui non ſufficit ad verificandam conditionem, vt excludatur ab hæreditate, & legato. Et ſicut, ſi hęreditas eſſet ſub conditione amiſſionis, ſi aliquis fundus alienaretur, non amitteretur, ſi hæres inciperet tractare alienationem, quouſque illam concluderet, & perficeret, ita & in caſu præſenti. Neque obſtat Authen. *Ingreſſi.* Nã ibi ſumitur ingreſſus pro ipſa ſolemni profeſſione, ſi quidem dicitur, quod ingreſſu ipſo ingrediens ſe, & ſua dedicat Deo, & ideo non poteſt teſtari, cum non ſit dominus rerum, quæ ſolum ſequuta profeſſione locum habent. Vnde hic text. prob. noſtram opinionem.

7 Ad confir. reſp. Per illum tex. non probari, niſi quod aliud ſit ingreſſus materialis in religionem, & alius formalis, quo quis per profeſſionem incorporatur religioni. Nam Pontifex loquitur de eo, qui votum emiſit de ingrediendo religionem, & declarat, quod extinguitur per ingreſſum in laxiorem, non quomodocunq. ſed ſequuta profeſſione. Quia cum ingreſſus abſq. profeſſione materialiter ſe habeat, non habet vim extinguendi ſeu implendi votum de ingreſſu, ſed ſolum extinguitur per ſolemne votum, quia tunc ſolum ingreſſus cõpletur; & cum ſit irreuocabile, derogat voto priori, licet non adimpleto in ſpecie.

An regularis obtinens inſcio ſuperiore diſpenſationem, vt poſſit ante legitimam ætatem ordinari, & tanquam in legitima ætate conſtitutus ab ipſo obtineat dimiſſorias, remaneat ſuſpenſus. Quaſt. 287.

S V M M A.

1 *Qui ordinatur abſque dimiſſorijs remanet ſuſpenſus arbitrio ſuperioris.*
2 *Idem eſt eſſe habilem de iure, & ex diſpenſatione principis.*
3 *Regularis diſpenſatus in ætate inſcio ſuo ſuperiore, ſi ſacris ordinetur, an remaneat ſuſpenſus.*
3 *Error tollit conſenſum.*
4 *Falſum exprimere vitiat litteras, & reſcripta.*
5 *Subreptio inducitur, quando tacetur id, quod ſi exprimeretur, non ita facilè eſſet conceſſio.*
6 *Regularis, qui eſt diſpenſatione ordinatur inſcio ſuperiore, tãquã legitima ætatis, peccat.*
6 *Quod non eſt legitimum, reputatur, tamquã ſi non extaret.*
7 *Subditus inducens ſuperiorem ad teſtificandum de legitima ætate pro ordinatione, quam non habet, peccat, licet obtinuerit, eo inſcio diſpenſationem.*
8 *Committit crimen falſi cum præiudicio ſuperioris.*
9 *Diſpenſatio tollit obicem iuris, non autem inducit qualitatem à iure requiſitam.*

1 QVicunque ſine ſui ſuperioris teſtimonialibus litteris accedit ad ſacros ordines ſuſcipiẽdos, ipſo facto ſuſpenſus eſt, à ſuſcepti ordinis exequutione, quandiu proprio Ordinario videbi-

tur

tur expedire, vt decernit Concil. Tridēt. *ſeſſ.23.cap.8. de Reformat.* In quo decreto temperatur pœna perpetuæ ſuſpenſionis impoſita à Pio II. *in ſua Extrauag.* vt notat Gutierez. *lib.1. Quæſt. canon. cap. 26. num.* 25. Inſuper etiam ordinatus peccat mortaliter, vt notant Nauar. *in Manuali. cap.25. num.*68. Gutier. *loco cit. num.* 26. quia facit in re graui contra decreta Concilij *ſeſſ.23. cap.8. De reformat.* & *ſeſſ.7. cap.* 10. *&* 11. *De reformat.* Difficultas autem modo eſt, an dicta ſuſpenſio contrahatur, ſi regularis abſq. legitima ætate à ſuo ſuperiore obtineat dimiſſorias tanquam habens legitimam ętatem ſtante tamen diſpenſatione Pontificia.

2 Et videtur reſoluendum, quod non incurrat. Quia idem eſt eſſe habilem de iure cōmuni, ac eſſe habilem ex diſpenſatione Principis, vt notant Anchan. *Conſil.*40. *dub.*1. Dec. *Conſil.*542. *num.*4. Rebuf. *Ad concor. Rubr. De collat.* §. *Præfatiq. Ordinarij* verbo *Idoneis*. Cum ergo ſit diſpenſatus, vt ordinetur ante legitimam ætatem, eodem modo ſe habebit, ac ſi haberet legitimam ætatem, & proinde tanquam habilis quò ad ætatē obtinebit litteras dimiſſorias.

3 Sed oppoſitum eſt tenendum, *Atque adeo contrahere prædictam ſuſpenſionem.* Quia Pontifex licet diſpenſet quò ad ætatem, non diſpenſat tamen quò ad iura, quæ requirunt, vt non poſſit ordinari, niſi dependenter à voluntate ſui ſuperioris, & cum litteris tēſtimonialibus ipſius. In præſenti autem caſu ordinatur independenter à voluntate ſuperioris, & licet cum litteris dimiſſorijs ſubreptitijs tamen, & quæ nullæ ſunt, ſuſcipit ordines. Error enim ſuperioris putantis, adeſſe legitimam ętatem, tollit eius conſenſum *l. Si per errorem. ff.* De iuriſdict. om. iud. & *l. Conſenſiſſe* 2. *ff.* De iudic. & *l. Nihil conſenſu.* §. *Non videtur. ff.* De reg. iuris. & *l. Cum teſtamentum.* & *l. Non idcirco.* C. De iur. *&* fac. ignor.

4 Quod autem interueniat ſubreptio, ſatis conſtat, quia ſi ſciuiſſet, quod non adeſt ætas legitima, non conceſſiſſet dimiſſorias non obſtante diſpenſatione, quod & facto ipſius ordinati conuincitur, nam celat diſpenſationem, & falſum exprimit, quod habeat legitimam ætatem. Hoc autem ſufficit, vt litteræ ſint ſubreptitiæ, et nullæ Cap. *Super litteris.* De *reſcriptis.* ibi. *Nullas prorſus litteras dediſſemus. &c.* vbi Gloſ. Felin. Abbas, Butr. & cœteri. & idem Butr. *in Cap. Dilectus. num* 11. *in fine.* De *reſcrip.* Benedic. Capta *in Commun. concluſ.*47. *num.* 10. Seraph. *Deciſ.* 653. *num.* 5. Coſta *De facti ſcien. & ignor. Diſtin.*4. *nu.*3. *Centur.*1.

5 Et hoc habet locum, etiam ſi ſuperior cognita veritate fuiſſet dimiſſorias conceſſurus, ſed non ita de facili; nā hoc quoq. ſufficit ad inducendam ſubreptionem. Cap. *Paſtoralis.* De *reſcriptis.* vbi Doctores. Et inſuper Alexand. *Con-ſil.*161. *num.*4. *lib.*7. Coſta *De facti ſcien. & ignoran. diſt.*15. *centur.* 1. *num.*3. Caputaquen. *Deciſ.*274. *n.*3. *lib.*1.

6 Ex dictis colligitur. Dictum regularem nedum incurrere pœnam ſuſpentionis, ſed etiam peccare grauiter violando decreta Concil. Trident. de quibus. *num.* 1. Siquidem dum requirunt litteras dimiſſorias, requirunt veras, & reales, & quæ ſubſiſtant, quia quæ nō ſunt legitimæ, reputantur tanquam ſi nō extarent. *l. Quoties. ff.* Qui *ſatiſd. cogan.* & *l. Si autem. nullum.* C. De *legit. hæred.* & Cap. *Venient.* De *presbit. non baptizat.* & Cap. *fin.* De *reſtit. ſpoliat.* Vnde habetur tanquam ſi accederet ſine dimiſſorijs.

7 Colligitur 2. In eo quoque peccaturū talem regularem, quod inducet ad concedendas litteras teſtimoniales falſas; cum enim in ipſis teſtificetur, quod ſit in legitima ętate conſtitutus, falſum teſtificatur, quia aliud eſt eſse in legitima ætate, & aliud diſpenſatum eſse, vt abſque legitima ætate ordines ſuſcipiat. Vnde licet ſuperior non peccet, quia putat ſe verum teſtificari, peccat tamen ſubditus, quia inducit ad falſum teſtificandum, iuxta ea, quæ dixi *Centur.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 3. *& ſeq.* Et quia non licet inducere aliquē ad operandum ſecundum conſcientiam erroneam, vt notant etiam Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.*2. *ar.*4. *ad* 2.

ad 2. Baldel. *pat.* 1. *theol. moral. lib.* 4. *diſp.* 4. *num.* 7.

8 Colligitur 3. In eo etiam peccare, quod exponit periculo ſuperiorē amittendi bonam opinionem, nam fieri poteſt, quod miniſtri Epiſcopi, cui ſe præſentat ordinandus, velint recognoſcere, de legitima ætate medianre fide de baptiſmo, & proinde quod detegētes, ſuperiorem falſum fuiſse atteſtatum, amittat bonam opinionem. Vnde in hoc ſubditus committit crimen falſi, quia nimirum fingens, ſe habere legitimam ætatem, immutat veritatem, in quo conſiſtit crimen falſi, vt docent Azo. *in Sum. ad leg. Cornel. de falſit. num.* 1. Goffred. *in Sum tit. De falſo num.* 1. Hoſtienſ. *in Cap. Licet. nu.* 3. *in fine.* Bart, *Conſil.* 199. *num.* 1. Bald. *Conſil* 323. *num.* 1. *in fine*. Caſtrenſ. *Conſil.* 371. *num.* 2. *in fine. lib.* 1. & ſit etiam cum præiudicio ſuperioris, & proinde interuenit qualitas alieni damni, quam requirunt Miſyngen. *§. Item Lex Cornelia.* Inſtit. *De pub. iud.* *ſt* 8. *num.* 15. Iodoc. *in Pract. crim. cap.* 322. *Rubr. de falſ. ſcrip. num.* 2. Farinac. *in Praxi quæſt.* 150. *par.* 1. *num.* 3.

9 Ad fundamentum oppoſitæ ſenten. reſp. Idem eſse, habilem eſse de iure communi, ac ex diſpenſatione Principis quò ad effectum, pro quo conceditur diſpenſatio, non autem quò ad alia, cum ad ipſa non ſe extendat diſpenſatio; & ideo licet diſpenſatio pro ordinibus ſuſcipiendis ante legitimam ætatē faciat habilem pro ſuſceptione, non tamen facit, quod adſit illa habilitas, quæ de iure requiritur, quia diſpenſatio non inducit qualitatem ætatis, ſed relaxat obligationem legis. Vnde non tollit, quin interueniat ſubreptio, dum ordinandus fingit legitimam ętatem, & inducit ſuperiorem ad ipſam teſtificandam; nec tollit, quod non committat crimen falſi, vt conſtat ex dictis.

An is, de quo dubitatur, an ſit baptizatus, debeat ſumere ſacramenta, antequam rebaptizetur ſub conditione. Quæſt. 288.

SVMMA

1 *Dubius de baptiſmo non eſt capax ſacramētorum. quæ iterari non poſſunt.*
2 *Non tenetur ad ſuſcipiendum ſacramentum pœnitentiæ.*
2 *Lex in dubio non obligat.*
3 *Lex diuina, & humana eccleſiaſtica quos obliget.*
4 *Dubio de baptiſmo an miniſtrari poſſit ſacramentum pœnitentiæ.*
5 *Dubio de vſu rationis poteſt miniſtrari ſacramentum pœnitentiæ.*
6 *Dubius de baptiſmo debet prius rebaptizari ſub conditione, quàm ei miniſtretur extrema vnctio, aut contrahat matrimonium.*

1 Contigit, quod captiuus quidam natus inter infideles, aſſereret, ſe fuiſſe baptizatum; & ſuos eſſe chriſtianos, ſed quia non erat certum, an, vbi ipſe natus eſt, adeſſent Chriſtiani, nec ipſi credebatur, quia, dum adhuc eſſet paruulus, captiuus factus fuerat, fuit decretū, ipſum ſub conditione rebaptizare. Dubitabatur tamen, quid interim, dum inſtrueretur, faciendum eſſet, quò ad ſacramenta præſertim pœnitentiæ. Et quidē certum eſt, quod ſtante dubietate de baptiſmo non erat capax illorum ſacramentorum, quę iterari non poſſunt, quia cum hæc nō ſint neceſſaria, non poſſunt miniſtrari, niſi ijs, quos conſtat, eſſe capaces. Similiter nec etiam eſſe capacem eucharistiæ, quia, cum non ſit ſacramentū conſiſtens in actione, ſed in facto eſſe, non poteſt ſub coditione miniſtrari. Solum autem poſſent tali baptizato dubio miniſtrari alia ſacramenta ad ſummum ſub conditione.

2 Quod ergo ſpectat ad ſacramentū pœnitentiæ, *Sentiendum eſt, quod non teneatur ad ipſum aliquo præcepto, & proinde non teneatur ad confeſſionem annuam.*

De.

Deſumitur ex ijs, qui volunt, quod lex in dubio non obliget. Ita Henriquez *lib.8. Sum.cap.45. num.3. in ſchol. littere* P. Sanchez *lib.2. de matrim. diſp.41. num.36.* & *lib.1. Sum. cap.10. num.3.* Suarez *3. part. tom.5. diſp.40. ſect.5. nu.15.* Sà *verbo* Dubiũ. *n.2.* Villalob. *par.1. Sum. tract.1. difficul.21. n.4.* Palaus *par.1. oper. moral. trac.1. diſp.5. pun.7. num.1.* Et loquentes de præcepto ieiunij lo. Sanchez *in Select. de ſacram. diſp.54. nu.5.* Naldus *in Summa verbo* Dubium. *num.23.* Laiman *lib.1. theol. moral. tract.1. cap.5. §.4. num.33.* Alphonſus de Leone *par.1. De offic. & poteſt. confeſ. Reſol.35. n.22.* Didacus da Narbona *in Annalib. iur. anno 21. qu.2. n.15.* Et alij, quos citaui in *Praxi ieiunij Deciſ.255. n.1.*

3 Ratio autem eſt. Quia lex diuina in ijs, quæ concernunt ſacramenta, baptiſmo excepto, & humana eccleſiaſtica non obligant, niſi eos, qui ſunt de corpore Eccleſiæ, iuxta illud 2. Ad Corinth.5. *De his, qui foris ſunt, nihil ad nos,* atque adeo ſolos baptizatos, concernunt ſacramenta, cum ſolum baptizatus ſit capax ipſorum. Ergo quando eſt dubium, an aliquis ſit baptizatus, eſt etiam dubium, an ſit capax obligationis prouenietis ab his legibus, & proinde non tenetur ipſis, quia eſt certum, quod non tenetur, quã diu non eſt baptizatus; vnde baptiſmus dubius ſuperueniens non trahit ſecum obligationem legum, quia incertum nõ poteſt præualere contra certum, atque adeo nec obligatio dubia, qualis tantum poteſt trahi à baptiſmo dubio, contra exemptionem certam.

4 An autem poſsit ipſi miniſtrari ſacramentum pœnitentiæ. *Affirmatiuè reſpondendum eſt, dummodo tamen ſub conditione capacitatis ratione baſptiſmi miniſtretur,* iuxta eorum doctrinam, qui volunt, quod quando dubitatur, an puer ſit capax vſus rationis, poſsit miniſtrari ſacramentum pœnitentiæ ſub conditione. Ita D. Th. *in 4. diſt. 27. quaſt. 2. ar.2.* Sotus *diſt. 18. quaſt.1. ar.3.* Medina *lib.1. Sum. cap.12. §. 2. Caſu 6.* Corduba *in ſum. q.60.* Nauar. *cap.21. Manual. num.88.* Vaſquez *3. par. q.90. ar.2. dub.4.* Peſanti *in Suplem. q.10. diſp.4.* Nugn. *q.6. ar.5. dub.1.* Coninch. *diſp.5. dub.5. q.10. n.50. concluſ.1.* Molfeſ. *par.1. Sum. tract.7. c.10. n.9.* Pitigian. *in 4. diſt. 17. q. vn. ar.1. & 2. concluſ.1.* Zambran. *in ſuis Deciſ. cap.4. de pœnit. dub.3. n.4.* Torreblan. *in Prac. iur. ſpirit. lib.14. cap.6. nu.55.* Narbona *in Annalib. iuris. anno 7. quaſt.7. n.14.* Syluester *verbo* Confeſſio. *2. qu.5.* Suarez *De ſacram. diſp.36. ſect.2. num.6.* Quod tamen debet intelligi, ſi dubius de baptiſmo ſit inſtructus circa huiuſmodi ſacramentum.

5 Et à fortiori hoc ſequitur ex illorũ doctrina, qui volunt, quod ſtante dubio de vſu rationis poſsit ſub conditione miniſtrari ſacramentum pœnitentiæ etiam ante ſeptennium. Ita Zambran. *num.9. citati loci.* Laiman *lib.5. Theol. mor. trac.6. cap.5. num.7.* Palaus *par.4. oper. moral. tract. 23. diſp. vn. punc. 20. §. 2. nu.4.* Villalob. *par.1. Sum. tract.9. difficul.28. num.3.* Ratio autem eſt, quia, non obſtante dubio de capacitate, nulla iniuria fit ſacramento, ſi adhibeatur conditio, & alioquin valde iuuari poteſt illo ſacramento ad confirmandum propoſitum de profeſſione Chriſtianæ fidei, & ad vitanda peccata. Vnde cum poſsimus prodeſſe ſine alicuius incommodo, charitas exigit, vt proſimus, quantum fieri poteſt; præſertim quia ſine tali ſacramento fieri poſſet, quod damnaretur, ſi contingeret eſſe in peccato mortali, & de repẽte mori.

6 Quod autem ſpectat ad reliqua ſamenta remanet ſolum difficultas de extrema vnctione, & matrimonio. Et quia extrema vnctio nõ miniſtratur, niſi grauiter ægrotantibus, vt conſtat ex perpetua praxi Eccleſiæ, non erit miniſtranda ante baptiſmum, quia tunc ſtante periculo mortis erit omnino præmittendus; niſi forte deeſſet aqua, nam tunc ſub cõditione erit miniſtranda extrema vnctio. Similiter matrimonium quoque erit differendum, aut ſi adeſſet vrgens neceſsitas; erit præmittendus baptiſmus cum illa inſtructione, quæ tunc poterit præmitti; quia ſi præmitteretur matrimonium ſub conditione, ſequuto baptiſmo, eſſet de nouo repetendum ſub conditione ob ſupplendam inualiditatem, quæ poſset interuenire.

An, quando vaccæ traduntur in ſocietatem, æſtimatio inducat venditionem. Quæſt. 289.

SVMMA.

1 *Aeſtimatio de ſui natura inducit venditionem.*
2 *Aeſtimatio vaccarum, quæ traduntur in ſocietatem non inducit venditionem.*
2 *Aeſtimatio quando non inducat venditionem.*
3 *Quando contractus ex ſui natura non transfert dominium, æſtimatio non inducit venditionem.*
3 *Voluntas contrahentium præſumitur ſe accommodare naturæ contractus.*
4 *Aeſtimatio non inducit venditionem, quando agitur de communi vtilitate dantis, & accipientis.*

1 Affirmatiuè videtur reſpondendum iuxta regulam, quod æſtimatio de ſui natura inducit venditionẽ *l.1.§. Aeſtimatorum. &* *§. Aeſtimatas. C.* De *rei. vxor. act.* & *l.3. ff. locati.* & *l. Quoties. C.* De *iure dot.* & notant Gloſ. *in l. Si inter. eod. tit.* Bald. *ibid.* Caſtrenſ. *in l. Si æſtimatis. ff.* Soluto *matrim.* Imola & alij *ibid.* Rolan. *Conſil. 92. num. 9. vol. 2.* Natta *Conſil. 650. n. 2.* Cephal. *Conſil. 351. n. 32.* *Becius. Conſil. 42. per totum.* Gaſpar. Gabalin. *De euict. S. 4. n. 7.* Beroius *Conſ. 204 num. 14. vol. 1.* Bertrand. *Conſil. 262. init. vol. 3.* Ancharan *quæſt. ſam 36. n. 1. lib. 2.* Surd. *Conſil. 225. num. 2.* Et ratio eſt, quia, dum traditur res ſub æſtimatione, inducitur pretium loco rei, atque adeo non habetur ratio rei traditæ, ſed pretij; & proinde tanquam præmiſſa venditione, cenſetur poſtea traditum pretium ipſius.

2 Hoc tamen non obſtante tenendũ eſt, *Quod non interueniat venditio in prædicto caſu, dum vaccæ, quæ traduntur in ſocietatem, æſtimantur.* Ratio autem eſt, quia in hoc caſu æſtimatio non fit ad eũ finem, vt transferatur dominium ſed ad alium finem, vt nimirum ſit menſura valoris vaccarum, quod ex eo conuincitur, quia celebratur contractus ſocietatis, & proinde debet innoteſcere, quid quiſque ſociorum, & quantum conferat in ſocietatem; & proinde aſſumitur æſtimatio, tanquam menſura rei, quæ confertur in ſocietatem. Quando autem æſtimatio fit ad alium finem, non inducit venditionem *l. Si inter virum, & uxorem. C. De iure dot* Vbi Gloſ. & Doctores. & tradunt Bald. *in l. Ex conuentione. C.* De *pactis.* Cin. & Iaſ. *ibid.* Salicet. *num. 2. ver. Limita iſtam regulam.* Aret. *Conſil. 84.* Barbat. *Conſil. 19. vol. 4.* Paris. *Conſil. 81. num. 16. vol. 3.* Socin. iun. *Conſil. 141. n. 11. vol. 1.* Gozadin. *in l. 2. num. 35. C.* De *pact. int. empt. & ven.* Rota *in Spoletana bonor. 6. April. 1601. coram Penia.* & *in Romana reſtitutionis dotis* 10. *Martij 1608. coram eadem.* & *Deciſ. 30. num. 3. apud Pacificũ.* De *Saluiano interdicto.* Ludouiſ. *Deciſ. 573. num. 5.* & rurſus Rota *Deciſ. 136. n. 1. par. 2. Diuerſ.*

3 Quod autem, vt dictum eſt, ex natura contractus colligatur, æſtimationem non fieri ad eum finem, vt transferatur dominium, deſumitur ex ijs, quę tradunt Bart. *in l. Sicut certo. §. Nunc videndum. in fine. ff. Commodati.* Bald. *in l. 1. qu. 3 C. Commod.* Ancharan. *Conſil. 72. in fine.* Tiraquel. *De retr. conſanguin. §. 1. gloſ. 14. num. 21. in fine.* Neuizan. *lib. 2. Sylu. nupt. num. 72. limit. 5.* Surd. *Conſil. 391. num. 23.* Qui volunt, quod quando contractus nõ non transfert dominium ex ſui natura, æſtimatio non inducat venditionem, vt contingit in contractu ſocietatis. Volũtas enim contrahentium præſumitur ſe accommodare naturæ cõtractus, & proinde ſecundum ipſam eſt interpretanda: *l. Proculuſ. ff.* De *vſuſr.* et *l. Inſulam. ff.* De *præſcrip. verb.* & notant Crauet. *Reſponſ. pro Genera. num. 318.* Natta *Conſil. 73. n. 1.* Euerar. *loco 46.* Menoch. *De arbitr. caſu 199. nu. 2.* Oſaſch. *Deciſ. Pedemon 95.*

4 Accedit etiam, quod in hoc caſu non poteſt dici inducta venditio ratione æſtimationis, quia agitur de communi vtilitate tàm dantis, quàm accipientis, in quo caſu æſtimatio non facit venditionem, vt tradit Bald. *in l. Si paſcenda. C.* De

C. De *pact.* Iaſ. *ibid. & in l. Conuentionem. num.* 2. *ff.* De *pactis*. Rota *Deciſ.* 16 *n.* 11. *part.* 3. *Recent.* Quod præcipue habet locum in ſocietate, in qua, cum lucrum, ſit commune ſociorum, æſtimatio ordinatur ad menſurandum lucrũ, quod obuenire poteſt ratione rei, quæ in ſocietatẽ confertur. Et ex his diſſolutum manet fundamentum oppoſitæ opinionis.

An, ſi teſtator iuramento teſtamentum confirmet, poſſit ex hoc ſolum, quod pœniteat, diſpenſari in tali iuramento. Quæſt. 290.

S V M M A

1 *Teſtator poteſt validè reuocare teſtamentum iuramento firmatum.*
1 *Voluntas vltima non transfert ius in aliud, niſi morte firmata.*
1 *Iuramentum non impedit validitatem actus.*
2 *Pœnitentia teſtatoris an iuſta cauſa diſpenſandi iuramento confirmatorio teſtamenti.*
2 *Libertas voluntatis vltimæ neque indirectè poteſt tolli.*
2 *Auctoritas, & permiſſio legis inducunt iuſtam cauſam.*
3 *Mutabilitas vltimæ voluntatis non eſt iuſta cauſa diſpenſandi in iuramento.*
4 *Iurans non reuocare teſtamentum renunciat tacitè libertati vltimæ voluntatis.*
5 *Ius quomodo prohibeat, auferri libertatem vltimæ voluntatis.*
6 *Auctoritas legis quam iuſtam cauſam inducat in ordine ad vltimam voluntatem.*
6 *Ius exigit iuramentum ſeruari.*

1 QVamuis teſtator, qui iuramento teſtamentum ſuum confirmauit, poſſit illud validè reuocare, vt communiter docent Io. Andr. *in Cap. Quod ſemel.* De *reg. iur. in* 6. *in Quæſt mercur.* Alexander *in l. Pactum. num.* 3. C. De *pactis*. vbi alios citat. Iacob. Butr. *in Auth. n. Sacramenta.* C. Si *aduerſus vendit.* Caſtrenſ. *Conſil.* 285. *lib.* 1. Abbas *in Cap. Sicut, num.* 4. De *ſponſalib.* Bald. *in l. Cum duobus.* aliàs *l.* Si *fratres.* § *Idem reſpondit.* 1. *ff.* Pro *ſocio.* Bart. *in l. Si quis. init. n.* 14 *ff.* De *legat.* 3. & alij. Quia cum vltima volũtas ſola morte confirmetur, & proinde nullum ius in alium transferat, niſi morte firmata, remanet ſemper reuocabilis, ita vt ſubſequens præualeat, quia, dum mutatur, præcedens non eſt vltima, ſed ſubſequens, quæ durat vſque ad mortem, & ideo ipſa ſola tanquam vltima poteſt morte confirmari. Nec iuramentum impedit eius validitatem, cũ non tollat cauſas, ex quibus validitas cõſurgit; & quia generaliter iuramentum non impedit validitatem actus, vt notãt Innocent. *in Cap. Dilecto.* De *præben.* Abbas *Conſil.* 41. *num.* 2. *lib.* 2. Feder. de Senis *Conſil.* 100. *circa finem*; & alij cum Gloſ. *in Cap. fin.* De *præb. in* 6. & Deſumitur ex Cap. *Sicut.* De *ſponſalib.* Vbi ſi quis iuret non contrahere cum alia, tenet, ſi contrahat. Efficitur tamen periurus, ſi teſtator, aut quiuis alius faciat contra iuramentum abſque diſpenſatione, licet actus valeat.

2 Difficultas autem eſt, an ſit ſufficiens cauſa ad diſpenſandum, & abſoluendum à iuramento ſola teſtatoris pœnitentia. Quod autem ſit ſufficiens cauſa abſoluendi à iuramento, tradit Corneus *de abſolut. à iuramen. par* 4. *caſu* 14. *num.* 63. Cuius fundamentum eſt. Quia ius prohibet, ne quis ſibi legem imponat, ne poſſit recedere à priori voluntate. *l. Si quis. init. ff.* De *l gat.* 3. & quod neque indirectè libertas vltimæ voluntatis poſſit tolli. *l. Cum duobus.* §. *Idem reſpondit. ff.* Pro *ſocio*; nec magis homini debetur, quàm, vt eius vltima voluntas ſit libera *l.* 1. C. *De ſacroſanc. Eccleſ.* Fauor autem libertatis vltimæ voluntatis, cum ſit approbatus à lege, eſt ſufficiens cauſa diſpenſationis. Deinde auctoritas, & permiſſio legis iuſtã cauſam inducit *l. Quod Principis. init. ff.* De *aqua. pluu arcen.* & *l. Iniuriarum.* 1. §. *Quæ à iure. ff.* De *iniur.* & Cap. *Dixit Dominus.* 14. *Quæſt.* 5. Ergo cum lex permittat ſemper vltimam voluntatem mutari, erit iuſta cauſa pro abſolutione à iuramento.

3 Verum ex eo, quod vltima voluntas debeat eſſe mutabilis vſque ad mortem, & quod iura faueant libertati ipſius,

ſolum ſequitur, quod ex ſui natura teſtamentum ſit reuocabile ad libitum teſtatoris. Iuramentum autem adhibetur ad excludendam reuocabilitatem, & ad firmandam voluntatem, vt permaneat in eo, quod vltima voluntate diſpoſuit. Ergo non eſt ſufficiens cauſa pro abſolutione natura ipſa vltimæ volũtatis, quod debeat eſſe libera vſque ad mortem, & reuocabilis, vt etiam de contractibus reuocabilibus docet ipſe Corneus, *eadem par. 4. Caſu 13. num. 18.* Quia iuramentum directè excludit hanc libertatem, & facultatem reuocandi. Quod autem directè excluditur per iuramentum, non poteſt eſſe cauſa diſpenſandi in ipſo, quia cauſa debet importare aliquod motiuũ, ob quod fiat rationabilis relaxatio iuramenti: non poteſt autem fieri rationabilis per id, quod à iuramento excluditur, nam vt ſubintret tanquam rationabile, & exigens iuramẽtum relaxari, debet aliunde, quàm ex ſe ipſo inducere rationabilitatem, atque adeo ex aliqua cauſa ſuperueniente.

4 Confir. Iurans non reuocare teſtamentum ex vi iuramenti renunciat tacitè omni fauori, quem tribuunt iura ad conſeruandam libertatem vltimę voluntatis, ſiquidem per iuramentum ſe ſpoliat tali libertate, cum firmet voluntatẽ in eo, quod iam diſpoſuit, & promittat Deo, ſe non vſurum facultate, quam habet; hæc enim omnia ſunt obiectum huius iuramenti. Ergo non poteſt teſtator allegare fauorem iuris, & libertatem vltimę voluntatis tanquam cauſam, ob quã debeat relaxari iuramentum, cum non poſſit eſſe cauſa rationabilis relaxandi iuramentum id, quod per iuramentum excluſum eſt; quod enim iuro, nolle vti, non poteſt poſtea eſſe cauſa rationabilis, vt relaxato iuramento mihi detur facultas vtendi.

5 Ad 1. in oppoſitum reſp. Ius prohibere quidem, quod libertas vltimæ voluntatis auferatur, ſed per modum contractus, & ciuilis obligationis, qua alteri ius acquiratur: non aut per iuramẽtum, quo quis ſponte ſe obliget Deo, & quatenus prohiberet, nõ haberet vim; quia ius ciuile non poteſt ſe extendere ad ſpiritualia, quale eſt iuramentum. Deinde dato, quod prohiberet etiam, ne vltima voluntas per iuramentum firmaretur, eo tamen ipſo, quod eſſet firmata, non eſſet libertas vltimæ voluntatis cauſa ſufficiens relaxandi iuramentum, ſicut non eſt cauſa ſufficiens reuocabilitas contractus, quando contractus firmatur iuramento, vt docet ipſe quoq; Corneus *num. 3. citat.*

6 Ad 2. Permiſsionem, & auctoritatẽ legis inducere iuſtam cauſam quò ad id, quod permittit, & auctorizat; non autem quò ad cœtera. Et ideo cum permittat, & auctorizet reuocationem vltimæ voluntatis, quoties libuerit, inducit quò ad hoc iuſtam cauſam. Ex hoc tamen non fit, quod inducat iuſtam cauſã quò ad diſpenſationem in iuramento, quo firmatur vltima voluntas. quia ius non dat auctoritatem huic diſpenſationi. imo exigit, quod iuramentum omnino ſeruetur. Cap. 2. *De pactis. in 6.* & Authen. *Sacramenta puberum.* C. *Si aduer. vendit.*

An, ſi lex annullet actum, & etiam iuramentum interpoſitum, valeat nihilominus iuramentum. Quæſt. 291.

SVMMA.

1 *Annullato actu à lege, & iuramento interpoſito, an valeat iuramentum, & num. ſeq.*

1 *Iuramentum, quod eſt cauſa peccati, non valet.*

3 *Iuramentum interpoſitum ſuper actu irritato à lege, non eſt nullum.*

3 *Tenet iuramentum de actu annullato à lege, ſi ſecundum ſe ſit licitus.*

4 *Lex ciuilis non poteſt diſponere de iuramento.*

4 *Iuramentum ſuper actu annullato à lege ciuili, eſt ſeruandum.*

5 *Iuramentum ſuper actu annullato à lege ob fauorem publicum, an ſubſiſtat.*

5 *Iuri publico non poteſt detrahi pactis, aut iuramentis priuatorum.*

6 *Lex irritans actum concernentem priuatum fauorem, eſt priuilegiatiua,*

Qui-

6 *Quilibet poteſt renunciare ſuo fauori priuato ſine contemptu principis.*
6 *Iuramentum ſuper actu nullo de iure ciuili ſeruandum.*
7 *Lex naturalis quem ordinem politicum exigat ſeruari.*
7 *Ordo politicus cedit iuramento.*
8 *Abſolutio à iuramento neceſſaria, vt quis veniat contra actum iuratum, etiam ſi lex ciuilis annullet etiam iuramentum.*
8 *Etiam ſi prætendatur nullitas iuramenti.*

---

1 Difficultas procedit, quando lex ciuilis nedum irritat actum, ſed etiam vlterius procedendo prohibet iuramentum, & ſi interponatur, ipſum declarat irritum. Quod autem non valeat iuramentum, tenent Bart. *in l. Si quis pro eo. ff.* De *fideiuſ.* Geminian. *Conſil.* 51. & alij. Quorum fundamentum eſt, quia non tenet iuramentum, quando eſt cauſa peccati. Cap. *Non eſt obligatorium.* De *reg. iur. in* 6. Tale autem iuramentum eſt cauſa peccati, quia inducit ad faciendum actum prohibitum, & irritatum à lege, quæ, cum ſit iuſta, obligat etiam in foro conſcientiæ.

2 At tale iuramentum eſſe validum, tenent Fedeticus de Senis. *Conſil.* 164. *alias.* 272. Petrus Ancharan. *in Repet.* Cap. *Canonum.* De *Conſtit.* Abbas alios citans *in Cap. Cum contingat. nu* 5. *&* 6. De *iureiur.* & *Quæſt.* 2. incipit. *Sante ſtatuto. num.* 21. *Caſu* 8. Aretin. cum Imola. *§. Illud quoque. num.* 5. Inſtit. *de mandato.* *Hoſtienſ. in Cap. Quemadmodum.* De *iureiur.* Butr. *in Cap. Cum contingat. Eod tit.* Corn *De abſolut. foren. iuram. par.* 4. *caſu* 1. 2. *num.* 6. & alij.

3 Et hæc poſterior ſententia eſt abſolutè tenenda, *Quando actus qui irritatur à lege concernit per ſe primò, & directè fauorem priuatum perſonæ, licet poſtea redundet etiam in publicam vtilitatem. Secus autem, quando actus per ſe concernit fauorem publicum*; vt diſtinguunt etiam Doctores pro ſecunda ſententia allati. Ratio autem eſt. Quia validitas iuramenti prædicti non excluditur nec ex natura rei, ſeu ex obiecto, ex eo ſcilicet, quod ſit de materia prohibita à lege; nec ex eo quod lex ipſum irritet. Non eſt irritum ratione obiecti, quia videlicet interponatur ſuper actu annullato à lege; nam ſequeretur, quod ſemper eſſet irritum, quoties actus irritatur à lege, & hoc concludendum eſſet, ſi locum haberet fundamentum oppoſitæ ſententiæ, quod tamē eſt falſum, quia etiam ſi iuramentum ſit de actu annullato à lege, dū modo actus de ſe ſit licitus, tenet iuramentum, vt docent communiter Imola *in l. Si quis inquilinos. §. fin. ff.* De *leg.* 1. lo. Andr. *in Cap. Tuæ.* De *decimis.* Aret. *§. Aeque. num.* 8 Inſtit. *De except.* Abbas *in Cap. Cum contingat. num.* 8. De *iureiur.* & proinde in iure canonico præcipitur obſeruari in dict. Cap. *Cum contingat.* De *iureiur.* & Cap. *Licet. eod. tit. in* 6. & Cap. 2. *De pact. in* 6 Quod non poſſet fieri, ſi obſeruantia contineret peccatum, nam ius canonicum, quod regit conſcientiā, præciperet peccatum; contineret autem peccatum, ſi eſſet nullum; in tantum enim eſſet nullum, in quantum eſſet de actu prohibito à lege, & proinde de eo, quod non liceret.

4 Nec corruit eius validitas, quia annulletur à lege; nam lex ciuilis non poteſt ſe extendere ad diſponendum de iuramento, ſiquidem iuramentum eſt quid ſpirituale, atque adeo extra ſpheram iuriſdictionis laicæ; vnde omnis diſpoſitio circa ipſum defectu iuriſdictionis eſt nulla, & pertinet tantum ad iuriſdictionē eccleſiaſticam. Cap. *Venerabilem.* De *iudic.* & Cap. *Tua.* De *ord. cog.* & Cap. *Lator. in fine*, *Qui filij ſunt leg.* Ergo ſtatutū, ſeu lex reprobrans iuramentum, & annullans, nihil operatur contra ipſius validitatem tanquam nulla defectu poteſtatis, & conſequenter rema nebit validū, & ſeruandum. Cap. *Si vero.* & Cap, *Et ſi Chriſtus.* De *iureiur.*

5 Quod autē, quando lex reſpicit per ſe primò fauorem publicum, nō ſubſiſtat iuramētū cōſtat. Nā in tali caſu actus annullaretur tanquā contrarius fauori publico, & læſiuus ipſius. vnde iuramentū obligans ad hunc actum, obligaſſet ad aliquid, quod eſt contra fauorem, & ius publicum. Cum ergo pactis, & iuramē-

 tis

tis priuatorum non poſsit derogari iuri publico *l. Ius. publicum. ff. De pactis*. & Cap. *Si diligenti*. *De foro competenti*. et Cap. *Contingit*. 1. *De ſentent. excom.* obligaret iuramentum ad aliquid contra ius publicum, atque adeo ad peccatum, quia interueniret læſio illius iuris, quod non eſt ſub diſpoſitione priuatæ perſonæ.

6 Ad fundamentum oppoſitæ ſentenneg. quod tale iuramentum ſit cauſa peccati. & ad prob. dicitur. Quod leges, quę irritant actus concernentes per ſe primò priuatum fauorem, ſunt leges priuilegiatiuæ inductæ in fauorem priuatum perſonarum, vt conſtat ex *l. 1. ff. De minor.* & toto tit. *Ad Velleianum*. Cū ergo quilibet poſsit renunciare priuilegio, et fauori ſuo priuato *l. Si qui in conſcribendo*. C. *De pact.* et Cap. *Ad apoſtoli cam.* 19. *Qu.* 3. Nec per hoc lex comtemnatur, aut fiat contra voluntatem principis. Cap. *Denique. §. Hæc. Diſt.* 3. & *l. 1. §. Inde quęritur. ff. De noui oper. nunc.* Dum interponitur iuramentum, renunciatur huiuſmodi fauori, atque adeo non violatur lex actum irritans, quia tunc ſolum habet locum violatio, quando lex obligat. Et proinde leges quoque ciuiles volunt, quod licet actus annulletur, ſeruetur tamen iuramentum, ſi fuit interpoſitum. *l. Non dubiū. C. De legib.* & *l. fin. § fin. ff. De liber. ca.* & *l. Cum pater. §. Filius matrem. ff. De leg.* 2. et Authen. *Sacram. puberum*. C. *Si aduer. vendit.* et notat Abbas, *Conſ.* 108. *num.* 1. *lib.* 2.

7 Verum neque adhuc videtur euacuata difficultas. Nam licet quilibet poſſit proprio fauori renunciare, & dictæ leges irritantes actum concernant priuatū fauorem, non tamen poteſt facere aliquid, quod inducat deordinationem aliquam in politico regimine. Quia cum quilibet ſit pars communitatis, & membrum ipſius, ſubintrat lex naturalis ipſum obligans, vt in ciuili corpore ordinato modo ſe habeat: dum autem non ſeruat iſtas leges, quæ inducunt debitum ordinem, facit aliquid inordinatum, atque adeo ſaltem venialiter peccat. & proinde iuramentum inducit ad hoc veniale peccatum, atq. adeo non valet. Reſp. Legem naturalem obligare ſolum ad illum ordinem ſeruandum in communitate, qui iuxta regulas boni regiminis exigitur, nam niſi contra hāc exigentiam fiat aliquid inordinatū, non læditur debitus ordo. Quando autem lex eſt priuilegiatiua, & in fauorem alicuius perſonæ particularis, bonum regimen non exigit ordinem inductum per talem legem, niſi quatenus volitum à priuilegiato, & ideo ſi ipſe illi renunciet, ceſſat exigentia, atque adeo etiam deordinatio. Deinde dato, quod exigeret, quia ex vna parte iuramentum exigit ſeruari, quod promiſſum eſt, & ex alia bonum regiminem exigit non mandari exequutioni actum annullatum à lege, in hoc concurſu debet cedere ordo politici regiminis iuramento tanquam inferius ſuperiori Cap. *Cum contingat. De iureiur.* & Cap. 2. *De pactis*. Quia intereſſe ſpirituale animæ eſt præferendum intereſſe temporali. Et ideo cum cedat, ceſsat etiam deordinatio regiminis politici.

8 Ex dictis colligitur: Neceſſariam eſse abſolutionem à iuramento, vt quis contra actum iuratum venire poſſit, ſiue lex annullet ſolum actum, ſiue etiam annullet iuramentum, vt tradunt communiter Gabr. *latè Conſil.* 9. *per totum. lib.* 2. Picus *ad Statutum vrbis. gloſ.* 23. *num.* 22. Ludouiſ. *Deciſ.* 64. *num.* 6. Rota *Deciſ.* 102. *num.* 9. *par.* 1. *Diuer.* Et hoc valet etiam, quando prætenditur nullitas iuramenti ob defectum ſolemnitatū, quæ requirūtur à lege, ſeu ſtatuto, vt notat idem Picus *cit. gloſ.* 23. *num.* 18. Rota *in Romana nullitatis obligationis* 2. *Iunij* 1604. *coram Ottembergo*. Beltram. *ad Deciſ.* 164. *Ludouiſ. num.* 14. Quia cum iuramentum ſubſiſtat, eo quod ſtatutum, ſeu lex nihil ei noceat, veniens contra ipſum ſine abſolutione, eſset periurus.

An

An, ſi vendens rem vitiatam aperiat vitium, ſed ſimul cum alijs falſis, teneatur de vitio vero. Quaſt. 292.

S V M M A.

1 *Venditor tenetur de vitio vero, licet illud aperiat, ſed ſimul cum alijs falſis.*
2 *Aperiës vitium verum, ſed ſimul cum falſis potius illud celat.*
2 *Manifeſtatio vitij debet eſſe talis, vt ipſū detegat.*
2 *Ita exprimere, vt non percipiatur, et non exprimere paria ſunt.*

1 CONtingere poteſt, quod quis vẽdens rem aliquam vitiatam dicat emptori, quod illi vendit rem illam habentem tale, & tale vitium, & plura exprimat, quę reuera non inſint, & cum exprimat etiam vitium occulrum, dubitatur modo, an id liceat, an verò venditor teneatur de vero vitio, licet illo modo expreſso *Et quod teneatur abſolutè reſoluendum eſt*, vt tradunt etiam Speculator. *tit. de empt & vendit. §. Nunc videndum.* ver. *Quid ſi venderes.* Abbas *in ſua Quaſt.2. num.12.*

2 Et ratio eſt. Quia vendens rem occultè vitiatam, tenetur manifeſtare vitium, aliàs decipit emptorem. Hoc autem pacto nō manifeſtat, ſed potius magis occultat; nam cum verum vitium miſceat cum falſis, de quibus emptor cognoſcit falſitatem, verba emptoris operantur contrarium effectum. & faciūt, quod emptor verum vitium putet eſse falſum, ſicuti falſa ſunt cœtera: & proinde potius hoc modo verba venditoris ordinantur ad celandum verum vitium, quàm ad explicandum, & ad circumueniendum emptorem. Confir. Si nullo pacto declararet vitium occultum, teneretur de ipſo, iuxta communem omniū ſententiam in materia reſtitutionis. ergo etiam in præſenti caſu; tum quia manifeſtatio vitij occulti debet eſse cum effectu, vt nimirum faciat, emptorem venire in cognitionem ipſius, hoc autem modo nedū facit venire, ſed potius perſuadet indirectè, quod careat tali vitio, & tendit ad decipiendum: Tum quia ita exprimere, vt non intelligatur; & non exprimere paria ſunt. *l. De ætate, §. Nihil intereſt. ff.* De *interrog. act.* & notant Roman. *Conſil.321. in fine.* Crauet. *Conſil.157. num. 9.* Alexan. *Conſil. 182. num. num. 5. ver. Et paria ſunt. lib.2.* Tuch. *littera P. concluſ.85. n.6.*

An rectores Eccleſiæ habeant vim coercitiuam quò ad Capellanos, qui ex fundatione tenentur celebrare ipſorum arbitrio in eorumdem Eccleſijs. Quaſt. 293.

S V M M A.

1 *Rectores Eccleſiæ an habeant vim coercitiuam in Capellanos.*
1 *Conceſſa auctoritate conceditur vis coercitiua, ſine qua exerceri non poteſt.*
2 *Quænam vis coercitiua conceſſa Rectoribus quò ad Capellanos.*
3 *Capellani quomodo coerceri poſſint à Regularibus exemptis.*
3 *Fiunt ipſis ſubditi, & quomodo.*

1 DIfficultas procedit, quando Capellania eſt fundata ob commodum Eccleſiæ, ita vt fundator reſpexerit etiam ad officiaturam Eccleſiæ. *Et affirmatiuè reſpondendum eſt*, vt tenet etiã Rota coram Ludouiſio *Deciſ.66. nu. 13.* Et coram Seraphino *Deciſ.139. num.8.* & *Deci. 253. num.13. par.6. Recentior.* Et ratio eſt, quia cum ad Rectores ſpectet dirigere officiaturam Eccleſiæ, & à fundatore habeant auctoritatem regulãdi Capellanos, determinando, quando, & quomodo celebrare debeant: & hoc ſpectet ad munus rectoris tanquam ſuperioris in illa Eccleſia, debet habere competētem vim coercitiuam; nam cōceſsa

ceſsa auctoritate, conceditur etiam vis coercitiua, ſine qua auctoritas exerceri non poreſt *l. Is. ff.* De *iuriſdict. om. iud.* & *l.3. §. fin. ff.* De *pen leg.* & *l. Veteres. ff.* De *itin. actuq. priu* vbi Gloſ. & Bart. & Cap. *Suſpicionis*. De *offic. deleg.* & tradunt Cuiac. *in l. 1 ff.* De *offic. eius*. Faber. *in l. Nemo poteſt. ff.* De *reg. iur.* Alciat. *lib. 2. Paradoxor. Cap. 1. nu. 2.* Menoch. *Conſil. 189. num. 16.* Bellon. iun. De *mandata iuriſdict. cap. 8. quaſt. 15. per totam.* Borel. *lib. 2. de magiſtr. cap. 8. num. 1.* Maſtril. De *magiſt. lib. 3. cap. 10. num. 343.* & *ad Indult. generale cap. 18. num. 10. & ſequ.* Rolan. *Conſil. 47. lib. 1.*

2 Verum dubium remanet, quænam vis coercitiua ſit conceſsa rectori. Reſp. Eſse conceſsam illam vim coercitiuam, ſine qua auctoritas eſset eluſoria. Cap. *Preterea.* De *offic. deleg.* Et proinde poterit cogere capellanos, vt aſsignata hora celebrent, & alia munia obeant, ad quæ tenentur, ſecundum ipſius præſcriptionem. Quod ſi detrectent obedire, poterit implorare brachium ſuperioris in ordine ad pœnam, quando aliàs ipſe non poſset eam exequutioni mandare: & imponere, eas mulctas, quas poſsunt Magiſtratus minores. De quibus Maſtril. *lib. 3. de Magiſtr. cap. 10. n. 344.*

3 Ex his colligitur. Quod ſi capellania erecta ſit in Eccleſijs regularium exempris, poterunt Capellani, qui ad arbitrium Rectorum Eccleſiæ renentur celebrare, ira coerceri, vt etiam puniri poſſint, & cenſuris compelli ad ea ſeruanda, quæ ipſis in ordine ad officium Capellani præſcripta ſunt; ſi enim detrectēt ſeruare, delinquunt quò ad ea, quæ ſunt loci exempti, atq. adeo non ſolum ratione officij, quod in illa Eccleſia exercent, ſed etiam ratione delicti ibi forum ſortiuntur, & ratione rei, de qua agitur, Cap. *Sanè.* & Cap. *fin.* De *foro compet.* Vnde cum Superior conuentus poſsit ibi exercere iuriſdictionem fori contentioſi, & ferre cenſuras in ſuos ſubditos: poterit hanc quoq in Capellanos exercere, & cenſuris compellere, quò ad ea, quæ concernunt munus capellani.

An mutuans Principibus poſſit aliquid vltra ſortem accipere. Quæſt. 294.

S V M M A.

1 *Mutuans an poſſit aliquid accipere ratione periculi, & difficultatum in recuperanda ſorte.*
2 *Mutuans potentioribus poteſt aliquid accipere vltra ſortem.*
3 *Periculum extrinſecum mutuo iuſtificat, ſi quid accipiatur vltra ſortem.*
4 *Alienatio in potentiorem rei, in qua tertius habet intereſſe eſt prohibita.*

1 Negatiuam ſententiam tenent nonnulli Recentiores, quò ad hunc caſum in terminis, & videtur ſequi ex illorum doctrina, qui volūt, quod non liceat aliquid recipere ratione periculi, aut difficultatum in recuperanda ſorte principali. Ita Sotus *lib. 6. De iuſt. & iure. q. 4. ar. 1. ad 1.* Nauar. *in Manua. li cap. 23. nu. 81.* Fundantur in eo. Quod ſit contra iuſtitiam, aliquem neceſſitari ad dandum pluſquam accepit, nam tūc conſurgit inæqualitas in dato, & accepto. Neceſsitarentur autem Principes ad dandum pluſquam acceperunt, ſi in mutuo aliquid vltra ſortem tenerentur redde re.

2 Oppoſitum tamen, nempe poſse exigi aliquid vltra ſortem, quando quis mutuatur Principibus, & potentioribus, tradunt D. Antonin. *2. par. tit. 1. cap. 11. §. 22.* Leſsius *De iuſt. & iure lib. 2. cap. 23. dub. 6 num. 58.* loquens de ſpeciali contractu, quem ineunt mercatores cū Rege Hiſpaniæ, cum lucro excedente. Et deſumitur ex ijs quoque, qui volūt, quo in mutuo liceat aliquid accipere vltra ſortem ratione periculi, & difficultatis in recuperanda ſorte. Ita D. Th. *opus. 73. De vſuris cap. 10.* Angel. *verbo.* Vſura. *1. num. 38.* Syluest. *ibid. quaſt. 35.* Io. Medina *C De reſtit. quaſt. 38. ver. Ad tertiam cauſam.* Cordubа *in Sum. Quaſt. 78. & 84.* Petrus Nauar. *lib. 3. De reſtit. cap.*

cap. 2. *num.* 343, Molina *De contract. lib. diſp.* 304. *ad* 2. *obiect.* Valent. *to*-2-*diſp.* 5. *quaeſt* 20. *pun.* 2. *concluſ.* 4. Aragon. 2. 2. *quaeſt* 77. *ar.* 4. Salon. *quaeſt.* 78. *ar*-2. *contrau.* 26. Malder. *tract.* 10. *dub.* 14. Gabr. *in* 4. *diſt.* 15. *queſt.* 11. *ar.* 1. *§. Ad idem etiã*, Rodriquez *par.* 2. *Sum. cap.* 83. *num.* 3. Leſſius *lib* 2. *de iuſt. & iure cap.* 20. *dub.* 13. *num* 111. & alij.

3 Quam *poſteriorem ſententiam exiſtimo, tutam eſſe in praxi.* Nam, dumquis mutuum dat Principi, aut potentiori, ſubit ſpeciale periculum quò ad reſtitutionem ſorti s, quod eſt mutuo extrinſecum, ſi quidem naſcitur ex potentia mutuatarij, contra quam aut agere non poterit, ſi ſit princeps ſupremus, aut ſi ſit aliquis ex potentioribus, difficilè tantum, & cum expenſis: vnde tales perſonę deficiẽte metu iuſtitiæ, ex quacunq. cauſa vt plurimum ſibi licitum faciunt, non reſtituere mutuum. Hoc autem periculum eſt pretio æſtimabile, & proinde cum ſit extrinſecum mutuo, erit aliquo lucro compenſabile.

4 Confir. Alienatio rei in potentiorẽ, in qua tertius habet intereſse, eſt prohibita *l.* 1. *& ſequent.* C. *Ne liceat potent.* & notant Crau. *Conſil.* 205. *circa finem.* Alexan. *Conſil.* 9. *num.* 5. *lib.* 3. Iaſ. *in l. Si ita quis. §. Ex lege. num.* 10. *ff.* De *verbor. obligat.* & *Conſil.* 149. *in fine. lib.* 4. vbi ait, præſumi fraude factam. Et hoc non alia ratione, niſi quia potentia emptoris reddit difficilem recuperationem, & proinde qualitas perſonæ ementis cenſetur præiudicialis habenti intereſſe. Ergo ob eamdam rationem, ſi mutuatarius ſit princeps, aut perſona potentior, cauſabit ſpeciale præiudicium mutuanti, & ſpecialem difficultatem in recuperanda ſorte: & ideo ex hoc capite poterit mutuans aliquid lucri recipere, quo fiat cõpenſatio periculi, & præiudicij, quod ſubijt, & cui exponit propriam pecuniã. Vnde licet mutuatarius det plus, quàm accepit, non tamen hoc eſt contra iuſtitiam, quia eſt in compenſationem periculi, cui mutuans exponit ſe, & propriã pecuniam. Difficultates, quæ ex generali regula procedunt, & hic applicari poſſent, ſoluuntur à Leſſio *lib.* 2. *de iuſt. & iure. cap.* 23. *dub.* 6.

An, qui alienat res Eccleſiæ in euidentem vtilitatem, ſed abſque debita ſolemnitate, ſit tutus in conſcientia. Quaeſt. 295.

SVMMA.

1 *Alienans abſque debita ſolemnitate res Eccleſiæ, etiam in euidentem vtilitatem, peccat.*
2 *An ſit tutus in conſcientia, & ſubſtineatur alienatio, & num. ſeq.*
4 *Actus aliàs prohibitus, vt ſubſtineatur, quid requiratur.*
4 *Interpretatio habet locum ſolum in dubijs.*
4 *Decretum irritans inducit formam.*
4 *Actus carens forma non poteſt ſubſiſtere.*
5 *Lex apponens decretum irritans, inficit omnino actum.*
6 *Actus non ſubſiſtit eo nolente, in cuius fauorem irritatur.*
6 *Lex ſemper loquitur.*
7 *Euidens vtilitas Eccleſiæ non facit ceſſare prohibitionem alienandi.*
7 *Ceſſante fine ceſſat prohibitio, quando non eſt ſublata facultas.*

1 QVod peccet, non eſt in dubium reuocandum, quia traſgreditur legẽ in re graui, quę pręſcribit pro forma alienationis certam ſolemnitatem, vt notant etiam Abbas. Dec. Redoan. locis infra citandis. Nec poteſt excuſari ab euidenti vtilitate, quia hoc non obſtante lex requirit ſolemnitatem præſcriptam. Vnde difficultas eſt, an ſic alienans permaneat tutus in conſcientia quò ad ipſam alienationem, & an alienatio ſit ſubſtinenda.

2 Prima ſententia aſſerit, eſſe tutum in conſciẽtia quò ad alienationem. quia tanquam vtilis eſt ſubſtinenda. Ita Gloſ. *in l. Cum hi. §. Eam tranſactionem. ff.* De *tranſact.* Bald. *in l. Contra iuris. in fine. ff.* De *pactis.* Albericus *in Authen. Hoc ius. circa fin.* C. De *ſacroſanc. Eccleſ.* Faber *in*

§.Et ne huius.Inſtit.De eo cui lib.eau. Tiraquel. alios citans. De leg. connub. gloſ. 8. num.62. Roman.conſil.453. Barbat.Conſil.39.vol.3. Matheſilan. ſingul.156. Dec. in Cap. Quæ in Eccleſiarum. De conſtitut. Aloxan. in l. Mutuum. ver. Et pro hoc. ff. De acquiren. hered. Iaſ. in l.Non minus.C. De procurat. Felin. in Cap.Dilectis. De reſcrip. Anton. Gabr. tit. De rer. alienat. concluſ.1.lib.3. vbi plures alios citat. Abb. in Cap.1. circa fin. De reſt.in integr. Dec.in l. Non omnes.§. Si pupillus. init. ff. Si cert: pet. vbi alios citat Redoan. De reb. Eccleſ. non alien. Rub. de cau. vtil. nu. 173. Rebuf. De alienat.rer. Eccleſ.num.34. Lãberteng. De contract. cor. qui ſine &c. nu. 166. Capic.Deciſ. 113. Quorum fundamentum eſt, quia talis alienatio continet fauorem Eccleſiæ, cuius contemplatione inducta eſt prohibitio: vnde cum ceſset finis prohibitionis, debet ſubſtineri alienatio, pręſertim quia ſubſtineri debent, quæ Eccleſiæ ſunt fauorabilia.

3 Secunda ſententia tenet, quod non ſit ſubſtinẽda alienatio, & proinde alienans non ſit tutus in conſcientia. Ita Caſtrenſis. in l.Cum hi.§. Eam tranſactionem. ff. De pact. Iacob.Butr. Bart. ibidem. Bald. in l.fin.§. Neceſſitate.ff. De bon. qua lib. Felin. in Cap. Cauſam. De iud. Socin. Conſil.29. Brun. tract. de forma. Tir. De poten. & affec. form. ampliat. 9. Molina tom.2. de iuſt. & iure diſp. 466. Suarez tom.4. de relig. tract.8. lib.2. cap.27. num. 20. & 21. Lezana tom.1. Quæſt. regular. cap.10.n.2.

4 Et hæc poſterior ſententia omnino tenenda eſt. Nam, vt actus ſubſtineatur, qui aliàs prohibetur, debet poſſe admitti aliqua interpretatio, propter quam poſſit ſubſtineri. Hæc autem interpretatio in præſenti non poteſt admitti; nam interpretatio habet locũ in dubijs. l. Quoties.ff. De reb. dub.& l. Si Quando. ff. De legat. 1. Modo autem non ſumus in dubijs, ſed in claris de inualiditate actus, nam tàm in Extrauag Ambitioſa. De reb. Eccleſ non alien. quàm in decreto S.Congret. iuſſu Vrbani VIII. edito die 7. Septem. anno 5624. declarantur irritæ alienationes omnes, quæ fiunt ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ; & proinde per hoc decretum irritans inducitur forma, ſine qua actus ipſo iure corruit, vt notãt Bald. Conſil. 351. num.9. lib.5. Dec.Conſil. 532. num.4. Rota in Romana Societ. officij.14. Ianuar. 1613. coram Pamphilio. Vnde cum actus careat ſua forma, & ſubſtantia, certum eſt, quod non poſſit ſubſiſtere. l. Cum hi.§.Prætor ait. ff. De tranſact. & Cap. Tua nos. De ſponſalib.

5 Confir. Quando lex apponit decretum irritans, inficit omnino actum, vt notant Caſſador. Deciſ.1. num. 2. De reſtit. ſpoliat. Bellam. Deciſ.536. ver. Ratio eſt. Puteus deciſ.372. lib.2. Vetal. Deciſ.15.num.1. & Deciſ.307. num.4.par.3. Rota in Vrgellenſi Abbatia 14. Ianuarij 1583. coram Seraphino. & in Inſenenſi canonicat.13. Maij 1588. coram Bubalo & Deciſ.362.num.3.par.3. Recent. Ergo ſtante tali decreto irritanti non poteſt alienatio vllo pacto ſubſtinere l. Improba. C. De acquir. poſſeſſ. vbi Doctores.& notant Puteus Deciſ.372.lib.2.

6 Confir. 2. Decretum irritans eſt poſitum in ijs conſtitutionibus in fauorem Eccleſiæ, vt cõſtat ex Prœmio Extrauag. Ambitioſa. De reb. Eccleſ. non alien, Ergo non poteſt actus ſubſtineri, niſi volente Eccleſia, in cuius fauorem eſt poſitum, vt tradunt Monach. in Cap. Statutum. De præben. in 6. Io. Andr. Geminian. Franc. & alij ibid. Benedict. in Cap. Raynutius. ver. Eodem teſtamento 1. num.91. De teſtam. Tiraquel. in l Si vnquam. verbo. Reuertatur. num. 10. C. De reuocan. donat. Eccleſia autem nũquam conſenſit, quia id prohibet, & irritat; vnde cum lex ſemper loquatur. l.1 ff. De condit.& l. Ariani. C De hæret. & notant Bart. ibid. Franc. in Cap. vni. num.1. De exceſſib. prælat. in 6. Geminian. nu 8. ſemper, & continuò reſiſtit.

7 Neque obſtat fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Quia licet interueniat euidens vtilitas Eccleſiæ, non tamen facit ceſſare adæquatè cauſam finalem prohibitionis, nã finis prohibitionis eſt, non ſolum euitare damnum Eccleſiæ, quod pati poteſt ex alienationibus, ſed etiam prouidere, ne inferiores auctorita-

te propria alienent. Vnde per has conconſtitutiones ſublata eſt ab ipſis facultas alienandi, & auocata ad Apoſtolicam Sedem, & ideo non habet locum, quod ceſſāte fine ceſſet prohibitio, quia tunc ſolum ceſſat prohibitio caſus, quādo non eſt ſublata facultas ad ipſum. Vnde, vt actus ſit permiſſus, non ſolum debet ceſſare finis, ſed inſuper debet cōcedi facultas ad actum.

An creditor Principis, *qui non poteſt obtinere ſolutionem poſſit vti compenſatione in gabellis, quas tenetur ſoluere. Quæſt. 296.*

S V M M A

1 *Quando princeps per ſuos procuratore exigit gabellas, poteſt creditor in ijs vti compenſatione.*
1. *Quid, ſi gabellæ ſint locatæ. & num. ſeq.*
3 *Siue gabellæ vendantur, ſiue locentur militat ratio fraudum ob quam minoris æſtimantur.*
4 Si *debitum ſit contractum, ob priuatam vtilitatem principis, non poteſt creditor vti compenſatione in gabellis impoſitis ob publicam vtilitatem.*
5 *Quid, ſi debitum ſit contractum ob publicam vtilitatem; & gabella ob priuatum commodum principis.*
6 *Quid, ſi debitum, & gabella quoque ſit ob publicam vtilitatem; aut vtrumque ob priuatum commodum principis.*
6 *Conductor non ſibi, ſed domino poſſidet.*
7 *Quid vendat princeps, quando vendit gabellas.*
7 *Quid concedatur laicis, quando conceduntur decimæ.*
7 *Quid vendatur, quando ceditur penſio ob certum pretium.*
8 *Emens gabellas, non eſt dominus, ſed procurator in rem ſuam.*
9 *Vtens compenſatione in gabellis etiam venditis, vtitur in ijs, quæ ſunt de iure principis.*

1 Conueniunt communiter, quod creditor poſſit ſibi gabellas retinere in cōpenſationem ſui crediti, quando illud nō poteſt aliter obtinere, ſi princeps per ſuos procuratores illas exigat, nam tunc compenſatio fit in ijs, quę ſunt de iure principis. Vnde ſolum difficultas eſt, an fieri poſſit compenſatio, quando gabellæ ſunt locatæ alicui, aut venditæ. In qua difficultate abſolutè negant Graſ. *par. 1. Deciſ. lib. 2. cap. 125. nu. 39.* Reginal. *lib. 10. praxis fori pœnit. cap. 24. num. 383.* Quorum fundamentum eſt. Quia compenſatio, quando eſt conceſſa, debet fieri de bonis ipſius debitoris, aliàs læderetur iuſtitia, & ille damnum pateretur, qui ad nihil teneretur. gabellæ autem, quando ſunt locatæ, non ſunt amplius in bonis principis, ſicut etiam quando ſunt venditæ.

2 Secunda ſententia tenet, quod non poſſit fieri compenſatio, ſi gabellæ ſint venditæ, niſi forte creditum ſit antiquius venditione. Poſſe tamen fieri, ſi ſint locatæ. ita Petrus Nauar. *lib. 3. de reſtit. cap. 1. num. 247.* Leſſius *lib 2. de iuſt. & iure. cap. 33. dub. 10. num. 75.* Vaſquez *Opuſ. de reſtit. cap. 6. §. 3. dub. 3,* Turrian. *De iuſt. & iure. tom. 2. diſp. 46. dub. 3. nu. 2.* Molina *De iuſt. & iure. diſp. 674.* Bonac. *diſp. 2. de reſtit. quæſt. 9. pun. 1. n. 12.* Vega *par. 1. Sum. cap. 15. Caſu 10.* Molfeſ. *par. 2. Sum. tract. 12 cap. 22. n. 142.* Malder. *2. 2. trac. 5. cap. 9. dub. 16.* Fauſtus *in ſpeculo Confeſſar. diſp. 33. quæſt. 37.* Gaſpar. Hurtad. *De iuſt. & iure diſp. 14. difficul. 9.* & alij.

3 Hanc autem poſteriorem partem probant vulgares Caſiſtæ. Quia conductores gabellarū ſciunt fraudes, quæ ſolent committi in defraudandis gabellis, & ideo minoris eas conducunt, ita vt in cōductione computent totum, quod defraudari poteſt, & ideo ex hoc non patiantur damnum. Verum ſi hæc ratio valet, militat eodem modo etiam quò ad gabellas venditas, nā emptores quoque gabellarum ſciunt fraudes, & eas computant, & proinde minoris emunt, quàm aliàs emerent; nec in hoc video aliquam diſparitatem, cum etiam emptor eidem periculo voluntariè ſe exponat, & detrahendo de pretio, illud ſibi compenſet.

4 In hac difficultate diſtinguendum puto,

puto, & videndum, an debitum ſit contractum à Principe in vtilitatem publicã, ſeu communitatis, an verò in vtilitatem priuatam, ſeu etiam perſonalem. Rurſus in gabella quoque conſiderari debet, an ſit impoſita ob vtilitatem publicam communitatis; an verò ob perſonã principis, nempe ob ſubſtentationem ipſius, expenſas aulæ, &c. *Si enim debitum ſit contractum ob priuatam, & perſonalem vtilitatem, non poterit creditor vti compenſatione in gabellis impoſitis ob publicam vtilitatem communitatis, ſiue ſint venditæ, ſiue locatæ, ſiue etiam per procuratores eas Princeps exigat*. Et ratio eſt, quia iſtæ gabellæ non tranſeunt in dominium Principis, cum ſit tantum adminiſtrator ipſarum, & ſint addictæ expenſis, quæ concernũt publicam vtilitatem; vnde cum compẽſatio fieri poſſit ſolum in bonis debitoris, non poterit in his gabellis compenſari debitum perſonale, ſeu priuatum principis.

5 *Si verò debitum ſit contractum à principe in fauorem communitatis, & gabella ſit impoſita ob vtilitatem, ſeu commodum perſonale Principis, neque poterit fieri compenſatio*. Ratio eſt, quia Princeps contrahens debitum in vtilitatem communitatis, tacitè cõtrahit nomine communitatis, atque adeo bona communitatis remanent obligata pro ſolutione; vnde non tenetur Princeps de bonis proprijs ſoluere, quod ſatis patet in eo, qui habẽs ſua priuata bona, aſſumeretur ad principatum, neque enim creditor haberet actionem, aut ius ad illa bona. Ergo non poteſt fieri compenſatio in gabellis impoſitis ob perſonalem vtilitatem Principis; nam iſtæ gabellæ ſunt de iure perſonali ipſius, & ſicut non ſunt inſumendæ in vtilitatem communitatis, ita nec ſunt ſubiectę debitis contractis in fauorem ipſius: & ideo ſi fiat compenſatio, non fiet in bonis debitoris, cum princeps non ſit debitor nomine proprio perſonali, ſed nomine publico, & communitatis.

6 Tota ergo difficultas reducitur, quando comparantur debitum in vtilitatem communitatis, & gabellæ, quoq; in vtilitatem eiuſdem communitatis, aut debitum in vtilitatem perſonalem Principis, & ſimiliter gabellæ impoſitæ in eiuſdem perſonalem commoditatem. *In vtroque autem caſu poterit creditor vti compenſatione, ſiue debitum ſit contractum ante locationem gabellæ, ſiue etiam poſt*: Ratio autem eſt, quia locans retinet dominum rei locatæ, & transfert vſum tantum in conductorem: vnde conductor, non ſibi, ſed domino poſſidet *l. fin.* C. De *acquir. poſſeſ.* & notant Surd. *Conſil.* 117. *num.* 17. Rota *Deciſ.* 23. *num.* 7. *par.* 6. *Recent.* Ergo qui cõducunt gabellas habent tantum vſum prouentuũ, ſeu pecuniarũ, quæ exiguntur, & ſolum ratione vſus acquirunt dominium, cum pecuniæ ipſo vſu conſumantur; non autem acquirunt illud ius, per quod fiunt debitæ pecunię gabellarũ, ſed remanet in principe locãte, ita vt pecuniæ prius fiant de iure Principis, quàm de iure conductoris, cum tãtum per accidens pecuniæ dominium tranſeat in conductorem, quatenus non poteſt tranſire vſus abſque dominio. Ergo creditor poteſt ſibi retinere gabellas in compenſationem ſui crediti, quia retinet id, quod prius fit de iure principis, quà conductoris, ſi quidem dũ princeps locat gabellas, locat ipſas tanquam factas de iure proprio: non fiunt autem de iure proprio ipſius, niſi quatenus debent proximè ſolui, & ſic tranſeunt in dominium principis, & poſtea conductoris.

7 Et *hoc idem tenendum eſt, etiam ſi gabella ſit vendita, ſiue debitum ſit contractum à Principe ante venditionem, ſiue poſt venditionem*, quod tenet etiam Syluester *verbo.* Gabella 3. *Quæſt.* 9. *in fine*, dum abſolutè docet, quod poteſt fieri cõpenſatio. Et ratio eſt, quia quando Princeps vendit gabellas, non vendit ius ad gabellas, cum hoc ius pertineat ad ſupremum ius principis, quod non poteſt alienari, niſi alienata ſuprema poteſtate, ſed tantum venditur ius, ſeu actio ad fructus gabellarum, ſicut quando laicis conceduntur decimæ, non conceditur ius ſpirituale, ſed tantum actio ad fructus decimarum, vt docet D. Th. 2. 2. *qu.* 100. *art.* 4. *ad* 3. Et quando ceditur penſio mediante pretio, & proinde venditur *l. Cum his*. *ff.* De

ff. De *fideicom.* non ceditur ius penſionis, ſpirituale, ſed tantum fructus, vt tradunt Gutierez *lib. 2. canon. quæſt. cap. 13.* Quaranta *in Compend. Bullarij. verbo.* Alienatio. *rer. Eccleſ. num. 18.* ver. *Tertio.* Molina *De iuſt. & iure. diſp. 466. num. 5.* ver. *In tertia autem.* Filliuc. *tract. 44. cap. 2. §. 1. Quæſt. 8.* Barboſa *in Extrauag. Ambitioſæ. num. 8.* De *reb. Eccleſ. non alienan.* & cum Bonac. dixi *in Deciſ. moral. Deciſ. 210. num. 4. & ſeq.*

8 Quod in terminis de Gabellis tradunt Capic. *Deciſ. Neapol. 27. nu. 32. per tex. l. 3. §. 1. ff. De publican.* Laſarte *de Decim. vendit. in addit. ad Cap. 18. nu. 13. in fine.* dum volunt, quod emens gabellas non ſit verè dominus; ſed ſit procurator in rem ſuam, nempe in fructus gabellæ. vt tradunt Gloſ. *in l. 1. §, Hic titulus. verbo.* Pendant. *ff. De publicanis.* Romanus *ibid.* Afflictus. *Tit. Quæ ſint regalia. verbo.* Vectigalia. *num. 114.* Bart. *in l. In prouinciali. §. Si ego. nu. 4. ff.* De *noui oper. nun.* Caſtellus *ad l. 13. Tauri. verbo.* Veynte, y quatro. *in 1. addit. init.*

9 Cum ergo dominium, & ius gabellatum non obſtante venditione remaneat apud principem: & emptor ſolum acquirat ius ad fructus, qui exiguntur, quatenus ipſi ceduntur à Principe, atque adeò quatenus prius fiunt de iure ipſius, ſequitur, quod creditor principis vtens compenſatione in gabellis, quas tenetur ſoluere, vtatur in bonis, quæ ſunt de iure principis, & non in ijs, quæ ſunt emptoris. quia non fiunt illius, niſi prius fiant principis; impeditur autem, ne fiant de iure ipſius à iure creditoris, eas ſibi *in* compenſationem retinentis.

An ſerui licitè fugiant à ſuis dominis? Quæſt. 297.

S V M M A

1 *Seruis an liceat fugere. & num. ſeq.*
3 *Per ſeruitutem non extinguitur ius ad libertatem.*
3 *Dominus quodnam dominium habeat in ſeruos.*
4 *Seruitus eſt de iure gentium: libertas de iure naturali: & ius ſeruitutis ſtat cum naturali iure libertatis.*
5 *Seruus bello captus æquiparatur feris.*
5 *Feræ, ſi euadant, fiunt liberæ.*
6 *Seruus alteri venditus an licitè fugiat.*
7 *Nati ex matre ſerua, an poſſint fugere.*
7 *Filius ſequitur conditionem matris quò ad ſeruitutem.*
8 *Quando ſeruis fugientibus imponatur pœna.*
9 *Vt bellum ſit vtrinque iuſtum, quid requiratur.*
10 *Damnatus ad ſeruitutem an poſſit fugere.*
11 *Serui adhuc vtiles, licet poſſint fugere.*

---

1 QVod ſeruis nō liceat fugere à Dominis, tradunt Gloſ. *in Cap. Ius gentium. Diſt. 4.* Hugo *ibid.* Turrecrem. *quæſt. 4. in fine.* Ancharan. *in Cap. Peccatum.* De *reg. iur. in 6.* Aretin. *in l. Quia latronibus. ff.* De *teſtam.* Felin. *in Cap. 1. num. 64.* De *conſtit.* Panorm. *in Cap. Sicut.* De *iureiur.* Sylueſter *verbo.* Seruitus. *Quæſt. 8.* qui tamen excludit Chriſtianos: ſed non rectè, quia ſi iuſtè capti, & ſerui facti ſunt, eſt eadem ratio etiam de ipſis. D. Antonin. 3. *par. tit. 3. cap. 6. §. 4.* Nauar. *in Manuali. cap. 17. num. 103.* Molina *to. 1. De iuſt. & iure diſp. 37. vbi latè.* Guerret. *in ſpeculo Princip. 47. num. 5.* Fundamentum, ipſorum eſt, quia cum dominus iuſtè poſſideat, ſi ſeruus fugiat, ſeipſum domino furatur, atq; adeo peccet contra iuſtitiam.

2 Secunda autē ſententia tenet, quod licitè fugiant, etiā ſi iuſtè redactus ſint in ſeruitutem Ita Couaruu. *lib. 1. Variar. cap. 2. num. 10.* Ferdinan. Vaſquez *lib. 1. illuſtr. controuer. cap. 9. nu. 21.* Sotus *lib. 4. De iuſt. & iure. quæſt. 2. ar. 2.* Angles. *in Florib. par 2. quæſt. de dominio. difficul. 4. ar. 2.* Bannes 2. 2. *quæſt. 40. ar. 1. dub penul.* Salon. *quæſt. 3. de domin. ar 2.* Lopez *par. 2. Inſtruct. cap. 3.* Sanchez *lib. 1. Conſil. cap. 1. dub. 6. num. 5.* Leſſius. *lib. 2. De iuſt. & iure. cap. 5. dub. 5.* Rebel. *lib. 1. De obligat iuſt. quæſt. 2.* Turrian. *De iuſt. & iure. diſp. 32. dub. 2.* Gaſpar Hurtad. *De iuſt. & iur. diſp. 1. difficul. 21. ver. Sotus verò.*

3 Cum hac ergo poſteriori ſententia tenendum eſt, *Quod ſeruus iuſtè in ſeruitutem redactus poſſit fugere abſq; peccato, & ſe in libertatem vindicare*. Deſumitur ex *l. 3.* & *l. Naturalem. ff.* De acquir. rer. domin. & ex §. *Item ea, quę ab hoſtibus*. Inſtit. *De rer. diuiſ.* ibi *Liberi homines capti in bello iuſto in ſeruitutem noſtram reducantur, qui tamen, ſi euaſerint, ad ſuoſque reuerſi fuerint, priſtinum ſtatum recipiant*. Ex quibus conſtat, quod per ſeruitutem non ita extinguitur libertas, quin ſemper permaneat ius ad ipſam recuperandā, & quod per fugam recuperetur; & proinde adſit ius ad fugiendum, ſicut adeſt ad recuperandam libertatem. Ratio autem eſt. Quia dominus ſerui non acquirit dominium illius irreuocabiliter, ſed reuocabiliter, ergo eſt dominium temporaneū, & cui ſeruus ſe poteſt ſubtrahere. Anteced. prob. Quia dominiū acquiritur iuxta ſubiectam materiam, & eiuſdem capacitatem; homo autem in ſeruitutē redigitur iuxta capacitatem ipſius, & proinde reuocabiliter, quia tanquam natura liber retinet ius ad ſibi vindicandam libertatem, & proinde ita redigitur in ſeruitutem, vt poſſit ſemper vti iure ſuo, & ſe vindicare in libertatem.

4 Confir. Seruitus eſt inducta iure gentium Cap. *Ius gentium. Diſt. 1.* atque adeo ſecundum ipſum regulari debet. E contra vero libertas conuenit homini de iure naturali Cap. *Ius naturale. ead. Diſt. 1.* nam natura homo naſcitur liber. Ergo cum ius gentium ſit poſterius iure naturali, atque ab ipſo deriuetur, non poteſt contra ipſum præualere, quia inferius non poteſt pręualere cōtra ſuperius Clemen. *Ne Romani*. De *electione*: atque adeo non poteſt tollere, quæ de iure naturali conueniunt. Ergo, quando inducit ſeruitutem, non tollit ius naturale ad libertatem, & proinde ius ſeruitutis ſtat cū naturali iure libertatis: vnde ſeruus vindicans ſe in libertatem, vtitur ſuo iure naturali, & conſequenter non facit iniuriam domino, quia cum ſeruitus trahat ſecum ius ſe vindicandi in libertatem, dominus accipit in ſeruitutem cum tacito pacto, quod liceat, ſi poſſit, ſeruo ſe vendicare in libertatem. Vnde ex hoc ſolutum manet fundamentum oppoſitæ ſententiæ.

5 Confir. 2. Seruus in iuſto bello captus æquiparatur feris captis, nec eſt deterioris conditionis, vt notat Hieron. Cagnol. *in l. Seruus reipublicæ. num. 1. ff.* De *reg. iur.* per tex. *l. 2. ff. Ad leg. Aquil.* Ferę autem, cum primum euaſerunt è manibus noſtris, fiunt liberæ, nec amplius ſpectant ad ius noſtrum, ſed fiunt capientis. §. *Ferè*. Inſtit. *De rer. diuiuiſione*. Ergo ſerui quoque, ſi euaſerint, non erūt amplius de iure dominorum; & propterea poterunt licitè fugere, quia ſi licitè non fugerent, remanerent de iure dominorum, & tenerentur ſe iterum eis reſtituere.

6 Ex quibus colligitur. Quod ſiue ſeruus maneat apud primum dominum, ſiue alteri vendatur, ſemper poterit licitè fugere, quia ſemper retinet ius naturalis libertatis, ratione cuius cum inter ipsū, & dominium intelligatur tacitū pactū, quod licitè fugiat, ſi poſſit, cum eodem tacito pacto traditur poſteriori domino, cum vendens non poſſit in emptorem plus iuris transferre, quàm apud ſe habeat.

7 Colligitur 2. Eos quoq; qui naſcuntur ex matre ſerua, ſeu vernaculos poſſe licitè fugere, vt contra Lopez *part. 2. Inſtru. cap. 3.* Angles apud Sanchez citandum tradunt Nauar. *lib. 3. De reſtit. cap. 1. num. 209.* Sanchez *lib. 1. Conſil. c. 1. dub. 8. num. 2.* Quia non ſunt alio modo ſerui, niſi quia naſcuntur ex matre ſerua & proinde conditionem ipſius ſequūtur *l. Seruorum. ff.* De *ſtatu hominum*. Vnde non habent plus iuris in ipſos, quàm habeant in matrem cum tota ſeruitus ratione matris in eos redundet. Si ergo mater poteſt fugere, poterunt etiam fugere, filij. Nec obſtat, quod non habeant patriam libertatis, ad quam poſſit fugere, quia ius fugæ non naſcitur ex patria libera, ſed quia homo eſt natura ſua liber: nec non habere patriam liberam impedit acquiſitionem libertatis, quia ius ad illam acquirendam non eſt dependens à loco. Et hoc extendendum eſt ad quoſcunque

cunque filios ſeruorum, cum omnes habeant idem ius libertatis.

8 Dices. Leges imponunt pœnas ſeruis fugientibus, nempe vel amputationem vnius pedis, vel dānationis ad metalla. Ita *l.* 3. C. *De ſeruis fugit*. Ergo fugiendo delinquit, cum tām grauis pœna arguat graue delictum. Reſp. Hunc tex. intelligi de fuga, quando ſeruus fugit ad hoſtes, vt *ibid.* explicat Gloſ. *verbo. Ad Barbaros.* per text. *l.* 2. *ff. De commer. & mer.* non autem quando fugit, vt ſe in libertatem vindicet. nam tūc delinquit, ſicut etiam delinqueret liber, qui ad hoſtes transfugeret. Deinde ſi imponuntur aliæ pœnæ, id fit ad fouendum ius, quod habent domini ad continuandam ſeruitutem, & coercendos ſeruos à fuga; non autem ad puniendum delictum fugæ, cum non ſit delictum.

9 Inſtabis. Dominus habet ius detinendi ſeruos in ſeruitute, & ſeruus haberet ius excutiendi ſeruitutem fugiendo, ſi poſſet licitè fugere. Ergo daretur, bellū ex vtraq; parte iuſtum. Reſp. neg. conſeq. quia, vt bellum, ſit vtrinq; iuſtū debent iura vtriuſq; partis eſſe permanētia, ita vt vnū tendat contra aliud abſq; illius deſtructione. In hoc autem caſu ius vindicandi ſe in libertatem ita tendit contra ius ſeruitutis, vt ipſum diſſoluat; & ideo non ſunt iura propriè contraria, ſed quorū vnū poteſt alterū deſtruere.

10 Dices 2. Iuſtè damnatum ad aliquam pœnam, tenetur illam ſuſtinere, nec poteſt licitè fugere. Seruus autem in bello captus habetur pro damnato ad pœnam ſeruitutis. Reſp. Quicquid ſit de anteced. neg. conſequent. quia ſerui non ſunt ſerui ob delictum, ſed iure gentium ita diſponente: & proinde ſeruitus non eſt pœna, ſed conditio hominis. Deinde ſi quis in pœnam delicti redigeretur in ſeruitutē, fugere adhuc poſſet iuxta eorum ſententiam, qui volunt, quod damnatus ad triremes licitè poſſit fugere. quod tradunt Corduba *in Sum. qu.* 195. *dub.* 1. Lopez 1. *part. Inſtruct. c.* 153. §. *At hic quoq;* Bannes 2. 2. *quæſt.* 69. *art.* 4. *concluſ.* 5. Salon. *controuer.* 2. *concluſ.* 4. Ledeſmā *par.* 2. *ſum. tract.* 8. *cap.* 24. Leſſius *lib.* 2. *De iuſt. & iure. cap.* 31. *dub.* 5. *num.* 39. Quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 8. *num.* 16. in fine. Et in terminis ſerui tradit Hurrad. *diſp.* 1. *de iuſt. & iure diſ.* 21. *ver. Et quamuis.*

11 Dices. 3. Si ſeruis liceret fugere, afferrent plus damni, quàm vtilitatis dominis propter expenſas in ipſis emendis, atque conquirendis, ſi fugerent, & ſtante quod poſſent fugere, in bello non ſeruarentur, ſed occiderentur. Reſp. neg. ſequel. nam, vt conſtat in ſeruis infidelibus, qui licet in ordine ad fugam non reſpiciant ad conſcientiā, ſed faciant, quod magis libet, adhuc valde vtiles ſunt, & ſeruantur in bello, nam aut venduntur, aut à capientibus detinētur pro ſuo proprio ſeruitio. Deinde ſi habentes tales ſeruos ex ipſorum fuga patiātur aliquod damnum, ſibi imputare debent, cum ſciant ſaltem adeſſe probabilem opinionem, quod poſſint fugere.

An liceat conſulere fugam ſeruis, & eos adiuuare. Quæſt. 298.

S V M M A

1 *Seruis an liceat conſulere fugam.*
1 *Senſus Cap. Si quis ſeruum.* 17. *Quæſt.* 4.
2 *Quod licitè ſit licitè perſuaderi poteſt.*
3 *Suadens fugam ſeruo poteſt peccare contra charitatem.*

1 QVod non liceat conſulere ſeruis, vt fugiant à dominis, tradunt Lopez 2. *par. Inſtruct. cap.* 3. Salon. *De iuſt. & iure. qu.* 3. *de Dominio art.* 1. Rebel. *De obligat. iuſt. lib.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 8. Ferdinan. Vaſquez *lib.* 1. *Illuſt. Controuer. c.* 9. *num.* 21. Quod prob. ex Cap. *Si quis ſeruum.* 17. *Quæſt.* 4. Sed hic textus non probat intentum, quia deſumptus eſt ex Concilio Gangrenſi, in quo damnari ſunt ij, qui perſuadebant ſeruos diſcedere à dominis infidelibus prætextu religionis, quia nimirum dicebant, infideles non eſſe dominos rerum ſuarum,

& proinde nec etiam ſeruorum contra illud Apoſtoli Ad Epheſ. 6. *Serui obedite dominis veſtris*. Vnde contra hunc errores ſancitus fuit ille canon. & proinde in ipſo ponitur clauſula *Occaſione religionis*: Et intentio fuit non prohibendi ſuaſionem fugæ, ſed ſuaſionem ex tali motiuo.

2 Itaque tenendum eſt, *Quod liceat ſuadere fugam ſeruis, & etiam eos adiuuare*, vt tenet Bannes 2. 2. *qu.40.ar.1.dub. penul.* Sotus *lib.4. de iuſt. & iure.quæſt.2. ar.2.* Sanchez *lib.1. Conſil. cap. 1. dub.6. num.7.* & alij. Ratio eſt. Quia quod licitè fit, licitè quoque perſuaderi poteſt, vt fiat; nam perſuaſio in tantum eſt licita, vel illicita, in quantum eſt licitum, vel illicitum, quod perſuadetur. Quod autem in hoc caſu perſuaderetur, eſſet licitum, nam perſuaderetur ſeruo, quod licitè facere poteſt. Nec fieret iniuria domino, quia ſicut ſeruus non facit iniuriam, ſi fugiat, ita nec etiam perſuadens fugam.

3 Eſt tamen aduertendum. Quod licet ſuadens fugam ſeruis non peccet contra iuſtitiam, nec faciat iniuriam domini, fieri tamen poteſt, quod peccet contra charitatem, quia fieri poteſt, quod talis fuga ſit ſeruo perniciosa præſertim quò ad ſalutem animæ, vt ſi ſeruo infideli perſuaderē fugam à domino fideli, nam fieri poteſt, quod dum moratur apud fideles, conuertatur ad fidem: vnde perſuadere fugam eſſet indirectè contra ſpiritualem ſalutem.

An ſeruis liceat fugere non ſolum in patriam, ſed etiam quocunque. Quæſt. 299.

S V M M A.

1 *Seruus an poſſit licitè fugere ad quemcunque & num. ſeq.*
3 *Ius ad libertatem valet, vbicunque non impeditur.*
4 *Reuerti ad ſuos in ſeruis quid dicat.*
5 *Seruus fugiens de vna prouincia ad aliam ſub eodem Principe, an liber fiat.*
6 *Seruus fugiens, & bona fide manens intra idem territorium, præſcribit libertatem.*
7 *Seruus fugiens ad hoſtes quando non acquirat libertatem.*

1 Prima ſententia aſſerit, poſſe tantum fugere ad patriam. Ita Couaruu. *lib.4. Variar. cap.2. num.10.* Gregor. Lopez *l.23. tit. 29. part.3.* Turrian. *De iuſt.& iure diſp.32. dub.2. nu.18.* Quorum fundamentum eſt, quia in §. *Item ea.* Inſtit. *De rer. diuiſ.* ſtatuitur, quod libertatem conſequantur, ſi reuerſi fuerint ad ſuos.

2 Secunda tamen ſententia tenet, quod non ſolum ad patriam poſſint fugere, ſed etiam ad quemcunque locum nō ſubiectum iuriſdictioni dominanti in loco captiuitatis. Ita Nauar. *lib. 3. de reſtit. cap.1. num.200.* Leſſius *lib. 2. De De iuſt.& iure cap.5. dub 5. num.24.* Sanchez *lib.1. Conſil. cap.1. dub.7. num.3.*

3 Et *hæc ſecunda ſententia videtur ſequenda*. Nam ius naturale vindicandi ſe in libertatem habet locum, vbicunque non impeditur, & ibi poteſt ſortiri ſuum effectum; ſed nullibi impeditur, niſi in locis, vbi dominatur eadem iuriſdictio, quia tamquam ius priuatum à ſola publica iuriſdictione impediri poteſt, cui mediante ſeruitute, qua addicitur ſubditis illius iuriſdictionis, ſubijcitur. Ergo cum hæc iuriſdictio non ſe extendat extra proprium territorium, non poteſt impedire, quin ius naturale libertatis extra dictum territorium non poſſit inducere libertatem.

4 Neque obſtat fundamentum oppoſitæ ſentent. Nam iuxta *l. Poſtliminium eſt ius. §. Poſtliminio. ff.* De *captiu.& poſtlim. reuer.* Nomine ſuorum intelliguntur ij omnes, apud quos nomine publico incipit eſſe tutus, nam tunc eſt apud ſuos per quamdam æquiualentiam. Quia autem ſtatim, ac eſt in aliena iuriſdictione, nomine publico incipit eſſe tutus, quatenus ibi non permittitur exercitium extraneæ iuriſdictionis, ideo cenſetur ad ſuos reuerſus.

5 Ex dictis colligitur. Quod ſi diuerſa

ſa

ſa regna, aut prouinciæ ſint ſub eodem Principe, ita tamen, vt iuriſdictiones impermixtæ ſint, nec rectores vnius poſſint ſe ingerere in ijs, quæ pertinent ad rectores alterius, & ſuis proprijs legibus viuant, vt quò ad Regem Hiſpaniæ ſunt Regnum Neapolitanum, & Regnum Siciliæ, Ducatus Mediolanenſis &c, Si ſeruus de vna prouincia, aut regno fugiat ad alterum ex dictis, acquiret libertatem; quia quamuis idem princeps exerceat iuriſdictionem in vtroque, quia tamē ea regit tamquam diuerſa, & impermixra, non poteſt eo titulo, quo exercet in vno regno, exercere in alio. & proinde habetur tamquam diuerſus princeps, & regna reguntur, tanquam ſi eſſent ſub diuerſo principe. Vnde qui eſt in vno, cenſetur eſſe extra iuriſdictionem alterius.

6 Colligitur. 2. Quod ſi ſeruus bona fide ſe ſubtrahat à ſeruitute, & maneat intra territorium, in quo eſt ſeruus. poterir currente tempore debito præſcribere libertatem, vt tradunr Gregor. Lopez *l. 23. in fine. tit. 14. par.* 2. Petrus Nauar. *lib. 1. De reſtit. cap. 1 n.* 210. Sanchez *lib. 1. Conſil. cap. 1. dub. 7. num. 4.* Quia cum aliena iura præſcribi poſſint, poteſt etiam contra ius ſeruitutis præſcribi libertas.

7 Colligitur. 3. Quod licet ſeruus trāsfugiens ad hoſtes non acquirat libertatem, imo puniendus ſit, vt *in l.* 3. C. *De ſeruis fugitiuis:* hoc tamen intelligi debet, quando transfugit, vt apud ipſos maneat, & adiuuet, quia tunc habetur pro hoſte: non autem ſi transfugeret, vt ſe à ſeruitute liberaret, quia tunc rantum materialiter tranſit ad ipſos, non autem tanquam ad hoſtes; & ideo cum non tranſeat animo hoſtili, ſed deſiderio libertatis, illam recuperabit, nec erit puniendus, etiam ſi apud ipſos permaneret, dummodo ramen non ſe in aliquo oſtenderet hoſtem.

An quibuſcunque ſeruis liceat fugere: Quaſt. 300.

S V M M A.

1 *Qui ſe vendidit in ſeruitutem, an poſſit fugere.*
2 *Filij venditi à parentibus, an poſſint fugere.*
3 *Patria poteſtas non poteſt praualere contra ius naturale libertatis.*
3 *Patria poteſtas eſt inducta lege ciuili.*
4 *Venditio filiorum in ſeruitutem eſt nulla.*
4 *Ius ciuile quando permittat, filios vendi.*
5 *Patria poteſtas ad quæ ſe extendat.*
6 *Natus ex parentibus ſeruis quomodo ſeruus.*
6 *Ius ciuile non poteſt immutare rerum naturam.*

1 Difficultas procedit de ijs, qui ſe in ſeruitutem ſponte tradiderūt accepto pretio; & de ijs etiam, qui à parentibus venditi ſunt. Et quod ſpectat ad priores conueniunt omnes, quod nequeant fugere Sotus *lib. 4. de iuſt. & iure. quaſt. 2. ar. 2.* Bannes. 2. 2. *quaſt. 40. ar. 1. dub. penul.* Angles *in Florib. par. 2. quaſt. de domin. difficult. 4. ar. 2.* Lopez *par. 2. Inſtruc. cap.* 3. Nauar. *in Manuali cap.* 17. *nu.* 103. Sanchez *lib. 1. Conſil cap. 1. dub. 6. num.* 1. Gaſpar. Hurtad. *De iuſt. & iure. diſp. 1. difficul. 21.* ver. *Circa quam*. Quia licet habeant ius naturale libertaris, poſſunt tamen ipſi renunciare; & ipſi renunciant, dum ſponte ſe tradunt in ſeruitutem. Eſt tamen aduertendum, quod ſi in venditione libertaris nō ſeruentur neceſſariæ conditiones, quæ præſcribuntur in toro ff, *Quib. ad libert. proclam. non lic.* tunc ſeruus poterit fugere, quia venditio non ſubſiſtit.

2 Quod autem ſpectat ad filios venditos à parentibus, non poſſe fugere tradunt. Perrus Nauar. *lib. 3. de reſtit. cap. 1. num.* 212. Molina *de iuſt. & iure. tract. 2. diſp.* 37. Sanchez *lib. 1. Conſil. Cap. 1. dub. 6. num.* 2. Quorum fundamentum eſt, quia voluntas filij, dum eſt ſub parria poteſtate, reputatur voluntas. patris

eſt

vnde propria voluntate reputatur ſeruus nec fugere poteſt, ſicut nec poteſt, qui ſeipſum in ſeruitutem vendidit.

3 Hæc tamen doctrina mihi valdè difficilis videtur. *Vnde exiſtimo, quod filius venditus in ſeruitutem poſſit fugere, & ſe vindicare in priſtinam libertatem ſtatim, ac eſt illius ætatis, in qua poteſt eſſe ſui iuris, & diſponere de propria perſona*. Ratio eſt. Quia ſeruitus, cui ſubijcitur, originatur à patria poteſtate, ratione cuius aſſerunt citati Doctores, quod poteſt pater filium vendere. Ergo ſeruitus non poteſt eſſe potentior contra ius naturale libertatis ipſius filij, quàm ſit patria poteſtas, cum effectus non poſſit eſſe efficacior, quàm ſit ſua cauſa. Patria autem poteſtas non poteſt præualere contra ius naturale libertatis; quia patria poteſtas eſt inducta à lege ciuili *l. Item in poteſtate. ff.* De *his, qui ſunt ſui, vel alie iur.* & tradũt Bart. *ibid.* Suarez *l. 9. tit. 11. lib. 1. leg. fori.* Syluester *verbo.* Patria *poteſtas*. Angel. *ibid.* Tabiena *ibid.* & alij: Vnde cum ius ciuile non poſſit præualere contra naturale, nec etiam patria poteſtas præualere poterit contra ius libertatis, & ideo filius venditus ſemper retinebit ius naturale ad libertatem.

4 Imo cum quiſq; naſcatur liber, non poteſt pater ratione patriæ poteſtatis tradere filium in ſeruitutem, & ipſum priuare ijs, quæ de iure naturali conueniũt, quia effectus iuris ciuilis ad ea ſolum, quæ de iure ciuili ſunt, poteſt ſe extendere; & ideo venditio filiorum defectu poteſtatis erit nulla. Hinc *l. 1.* C. De *patrib. qui fil. diſtraxer.* dicitur, eſſe manifeſtiſſimi iuris quod non poſſunt parentes filios in alios transferre venditione, aut donatione, aut quolibet alio titulo. Eſt autem manifeſtiſſimi iuris, quia ius naturale hoc dictat. Et quamuis ius ciuile permittat, filios vendi, hoc tamen ſolum in vno caſu permittit, nempe ſi parentes ſint in rali egeſtare, vt nequeant aliter ſe ſubſtentare, vt in l. Si *quis. eod.* C. *De patr. qui fil. diſtr.* ibi *Venditione in hoc tantummodo caſu valente*. Et eſt permiſſiua lex; non autem conceſſiua.

5 Neque ſubſiſtit fundamentum oppoſitæ ſent. Nam ratione patriæ poteſtatis auctoritas patris non ſe extendit, niſi ad ea, quæ per ius ciuile conceduntur, qualia ſunt, quæ in C. *De patria poteſtate*, diſponuntur, non autem ad diſponendum circa libertatem filiorum, & cętera, quæ de iure naturali ipſis cõueniũt. Neq; patria poteſtas operatur, quod voluntas filij ſit voluntas patris, ſeu in ipſa contineatur, quando filius iam incipit habere proprium velle, & nolle, præſertim quò ad ea, quæ concernunt ſtatum propriæ perſonæ, vt patet in contrahendis ſponſalibus, matrimonio, in ingreſſu religionis, ſuſceptione ordinum, in delictis, & alijs huiuſmodi, vnde multò minus voluntas patris cenſebitur voluntas filij in præiudicialibus, præſertim quò ad adimendam libertatem.

6 Ex dictis colligitur, quod licet natus ex parentibus ſeruis ſit ſeruus iure Cæſareo, non tamen iure naturæ, vt rectè obſeruat Gaſpar. Hurtad. *De iuſt. & iure diſp. 1. difficul. 21. ver. Tertiò contrabitur*. Quia ſicuti non naſcitur ſeruus parentum, quando parentes liberi ſunt, ſed naſcitur liber; ita etiam, quando parentes ſunt ſerui; nam ipſorum ſeruitus non poteſt immutare qualitatem natiuitatis; nec ius Cæſareum poteſt immutare rerum naturam *l. 2. ff. De vſufruc. ear. rer. quæ vſu conſum.* Vnde vbi ius Cæſareum non habeat locum, pro liberis habendi ſunt.

F I N I S.